

Title:

Bestemming Beijing

Author:

Elles Albering en Michel van Velde

Year:

2004

Synopsis:

Van Nederland naar China rijden in een oude Volkswagen-bus, 30.000 kilometer hobbelen over slechte wegen; velen verklaarden Elles Albering en Michel van Velde voor gek. Want zou de bus dat wel houden? Zou het wel veilig zijn om door landen als Iran en Pakistan te rijden? Hoe zou het gaan met de vreemde talen, de cultuurverschillen en de andere eetgewoonten—en, misschien wel de belangrijkste vraag: zou hun relatie de reis overleven? Toch vertrokken Michel en Elles in mei 2003 uit Utrecht...

1

Datum:

12 juni 2001, 22:30 uur

Locatie:

Café de Luifel, Utrecht

Michel:

“Met de vrouw met wie ik ga trouwen, wil ik eerst een lange reis maken.”

Floris:

“Trouwen? Waar heb je het over? Drink nu maar eerst je biertje op.”

Michel:

“Nee, ik meen het. Een lange reis is de ultieme relatietest. Als je met haar kunt reizen, dan moet trouwen een makkie zijn.”

Floris:

“Maar Michel, je hebt helemaal geen vriendin.”

Michel:

“O ja, dat was het...”

Datum:

17 mei 2003, 7:00 uur

Locatie:

Croeselaan, Utrecht

ELLES

Het is zeven uur ‘s-ochtends als ik de krant bij de buren door de bus hoor vallen. Ik heb de hele nacht geen oog dichtgedaan. De zenuwen gieren door mijn lijf bij het idee dat we straks gaan rijden. We hebben dertigduizend kilometer voor de boeg.

Dertigduizend kilometer, van Amsterdam naar China. En dan te bedenken dat we in een oldtimer gaan. Wie heeft me zo gek kunnen krijgen?

Nou ja, dat laatste weet ik eigenlijk wel. Hij heeft net als ik geen oog dichtgedaan vannacht. Ook voor Michel heb ik de nacht goed verpest met mijn gedraai. Ik kijk naar zijn krampachtig dichtgeknepen ogen en zijn fronsende voorhoofd. Het ziet ernaar uit dat hij nog een laatste poging doet om wat slaap te krijgen. Michel kennende zal de adrenaline van vandaag hem wel op de been houden. Ik aai hem voorzichtig door zijn donkerblonde krullen.

“Michel, wakker worden, we gaan naar China.”

“Hmm, hoe laat is het? Het lijkt wel midden in de nacht.”

“Nee, het is echt al na zevenen, we moeten eruit.”

Na een flinke por in zijn zij en wat peptalk springen we met dikke ogen onder de douche.

“Ik heb nu al het gevoel dat ik iets vergeten ben,” zeg ik slaperig. En dat terwijl de tassen nog ingepakt moeten worden.

“El, met een paspoort en een pinpas kun je de hele wereld over,” zegt Michel en gooit een klapshampoo in mijn haar.

“Deze keer is een rijbewijs ook handig,” zeg ik lekker bijdehand, maar ik begrijp de strekking.

Nee, er is niets om me zorgen over te maken. Alleen voelt het helaas niet zo. We gaan vandaag beginnen aan een reis naar China, hebben onze tassen nog niet gepakt en over een uur staat er een cameraploeg van SBS6 *Hart van Nederland* voor de deur om ons vertrek te filmen. Ik ben niet echt op mijn best op de ochtend voor mijn vakantie. Dat heb ik al als ik twee weken op pad ga, maar helemaal nu ik weet dat we de komende zeven maanden niet meer thuis zullen komen. Michel kijkt me aan met een grote glimlach op zijn gezicht en laat me lekker uitzen.

We hebben de afgelopen weken geen seconde onbenut gelaten. Ik zou niet weten wanneer we de tassen hadden moeten inpakken. Hippie, zoals we de bus noemen, kunnen we straks pas inruimen. Eerder was best mogelijk geweest maar dan was de kans groot dat alles er al uitgejet zou zijn voordat we ook maar één kilometer hadden gereden. Om een beetje het gevoel te krijgen dat we al aan het pakken waren, hebben we alles wat ons handig leek om mee te nemen in de woonkamer op de grond geknikkerd. Het is een onoverzichtelijke rotzooi. “Dit doen we de volgende keer anders, Michel. Weet je, ik zie het eigenlijk helemaal niet meer zitten. Het was zo druk de laatste maanden, ik ben al kapot voordat ik wegga. Hoe gaan we in hemelsnaam ook nog eens dertigduizend kilometer naar Beijing rijden?”

“Joh, het komt goed. Nog even de tanden op elkaar en dan kan de reis beginnen.”

Ik droog me af en loop de slaapkamer in. Ik heb geen idee hoe ik mezelf een beetje representabel door de dag heen moet slepen. Daarnaast hebben we vandaag met een van de minder leuke dingen van reizen te maken: afscheid nemen van iedereen die je eigenlijk niet wilt missen. Ik ben er gewoon niet goed in. En als ik dan ook nog eens moe ben, worden zulke emoties helemaal onbeheersbaar. Gelukkig heb ik geen tijd om er nog langer over na te denken, want de deurbel gaat.

“Elles, de cameraploeg staat voor de deur, doe jij even open?” roept Michel vanuit de woonkamer.

Mijn god, nu al. En we hebben nog niets ingepakt!

Ik ren naar de voordeur om het team binnen te laten.

“Goedemorgen heren, kop koffie? Het is nog een beetje een chaos maar dat is zo opgeruimd, dus kom binnen.”

Struikelend over onderbroeken, reisgidsen, slaapzakken en andere reisattributen lopen ze achter me aan. Ik fluister nog even in Michels oor dat we gewoon door moeten gaan met inpakken en hoop dat de cameraman er dan meteen wat van kunnen filmen. Gezien de drukte in de straat rijden we Hippie de stoep op en beginnen we, onder toeziend oog van de toegestroomde buren en de cameraploeg, met inpakken. Veel tijd hebben we niet, want over twee uur worden we in Amersfoort verwacht.

Daar is het officiële vertrek.

We proppen alles zo goed en zo kwaad als het gaat in de kleine kastjes van ons campertje. We willen veel te veel meenemen, dus iedere centimeter moet optimaal worden benut.

We laten een complete chaos achter als we de deur achter ons dichttrekken. Een vreemd gevoel overvalt me, nu we het oude vertrouwde inruilen voor het grote avontuur.

We zwaaien nog even naar de buren en rijden weg, gevolgd door de cameraploeg. Allebei zijn we verdacht stil. Volgens mij is Michel net zo zenuwachtig als ik. Alles wat voor ons ligt is onzeker. We hebben geen idee wat ons te wachten staat. Wat moeten we doen als Hippie al in Frankrijk kapot gaat? Of nog erger, als we Frankrijk niet eens halen? We hebben luidkeels geroepen dat we naar Beijing gaan rijden, maar halen we het ook daadwerkelijk? Wat doen we als we stapelgek worden van elkaar? Daar moet ik maar niet denken. Duizenden-één dingen spoken door mijn hoofd.

Op de snelweg naar Amersfoort komen Floris en zijn vriendin luid toeterend langsrijden. Dit breekt de spanning een beetje.

“Hé globetrotters,” schreewt Floris uit zijn raampje, “kun je niet wat meer gas geven? Zo komen jullie natuurlijk nooit in Beijing.”

Met tachtig kilometer per uur tuffen we verder richting Amersfoort. Floris houdt het voor gezien en blaast er in zijn Volvo met mach tien vandoor.

Als we bij het restaurant aankomen is het al een drukte van jewelste. Het restaurant zit in een voormalige autoshowroom dus we kunnen Hippie letterlijk midden in het feestgedruis rijden. Op aanwijzing van de eigenaar en onder luid gejuich van onze vrienden manoeuvreren we de bus naar binnen. Zodra de bus op zijn plek staat barst het applaus los. Familie, vrienden en sponsors zijn naar dit feestje gekomen om ons een goede reis te wensen. Ook een aantal journalisten is aanwezig zodat we tussen het afscheid nemen door ook nog een paar interviewjes kunnen geven. Het is wel vreemd om ineens zoveel aandacht te krijgen en eigenlijk komen we tijd tekort. Dan is het tijd voor de toespraak. De cameraman van SBS6 staat klaar en Michel en ik nemen plaats voor de bus.

“Lieve familie, vrienden, sponsors en andere genodigden,” begin ik nog optimistisch. Wat wil ik eigenlijk zeggen? schiet er door mijn hoofd. Honderdtwintig mensen staren me in doodse stilte aan. Dit is het moment, tijd voor de grote toespraak. De televisiecamera legt ons vast voor een publiek van meer dan een miljoen kijkers. De tijd is aangebroken. Maandenlange voorbereidingen hebben geleid tot...geen tekst!

“Fijn dat jullie er allemaal zijn,” pers ik er nog uit, maar dan is het leeg in mijn hoofd. Ik wil zoveel zeggen maar weet niet waar ik moet beginnen. Een paar vriendinnen kijken me vol verwachting aan. Ondertussen pakt mijn moeder vluchtig een traantje weg. Ineens heb ik een brok in mijn keel. Ik heb geen idee hoe lang ik om me heen heb staan kijken maar als Michel mij een bemoedigende por in mijn zij geeft kraam ik alleen nog maar uit: “Ik heb geloof ik geen tekst meer.”

3

Datum:

Bijna een jaar eerder, 19:35 uur

Locatie:

Boulevard, Scheveningen

MICHEL

Na een middagje klussen in het huis van Elles besluiten we nog een laatste uurtje zon te pakken op het strand. We rijden naar Scheveningen. De boulevard is stampvol dagjesmensen en iedereen is op zoek naar een plekje. Hele families slenteren voort, omringd door kinderen op stepjes. De ijscokarren draaien overuren en op de pier is het een gezellige drukte. De zon gaat net onder als we een plekje weten te bemachtigen op een van de vele terrasjes.

“Elles, wat denk je ervan. Zou je een keer een lange reis willen maken?”

“Een lange reis? Voor een paar maanden?”

“Ja, precies. Samen op wereldreis? Er heelrlik een paar maanden tussenuit?”

“Nou, dat weet ik niet, hoor. Een jaar backpacken was voor mij wel genoeg. Ik vind het leuk om met jou op reis te gaan, maar dan wil ik het wel anders aanpakken. We hebben beiden een drukke baan en komen in het gewone leven aan bepaalde dingen niet toe. Als we dan toch tijd vrijmaken, wil ik daar iets nuttigs mee doen. Met mijn blote billen in het zand onder een palmboom, drinken uit een kokosnoot, dat ken ik nu wel.”

“Wil je werken in het buitenland?”

“Ja, zoiets. Maar dan wel voor een hulporganisatie. Iets betekenen voor een ander. Dat doen we op dit moment wat mij betreft te weinig.”

“Jij lijkt me niet het type om in India op een vuilnisbelt te werken.”

“Geen idee, nooit over nagedacht. Waar denk jij aan?”

“Jij en ik, de ultieme relatietest. Een lange reis maken voor we gaan settelen.”

“We kennen elkaar net een halfjaar en je begint nu al over settelen. Gaan we niet wat snel?”

“Nee, daarom juist. Ik mean het serieus, jij en ik, samen in mijn Volkswagen-busje op ontdekkingsreis.”

“Dat klinkt gaaf, maar waarnaartoe dan?”

“Naar een ver land. India, Zuid-Afrika of iets dergelijks.”

“Leuk, maar waar halen we het geld vandaan?”

En zo begint het. Het is een soort virus dat niet meer is te stoppen. De hele avond bespreken we plekken op de aarde die we graag een keer willen zien. Zelfs de snelle gebronde ober heeft moeite om ertussen te komen. Een ding staat vast, allebei willen we een goed doel steunen en dat koppelen aan een reis niet het oldtimer campertje. “Waarom gebruiken we onze marketingachtergrond niet?” oppert Elles ineens.

Natuurlijk, dat is het! Met onze reis kunnen we een goed doel in de publiciteit brengen, en hun boodschap verspreiden.

“Maar als je publiciteit wilt creëren, moet je iets unieks doen. Wat denk je ervan om naar China te rijden?”

“China, ben je helemaal gek?”

“Nee, serieus. Het zal zwaar zijn, maar met een beetje voorbereiding is het vast te doen.”

“Ik heb het!” roept Elles ineens. “Als wij iets unieks doen en daarmee publiciteit genereren, kunnen we ook sponsors regelen.”

De volgende dagen spenderen we voornamelijk aan surfen op internet. We komen erachter dat nog niemand individueel van Nederland naar China is gereden in een oldtimer. Nadeel is wel dat er daardoor geen informatie over te vinden is.

Elles en ik hebben allebei, voordat we elkaar leerden kennen, al een lange reis gemaakt. Waar we ook heen gingen, alles was al bezocht of gedaan. Daarom is er over de meeste landen een schat aan informatie te vinden. Bustijden, tickets, hotels, alles is te vinden in de reisgids. Maar informatie over rij- en wegcondities, reparatiemogelijkheden voor luchtgekoelde vw-busjes, kortom alles wat je nodig hebt om een reis als deze voor te bereiden, blijkt praktisch onvindbaar. Het geeft wel een

enorme kick om te weten dat je de eerste bent maar aan de andere kant geeft het ook een hoop onzekerheid. Daarnaast weten we niet hoe het is om met zijn tweeën lange tijd in zo'n klein busje te leven. We kennen elkaar net en alhoewel het enorm goed voelt, vragen we ons toch af of onze relatie hiertegen bestand is. Eén ding is zeker: als het ons lukt om naar China te rijden, kunnen we ook de rest van ons leven samen doorbrengen.

We besluiten de sprong te wagen. We brainstormen erop los en komen met de gekste plannen. Onze vrienden verklaren ons voor gek en zien geen heil in ons plan. Maar we zetten door.

SOS-Kinderdorpen wordt ons goede doel. Het is een internationale kinderhulporganisatie die wereldwijd weeskinderen en kinderen die er helemaal alleen voor staan opvangt. Kinderen zijn zo kwetsbaar en verdienen het om in een veilige en liefdevolle omgeving op te groeien. Daar willen wij ons graag voor inzetten. SOS-Kinderdorpen heeft ruim 430 dorpen verspreid over 132 landen, waardoor het geen probleem zal zijn om er onderweg een paar te vinden.

Na twee maanden hebben we een compleet uitgewerkt plan en benaderen we de pers. Drie weken later staan we op de voorpagina van *Carp*, een magazine voor afgestudeerde HBO'ers en academici. We realiseren ons nu dat we het echt moeten gaan waarmaken. Dat levert de nodige stress op. Wat te doen als we de sponsoring niet rond krijgen? Dan hebben we mooi voor niets met onze kop op de voorpagina van een tijdschrift gestaan. Meer aandacht van de pers volgt. Hierdoor komt het project onder nog meer spanning te staan. Een kennis biedt aan om een website voor ons te bouwen, waarop onze verhalen dagelijks te volgen zullen zijn. We spreken met een leverancier van SMS-diensten, met het weekblad *Autoweek*, regelen een wekelijkse column in de *Spits* en mogen filmen voor SBS6. De spanning loopt steeds hoger op, ook tussen ons. We slapen slecht en maken ons zorgen over de sponsoring. Nog niet één bedrijf heeft gereageerd op onze plannen, en dat terwijl we al ruim vijftig sponsoraanvragen hebben uitgestuurd. Na lang nadenken besluiten we gewoon een datum te prikken voor het vertrek. Het lijkt wel of we onszelf, maar ook de potentiële sponsors, een ultimatum stellen. Het blijkt te helpen. Waarschijnlijk werpt ook de media-aandacht zijn vruchten af. De eerste sponsors melden zich en dan blijkt het hek van de dam. Na veel telefoontjes en afspraken slepen we twee weken voor de geplande datum van vertrek de laatste sponsors nog binnen. Ondertussen hebben we Hippie opgeknapt en zijn we klaar om te vertrekken. Nog nooit zijn we zo druk geweest. Radio-interviews worden afgewisseld met gesprekken over het ontwikkelen van de website waarop men ons kan volgen. Het is een gekkenhuis.

Datum:

17 mei 2003, 11:30 uur

Locatie:

Restaurant Tottweeduizendzeven, Amersfoort

MICHEL

De hele zaal kijkt vol spanning naar Elles, maar er komt geen woord meer uit. Gelukkig merk ik dat iedereen met ons meeleeft en begrijpt dat we op zijn van de zenuwen. Ik sla een arm om Elles heen en bedank iedereen voor hun komst naar de start van expeditie Drivethe-planet. Een speciaal woordje weet ik nog te richten tot de sponsors en iedereen die ons geholpen heeft om de komende expeditie te realiseren, voor ook ik vastloop en met een brok in mijn keel het glas hef. Proost dan maar!

Rijden van Nederland naar China in een oldtimer. Je moet maar zo gek zijn.

Dan roept iemand buiten dat de politieagent is gearriveerd om ons een escorte de stad uit te geven. We horen de sirene al loeien. Tijd om in te stappen.

Snel nemen we afscheid van onze ouders en vrienden en springen dan met knikkende knieën in de bus.

“Laat de motor alsjeblieft in één keer starten!”

Dit is het moment waarvan we al meerdere keren uit onze slaap overeind zijn geschoten. Het is net zoets als de angst op de middelbare school dat je ‘s-ochtends ontdekt dat je een lekke band hebt en dat je daardoor te laat komt voor je eindexamen. Vol spanning kijken we elkaar aan als ik de sleutel omdraai. Eerst horen we wat gepruttel. Kom op Hippie, je kunt het! Gelukkig heeft hij er zin in, want de motor start meteen.

De meeste mensen hebben zich ondertussen buiten opgesteld. Onder luid gejuich worden we aangemoedigd om de bus naar buiten te rijden. Daar staat een in leer gestoken politieman op een motor te wachten. Hij heeft voor het effect zijn zwaailichten alvast aangedaan.

Het is de bedoeling dat hij ons met veel lawaai de stad uit zal escorteren. Elles hangt uit haar raampje om nog wat vrienden gedag te zeggen. Ik kijk om me heen en word afgeleid door alle vrienden en kennissen die nog een laatste blik van ons willen opvangen. Met alle aandacht op ons gevastigd heb ik niet door dat de agent ondertussen alweer gestopt is met rijden, tot ik Elles hoor schreeuwen.

“Michel, stop!”

Ik trap in een reflex op mijn rem en kom op minimale afstand van de motor tot stilstand. Het zweert staat in mijn handen als ik merk dat er nog maar tien centimeter tussen onze enorme bullbar en het achterrekje van de politiemotor zit.

5

Datum:

17 mei 2003, 12:00 uur

Locatie:

Restaurant Tottweeduizendzeven, Amersfoort

ELLES

“Dat scheelde geen haar! Doe maar gewoon alsof er niets aan de hand is, Michel. Maar hou wel je aandacht erbij!”

“Ik werd afgeleid,” zegt Michel en ik hoor de schrik in zijn stem.

“Je moet er toch niet aan denken dat we hier al achter op een motor waren gereden. En niet zomaar een motor, maar de motor van Meneer Agent! Ik zie de koppen al in de krant. Expeditie start met botsing politiemotor. Politieagent licht gewond na ongeluk met expediteleden.”

Michel ziet er op dit moment de humor niet van in dus houd ik wijselijk mijn mond. Gelukkig lijkt niemand het gemerkt te hebben. De politieagent zet nogmaals zijn sirene aan, geeft gas en daar gaan we dan. Het avontuur kan beginnen. Langzaam rijden we de weg op. In de spiegels zien we iedereen enthousiast zwaaien.

“Michel, we hebben het geflakt. We gaan naar China rijden!”

De tranen hoeven we nu niet langer te bedwingen en ze rollen dan ook voluit over onze wangen. Acht maanden stress om dit alles voor elkaar te krijgen komt er in één keer uit. Met moeite weten we de politieagent richting de snelweg te volgen.

Bij de laatste rotonde voor de snelweg wil Michel aangeven dat we linksaf gaan.

“Shit, we zijn vergeten de knipperlichtjes te repareren.”

“Joh, dan doe je toch gewoon je raampje open en zwaai je opvallend met je arm naar links.”

“Straks worden we al op de bon geslingerd voordat we de stad uit zijn.”

Gelukkig heeft de agent het niet door en hij laat ons langzaam voorbij rijden.

En dan is er rust. Alleen het gebrom van de motor zorgt voor wat afleiding. Allebei zijn we stil. Voor ons ligt dertigduizend kilometer asphalt (tenminste, we hopen dat er asphalt ligt). Achter ons, in de bus, is het een grote puinhoop. Een nog grotere puinhoop dan vanochtend, toen we van huis vertrokken. Overal op de vloer en de achterbank liggen cadeautjes. Die gaan we vanavond, als we onze eerste nacht in de bus zullen doorbrengen, gezellig samen uitpakken. We rijden de snelweg op als Michel me ineens met grote ogen aankijkt.

“Wat is dit gaaf, het is ons gelukt! Vandaag rijden we de eerste kilometers richting Beijing. Joehoeeee!”

Ook ik voel de opwinding ineens door mijn lijf stromen en merk dat de onzekerheid heeft plaatsgemaakt voor vreugde. We rijden langs Utrecht en kijken nog een keer naar de Domtoren. Tot over een maand of zeven, roepen we nog even en rijden dan verder naar het zuiden.

In Arkel worden we opgewacht door de VW T2-club, oftewel de vriendenclub van de Volkswagen type 2. Ongeveer twaalf busjes en hun trotse eigenaars staan op een parkeerplaats langs de snelweg te wachten. We rijden de snelweg af en worden onder luid getoeter verwelkomd. We vertellen even kort over ons vertrek uit Amersfoort en hoe spannend we het vinden.

“Waar overnachten jullie vanavond?” vraagt een van de heren.

“Ja, da’s een goeie vraag,” antwoord ik, voordat we alle twee in lachen uitbarsten.

“We hebben eigenlijk geen idee. We rijden in ieder geval Nederland uit en zoeken dan ergens in België een slaapplaats.”

De vriendenclub van de busjes besluit ons uit te zwaaien en oppert om een stuk met ons mee te rijden. Dus springen we voor de tweede keer deze dag in de bus om onder escorte te vertrekken. In colonne rijden we over de snelweg richting België. Een half uur later zien we de groep nog steeds achter ons aan rijden.

“Ze gaan toch niet mee naar België?”

Ik kijk een beetje bezorgd in de spiegel en zeg dat ik geen idee heb.

“Zal je net zien, de eerste avond met twintig man op de camping. Ik kan wel wat tijd voor mezelf gebruiken.”

Maar net voor de grens horen we hard getoeter en zien we de busjes de snelweg afrijden.

“Tof, erg tof van ze, zo’n uitgeleide,” zegt Michel.

Ik kan alleen maar zuchten en ben opgelucht dat we België in rijden. We geven elkaar een kus en volgen de borden naar Brussel.

6

Datum:

17 mei 2003, 16:00 uur

Locatie:

Een dorpje nabij Brussel, België

MICHEL

Elles haalt de campinggids te voorschijn. Nooit eerder hebben we in de bus gekampeerd en we hebben geen ervaring met campinggidsen. Het blijkt moeilijker dan we denken. Aan het begin van de gids worden de verschillende codes uitgelegd die later in het boek gebruikt worden als kwalificatie. Code groen staat voor een natuurcamping, rood voor een stadscamping. Code 1 staat voor een camping onder de 15 euro, code 2 staat voor een camping in de prijsklasse 15 tot 20 euro. Een sterretje staat voor schone toiletten en eenhekje voor dieren niet toegestaan.

“Hoe kunnen we dit nou onthouden,” zucht Elles vermoed.

“Je moet minimaal wiskunde gestudeerd hebben wil je dit allemaal begrijpen.”

“Kunnen ze niet gewoon een gids maken waarin staat: Prima camping, lekker schoon, niet te duur en perfect voor een stelletje dat zo gek is om helemaal naar China te rijden?”

Na een kwartier puzzelen hebben we een camping in de buurt van Brussel uitgezocht die ons wel wat lijkt. Het wordt een camping met een groene stip, een sterretje, code 1 en een hekje, dus dat klinkt goed. We zijn ondertussen kapot van alle emoties en snakken naar wat rust. Een blik achter in de bus verraat dat we nog een hele klus zullen hebben aan het opbergen van alle cadeautjes, snoep en etenswaren die we gekregen hebben. Na een tijdje rondrijden door een heuvelachtig landschap zien we eindelijk het bordje van de camping. We rijden de weg af en komen tot stilstand voor een gammel, verroest hek. We kijken elkaar een beetje bezorgd aan vragen ons af of we goed zitten. Een zwarte Amerikaanse Camaro, in nog slechtere staat dan het verroeste hek, passeert ons. Een grote man, type Hells Angel, onder de tatoeages en piercings, stapt uit en opent het hek. We staan hem met open mond aan als hij gebaart dat we hem kunnen volgen.

“Zouden we dit nou wel doen, El. Het zou naar zijn als we op de eerste avond al beroofd worden! We hebben gewoon te veel waardevolle spullen bij ons om het risico te lopen.”

Vertwijfeld kijken we elkaar aan.

“Laten we een rondje rijden en als het echt niets is zoeken we gewoon wat anders, oké?” opper ik.

We rijden de kale en rommelige camping op. Aangezien er in de verte geen receptie te bekennen is, tuffen we stapvoets verder het terrein op. Twee afgebrande caravans staan verlaten langs het pad.

“Ziet er gezellig uit,” grapt Elles. “Zullen we de deur op slot doen?”

“Lijkt me een goed plan!”

Met een soepele beweging vergrendelen we alle twee met onze elleboog het portier.

Uit de verte komt er een grote herdershond aanrennen die blaffend tegen het portier van Elles springt. Verschrikt duikt ze opzij. Ik geef wat extra gas om de hond af te schudden. Vol verbazing kijken we naar een paar brakke bewoonded caravans die tussen bergen afval staan opgesteld. Van de Hells Angel is geen spoor meer te bekennen. Zou hij zijn vrienden aan het halen zijn?

“Ik heb het eigenlijk wel gezien,” zegt Elles. “Hier wil ik geen seconde langer blijven. Ik had toch wel iets andere verwachtingen van een code groen-hekje-sterretje-camping. Ze hadden er beter een doodshoofdje bij kunnen zetten! Of een waarschuwing: Betreden op eigen risico! De samenstellers van deze gids kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor verdwijning van uw persoonlijke spullen.”

We rijden weer verder en zien in de verte een pretpark liggen.

“Daar hebben ze vast een camping,” zeg ik.

In het eerste het beste dorpje in de buurt van het pretpark stoppen we bij twee oude vrouwtjes die op een bankje langs de kant van de weg zitten. Nonchalant hang ik mijn arm uit mijn raampje en vraag in mijn beste Frans of de dames een camping in

de buurt weten. "Tu sais où est un camping?" Ik ben zelf redelijk onder de indruk van het prachtige Franse accent dat ik erbij weet te produceren, en wacht vol vertrouwen op het antwoord.

"Tu veux scampi? On ne vent pas des scampis ici," antwoorden de dames vol onbegrip. Ach natuurlijk, het zijn oude vrouwtjes, ze hebben me vast niet goed verstaan. Dus probeer ik het nogmaals, deze keer met een luidere stem: "Non, non, camping," en daarna nogmaals iets vertraagd uitgesproken: "camping".

En wederom krijg ik te horen dat ze hier geen scampi's verkopen. Hun verrimpelde gezichten en grauwe jurken verraadden eigenlijk al wel dat zij in geen jaren meer verder zijn gekomen dan dit bankje. Ik laat het hier maar bij.

"Wat zeggen ze, Michel?" vraagt Elles, nog in de hoop snel een camping te kunnen vinden. Ik zie aan haar dat ze het op deze eerste dag al goed gehad heeft met het zoeken naar een slaapplaats. De spanning van de afgelopen maanden is van haar gezicht af te lezen. Jammer genoeg kom ik niet verder dan: "Of we scampi's lusten. Ik geloof niet dat we er hier uit zullen komen."

We bedanken de dametjes en rijden door. Het dorpje stelt niet veel voor. Een paar huizen, een benzinepomp en een kerk. Om de paar minuten wordt de rust verstoord door een windvlaag, die het gejuich van de mensen in het pretpark verderop meevoert. Als we het dorpje bijna uit zijn, zien we een man met twee honden. We stoppen langs de kant van de weg en vragen wederom in het Frans of hij een camping in de buurt weet.

"That's quite a lot of stickers on your car? Where are you going?" antwoordt de man in Brits-Engels.

"We zijn onderweg naar China, maar zoeken nu een camping. We zijn de weg kwijt, geloof ik," hoor ik mezelf zeggen.

De man barst in lachen uit. "Naar China! Ik denk dat jullie niet helemaal op de juiste weg zitten."

"Vanochtend zijn we vanuit Nederland vertrokken. We zijn helemaal kapot maar kunnen geen veilige plek vinden om de eerste nacht de bus te parkeren. En we zijn erg toe aan een warme douche."

"Ik ben Richard," zegt hij met een vriendelijke blik. "Ik zou graag meer over jullie geplande reis willen horen. Wat dachten jullie ervan om de bus bij mij in de tuin te parkeren, zodat jullie niet verder hoeven te zoeken? Wacht maar even bij nummer veertien, dan laat ik jullie zo binnen als ik de honden heb uitgelaten."

We kijken elkaar aan en knikken instemmend. Hij ziet er niet uit als seriemoordenaar type Hannibal Lecter, dus waarom niet?

Wat we op dat moment nog niet weten, is dat hij in een gigantische villa woont, adviseur is geweest van het Europees Parlement, oprichter is van het instituut voor Aziatische Studies (er valt genoeg te bespreken gezien onze bestemming), heerlijke wijn, kaasjes en dergelijke in huis heeft en vooral prachtige verhalen kan vertellen.

"Lijkt me een aardige man," zegt Elles.

"Ja, gelukkig hoeven we niet verder te zoeken." En op hetzelfde moment zuchten we diep. Een zucht vol van vertrek-stress, eerste overnachting-stress en vermoeidheid.

We springen achterin om wat cadeautjes uit te pakken en doen ons tegood aan de door moeders gesmeerde broodjes en een zak kroepoek. Het is niet helemaal wat we verwacht hadden van de eerste avond. We hadden gehoopt op een romantische camping waar we met zijn tweetjes gezellig even konden bijkomen. Maar omdat dit voor vandaag de beste optie is, wachten we rustig af.

Na een kwartiertje komt Richard aanlopen. Ik schat hem eind vijftig. Zijn iets te lange zwarte haar is netjes naar achteren gekamd. Hij draagt een houthakkershemd dat zijn strenge uitstraling iets milder maakt. Naast hem lopen braaf twee goudkleurige labradors.

"Je kunt de opritlaan oprijden hoor, dan open ik het hek alvast," vertelt hij ons terwijl hij met een klein apparaatje in de richting van een enorm hekwerk wijst.

"Dit meen je niet," zeg ik tegen Elles. "Volgens mij leidt dit naar een bijzonder luxe villa." We volgen de laan omhoog. Links en rechts staan reusachtige dennenbomen die het laatste zonlicht van de dag wegnemen. De bus heeft moeite met de steile helling. In mijn spiegel zie ik Richard gebaren dat ik door kan rijden. Dan rijst er voor ons een prachtige woning op. Het is het laatste huis op de heuvel, midden in het bos.

We rijden om het huis en komen bij een grote parkeerplaats waar vier auto's staan.

"Hij heeft gewoon vier auto's, El. Een Range Rover, een Volvo, een Mercedes en een Nissan. Die laatste is zeker voor de boodschappen!"

We staren nog naar het gigantische huis als Richard aan komt lopen.

"Jullie kunnen je bus beter om de hoek bij het grasveld parkeren, daar is het uitzicht beter."

"Is dit helemaal van u?" vraag ik hem.

"Ja, helemaal. Vind je het wat? Als jullie de bus geparkeerd hebben moet je maar even binnenkomen. Ik zorg wel voor

handdoeken zodat jullie je even kunnen opfrissen.”

Voor we het weten staan we fris en wel in zijn woonkamer.

“Hier, neem een lekkere borrel. Die kunnen jullie vast gebruiken. Ik zag aan jullie ogen dat jullie geen kilometer verder moesten rijden. Om het voor de Belgen een beetje veilig op de weg te houden, leek het me beter om jullie een overnachting bij mij aan te bieden. Willen jullie in een echt bed slapen?” Wat ongemakkelijk en overdonderd door de vriendelijkheid van deze vreemde man staan we in de woonkamer naast elkaar.

“Ik wil straks graag jullie verhalen horen, maar eerst moet ik een kennis ophalen. Over een uurtje ben ik terug. Bye bye.”

Richard is vliegensvlug vertrokken en opeens zijn we helemaal alleen in een kolossaal huis. We weten ons allebei geen raad met de situatie en kijken om ons heen in de enorme woonkamer. De kamer is prachtig ingericht. We zien Perzische tapijten, strakke leren fauteuils uit China en aan het plafond hangt de grootste blikvanger, een reusachtige kroonluchter. Elles en ik zijn stomverbaasd over deze gastvrijheid. We voelen ons er niet helemaal gemakkelijk onder en besluiten de bus op te gaan ruimen. In één teug gieten we de borrel achterover en lopen naar de bus. We trekken de zijdeur open en schrikken opnieuw van de chaos die daar ligt. “Als we hier niets aan doen worden we binnen een week helemaal gek. We hebben echt veel te veel zoijs meegenomen. Zullen we alles eruit halen en de bus helemaal opnieuw inrichten?”

We hebben vier kastjes van redelijk formaat in de bus. Er is een kastje achterin naast de bedbank en er is een kleine naast het keukenblok. Dan heeft de vader van Elles nog een handige opbergbak gebouwd achter de bijrijderstoel. De laatste opbergruimte is onder de bedbank, groot maar tegelijk ook het minst opvallend. We hebben aan de onderkant een slotje bevestigd zodat we er belangrijke spullen in kunnen opbergen. Op dit moment ligt alles door elkaar. De waardevolle spullen liggen niet in de veilige opbergruimte, de spullen zonder waarde weer wel. Dus gooien we alles in het gras en leggen de laatste cadeautjes apart om later uit te pakken.

“Als jij met de voorselectie begint en uitzoekt welke spullen bij elkaar horen, dan berg ik alles op,” opper ik.

“Succes dan maar,” zegt Elles.

Drie kwartier later, halverwege het inladen, komt Richard aangereden met de kennis. Het blijkt een Indiase vrouw van in de vijftig te zijn die hij uit Engeland kent. Elisabeth, zoals ze zich voorstelt, is een kleine, mollige dame met een bijzonder guitig gezicht. Haar man is voor zaken in België en moest plotseling in het ziekenhuis worden opgenomen. Om haar man te steunen is Elisabeth uit Engeland overgekomen. We zijn dus niet de enige gasten.

“Over een half uur is het eten klaar,” zegt Elisabeth, “kom lekker binnen en neem nog een borrel.”

Richard komt de eetkeuken in met wat stoffige oude flessen. Hij noemt de merken van drie van de flessen en vraagt waar onze voorkeur naar uitgaat. De namen komen mij volstrekt onbekend voor en ik wijs maar naar de middelste fles. Dan ga ik naast Elles zitten, die al een kaasplankje voor zich heeft.

Richard schenkt de glasjes in en zegt: “Proost, op een voorspoedige reis naar China. Ik hoop dat jullie op de juiste weg komen. Het is nogal een onderneming.”

Dan komt het gesprek pas goed op gang. Wij vertellen over onze plannen en Richard vertelt over zichzelf. Hij blijkt de oprichter te zijn van Internationale Aziatische Betrekkingen en het erg interessant te vinden dat wij door al die landen zullen rijden waar hij ook is geweest voor zijn werk.

Elisabeth staat ondertussen te koken en praat af en toe gezellig met ons mee. De geuren van kip met Indiase kruiden prikkelen mijn neus. Hopelijk is het niet de traditionele kip met yoghurt... Elles ziet dat ik afgeleid ben en als Richard opstaat om nog een andere bijzondere fles drank te halen vraagt ze me wat er aan de hand is.

“Ik hoop dat ze geen melkproducten gebruikt. Dan lig ik de eerste avond meteen ziek op bed!”

“Wil je het vragen?”

“Nee, dat vind ik vervelend. Een wildvreemde man nodigt ons uit voor het diner en dan gaan wij eisen stellen!”

“Michel, je bent lactose-intolerant en je weet wat daarvan komt. Voor je het weet zitje de hele avond op de pot. En even voor de duidelijkheid, die hebben we niet in de bus.”

Gespannen houd ik Elisabeth in de gaten. Salade, boontjes. Dan tovert ze een pak ravioli uit de kast. Elles kletst er lekker op los. Richard vindt het idee om voor een kinderhulporganisatie te reizen fantastisch en heeft duizend-en-één vragen. Daardoor verlies ik de aandacht voor de kookprestaties van Elisabeth, totdat ik tot mijn schrik een halve liter room in de pan met ravioli zie verdwijnen. Wat nu? Zo'n hoeveelheid room in combinatie met een lactose-intolerantie betekent de rest van de avond op de plee zitten. Met elke scheut room zie ik de romantiek van de eerste avond in de bus verdwijnen. Elles heeft niets door, en valt pas stil als we het eten geserveerd krijgen. De ravioli in witte roomsaus laat geen twijfel bestaan.

Gelukkig valt de roomsaus in eerste instantie beter dan verwacht. Misschien is het de combinatie met alcohol. Maar eenmaal bij de bus aangekomen begint het feest. Mijn darmen beginnen op te spelen en ik ren terug naar het huis. Gelukkig is Richard nog niet naar bed en ik vraag hem met toegeknepen billen of ik nogmaals van zijn wc gebruik mag maken. Ik ren naar de wc en probeer met een minimum aan geluid de druk van de ketel te halen. Zonder succes. De opluchting is groot, tot ik me realiseer dat ik straks weer langs Richard moet. “*Is everything okay?*” hoor ik Richard roepen. “*Do you need anything?*”

Ik kan wel door de grond zakken. Geen twijfel mogelijk, hij heeft het gehoord. “*I am allright, thanks! No worries.*” Na een kwartier verlaat ik gegeneerd de wc. Snel loop ik langs de keuken waar Richard bezig is zijn honden voeren.

“*Goodnight, Richard.*”

“*Goodnight, Michel. See you tomorrow!*”

Elles ligt al onder de wol als ik de bus in klim. Nog steeds met een rood hoofd vertel ik over de verschrikkelijke toiletervaring. “Ik ben er honderd procent zeker van dat hij het gehoord heeft!”

“Dus geen sexy eerste nachtje.”

“Dat hou je tegoed, ik beloof het!”

Datum:

18 mei 2003, 16:00 uur

Locatie:

Camping Bois de Bologne, Parijs

ELLES

Parijs, de stad van de liefde, de romantiek, de Eiffeltoren en Mont Martre. Na een zalig ontbijtje op het terras van Richard rijden we vol goede moed naar Parijs. Een camping hoeven we niet te zoeken want Michel weet er nog een waar hij weleens eerder heeft gekampeerd.

Via de ringweg rijden we Parijs in en iets later bereiken we de camping, die op twintig minuten van het hartje van Parijs ligt. Het blijkt een zeer populaire kampeerplek te zijn, want we moeten zoeken naar een vrije plek. En dat terwijl je tegenwoordig 21 euro voor twee personen moet betalen. In het laagseizoen nog wel. Wij vinden het erg veel geld en het hakt dan ook meteen aardig in ons beperkte dagbudget. Maar gezien de locatie en de nog hogere kosten voor een hotel hebben we geen keus.

Een zware bewolking hangt boven de stad en de kans is groot dat het gaat regenen. Kamperen in de regen, hoe doe je dat ook al weer? We parkeren de bus en klimmen eruit. We kijken even rond en zien dat de camping voornamelijk wordt bevolkt door bejaarden met oversized campers. De meeste campers zien eruit als complete paleizen op wielen. Sommige hebben satellietschotels op het dak en mooie vitrages voor de ramen. "Nou, dat had ik ook wel willen hebben, zo'n satellietschotel," hoor ik Michel mompelen. "Lekker vanuit de bus naar SBS6 kijken!"

Dan vallen de eerste druppels. Als de wiedeweerga halen we het speciaal meegenomen tentzeil te voorschijn en gooien dat over de bus. Door de haast lukt het ons niet om hem professioneel op te hangen en verandert ons eerst zo nette plekje in iets wat lijkt op een hippiecommune. Een bejaard stel bekijkt ons gestuntel met ongenoegen vanuit hun megacamper. Wat een sloebers, zien we ze denken. Net voordat de regen met bakken uit de hemel komt vallen, zijn we klaar. We duiken snel de bus in en staren vanonder het tentzeil naar de camping, die langzaam verandert in een grote modderpoel.

"Romantisch hè, zo met zijn tweetjes op de camping."

"Ja, lach maar, ik moet nodig naar de wc!"

Al snel beslaan de ramen en als ik de condens wegveeg vraag ik me af wat mensen nu eigenlijk trekt in kamperen. Het verlangen naar vrijheid en rust kan het niet zijn. Op een camping deel je immers alles met elkaar. Zo word je 's-ochtends wakker van je rommelende buurman, zit je naast diezelfde buurman op een wc (lees: hang je, slechts afgeschermd door een te dun wandje, boven een akelig gat in de grond), en luister je de hele nacht naar het gesnurk van wederom diezelfde goede man. Nou geef ik toe dat het weer best een belangrijke rol speelt in het acceptatieproces van het kamperen. Blikseminslagen op nog geen kilometer afstand, afgewisseld met harde rukwinden en stortregens maken het leven op de camping tot één grote uitdaging. Modderpoelen, slecht zichtbare tentharingen en scheerlijnen; de camping verandert abrupt in een gevaarlijke hindernisbaan. Goed voor de lichaamsbeweging, dat wel. Ook goed voor de lenigheid is het nemen van een douche. Omdat je geen zin hebt in voetschimmels balanceer je op je slippers, met in de ene hand een toilettas, in de andere een handdoek. Met de nodige acrobatiek probeer je je kleding droog te houden. Vervolgens tref je een plankje aan van slechts tien vierkante centimeter, waarop je al je spullen kwijt moet. Dag 1: schone onderbroek op de grond (die kun je beter niet meer aandoen). Dag 2: schone handdoek op de grond (een wasje zou nu zeker op zijn plaats zijn). Dus sta je vervolgens in de rij voor de wasmachine. Wat is het toch met kamperen? Is het de uitdaging van het overleven in de wildernis, het opzoeken naar je eigen grenzen of het verlangen naar het primitieve avontuur?

Wij hebben in ieder geval nog ruim zeven maanden voor de boeg. Dus kunnen we er maar beter aan wennen.

Ondanks de regen gaan we de stad in. Onze website is nog niet helemaal af en een telefoontje van een sponsor, die wil weten wanneer hij op de website komt te staan, is een stok achter de deur. Met de laptop in de rugzak en gekleed in regentenue lopen we de camping af. We kijken nog een keer achterom met het gevoel dat de bus hier veilig staat. Op deze camping zullen ze eerst bij de paleizen op wielen beginnen. Bij de bushalte zien we dat we nog een kwartier moeten wachten. We besluiten om

te gaan liften en binnen een paar minuten stopt er een luxe Rover met daarin een advocatentype. We kijken elkaar even aarzelend aan en vragen we ons af of we wel met onze natte kleding in die mooie auto kunnen stappen. De man, die zich voorstelt als Jacques, ziet ons denken en gebaart dat het geen probleem is. In gebrekkig Frans leggen we uit dat we naar een internetcafé willen, het liefst in het centrum. Jacques, die in het centrum blijkt te wonen, brengt ons via allerlei kleine straatjes naar de imposante Rue de Rivoli, waar een aantal internet-cafés moet zijn. Het is druk in het centrum. De Parijzenaren zijn op weg naar huis en haasten zich door de regen. We stappen uit en bedanken Jacques voor de lift. Schuilend onder een afdakje pakken we de *Lonely Planet*-reisgids erbij. Easy Everything op Boulevard de Sébastopol, vlak bij Les Halles klinkt als een prima internetcafé. Tien minuten later lopen we als twee verzopen katten het café binnen. Een jochie van een jaar of negentien, met de nodige piercings en bijpassend kapsel, kijkt ons aan alsof we verdwaald zijn. Als we het internetcafé inkijken zien we pas hoe groot het is. Op meerdere verdiepingen zitten zeker honderd jongeren naar lichtgevende beeldschermen te staren. Sommigen zijn aan het chatten, anderen zijn wild aan het schieten, weer anderen hangen wat verdwaasd achter hun scherm. Als verdwaalde zombies dolen we rond in deze voor ons vreemde cyberwereld.

“*Can I help you?*” De jongen achter de toonbank haalt ons terug naar de realiteit. We vragen hem of we met een floppy kunnen werken.

“Alleen op een paar computers achterin,” antwoordt hij. “Bang voor virusen,” zegt hij er soepeitjes achteraan.

We kopen een pasje waar we geld op storten. Even later zitten we achter de pc. Het publiek ziet er bij nadere inspectie niet fris uit. Met name de jongeren die spelletjes zitten te spelen zien eruit alsof ze van school getrapt zijn en al hun geld in deze tent spenderen. Sommigen zien zelfs zo wit dat we ons afvragen of ze de laatste jaren wel daglicht hebben gezien. We twijfelen of het veilig is om onze laptop erbij te pakken. Aangezien alles erop staat, hebben we geen keus. We voltooien onze eerste reisverhalen en plaatsen deze met de laatste sponsor-banners op de site. Dit alles duurt langer dan we verwacht hadden en voor we het weten is het tien uur ‘s-avonds. Dan realiseren we ons dat we nog niet hebben gegeten. We zijn nog niet helemaal klaar maar laten de site voor wat hij is en lopen naar buiten. Waar haal je om tien uur in Parijs lekker eten waar je niet de hoofdprijs voor hoeft te betalen? We spotten al snel een Chinees restaurant verderop in de straat. Kunnen we vast een beetje in de stemming komen. De Chinees blijkt, net als in Nederland, niet al te duur, al zijn de porties niet van Nederlands formaat. Ik neem wat gebakken noodles en Michel rijst met groenten.

“Gaat het?” vraagt Michel plotseling. Hij kan de vermoeidheid in mijn ogen zien.

“Een beetje. Ik ben zo enorm moe, weet je. Als ik eraan denk dat we nog dertigduizend kilometer moeten rijden, zinkt de moed me in de schoenen.” En ik voel de tranen in mijn ogen branden.

“Hé, wijffie. ‘t Komt allemaal goed. Ik zorg ervoor dat je de komende dagen lekker gaat genieten en dan zal je zien dat het allemaal best meevalt.”

Datum:

26 mei 2003, 17:00 uur

Locatie:

Route Napoleon, Zuid–Frankrijk

MICHEL

We rijden door de Champagnestreek via Beaune en de Route National naar het begin van de Route Napoleon. Het is een mooie en beroemde route die vanaf Grenoble naar de Côte d'Azur loopt. Dat het een favoriete route is van de ANWB-tourgroepen realiseren we pas als we op de camping staan die aan het begin van de route ligt. Het eerste Hollandse stel met caravan rijdt de camping op en langzaam druppelt de rest van de groep binnen.

Al snel zijn we omringd door een Hollandse kolonie en vrezen we dat Ad Patat met zijn frietkraam elk moment kan arriveren. Vol verbazing kijken we naar het wel en wee van de tourgroep.

Naast ons staat een stel te kibbelen over de hoeveelheid toiletpapier die de man verbruikt en even verderop discussiëren twee mannen over de gereden route. Als onze buurman boos met zijn toiletrol langs ons loopt en we beiden zitten te grinniken durft hij ons niet aan te kijken. Dan horen we achter ons iemand vragen of we het stel zijn van *Hart van Nederland*. We draaien ons om en zien Truus en Wim staan. Althans, zo noemen we ze maar, want van voorstellen komt het niet.

“Jaa, ze zijn het,” roept Truus. Ze wijzen naar de schotel op hun caravan en vertellen dat ze ons vertrek gezien hebben op tv. Een paar minuten later zitten we met een kop koffie in de zithoek van hun caravan. Truus is door het dolle heen en doet alsof ze twee beroemdheden op bezoek heeft. Willem blijft er nuchter onder en is meer geïnteresseerd in de techniek van ons busje.

“Da's een aardig eindje rijden, jongen. Jeetje. Helemaal naar China. Hoor je dat, Truus? En wij maar denken dat Zuid–Frankrijk ver is.”

Dan hoort Truus van onze plannen om SOS-Kinderdorpen in de publiciteit te zetten. Meteen ziet ze een aanknopingspunt voor haar eigen verhaal. Ze loopt naar een van de kastanjebruin geschilderde kastjes en haalt er een beeld uit van het naakte bovenlichaam van een vrouw. Een inspectie van het beeld wijst uit dat er een borst ontbreekt. Wat we vermoeden blijkt waar. Truus heeft borstkanker gehad en voor we het weten deelt ze haar levensverhaal met ons. Met haar beelden wil ze de aandacht vestigen op het taboe hieromheen. Een goede zaak, vinden wij, maar wel wat heftig om tijdens een kennismakingsgesprekje voor je kiezen te krijgen. Willem zit er een beetje ongemakkelijk bij en eerlijk gezegd, wij ook. Meerdere malen probeert hij het onderwerp te veranderen, zonder succes. Vermoedelijk heeft Truus al een tijd geen gewillig oor meer gehad. Een uur en drie koppen koffie later nemen we ietwat verdoofd afscheid van het aardige stel.

Het is al donker en met een zaklamp zoeken we onze weg naar de douches. Erg warm is het nog niet in Zuid–Frankrijk. Om de kou te verdrijven springen we samen onder de douche. Iets wat we thuis ook vaak doen, maar wat minder makkelijk gaat op een camping vanwege de gescheiden wasgelegenheden. Als een stel pubers rennen we naar de damesdouches. Het hokje is duidelijk maar berekend op één persoon en met enig stuntwerk kleden we ons uit. We springen snel onder de douche, spoelen alle vermoeidheid en indrukken van ons af en kruipen daarna lekker in de bus tegen elkaar aan.

“Toch wel lekker, zo met zijn tweetjes.”

“Ja, hartstikke!”

De volgende morgen worden we al vroeg wakker van het rumoer op de camping. Als we de gordijnen een stukje optillen zien we de bron van het lawaai. De ANWB-club is wakker en onze buurman staat onder het toeziend oog van zijn vrouw de caravan aan zijn auto te bevestigen. We klimmen de bus uit en bekijken het tafereel. Al snel voegt een grijnzende Wim zich bij ons. Zo te zien heeft hij net een bezoekje gebracht aan de campingshop. Onder zijn arm heeft hij een zak croissantjes en een vers stokbroodje.

“Kijk ze nou eens. Zijn ze net gisteren aangekomen, gaan ze nu al weg. Wat een gehaast. Het lijkt wel een circus. Nee, da's niks voor mij en Truus. Wij blijven lekker op één plekkie staan en genieten van de rust. Haasten, dat doen we in Nederland wel!”

Als we uitleggen dat we er ook vandoor gaan, begrijpt hij het wel.

"Jullie moeten nog helemaal naar China," lacht hij hard. "Maar als ik dan toch een paar tips moet geven, dan zou ik wel even een kijkje nemen in de buurt van de Gorge du Verdon. Da's echt prachtig. De wegen door de Gorge zijn soms erg smal en steil dus ik weet niet of jullie busje het haalt, maar het is wel de moeite waard."

Als we vertellen dat we de Himalaya over moeten om China in te komen begint hij nog harder te lachen.

Een uurtje later pakken ons boeltje in en nemen afscheid van Truus en Wim. "Voordat jullie gaan wil ik jullie dit nog geven," zegt Truus terwijl ze een briefje van twintig euro in mijn hand stopt. "Ga er maar een keer lekker van eten. Ik ben trots op jullie." We zijn er stil van.

Na wat boodschappen te hebben gedaan in een klein dorpje op de route, rijden we richting de Gorge du Verdon, de Europese versie van de Grand Canyon. De kloof is op sommige plaatsen wel een paar honderd meter diep en er moeten fantastische uitzichten en wandelroutes te vinden zijn. We nemen Route National 85, die ook wel de Route Napoleon wordt genoemd. Toen Napoleon, verbannen naar Elba, in 1814 besloot om terug te keren naar het politieke front in Parijs, landde hij in Golfe Juan aan de Franse Middellandse-Zeeküst. Om de steden te vermijden trok hij over de bergen van Golfe Juan naar Grenoble, via Grasse, Digne en Gap. We besluiten deze route te volgen tot we een leuke plek vinden om te overnachten. Hier en daar stoppen we even om te genieten van het mooie uitzicht en om een paar fotootjes te maken. De koude regen heeft plaats gemaakt voor een licht zonnetje en de stemming zit er goed in. De geuren van de bomen en de bloeiende lavendel maken het plaatje compleet. Dit is waar we naar hebben uitgekeken. Laat in de namiddag zien we langs de weg een klein houten bordje staan met daarop de tekst: CAMPING 500 METER. We rijden een stukje verder, maar zien niets wat op een camping lijkt, althans niet op de campings die we tot nu toe gezien hebben, vaak voorzien van zwembaden, gillende kinderen, karoake op zaterdagavond en tieners die veel te hard en te vaak op hun brommertjes langs komen gescheurd. Daarentegen naderen we een grasveldje met kale plekken, waar welgeteld één caravan op staat. We rijden langs de caravan het veld op en parkeren de bus een stuk verder onder een appelboom. De faciliteiten bestaan uit een drietal wc's in de vorm van gaten in de grond, een douche, bestaande uit een gat in de grond voorzien van een uit de muur stekende buis waar koud water uit komt, en een grote wasbak. In de verte zien we de prachtige bergtoppen waartussen de Gorge du Verdon ligt. We zijn meteen verliefd. De frisse lucht, een zweef avondbriesje en de ondergaande zon schreeuwen erom gevied te worden met een glas rode wijn. Dit is genieten!

Na wat gerommeld te hebben in de bus zie ik Elles in de verte staan kletsen met de twee andere bewoners van de camping. Ik loop erheen om ook even een praatje te maken.

"Dit zijn Arnold en Nannette," zegt Elles. Arnold en Nannette lachen vriendelijk. Het is een stel van achter in de zestig met een gezonde kleur van de buitenlucht.

Arnold blijkt de camping afgelopen jaar al ontdekt te hebben en is er dit jaar met zijn vrouw heen gekomen voor de rust, die hier in overvloed te vinden is.

"Die stickers op jullie bus vielen me meteen op toen jullie het veldje opreden," zegt hij met een nieuwsgierige blik in zijn ogen. "Hebben jullie straks tijd voor een kopje koffie? Ik ben heel benieuwd naar jullie verhalen!"

Omdat we de hele dag onderweg zijn geweest en nog niet hebben gegeten, lijkt het mij beter om eerst iets aan onze knorrende magen te doen. We beloven om langs te komen als het niet te laat wordt.

Koken in de bus is niet zo gemakkelijk als thuis. Veel verder dan het opwarmen van een soepje of het bakken van een ei zijn we nog niet gekomen. Maar vanavond ga ik voor Elles wokken! Nadat ik alle kastjes overhoop heb gehaald op zoek naar de ingrediënten, kan ik de tafel installeren. Ik plaats een soort dikke metalen buis in de vloer tussen de achterbank en de voorstoelen waarop ik vervolgens het tafelblad bevestig. Bewegingsruimte is er nu helemaal niet meer. In plaats van een woonkamer, slaapkamer en keuken zoals thuis in Utrecht, volgt deze camper het *all in one*-principe. Al het meubilair is multifunctioneel. De uitklapbare bank is een bed, het keukenblokje dient als bureau, de wasmand functioneert als extra zitplaats en de ijskast als vriezer (hij koelt of vriest, er is geen tussenweg). Dus moet ik, tussen alle attributen ingeklemd, mijn culinaire kunsten op twee pitten zien te vertonen. Algauw kom ik er achter dat de wok te groot is om tegelijkertijd met de rijstpan op het fornuisje te staan. Maar ik geef niet op. Dan maar eerst de rijst en daarna de saus. Al snel beslaan de ramen door het kokende water en wordt ons het laatste beetje uitzicht ontnomen. Met een citronellakaars tegen de muggen en een flesje wijn erbij weet ik het kleine campertje toch in een romantisch paradijsje om te toveren. Samen genieten we van een zalige Indische maaltijd en ons knusse stekkie.

"O, Michel, we zijn wat vergeten."

Ik schrik me rot. "El, wat is er?"

"Het is al elf uur, we zouden bij de buurtjes op de koffie gaan!"

De donkere caravan van Arnold en Nannette doet vermoeden dat ze al op één oor liggen. Morgenochtend dan maar.

De volgende morgen word ik wakker door geritsel buiten. Stilletjes, zonder te bewegen kijk ik of Elles het ook heeft gehoord. Elles heeft het inderdaad gehoord en kijkt me met grote vragende ogen aan. Ik kan duidelijk horen dat er iemand over het vochtige gras in de richting van de bus loopt. Wat zou die hier te zoeken hebben? Dan valt er een schaduw op de voorruit. Iemand loopt langzaam om de bus heen. Ik bedenk me dat ik vanwege de frisse lucht een van de kantelaampjes heb opengeletten en voor ik er iets aan kan doen zie ik het gordijn bewegen. Mijn adem stokt en het is alsof ik Elles' hart kan horen bonzen. Ik durf bijna niet te slikken en zie tot mijn schrik dat het gordijn iets wordt opengeschoven. Zou het een dief zijn die iets probeert te pakken door het raam? Wat moet ik doen? Ik blijf verstijfd in bed liggen en zie visioenen van campingbendes voorbij schieten. Maar in plaats van de verwachte criminale grijphand zien we ineens een stokbroodje verschijnen.

“Goedemorgen,” horen we Arnold opgewekt roepen. “Ik heb een stokbroodje voor de twee avonturiers meegeomen.”

Snel doe ik de gordijnen open en ontwaar de grote glimlach van Arnold.

“Komen jullie zo een kopje koffie drinken? Ik heb zoveel vragen voor jullie!” We verontschuldigen ons voor de gemiste afspraak van de vorige avond en beloven na het nuttigen van het stokbroodje langs te komen. Opgewekt horen we Arnold naar zijn caravan lopen.

Arnold en Nannette hebben net koffie gezet als we aankloppen.

“O, gelukkig,” zegt Nannette, “daar zijn jullie.” Arnold ziet er schuldig uit. “Ik heb geen oog dichtgedaan omdat hij niet kon slapen van nieuwsgierigheid naar jullie reis.”

We krijgen een lekkere kop koffie geserveerd en Arnold haalt een lijstje te voorschijn. “Ja, ik wil niets vergeten te vragen over jullie reis. Wat een avontuur!”

Hoeveel kilometers gaan we rijden, door welke landen komen we, wat doen we bij gevaar, hoe zijn we verzekerd? Een uur lang proberen we zijn vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. Veel weten we nog niet, we zijn pas in Frankrijk.

“Reuze interessant,” is toch de eindconclusie van Arnold.

“Als ik jong was geweest, had ik het ook gedaan!”

Bij het afscheid krijgen we een geldriem mee. “Daar kun je veilig je dollars in opbergen. Pas maar op voor al die engerds.” We bedanken het stel voor de gastvrijheid en de riem en lopen daarna terug naar de bus. Wat zijn er toch aardige mensen op deze wereld!

Datum:

28 mei 2003, 11:00 uur

Locatie:

Gorge du Verdon, Zuid-Frankrijk

ELLES

De route naar de Gorge du Verdon brengt ons langs enorme velden vol klaprozen. We stoppen zo nu en dan om te genieten van het prachtige uitzicht en de zalige geur van de bloemenvelden. De weg naar de kloof is schitterend, al vraag ik me wel af of de bus de steile, nauwe weg aan zal kunnen. Zo niet, dan hebben we een groot probleem als we over een paar maanden de Himalaya over willen steken tussen Pakistan en China. Bij het vooruitzicht dat we daar straks een bergpas van vijfduizend meter hoog moeten overbruggen om China in te komen, lopen me nu al de rillingen over de rug. Stel dat we gewoon stil komen te staan. Zal de weg dan wel breed genoeg zijn om te kunnen keren? Of wat doen we als we moeten keren langs de rand van een ravijn? Het idee doet me nu al duizelen.

Gelukkig heeft Hippie er zin in. Al is de weg af en toe steil, het 1600 cc-motortje trekt het prima. Als we bij het eerste uitzichtspunt komen, ontdekken we waarom dit de Grand Canyon van Europa genoemd wordt. Michel parkeert de bus en rent vervolgens richting de kloof om naar beneden te kijken. "Michel, pas je wel op," roep ik nog, maar hij staat al aan de rand van de afgrond naar beneden te staren.

Hoogtevrees, helaas kun je er niet veel aan doen. Het enige wat ik kan bedenken is proberen me eroverheen te zetten. Maar zodra ik de rand nader (op dat moment sta ik twee meter van de rand en kan ik nog niet in de diepte kijken) ontstaan er zweetdruppeltjes op mijn handpalmen. "Hadden ze hier geen hekje neer kunnen zetten?" zeg ik nog. Michel is gefascineerd door de diepte en hoort me niet.

"Michel, ik vind er niets aan," breng ik vertwijfeld uit.

"Wat, hoe kun je dit nou niet mooi vinden?" vraagt Michel me verbaasd.

"Nou, ik vind het vast wel mooi, maar als ik heel eerlijk ben vind ik het vooral heel eng!"

Met trillende knieën blijf ik op een kleine meter voor het ravijn staan. Het voelt alsof mijn voeten aan de grond genageld zijn. Ik durf me niet meer te bewegen. Ik durf niet meer vooruit, maar eigenlijk ook niet meer achteruit.

"Eng? Hoe bedoel je? Heb je soms hoogtevrees?" Als Michel begint te lachen voel ik me betrapt.

"Ik snap er zelf ook niets van. Soms denk ik dat het meer valangst dan hoogtevrees is. De angst dat ik uit balans raak, struikel en val. Het idee doet me wankelen, waardoor ik mijn eigen benen niet meer vertrouw. Ken je dat gevoel?"

Terwijl ik dat zeg krijg ik het Spaans benauwd. Als Michel een steen naar beneden gooit kan ik er niet meer tegen en ik pak zijn hand. "Kom, we gaan."

Een paar kilometer verder is er een parkeerplaats waar we de bus achterlaten om een wandeling door de kloof te maken. Gewapend met videocamera, twee flessen water en wat eten gaan we op pad. De route loopt naar de bodem van de kloof en volgt daarna de snelstromende rivier. Het is een mooi pad door de prachtige natuur. Af en toe komen we een eenzame wandelaar tegen, verder is het heel rustig. Na een klein halfuur komen we uit bij een grot. Het blijkt een uitgehakte tunnel te zijn, die pikkedonker is. Met de lamp van de camera aan lopen we de tunnel in en komen een paar honderd meter verder weer uit in de kloof. De begroeiing is zo dicht dat we ons er met moeite doorheen worstelen. Het geluid van de kolkende rivier weerkaatst tegen de wanden van de kloof. "Welcome to Jurassic Park," hoor ik Michel zeggen.

De rest van de middag brengen we door in de kloof en we genieten van het voorjaarszonnetje.

10

Datum:

30 mei 2003, 12:00 uur

Locatie:

Monaco, Côte d'Azur

ELLES

Na twee dagen in de Gorge du Verdon verruilen we de rust voor het mondaine leven van Monaco. Knalrode Ferrari's, luxe jachten, bruisende champagne, kaviaar en twee globetrotters in een oud Volkswagentje onderweg naar China. Wat heeft dat met elkaar te maken? Total, een van onze sponsors, blijkt ook sponsor te zijn van de Grand Prix van Monaco. Een paar dagen eerder hadden ze ons gebeld met de vraag of we toevallig in de buurt van Monaco kwamen en of we dan interesse zouden hebben om naar de voorrondes van de Grand Prix te komen kijken. Daar waren we zeker in geïnteresseerd!

Als we Monaco via de kustweg binnenrijden, zien we verschillende campers met Formule 1-stickers langs de weg staan. "Onze bus valt straks niet eens op!" roept Michel bij het zien van de vele reclamestickers op alle wagens. We rijden verder en zien dan in de verte de haven liggen. De baai van Monaco ligt vol met de meest luxe jachten en speedboten. Monaco is sowieso al een verzameling van de rijken der rijken, met de Grand Prix als het hoogtepunt van het jaar. De Jaguars, Ferrari's, Bentley's en Maserati's scheuren voorbij alsof het de normaalste zaak van de wereld is. "Misschien vallen we toch nog op met ons ouwe bakkie," mompelt Michel. Als globetrotters onderweg naar China hebben we onszelf een taak gegeven: met de bus over het Grand Prix-circuit rijden in de hoop op te vallen bij de internationale pers, dat zou toch een leuke reclamestunt zijn.

We rijden de smalle straatjes door op weg naar de haven waaraan het circuit ligt. Het gonst van de drukte, twee dagen voor de aanvang van de testrondes. Overal hangen grote reclamevlaggen en fans fleuren het straatbeeld nog meer op door rond te lopen in de felgekleurde kleding van hun favoriete team. Monaco wordt wel de moeder der Grand Prix genoemd vanwege de sfeer en de entourage. We begrijpen meteen waarom, want Monaco is tijdelijk veranderd in één groot Formule 1-circus.

We rijden wat straatjes door en komen uit in een grote tunnel. Het is zo druk dat we nog voor het eind van de tunnel tot stilstand komen en tien minuten verplicht smog mogen happen. Als we de tunnel uit rijden komen we in de haven uit en staan we opeens midden op het circuit. We kijken onze ogen uit. Aan de ene kant liggen extreem luxe appartementengebouwen, aan de andere kant drijven de nog luxere jachten. De jetset kijkt ons, nippend aan glasjes champagne, met een vreemde blik aan als we in ons oude busje langs komen pruttelen. Met een snelheid van vijftig km per uur kunnen we ons niet voorstellen dat hier over een paar dagen de Formule 1-bolides snelheden zullen halen van meer dan 250 kilometer per uur. In ons eigen Hippietempo rijden we verder.

Een parkeerplaats vinden blijkt onmogelijk, laat staan een plek om te overnachten. Daarom rijden we door naar Menton, een klein plaatsje op tien kilometer van Monaco, net voor de Italiaanse grens. Daar vinden we gelukkig snel een camping. De eigenares blijkt een bitse oude tante die niet zit te wachten op nog meer Formule 1-fans. Maar met zijn charmes weet Michel haar gelukkig een plekje te ontfselen. De camping is voornamelijk bevolkt door racefans. Vlaggen van Ferrari en Williams voeren de boventoon op deze normaal gesproken zo groene camping. Een grote groep Duitsers is al druk in de weer met het braden vanworsten en aan blikjes bier geen gebrek. Mannen in Ferrari-rode jassen of blauwe overalls lopen wild gebarend rond en discussiëren luid over de uitkomst van de wedstrijd van zondag. We kijken onze ogen uit.

We koken een hapje van de paar spulletjes die we bij ons hebben en genieten nog even na van de energerende dag. Het Grand Prix-circus zal de volgende dag pas echt losbarsten, wanneer de Formule 1-teams hun oefenrondes zullen rijden. Wij gaan morgen op bezoek bij het appartement dat Total heeft geregeld voor de Grand Prix.

Het is een uur of acht als we wakker worden. We kleden ons snel aan en besluiten onderweg te ontbijten. Het zou zonde zijn als we iets van de races moeten missen. In tien minuten lopen we van de camping naar het centrum van Menton. Rijden naar Monaco is zinloos omdat het hele centrum voor het circuit is afgezet en er in een straal van vijf kilometer om het circuit geen parkeerplaats te vinden zal zijn. Bij de bushalte staan al horden racefans die, net zoals wij, onderweg naar Monaco zijn.

“Zullen we proberen te liften?” oppert Michel. En voor ik het weet sprint hij naar het benzinestation aan het eind van de straat. Daar aangekomen begrijp ik zijn haast pas. In zijn beste Frans doet hij hard zijn best om aan een van de mannen die aan het tanken is uit te leggen dat wij op weg zijn naar Monaco en op zoek zijn naar een lift. Naast de man staat een prachtige zwarte Bentley, die zo glanst dat je naast de spiegels ook de portieren kunt gebruiken om te zien of je haar goed zit. Een prachtexemplaar dus. Michel fluistert in mijn oor: “Als we toch liften, laten we het dan ook goed doen!”

De man blijkt inderdaad naar Monaco te gaan, maar zal helaas zijn auto naar huis brengen om vervolgens op de brommer naar het circuit te gaan. “Rijden in een auto heeft geen zin,” zegt hij, “zelfs niet als je zo’n mooie auto hebt als ik.”

We lopen terug en gaan iets voorbij de bushalte staan om te liften. Mocht er snel een bus komen, dan pakken we die. Mocht het heel lang duren, dan proberen we alsnog een lift te krijgen.

Een half uur later, met duimen in de lucht en stralende glimlach, zijn we nog niets opgeschoten. Ook zijn er geen bussen gepasseerd. De moed zinkt ons al in de schoenen als er een gloednieuwe Renault cabriolet voor onze neus stopt. Een vriendelijke man vraagt ons of we een lift naar Monaco willen. Ik geef Michel even snel een opgeluchte knipoog voordat we samen achterin stappen.

De man, een arts uit Bordeaux, blijkt tijdens de race als eerste hulp-medicus te werken. Hij werkt al jaren bij de Grand Prix en schijnt nog een keer onze Jos Verstappen te hebben geholpen na een crash.

Omdat de man voor de organisatie werkt mag hij met een pasje het centrum in rijden. Nadat we nog een kennis hebben opgehaald, vraagt de man of we een exclusieve rit over het circuit willen maken. Daar zeggen we natuurlijk geen nee tegen! Wederom worden er pasjes te voorschijn gehaald en al snel rijden we over het afgezette en strengbeveiligde circuit. Met hoge snelheid duiken we als echte coureurs de beroemde tunnel in. De tribunes zitten al vol met fans die gespannen op de komst van de eerste Formule 1-auto’s zitten te wachten. We voelen ons de koning te rijk als we, deze keer pijlsnel, langs de overvolle jachten scheuren. Onze haren wapperen in de wind bij snelheden waar wij de komende maanden alleen maar van zullen dromen. Binnen de korste keren staan we naast het zwembad van Monaco, waar op dat moment de raceauto’s gekeurd en gecontroleerd worden. We springen uit de auto om een kijkje te nemen. Toevallig wordt op dat moment de auto van Jos getest. Met meetlatjes worden de afstellingen van de vleugels nauwkeurig vastgelegd en worden alle onderdelen van binnen en buiten bekeken. Zelfs het gehele motorblok wordt grondig geïnspecteerd. Een standaardprocedure, wordt ons verteld. De toegestroomde Hollandse fans verdringen zich rond de auto. De discussies over de kansen van Jos barsten los. We nemen afscheid van de twee artsen en bedanken ze voor de geweldige rit over het circuit.

Overall staan stalletjes opgesteld met Formule 1-prullaria. De restaurantjes zijn overvol en al ziet het er nog zo aantrekkelijk uit, we besluiten toch gewoon een supermarketje te zoeken. Te midden van alle drukte eten we een broodje en we vergapen ons aan de mix van jetset en racefans. Rond twee uur belt Total en we krijgen het adres van het appartement, waarvandaan we de race mogen aanschouwen. Total blijkt het appartement te delen met Yorin FM, dat vanuit hetzelfde appartement live verslag doet van de wedstrijd. Na een paar security-checks mogen we naar binnen. Het appartement ligt op de vierde verdieping en heeft een prachtig uitzicht over de haven, de pittstraat en het circuit. Een van de medewerkers van Total verwelkomt ons en we krijgen champagne. Het appartement is opvallend ingericht. Vooral een enorme kroonluchter trekt de aandacht. Verder is alles ton-sur-ton. Zelfs het roomkleurige bloemetjesbehang op de muren is op de ruime lichtroze zithoek afgestemd. Het maakt een nogal zoetige indruk. Het meest opvallend is de eigenares. Deze dame op leeftijd heeft de Grand Prix-verhuur opbrengsten van haar appartement duidelijk in haar uiterlijk gestoken. De strakgetrokken kittenogen, de opgepompte jukbeenderen, de opgespoten lippen en de bijzonder slanke taille vallen in het niet bij de enorme DD-borsten. Connie Breukhoven, *pack your bags!* Wat mij betreft hebben de verbouwingen de oude dame geen goed gedaan, maar ze wordt continu omringd door jonge mannen, die naast de gigantische borsten waarschijnlijk vooral haar geld aantrekkelijk vinden. Ze krijgt in ieder geval meer aandacht van de jonge mannen in het appartement dan ik!

Nog voor we alle indrukken hebben verwerkt, krijgen we een verzoek van een medewerker van Yorin FM om naar de studio te komen.

“Naar de studio? Hoe bedoel je?”

“Jullie zijn over twee minuten live in de uitzending!”

We vallen stil en slaan nog snel het glas champagne achterover.

Gedachten schieten door mijn hoofd. Meer dan een miljoen luisteraars, hadden ze dat niet wat eerder kunnen zeggen? Als ik maar niet weer een black-out krijg! Het zweet breekt me spontaan uit.

Met knikkende kneien lopen we de studio in waar we ontvangen worden door Menno, de presentator van het programma. Hij start nog even een lekker nummer uit de jaren tachtig, voordat hij zijn koptelefoon afzet.

“Zo, jullie zijn die mazzelaars die helemaal van Nederland naar China gaan rijden. Gave reis, lijkt me. Na dit nummer gaan we live en zal ik jullie vijf minuten interviewen. Zijn jullie er klaar voor?” Ondertussen krijgen we van een van zijn collega’s een enorme microfoon aangereikt. *Testing, testing one, two. Testing one, two!* Iedereen staat op klaar om de uitzending in te

gaan. De ontspannen sfeer en de bemoedigende glimlach van Menno zorgen ervoor dat ik me toch enigszins op mijn gemak voel. Ook de champagne doet zijn werk en voor we het weten zitten we in de uitzending. We krijgen allerlei vragen op ons afgevuurd over de expeditie en over onze missie om SOS-Kinderdorpen in de publiciteit te brengen.

“Is het niet een beetje vreemd dat jullie SOS-Kinderdorpen in de publiciteit willen brengen en dat er op nog geen dertig kilometer hiervandaan een SOS-kinderdorp is, maar dat jullie uitgerekend hier in Monaco aan de champagne zitten?”

“Nou, leuk dat je het vraagt,” antwoord ik snel. “We staan hier dan misschien op een decadente plek, maar we hebben wel de kans om aan anderhalf miljoen luisterraars te vertellen dat SOS-Kinderdorpen wereldwijd weeskinderen ontvangt omdat ze vinden dat ieder kind recht heeft op een thuis. Dan doen we het toch best leuk?” Ik glimlach tevreden en kijk Menno strak aan. Menno had mijn snelle reactie duidelijk niet verwacht. Het blijft een paar seconden stil op de Nederlandse zender. Dan begint hij hard te lachen. “Ja, je hebt gelijk, dan doe je het best goed.”

“Hoeveel kilometer moeten jullie nog?” vervolgt hij.

“Nog zo’n dertigduizend, en dat in een heel oud hippiebusje!” Menno stelt nog een paar vragen en voor we het weten zijn de vijf minuten voorbij. Het ging soepeler dan ik had verwacht. Iedereen feliciteert ons met de geslaagde uitzending. “Dat hebben jullie al vaker gedaan, zo te zien,” zegt een van de programmamakers. Nou, dit was de eerste keer zo in een studio. Maar het ging inderdaad best lekker.

Dan komt er een oorverdovend gedonder van buiten. De testrondes zijn begonnen en de eerste racewagens scheuren over het parcours. We krijgen allemaal oordopjes uitgedeeld. Michel probeert het eerst zonder oordopjes, maar weet niet hoe snel hij ze in moet doen als de wagens vlak voor het appartement langs scheuren. Michael Schumacher, Jos Verstappen, alle topcoureurs doen hun best om het uiterste uit hun bolides te halen. We genieten volop. Dit is een unieke ervaring. Door de herrie kunnen we pas na de oefenrondes nog wat drinken en praten met de crew van Total en Yorin FM. Dan zien we ook prins albert van Monaco zijn ronde doen over het circuit. Als echte paparazzi hangen we met onze camera over de balustrade om een paar foto’s te maken. Zoiets maak je waarschijnlijk maar een keer in je leven mee.

Laat in de namiddag nemen we afscheid van de crew. Er blijkt een treinverbinding te zijn tussen Monaco en Menton, dus we zijn vrij vlot weer terug op de camping. Doodmoe van alle indrukken ploffen we neer in ons busje.

Voor de volgende dag heeft Total helaas geen kaartjes over. Dus proberen we, als rassechte Hollanders, een plekje te vinden vanwaar je zonder toegangsbewijs toch nog een stuk van het parcours kunt zien. Helaas blijkt dat onmogelijk. Iedere centimeter die ook maar enigszins zicht zou kunnen bieden op ook maar het kleinste stukje van de baan is hermetisch afgesloten of biedt plaats aan een betaalde tribune. Daarnaast zijn er duizenden andere optimisten die hetzelfde hebben bedacht. Dus eindigen we met een zelf gesmeerd stokbroodje voor een groot televisiescherm in een kroegje op tien kilometer afstand van Monaco. Een beter zicht op het circuit kun je niet hebben!

De lokale bevolking wordt niet warm of koud van het spektakel. Al die drukte rondom de Grand Prk vindt men maar niets. Menton blijkt namelijk behoorlijk vergrijsd. Overal zien we gepensioneerde Fransen rondhobbelen. Als we wat later op de dag even plaatsnemen op de boulevard van Menton is er geen twijfel mogelijk: dit is het paradijs voor bejaarden! Het hele jaar door een lekker klimaat en je heerlijk vermaken met leeftijdsgenoten. Lekker ontbijten op je balkonnetje, even met de rollator over de boulevard, lunchen onder een parasolletje en daarna fijn op een bankje plaatsnemen om de andere oudjes langs te zien komen. Ideaal als je oud bent, lijkt mij. Een paar vrijgezelle opa’s paraderen stoer over de boulevard en flirten er vrolijk op los. De dames genieten ervan alsof ze weer in de puberteit zijn. We doen wat boodschappen en gaan vervolgens opzoek naar Youyou. Hij schijnt de lokale Volkswagen-expert te zijn en zou ons kunnen helpen met het stellen van de kleppen van de motor. Dat zouden we ook zelf kunnen doen, maar we hebben te weinig geoefend en vertrouwen niet op onze technische kennis. Een verkeerde afstelling kan voor oververhitting zorgen, waardoor we China misschien niet zouden halen.

Na een tijdje zoeken vinden we Youyou en maken we een afspraak voor de volgende morgen tien uur. We willen de motor tiptop in orde hebben voordat we de grens met Italië oversteken, aangezien we niet hebben kunnen achterhalen of er veel Volkswagen-garages voor oldtimers zijn in Italië.

Als we de volgende dag om tien uur bij Youyou zijn, is hij in geen velden of wegen te bekennen. We zijn ongeduldig omdat we op een paar kilometer afstand van Italië zitten en uitkijken naar het volgende land van deze reis. Maar op de gok Italië in rijden in de hoop een garage te vinden durven we ook niet. Dus blijven we wachten en hopen we dat hij ons niet is vergeten. Dat Youyou het niet zo nauw neemt met de tijd blijkt als hij vijf kwartier later arriveert en doet alsof hij prima op tijd is. Hij mompelt wat in het Frans en maakt zich gereed voor de schoonheidsbehandeling van Hippie. Youyou blijkt een bekende in het Franse VW-circuit en heeft aan meerdere wedstrijden meegedaan met zijn auto, een omgebouwde en opgevoerde Kever. Ik vind het vooral een ordinaire racekever, maar naar het enthousiasme van Michel te oordelen ontgaat mij vast iets. Michel legt

met wat Franse woorden en vooral veel gebarentaal uit wat er gedaan moet worden. Youyou heeft het al door: “*Ze oil*”, oftewel er moet nieuwe olie in. “*Ze valves*” oftewel de kleppen moeten worden bijgesteld en nog “*some ozzer little zings*”. Youyou weet waar hij het over heeft, want binnen een half uur is alles klaar. Hij wil er niets voor hebben omdat hij het zo bijzonder vindt dat wij in dat ouwe bussie naar China rijden. Trots geeft hij ons zelfs twee T-shirts mee van zijn winkeltje. Dus rijden we iets later, gehuld in zijn T-shirts, weg uit Menton en kan ons Italiaanse avontuur beginnen.

11

Datum:

4 juni 2003, 16:00 uur

Locatie:

Verona, Italië

MICHEL

Toeterende auto's en voorbij razende scootertjes domineren het straatbeeld van Verona. In de Italië-gids van *Lonely Planet* hebben we natuurcamping Gastel San Pietro uitgezocht, midden in het stadscentrum. Een aparte locatie voor een natuurcamping. Maar het klinkt goed. Langzaam banen we ons een weg door het drukke verkeer. Na een paar keer stoppen om de weg te vragen blijkt dat de camping bij een fort op een heuvel in de stad moet liggen. Een halfuur later en drie bijna-aanrijdingen verder zien we het fort liggen. We rijden via een smal kronkelweggetje de heuvel op en zien dan het bordje CAMPING staan. De oude muur van het fort ontneemt ons het zicht, maar als we door de poort rijden weten we dat we een paradijsje hebben gevonden. De camping ligt binnen de muren van het fort. De kampeerplaatsen zijn voormalige tuinen. Vanaf het terras kijk je uit over de stad. Als de eigenaar aan komt lopen hebben we al een vermoeden dat deze prachtige camping niet geschikt is voor campers. En inderdaad, helaas hebben we gelijk. Het is een natuurcamping in een botanische tuin, waar alleen tentjes zijn toegestaan en dus geen oude busjes. Teleurgesteld kijken we de eigenaar aan die op dat moment zijn oog op ons busje laat vallen. "Is dat jullie busje?" vraagt hij geïnteresseerd. "Vanwaar al die stickers?"

Als we uitleggen dat we naar China onderweg zijn verandert zijn gezichtsuitdrukking volledig. "Had dat eerder gezegd! Daar wil ik alles over horen." Hij maakt een uitzondering voor ons en regelt een plekje recht tegenover de poort. Opgelucht parkeren we ons busje.

De camping blijkt een oase van rust te zijn. Het fort is nog mooier dan we hadden verwacht. De kleine kampeerplekjes tussen de stadsmuren met prachtige wilde bloemen doen denken aan verloren tijden. Slapen in de Middeleeuwen noemt Elles het al snel. We lopen een terras op en kijken uit over de stad. We horen de kerkklokken zeven uur slaan. We sluiten de bus goed af en verlaten de camping om op ontdekkingstocht in Verona te gaan.

Via een prachtige oude trap langs historische huizen en het Romeinse theater lopen we richting Adige, de rivier die tussen het fort en het centrum ligt. Het is stil en het lijkt erop dat de bevolking zich klaarmaakt voor een avond gezellig eten. Hier en daar wordt onze neus geprikkeld door de geur van verse tortellini en tagliatelle. We duiken een klein pizzeriaatje in. De baas, een rasechte Italiaan, laat ons direct zien wat Italiaanse gastvrijheid is. Met veel bombarie worden we onthaald en al snel wordt oma uit de keuken opgetrommeld om naar de gasten uit het noorden te komen kijken. Voor we het weten hebben we twee glazen wijn voor ons staan en brengt oma allerlei lekkere hapjes uit de keuken. Vertwijfeld kijken we elkaar aan. Is dit Italiaanse gastvrijheid of Italiaanse 'handelsgeest' (lees: oplichterij)? Mario, zoals we de eigenaar noemen, heeft er zin in. Misschien wel iets te veel.

"Gaat dit wel goed?" vraagt Elles wat vertwijfeld.

"Ja, dat is Italiaans, joh, dat komt allemaal goed!"

"Maar Michel, we moeten wel rustig aan doen, anders halen we China nooit. We hebben maar een heel beperkt budget en daar moeten we het echt mee doen."

"Ja, dat kan wel zijn, maar dit is de stad van de liefde, wist je dat?"

"Is elke stad in Italië niet de stad van de liefde?"

"Nee, Verona is de stad van Romeo en Julia. Hier is het verhaal van 's werelds beroemdste geliefden geschreven en je kunt zelfs het balkon bekijken waar Romeo onder heeft gestaan. Althans, als we het verhaal moeten geloven."

"Dat is allemaal wel leuk, maar wat heeft dat te maken met al die hapjes die we geserveerd krijgen."

"Eh, niets, maar ze zijn wel lekker."

Als Mario na anderhalfuur met een grote glimlach de rekening geeft trek ik wit weg. Elles ziet het meteen en geeft me een teleurgestelde blik. De rekening is dermate hoog dat we allebei moeten slikken. De vriendelijke Mario blijkt uiteindelijk

helemaal niet zo vriendelijk te zijn en heeft maar één vriend: zijn kassa!

“Maar het was wel lekker, toch?” De blik van Elles zegt me genoeg. “Morgen maar weer wokken?”

12

Datum:

5 juni 2003, 12:00 uur

Locatie:

Verona, Italië

MICHEL

De volgende morgen blijven we op de camping. We eten een broodje en genieten van alle mooie bloemen en planten om ons heen. We schrijven wat verhalen voor de website en filmen ook nog voor televisie. Pas laat in de middag gaan we op zoek naar het huis van Romeo en Julia. Lang hoeven we niet te zoeken, we volgen gewoon de stroom van Japanse toeristen. Het huis van Julia, dat vlak bij de Via G. Mazzini ligt, is een van de grote toeristische trekpleisters van Verona. Op de binnenplaats is het druk, er staan vooral mannen. De vrouwen kunnen voor een klein bedrag naar het balkon om vanaf daar naar hun geliefde te zwaaien. Elles wil ook en al snel verschijnt ze op het balkon en geeft mij vol overgave handkusjes. Die worden ook opgemerkt door een groep Italiaanse mannen die op hun beurt weer kusjes omhoog sturen. Het hele plein heeft er schik in. We blijven nog een tijdje en bestuderen de vele liefdesbriefjes die met kauwgom op het huis zijn geplakt. Vervolgens nemen we een kijkje bij de Romeinse arena die op het Piazza Bra ligt en het centrum van de stad is. De arena, gebouwd in de eerste eeuw na Christus, is erg indrukwekkend. De reisgids vertelt zelfs dat dit het op twee na grootste Romeinse amfitheater is en plaats biedt aan twintigduizend man. Helaas kunnen we niet naar binnen, want het theater wordt nog steeds gebruikt voor opera's en concerten en men is druk in de weer voor een concert van Massive Attack.

Het is prachtig weer. We slenteren de rest van de middag heerlijk door het centrum. Ook kopen we kaartjes voor de trein naar Venetië. Aangezien Venetië niet op de route naar China ligt, maar wel op ons verlanglijstje staat, besluiten we Hippie voor een dagje op de camping te laten staan. Met de trein is die afstand in twee uurtjes te overbruggen, met ons busje zouden we er een halve dag over doen. Na de website te hebben bijgewerkt en een paar mailtjes naar de ouders te hebben gestuurd, lopen we terug naar de camping. De klim naar het fort blijkt vermoeiender dan we hadden verwacht.

“Michel, we moeten gaan trainen, echt.”

“Ja, dat denk ik ook. Twee jaar achter een computer op kantoor hakt er wel in.”

“Ja, bij mij ook. Ik kan niet meer.”

Zwetend en hijgend komen we aan op de camping en ploffen neer op de stoeltjes. Als we zijn bijgekomen kijken we elkaar aan en zonder iets te zeggen kruipen we de bus in, sluiten de deuren en doen de gordijnen dicht. Met de nodige acrobatiek weten we ons uit de kleren te werken en ploffen we neer op het bed.

“Ssst, straks horen ze ons nog,” fluistert Elles me in mijn oor.

“Welnee El, dat valt wel mee,” zeg ik, al voel ook ik me niet helemaal op mijn gemak.

“Michel?”

“Ja?”

“De bus beweegt.”

“Ja, nou en?”

“Denk je dat het niet opvalt, van buiten?”

“Geen idee, moet ik me daar zorgen over maken?”

“Nou, jij misschien niet, maar ik wel!”

We proberen zo min mogelijk te bewegen. Dat komt wel goed uit want veel ruimte biedt de bus toch al niet.

“Michel, hoor je dat?”

“Wat?”

“Buiten? Het lijkt wel alsof er iemand naast de bus staat.”

“Het lijkt wel een hele groep!”

Snel duiken we onder een laken en speuren de gordijnen af naar een kier.

“Help, Michel!” fluistert Elles, “het gordijn bij de voorruit zit niet goed dicht.” Ik blijf stil liggen en wacht gespannen af wat er gaat gebeuren. Dan horen we een Japanner naar zijn vrienden roepen en als we het gordijn voorzichtig opzij doen zien we dat hij voor de bus poseert zodat een andere Japanner een foto kan nemen.

We durven niet te lachen, want als de bus beweegt weten ze meteen wat er gaande is achter de gordijntjes. “Een opvallende

bus heeft voordelen, maar ook nadelen!” fluistert Elles in mijn oor. Het duurt een tijdje voor de hele groep op de foto is gezet en uiteindelijk vertrekt.

13

Datum:

6 juni 2003, 11:00 uur

Locatie:

Venetië, Italië

ELLES

Na een treinrit van twee uur komen we aan op het station van Venetië. De aandacht van Michel wordt al vrij snel afgeleid door een pizzastand.

“Jij verandert nog eens in een pizza!”

“Beter nog: als ik reïncarneer, kom ik terug als een pizza. Niet als een quattro stagioni van de pizzeria, maar als een ordinaire margarita van 1,99 van de Appie op de hoek.”

“Je bent gek, wist je dat?”

“Ja, klopt. Op jou!”

Voor ik het weet heeft hij een pizzapunt bemachtigd en ook ik ga overstag bij de lekkere geur.

“Bestel jij er een voor mij, Michel, dan ga ik even naar de wc.”

“Welke wil je hebben? De margarita?”

“Kijk maar, wat jij lekker vindt.”

Maar als ik terugkom van de wc zie ik geen pizza. Michel kijkt me schaapachtig aan.

“Je hebt toch niet...” De sporen van tomatensaus op zijn wang verklappen genoeg.

“Eh, tja, kan ik er wat aan doen dat jij zo lang wegbleeft? Opeens zat hij zomaar in mijn mond! Ik kon er niets aan doen. Het gebeurde heel onverwachts,” zegt hij flauw, al zie ik in zijn ogen dat hij zich betrapt voelt.

“Jij bent onverbeterlijk, wist je dat? Bestel er gauw nog maar één.”

Ik kan hem geen ongelijk geven, want als ik eindelijk mijn eigen punt krijg, smaakt hij zo lekker dat ook ik er bijna nog een neem. Maar aangezien ik een slanke dame wil blijven, besluit ik het niet te doen. Ik moet per slot van rekening wel aantrekkelijk blijven voor Michel, anders vraagt hij me natuurlijk nooit ten huwelijk. Ik vraag me sowieso af of hij dat tijdens deze reis zal doen. Misschien wacht hij tot het eind en vraagt hij me in Beijing. Dan is het als een beloning voor goed gedrag nadat ik zeven maanden lang aardig ben geweest onder de meest erbarmelijke omstandigheden. Maar misschien doet hij het wel vandaag, in het romantische Venetië. Ik droom weg bij het zien van de gondeltjes. Sprookjesachtig varen door de nauwe straatjes met een zingende Italiaan. Zoenen onder de bruggetjes en wegzwijmelen in zijn armen. Zou het vandaag gebeuren?

“Zullen we de ferry nemen naar het San Marcoplein?”

Meteen sta ik weer met beide benen op de grond. Geen romantisch gondeltje, maar een ordinaire ferryboot. Niet lekker wegdommen met z'n tweetjes op het water, maar samengeperst op een paar vierkante meters boot tussen toeristen, koelboxen en fototoestellen. De drukte op het water voor het station is ook niet ideaal voor een romantische peddeltocht. De ferry neemt ons mee over het Canal Grande langs schitterende panden en legt na een half uur vlak bij het beroemde San Marcoplein aan. Het is de meest toeristische plek van Venetië en misschien wel van heel Italië. Naast de prachtige kerk zijn ook de duiven een trekpleister. Of eigenlijk zijn de toeristen een trekpleister voor de duiven. Trek hebben de duiven in ieder geval wel, want als we wat brood uit onze rugzak halen, zitten er binnen een paar seconden vier duiven op de armen en een op het hoofd van Michel. “Als ze maar niet poepen!” roept Michel nog, maar het kwaad is al geschied. Een grote klap drijft zijn mouw af. Michel schudt verwoed de duiven van zich af. Een ijszaak biedt uitkomst en met een paar servetten weten we de schade terug te brengen tot minimale proporties.

De prachtige kerk van San Marco is verplichte kost. Geduldig nemen we plaats in de lange rij. Als we na een kwartier naar binnen kunnen, blijkt dat dit het wachten waard was. Het interieur is oogverblindend en de vele mozaïeken zijn een lust voor het oog. Achter in de kerk worden we tegengehouden en wordt er een kleine bijdrage gevraagd. Een snelle blik in de gids vertelt dat het gaat om een gouden altaarstuk, dat zich achter het graf van Sint Marcus bevindt en met juwelen is ingelegd. We betalen de € 1,55 per persoon en gaan kijken. Ook al is € 1,55 niet echt veel, het blijkt het niet waard. Misschien voor een verdwaalde historicus, maar niet voor twee nuchtere Hollanders op zoek naar wat avontuur. In een naastgelegen kapel vinden

we wel een aantal interessante relikwieën. Michel, die niet gelovig is maar wel geïnteresseerd in de verschillende overtuigingen, is gefascineerd door een doorn die uit de kroon van Jezus zou komen. Sceptisch als hij normaal is, staat hij nu bijna met zijn neus tegen het glas aangedrukt.

“Michel, het glas wordt vies!”

“Wat?”

“Je neus... Je neus geeft vette strepen op het glas!”

Ook de bewaker heeft het door en komt aangesneld. Na wat gegrom in het Italiaans wordt Michel opzij gedrukt en pakt de man een lapje en begint theatraal het raam schoon te vegen. Zonder iets te zeggen verlaten we de ruimte en lopen daarna gierend van het lachen de kerk uit.

In een van de straatjes achter het San Marcoplein halen we een brood. Met ons potje pindakaas uit de rugzak en het verse brood ploffen we neer naast de fontein op het prachtige plein. Net als ik een lik pindakaas op mijn boterham heb gesmeerd en een hap van deze Hollands-Italiaanse lekkernij wil nemen, komt er een politieagent aan. Wild gebarend blaft hij iets in het Italiaans tegen ons. We concluderen maar dat we daar niet mogen zitten. Wat jammer, het is zo'n mooi plekje. Het zal wel te maken hebben met de handel van de cafeetjes en terrasjes aan dit plein. Of het ontbreken daarvan, want op de terrasjes blijft het verdacht leeg. We lopen verder en komen bij een kanaaltje uit waar een aantal gondels ligt. Daar worden we aangesproken door Fabrizio, een charmante gondelier die Michel ervan probeert te overtuigen om een bootje te maken. Als ik merk dat Michel wel interesse heeft begint mijn hart sneller te kloppen. Maar mijn hart slaat drie keer over en blijft bijna stilstaan als ik de prijs hoor. Vijfenzeventig dollar voor een halfuurtje peddelen. Michel, die hard aan het onderhandelen is, ziet me slikken. Ik probeer zo onopvallend mogelijk te gebaren dat ik het een belachelijk hoog bedrag vind. Een paar verwoede onderhandelingpogingen helpen niet. De prijs is al laag, krijgen we te horen. De aanslagen van 11 september in Amerika hebben het toerisme een klap van jewelste gegeven. Het zijn vooral de Amerikanen die gek zijn op dit soort boottochtjes en de gondeliers moeten het hebben van de fooien die de Amerikanen geven. Nu de economie in Europa slecht gaat en de Amerikanen er niet reislustiger op zijn geworden, kunnen ze die fooien vergeten.

Een tochtje zit er voor ons dus helaas niet in. Dan maar op zoek naar het huis van Marco Polo, onze grote voorganger op de Zijderoute. Deze beroemde wereldreiziger begon zijn reis naar China in Venetië. Na een halfuurtje zoeken en een paar keer vragen komen we aan bij het pleintje waar hij gewoond heeft. We vinden een bordje waar zijn naam op staat en gaan ervoor staan om deze bijzondere plek op de gevoelige plaat vast te leggen. Als we de foto genomen hebben, zien we Fabrizio langsvaren met twee dikke Engelsen die bijna niet in zijn gondeltje passen. Zijn blik zegt: ‘je moet toch wat tegenwoordig’ en al lachend vaart hij verder. De rest van de middag slenteren we door het oude gedeelte van de stad en kijken we nog even in een zaakje waar ze de beroemde Venetiaanse carnavalsmaskers maken.

14

Datum:

8 juni 2003

Locatie:

Costa Adriatico, Italië

MICHEL

De Adriatische kust is bezaaid met kleine en grote toeristische plaatsjes. Wij nemen de kustroute naar Brindisi en willen de badplaats Rimini aandoen. Als kind ben ik daar geweest en ik heb goede herinneringen aan de mooie rustige stranden en het diepblauwe water. Aangezien Elles er nog nooit is geweest, wil ik dit graag met haar delen. Maar nog voordat we de borden Rimini zien word ik al geconfronteerd met de realiteit in 2003 in de vorm van een fikse file. Dit kan toch niet waar zijn! Ik heb wel verhalen gehoord over het toeristische Rimini, maar ik heb zo'n mooi plaatje in mijn kop dat het er gewoon niet in wil dat Rimini een ordinaire Italiaanse badplaats is geworden. Stapvoets rijden we tussen de cabrio's met opgedirkte dames in bikini en anabolenmacho's in minislip richting de kust. De hoeveelheid borden met kleurrijke alcoholreclames langs de kant van de weg doet het droomplaatje in mijn hoofd verder vervagen. Het Rimini anno 2003 heeft niets meer te maken met het Rimini van 1980. De romantische strandwandeling die ik Elles beloofd heb kunnen we wel vergeten.

Het wordt erger naarmate we dichter in de buurt van het strand komen. Als we de boulevard oprijden vervliegt het laatstje restje hoop. Waarom dit nog steeds een strand heet, is mij een raadsel. Rijdend op de boulevard kunnen we de zee niet eens zien! Het strand is volledig volgebouwd met parasols en bedjes, afgewisseld door partytenten die elkaar proberen weg te concurreren met keiharde muziek. Mijn paradijsje is veranderd in een complete natuurramp.

We geven de hoop op, rijden verder naar het zuiden en komen uit in Fano. Gelukkig weten we snel een plekje te vinden om te overnachten, zodat we nog wat late zonnestralen kunnen meepakken. Bij het zien van ons busje besluit de campingeigenaar ons een gratis plaatsje aan te bieden. Snel parkeren we de bus en in no time rennen we naar het strand. 'Strand' blijkt wederom een groot woord. Het uitzicht op de zee wordt verhinderd door een soort stenen dijk. Na een kleine klimpartij weten we boven op de dijk te komen. Het strandje van net iets meer dan een meter breed bestaat uit grove kiezels. Het blauwe water ziet er gelukkig wel aantrekkelijk uit en dus rennen we over de kiezels om een duik te nemen. Helaas blijkt het water niet zo helder als we in eerste instantie dachten. De plastic zakken glijden langs ons lichaam en er drijven allemaal kleine bruine onderzeeërs langs. Net zo snel als we het water ingerend zijn, snellen we er weer uit. We besluiten de avond maar rustig in ons busje door te brengen en lekker vroeg naar bed te gaan.

Omdat we onze zinnen op Griekenland hebben gezet, nemen we de volgende dag de snelweg om lekker vlot verder naar het zuiden te rijden. De campingeigenaar begrijpt er niets van dat we al zo snel willen vertrekken. Toch willen we hem niet vertellen dat de zee gevuld is met drijvende drollen en dat de camping verder maar een ongezellige bende is.

De bus rijdt perfect, al moeten we nog steeds wennen aan het feit dat Hippie niet harder kan dan tachtig kilometer per uur. Daarnaast zijn we ook nog steeds aan het ontstressen van de drukke tijden voor vertrek. We hadden alle twee een goede baan en het voorbereiden van de reis naast ons werk hakte er goed in. Altijd rennen van de ene afspraak naar de andere. Geen minuut in de week onbenut laten. We kwamen eigenlijk altijd één dag in de week tekort om alles af te krijgen. Maar goed, door alle inspanningen is het ons wel gelukt om op reis te gaan. En daar rijden we dan heerlijk rustig door Italië. We stoppen even onderweg om de motor wat af te laten koelen. De afstand blijkt meer tijd in beslag te nemen dan we verwacht hadden. Wat dat betreft maken we weleens een rekenfout met die tachtig kilometer per uur. We overnachten in Campomarino, ten zuiden van Termoli. Daar vinden we een bijna verlaten camping waar alleen 'camping-burgemeester' Kees af en toe zijn ronde doet. Kees blijkt een Hollander te zijn die al jaren met zijn vrouw op deze camping woont. Het is een klein mannetje van in de zestig met een door overdaad aan zon gerimpeld lichaam. Hij kon niet aarden in het drukke Nederland, vertelt hij ons. Ik kijk om me heen. Druk is het hier inderdaad niet. De camping zal door de verlaten staat en afgelegen ligging weinig toeristen trekken. Naast twee roestige douchecabines en een paar kale wc-potten is er niets van comfort te vinden op deze camping. Maar zoals de

campingeigenaar waarschijnlijk ook denkt, zijn er altijd wel zuinige Hollanders als wij die de weg naar de camping weten te vinden. Want naast alle gebreken heeft deze camping wel iets waar we al lang naar uit hebben gekeken: de langverwachte heldere blauwe zee! We rennen naar het strand, gooien onze spullen op een hoop en rennen vervolgens de zee in. De haren van Elles wapperen luchtig in de wind. De weerkaatsing van de zon laat haar lichaam glinsteren. Woorden hebben we niet nodig. Ik zie in haar ogen dat ze hetzelfde voelt. Gepassioneerd omhels ik haar en draag ik haar verder de zee in. In de verste verte is er niemand te bekennen. We zijn helemaal alleen in dit blauwe, kolkende bad.

Helaas is het mooie moment van korte duur. Plotseling voel ik een branderig gevoel op een intieme locatie tussen mijn benen. Ik laat Elles los om te voelen wat er zich in mijn broek afspeelt. Al snel verandert de jeuk in pijnlijke steken. Het lijkt alsof iemand met een scheermesje mijn edele delen bewerkt. Ik doe mijn hoofd onder water en probeer mijn ogen in het zoute water te openen. Ik zie niets. Geen glas, geen vis, geen kwal. Ik wil alleen nog maar heel hard naar het strand zwemmen, want dit gevoel moet ophouden. Ik moet het water uit en zo snel mogelijk naar de douches! Elles, die wat verbouwereerd achter me aanzwemt, snapt niets van deze plotselinge omslag. "Hé, lief, waar ga je naartoe? Heb ik soms iets verkeerds gezegd?" hoor ik haar nog roepen. Ik neem niet eens de moeite om haar antwoord te geven en ren zo snel als ik kan met mijn handen op mijn ballen richting de douches. Met behulp van een lading shampoo met conditioner weet ik de ergste jeuk weg te werken. Ook Elles heeft ondertussen de douches bereikt en ziet mij vol afgrijzen naar twee opgeblazen rode ballen kijken. "Haha, wat is dat nou? Wat is er gebeurd?" Ik staar naar beneden en kan er niet veel van maken. Ik schaam me dood. "Die romantiek in de zee hou je van me tegood, oké? Maar nu even niet!"

15

Datum:

10 juni 2003, 14:10 uur

Locatie:

Haven van Brindisi, Italië

MICHEL

Het is net na tweeën als we in Brindisi aankomen. "Ik meende me toch echt te herinneren dat de haven in het centrum lag," mompel ik nog. We volgen de borden en rijden een groot industrieel havengebied in. We passeren een aantal verlaten wisselkantoortjes. Het is verdacht stil. We volgen de borden FERRY TO GREECE en rijden een enorme parkeerplaats op. Aan de rechterkant zien we een aantal kleine kantoortjes en parkeren de bus ervoor. Het is buiten meer dan vijfendertig graden, zodra we de bus geparkeerd hebben breekt het zweet ons uit. We kijken even rond en zien dat alles dicht is. "Er zullen toch wel boten varen," vraag ik aan Elles, al weet ik dat ook zij het antwoord niet kan geven. "Laten we hopen dat ze niet aan het staken zijn." We lopen een tijdje rond en zien in de schaduw een slapende man. We lopen naar hem toe en twijfelen of we hem wakker moeten maken. Ik besluit de kuch-truc uit te halen. Ahum! We kijken gespannen naar de man maar zien geen reactie. Elles kijkt me lachend aan. "Laat mij maar. *Excuse me. Hello!*" Verschrikt kijkt de man op en springt overeind. "*Excuse me, sir. Are there any boats going to Greece today?*"

"Ahaa, *Greece. Fivee uuh oclock yu canne buye tickets.*" Duidelijk verstoord door de onderbreking van zijn middagdutje gaat de man weer liggen, draait zich een paar keer om en valt weer in slaap. We geven elkaar een knipoog en sluipen zachtjes weg. Aangezien we nog wat tijd over hebben, gaan we op zoek naar een supermarkt in het centrum om wat laatste Italiaanse inkopen te doen. Het centrum, vroeger 's zomers vol interrainers die de boot naar Griekenland wilden nemen, ligt er verlaten bij. Tot een paar jaar geleden vertrokken de boten hier. We internetten even, doen snel de geplande inkopen en rijden daarna terug naar de haven. Achter de loketten hebben ondertussen kaartjesverkopers plaatsgenomen, zodat er wat leven in de brouwerij komt. Van passagiers is, op ons en een ander stel na, geen spoor te bekennen. Al vrij snel vinden we het juiste loket en lukt het ons zelfs om korting op de kaartjes te krijgen. We hebben nog een uur voor de boot vertrekt, dus we maken nog wat foto's. Onder toeziend oog van de staf en de kapitein poseren we voor de enorme veerboot. Het uur vliegt voorbij.

De kapitein vertelt dat het rond deze tijd van het jaar altijd zo rustig is. We vragen ons af of het wel rendabel is om te varen, want we zien welgeteld vijf vrachtwagens en drie auto's naar binnen rijden. Gewone passagiers zijn in geen velden of wegen te bekennen, op een Zwitser op een scootertje na. En dan te bedenken dat deze boot op duizend mensen is berekend.

Net voor zonsondergang rijden we Hippie de boot op. Nadat hij en de paar andere auto's zijn vastgegrendeld horen we de harde stoomtoeter die het sein van vertrek geeft. Het mooie van deze boottocht is dat je in je camper mag slapen. Dat scheelt weer geld en is een leuke belevenis. De frisse wind maakt plaats voor een zilte zeelucht, vermengd met de dieseldampen van de boot. Als we een halfuur onderweg zijn, gaat de zon onder. Hangend over de reling nemen we afscheid van Italië en maken we ons op voor een overtocht naar Griekenland die de hele nacht zal duren. De boot is nog leger dan we verwacht hadden. Het bovenste dek is zelfs afgesloten. We zien meer personeel dan passagiers. Ook de eerder gespotte Zwitser loopt een beetje verdwaasd rond. Veel entertainment op deze loveboat is er niet, dus gaan we lekker terug naar de bus om een pastaatje te koken. Nog voor tienen maken we de bus klaar voor de nacht en duiken we heerlijk onder de wol.

De zoute zeelucht en het geronk van de boot zorgen ervoor dat we diep slapen. Als we 's-morgens eindelijk wakker worden van de scheepshoorn en naar buiten kijken, zien we de kust van Griekenland al liggen. Een wazige ochtendzon verschijnt aan de horizon. We hebben zin in Griekenland. We kijken uit naar mooie stranden, Griekse souvlaki en de prachtige natuur van de binnenlanden. Een uurtje later varen we de haven van Patras binnen. *Greece, here we come!*

16

Datum:

11 juni 2003, 11:40 uur

Locatie:

Patras, Griekenland

ELLES

Naarmate we verder naar het zuidoosten rijden wordt de verkeerssituatie slechter. Bij de grens van België ondervonden we al dat de wegen minder goed onderhouden waren en de wegwijzers een stuk minder duidelijk. De Fransen en de Italianen zijn van een heel andere orde; die houden gewoon van snelheid. De Fransen blijven dan nog netjes op hun eigen weghelft, waar de Italianen de middenstreep volledig negeren.

In Griekenland maakt men het nog bonter. De Griek lijkt het concept ‘weghelften’ niet te kennen, snelheidsbeperkingen zijn slechts adviezen die in de wind geslagen kunnen worden en de claxon is verreweg het meest populaire onderdeel van de auto. Er wordt druk getoeterd bij stoplichten, onoverzichtelijke kruisingen, op rustige wegen en vooral naar alle mooie dames. En het gebruik van de vluchtstrook is helemaal speciaal. Langzame auto’s, zoals die van ons, rijden op de vluchtstrook, zodat snelle auto’s gemakkelijk kunnen inhalen. Zo verandert een tweebaansweg in een driebaansweg. Dit zorgt af en toe voor spannende momenten wanneer de vluchtstrook volgens de oorspronkelijke bestemming gebruikt wordt, bijvoorbeeld door een auto met pech. We passen ons graag aan, maar hier moesten we toch wel even aan wennen.

Parkeren is net als in Nederland, Frankrijk en Italië een drama en in die landen ook nog eens onbetaalbaar. De Grieken hebben daar iets op gevonden. In Patras hoeft je niets te betalen en parkeer je je auto daar waar er ruimte is. Overdwars op de stoep, dubbel op straat, op de raarste plaatsen staan auto’s. Heb je in Nederland meteen een bon of een wielklem te pakken, hier loopt de politieagent rustig door, op zoek naar echte criminelen.

In Patras krijgen we het ineens benauwd van de olietemperatuurmeter. Deze meter, die we in Nederland nog speciaal hebben aangeschaft, blijkt niet goed te werken en is misschien zelfs kapot. Ook al rijden we in een enorme hitte (tegen de veertig graden) in de tweede versnelling een berghelling van meer dan tien procent op, de naald beweegt geen millimeter. Het is geen prettig idee dat de motor ieder moment kan vastlopen, zonder dat we het doorhebben. Nadat we een steile helling krampachtig hebben genomen, gaan we toch maar op zoek naar vervanging voor de meter. Daarnaast heeft de bus nog een mankementje dat ons zorgen baart. De originele sleutel van het contactslot is afgebroken en de overgebleven reservesleutel werkt niet goed. Het is dus iedere keer wrikken, draaien, sleutel iets omhoog, opnieuw draaien en dan, met een beetje mazzel, start de motor. Soms duurt het startproces vijf minuten, soms wel een kwartier. Heel vervelend als de motor uitslaat op een druk plein en er mensen achter ons staan te toeteren.

Voordeel van het rijden in dit klassieke oldtimertje is dat er wel veel onderdelen te vinden zijn. We kunnen ons dus even helemaal te buiten gaan aan alle sloopbusjes die in Griekenland langs de kant van de weg staan. Met wat hulp van handige Grieken hebben we voor een appel en een ei de olietemperatuurmeter vervangen en is er een nieuw contactslot ingezet. Wel een prettig idee dat ze hier beter overweg kunnen met de ouderwetse techniek van ons luchtgekoelde motortje dan met de moderne elektronica.

Vanuit Patras rijden we over de Peloponnesos naar het drukke Athene. Tot even voor het centrum rijden we netjes met de stroom mee. Dat klinkt stoerder dan het is, want we zagen gewoon geen kans om uit de massale stroom te ontsnappen. Het was ons nadrukkelijk afgeraden om in Athene te rijden. Regel nummer één van reizen is dat je meestal kunt vertrouwen op het advies van plaatselijke bevolking. Maar avontuurlijk als we zijn én omdat we de Akropolis willen zien, negeren we de waarschuwingen. Onderweg rijden we langs het indrukwekkende kanaal van Corinthe en zingen hard mee met de onverstaanbare Griekse liedjes op de radio. De lol houdt op als de weg zonder enige vorm van waarschuwing van driebaans in tweebaans verandert. Het fenomeen ritsten heeft de Grieken nog niet bereikt en allemaal schuiven ze gewoon een stuk dichter naar elkaar zonder in te voegen. Als verkeersbarbaren verdedigen ze hun stukje weg en blijven ze gewoon met z’n drieën naast elkaar rijden, uiteraard onder begeleiding van luid getoeter. De borden zijn onleesbaar maar met behulp van het kompas op Michels horloge en een minimaal kaartje in de *Lonely Planet* rijden we de stad in.

Het is moeilijk om de camping te vinden. We hebben slechts twee aanwijzingen:

1. de camping is zeven kilometer van het centrum,
2. de camping ligt aan de snelweg.

MICHEL

Het verkeer wordt drukker en drukker en door de enorme hoeveelheid reclameborden zien we door de bomen het bos niet meer. Met het zweet in de handen rijden we verder tot we toch opeens de camping zien. Er is één klein probleempje: de camping ligt links aan de andere kant van de weg en wij rijden helemaal rechts. Op dat moment blijken Elles en ik een perfect team. Raampjes open, zwaaien, knipperlichten uit en gaan met die banaan! Het oversteken van de weg is pittig, vanwege de voorbijrazende vrachtwagens en de grote hoeveelheid toeterende Grieken die we hinderen met onze manoeuvre. Maar we halen het zonder schade.

De camping is niet bepaald een oase van rust. De voorbijrazende auto's zorgen voor een onafgebroken stroom herrie. Maar een alternatief is er niet. We settelen ons op de camping en halen bij een naastgelegen supermarkt wat eten. De stad laten we even voor wat hij is.

17

Datum:

18 juni 2003, 22:40 uur

Locatie:

Hartje centrum Athene, Griekenland

ELLES

Athene heeft al het goede en het slechte van een grote stad. Er zijn mooie musea, de Akropolis, de naastgelegen wijk Plaka en leuke markten. Jammer genoeg zijn er ook nadelen aan een metropool als Athene. Als we teruglopen van een avondwandeling rond de Akropolis en het Omoniaplein oversteken zien we bij de ingang van de metro een stel ongure, niet-Grieks uitziende types rondhangen. We zijn meteen op onze hoede en gelukkig maar, want Michel wordt van achteren benaderd en krijgt een hand in een van zijn broekzakken.

In een flits reageert hij en ziet een kereltje verschrikt wegdraaien. Gelukkig zag Michel het al aankomen en had hij ons geld in de voorzak van zijn broek gestopt en afgeschermd met zijn handen. Hij pakt me bij mijn arm en trekt me mee de andere kant op. "Wegwezen," fluistert hij in mijn oor, voordat ze er alsnog met onze spullen vandoor gaan.

18

Datum:

19 juni 2003, 20:40 uur

Locatie:

Porto Germeno, Griekenland

ELLES

Onderweg zijn we al meerdere reizigers tegengekomen die wild-kamperen. Wij hadden het tot nu toe nog niet gedaan omdat we het gebruik van alle campingfaciliteiten (zoals wc, douche) maar wat lekker vinden en stroom nodig hebben voor het opladen van de filmapparatuur. Maar nu vinden we het toch echt tijd om deze manier van kamperen uit te proberen, alleen al omdat het erg scheelt in de kosten en het daarnaast lekker avontuurlijk is. We besluiten van de route Athene-Delphi af te wijken en volgen de weg naar een klein kustplaatsje waarvan de naam onleesbaar op een oud bord vermeld staat. Dit oer-Griekse dorpje kent maar weinig toeristen (of zou dat komen door de onleesbaarheid van het verkeersbord bij de afslag?).

We besluiten de bus te parkeren bij een klein haventje naast een nog kleiner strandje. Het is een perfecte plek om de nacht door te brengen. Vlak nadat we de bus helemaal hebben geïnstalleerd, breekt er een enorme onweersstorm los. Vanuit de auto kijken we naar de donkere hemel en de schitterende bliksemchichten. Na een uur waait de storm gelukkig over en verschijnt er een imposante sterrenhemel. We besluiten een duik te nemen. Naast de haven vinden we het compleet verlaten strandje, goed afgeschermd van de omgeving. Ik besluit een lang gekoesterde droom werkelijkheid te laten worden, kleed me helemaal uit en spring in het water. Naakt zwemmen onder een sterrenhemel, wat een genot. Na de film *Cocktail* met Tom Cruise is het waarschijnlijk de droom van elke vrouw. Mijn Tom Cruise, Michel, heeft daarentegen wat problemen met het in zijn nakkie zwemmen en staat wat onwennig om zich heen te kijken. Niet zo vreemd nadat hij in Italië in zijn edele delen was gebeten en de hele nacht moest lijden onder jeukende ballen. Maar ik weet hem over te halen. Snel laat hij zijn broek zakken en springt het water in. Dan ziet ook hij de lol er van in. Het water is kouder dan we hadden verwacht, maar gelukkig weten we elkaar lekker warm te houden.

We moeten beiden erg wennen aan het concept van wildkamperen. Het idee dat je zomaar ergens parkeert en er gaat slapen is gek. Maar uiteindelijk is het hetzelfde als kamperen, alleen heb je op een camping een douche en wc en betaal je vijftien euro.

Maar toch voelt het anders en duurt het nog lang voor we in slaap vallen. De hele nacht blijven we alert. Vooral Michel heeft er last van. Bij elk geluidje en kraakje wordt hij wakker en controleert hij de omgeving. Dat voelen we 's-morgens vroeg als we ietwat vermoeid wakker worden. Het uitzicht vanuit de camper op de blauwe zee en het pittoreske haventje maakt alles goed. We besluiten een verfrissende duik te nemen, en dat helpt. Wat een paradijs!

Later die ochtend besluiten we richting Delphi te rijden. De route is geweldig. Het ene moment hebben we het gevoel in Zwitserland te rijden en het volgende moment in de outback van Australië! We zien nog veel wrakken van Volkswagen-busjes langs de weg. We nemen een raamhendeltje als reserve mee, omdat we vermoeden dat hij het binnenkort zal begeven. Voor de oude Grieken was Delphi het middelpunt van de wereld. Volgens de mythologie had Zeus twee adelaars losgelaten aan beide einden van het universum en ontmoetten ze elkaar in Delphi. Delphi was ook beroemd vanwege het Orakel, een priesteres die antwoord had op alle vragen. Ze was zo machtig dat er zelfs oorlogen om haar gevoerd werden. Reden genoeg voor ons om het gebied te gaan verkennen. We huren mountainbikes en rijden naar de ruïnes. Wat er van over is, zijn wat stapels stenen, een prachtig amfitheater en een zeer goed bewaard gebleven stadion. Als we bij de ruïnes van het orakel aankloppen voor wat spirituele hulp, krijgen we helaas geen gehoor. Zeker op vakantie.

19

Datum:

23 juni 2003, 10:16 uur

Locatie:

Meteora, Griekenland

MICHEL

Een paar dagen later komen we aan in Meteora. We zijn meteen onder de indruk. Verscheidene rotsen van soms wel honderd meter hoog steken hier uit de grond. Op de rotsen zijn kloosters gebouwd. Meteora staat wat ons betreft terecht genoteerd op de Werelderfgoedlijst. Van tevoren hadden we al het vermoeden dat een bezoekje aan dit gebied een van de hoogtepunten van onze reis zou zijn. Op weg naar een klooster, dat rond de veertiende eeuw boven op een rots werd gebouwd, ontdekken we een smal paadje. We besluiten van het normale pad af te wijken en de wildernis in te gaan. Het paadje wordt al snel smaller en smaller en af en toe moeten we een rivierbedding volgen. Een ding is zeker, hier is nog niemand geweest. Het wordt een fantastische tocht waarbij we al klimmend, via nauwe kloven, onkruid en ander groeisel ontwijkend, bij de top van twee van de rotsen uitkomen. Het uitzicht, de rotspartijen, de vreemde insecten, hier en daar een verdwaalde schildpad, de lucht en de serene stilte: het is gewoon prachtig. Sommige stukken zijn redelijk steil, maar als twee ervaren klimgeiten weten we een paar heel mooie plekjes te bereiken.

Aan het eind van de dag komen we, uitgeput van het klimmen, weer aan in het dorp en we ploffken neer bij een restaurantje op een klein schattig pleintje. Puf om te koken hebben we niet meer. We doen ons tegoed aan een souvlaki en salade met feta. Ook bestellen we een fles wijn. De alcohol slaat, mede door de lange klimtocht, in als een bom. Aangeschoten waggelen we terug naar de camping, waar we neerploffken in de bus.

Na een langzame start vanwege de hitte en de koppijn rijden we de volgende ochtend naar de kloosters van Meteora. We genieten van het ruige landschap en besluiten het klooster te bezoeken waar ooit de James Bond-film *For Your Eyes Only* opgenomen is.

Het leuke aan de kloosters is dat ze, in vroeger tijden, alleen bereikbaar waren via ladders en touwen. Nu zijn er twee mogelijkheden om er te komen. De eerste is voor bezoekers: een uit de rotsen gehouwen pad. Erg geschikt om de omgeving en de hitte goed te ervaren! Verder is er voor de monniken een speciale manier bedacht om er te komen: een kabelbaantje. De monniken zorgen goed voor zichzelf en inspanning is er niet meer bij. De kabelbaan doet ons denken aan het krakende magische vliegende tapijtje uit het Sprookjesbos van de Efteling. Het uitzicht is zo prachtig dat we de hele middag in het gebied doorbrengen. Een betere plek om van je kater af te komen is er niet.

We verlaten Meteora de volgende dag rond het middaguur en vertrekken richting het Olympusgebergte. Een paar kilometer voor de afslag naar dit gebied slaat het weer drastisch om. Donkere wolken bedekken de hemel en plotseling breekt er een enorme onweersbui los. De regen komt met zoveel geweld in zulke hoeveelheden naar beneden dat we bijna geen zicht meer hebben. De snelweg is er niet op gebouwd en verandert in een enorm zwembad. Gelukkig zijn we al bijna bij de afslag voor de Olympus en hoeven we niet, zoals andere weggebruikers, op de vluchtstrook te stoppen. Dan slaat honderd meter naast ons de bliksem in. De klap is oorverdovend en we schrikken ons rot. Half verblind door de lichtflits rijden we geschrokken verder. Net van de snelweg af zetten we de bus even stil om het natuurlijke schouwspel vanaf een veilige plek te aanschouwen. Enorme bliksemflitsen worden afgewisseld met donderslagen waar je haren van overeind gaan staan.

20

Datum:

26 juni 2003, 10:20 uur

Locatie:

De berg Olympus, Griekenland

ELLES

Vanaf de parkeerplaats in Prionia beginnen we aan de klim. We vullen onze flessen met heerlijk helder bergwater en pakken onze rugzakken met spullen voor twee dagen. Tamelijk zwaar bepakt en bezakt lopen we in een paar uur naar de eerste berghut waar we de nacht zullen doorbrengen. We merken dat rijden niet goed is voor je conditie en hebben medelijden met vrachtwagenchauffeurs die hun halve leven op de weg spenderen. Voor tien euro krijgen we een prima bed inclusief maaltijd. De spaghetti met gehaktballen blijkt geen aanrader. De berghut, die op 2100 meter hoogte ligt, is de perfecte uitvalsbasis om de verschillende toppen van de Olympus te bereiken. De volgende dag verlaten we om acht uur ‘s-ochtends de hut om aan een uitdagende klim te beginnen. Het weer is perfect en de uitzichten bijzonder mooi. Net voor de laatste veertig meter, die bestaan uit een steile afdaling en daarna een flinke klim naar de top, komen de eerste donkere wolken opzetten. Het lijkt ons geen goed plan om nu nog een steile rots te gaan beklimmen. We besluiten de op een na hoogste top (die makkelijker bereikbaar is) te bedwingen, via een smalle richel. Na een half uurtje bereiken we de top. Over prachtige sneeuwvelden wandelen we voldaan weer richting berghut. De rubberen gehaktballen laten we aan ons voorbij gaan en we dalen af naar de bus. Eerder dan verwacht slaat het weer om. Donkere wolken rollen voor de zon en voor we het weten breekt de hel los. We zitten als ratten in de val als opeens de bliksem een paar honderd meter naast ons inslaat. Gelukkig hebben we goede kleding aan die ons beschermt tegen de massa’s water die uit de hemel stromen. Het smalle pad waarop we lopen verandert hierdoor in korte tijd in een kolkende rivier. Glibberend en glijdend proberen we zo snel mogelijk het dal te bereiken. Rond vijf uur komen we vermoed aan bij de bus. Uiteindelijk hebben we van acht tot vijf gewandeld. Trots kijken we omhoog. Veel valt er niet meer te zien van de bergen. Die gaan nog schuil achter een dikke laag wolken.

21

Datum:

2 juli 2003, 9:15 uur

Locatie:

Grens Griekenland—Turkije

MICHEL

We naderen de grens van Turkije als een onbehaaglijk gevoel me plotseling bekruippt. "Hé, El, ken jij de film *Midnight Express*? vraag ik om even te peilen of Elles hetzelfde denkt. Het is een film over een jonge Amerikaan die zo stom is geweest om drugs Turkije uit te smokkelen. Hij wordt opgepakt en zit jarenlang in een verschrikkelijke gevangenis. Het idee dat iemand drugs in de bus verstopt kan hebben zonder dat wij het weten, geeft me een onrustig gevoel. Zenuwachtig neurie ik de filmmuziek. "Ah Michel, kom op," zegt Elles geirriteerd. "Nou krijg ik ook spontaan de zenuwen. Zet de bus stil, dan kijken we 'm gewoon even snel na." Ik rij snel een zijweggetje in, parkeer de bus langs de kant van de weg en spring eruit om de buitenkant te checken. We controleren de banden, de onderkant van de bus, de jerrycans en openen voor de zekerheid ook nog even alle kastjes in de bus. We zien niets opvallends, dus kunnen we weer verder, al voel ik me nog niet helemaal op mijn gemak. We moeten eerst langs de Griekse grenspost. Zonder problemen tuffen we langs het hokje. Dan moeten we een brug vol zwaarbewapende militairen oversteken. Halverwege blijkt de officiële grens tussen Griekenland en Turkije te liggen. Deze plek wordt gemarkerd door een viertal militairen en hetzelfde aantal vlaggen van beide landen. Omdat we tot nu toe een foto bij elke grenspost hebben gemaakt, vraag ik ook deze keer toestemming. Niet geschoten is altijd mis, al lijkt dit, hier tussen de met machinegeweren bewapende militairen, een enigszins overmoedige gedachte.

Dus pak ik de fotocamera, draai mijn raampje open, knik naar een van de militairen en wijs tegelijkertijd naar het bord van Turkije. Er kan geen glimlach af, maar we krijgen een kort bevestigend knikje. Snel springen we de bus uit om het statief op de brug te plaatsen zodat we samen op de foto kunnen. Blijkbaar had men dit niet verwacht, want we krijgen een paar boze blikken toegeworpen die ons duidelijk maken dat we beter kunnen opschieten. Als de legercommandant kwaad aan komt lopen, hebben we net een foto gemaakt. We pakken snel onze spullen, knikken vriendelijk naar de militairen en maken dat we wegkomen. Na de brug rijden we naar het officiële gedeelte van deze grenspost. Er wordt een foto gemaakt van de bus en ze noteren ons kenteken. Een stukje verderop krijg ik te horen dat we een visum moeten kopen. Elles blijft bij de spullen zodat ik het kantoor in kan rennen om de benodigde stempel te halen. Vijf minuten later en twintig euro lichter rijden we verder. We stoppen bij het laatste hokje, waar naar onze douaneformulieren wordt gevraagd. We kijken de man met een niet-begrijpende blik aan en laten onze paspoorten zien. De man, zichtbaar geirriteerd, wijst naar een ander hokje, vijftig meter terug en roept daarna nog iets, waar we uit opmaken dat er een papiertje ontbreekt. We hebben dus blijkbaar een hokje overgeslagen. Het ging al zo soepel, dat kon natuurlijk niet waar zijn. Met moeite weet ik de bus om te draaien, een aantal slagbomen te omzeilen om zo weer naar die andere checkpost te rijden. Bij het hokje moet ik wederom een paar euro neerleggen om wat onduidelijke papieren aan te schaffen. Het zal er allemaal wel bijhoren. Het gaat nog steeds tamelijk voorspoedig, want er heeft nog niemand gevraagd of wij de bus willen openen voor een algemene inspectie. Ik neem het papier in ontvangst, knik vriendelijk en wil de bus alweer starten om verder te rijden. "Wait, wait!" zegt de man geirriteerd. "Don't forget to go to that man on the other side of the road." Daar ligt een man, aan zijn bolle buik te oordelen waarschijnlijk een groot liefhebber van kebabs en shoarma, verveeld onderuit in zijn stoel. Hij heeft ons ondertussen al gezien en gebaart dat we zijn kant op moeten rijden. Ik parkeer de bus en overhandig vervolgens met mijn grootste glimlach de ondertussen verzamelde Turkse grenspapieren. Met een kritische blik wordt alles nauwkeurig doorgekeken voordat het document theatraal van stempel en handtekening wordt voorzien. Als ik met de papieren wegloop word ik teruggeroepen. De man is opgestaan en kijkt me argwanend aan. "Which car is yours?" roept hij, alsof hij het toch niet vertrouwt. Met een kloppend hart wijs ik naar het busje en vertel hem dat het die witte met al die stickers erop is. "Ahhh Kennewood, Totale and Autowiek," perst hij er met een accent uit. "Very good!" Met een gespannen blik wacht ik op een volgend commentaar, maar dat blijft achterwege. De man ploft weer in zijn stoel en wuift me weg. Ik vind het allang best en loop snel terug naar de bus. Elles, die het voorval vanuit de bus heeft gadegeslagen, kijkt me vragend aan als ik instap. "Ik dacht even dat ze de bus toch binnenstebuiten wilden keren. Maar het viel mee. "Totale, Kennewood is okay," doe ik de man na, waarop we allebei in lachen uitbarsten. We rijden nogmaals naar de laatste checkpost en krijgen deze keer een goedkeurend knikje. We zijn in Turkije, we hebben het gehaald! Het Turkse avontuur beginnen.

We hebben als dagdoel gesteld om meteen naar Istanbul door te rijden. We hebben al veel over deze immens grote stad gelezen. Er moeten tussen de veertien en zestien miljoen mensen leven (afhankelijk van waar je begint met tellen). We kijken uit naar deze parel van de Oriënt en willen wegdrömen bij de, volgens onze reisgids, met moskeeën versierde skyline. De weg aan de Turkse kant van de grens post is een stuk slechter. Naast ronkende overbeladen vrachtwagens zien we mensen die hun bezittingen nog met paard en wagen vervoeren. Door alle hobbels en gaten in het wegdek en de verschillende trage vervoersmiddelen daalt ook onze gemiddelde snelheid flink. Het is daarom pas rond een uur of vijf dat we de buitenring van Istanbul bereiken. Geen prettig tijdstip om voor het eerst in deze stad rond te rijden, in de drukte van de spits. De zenuwlopende momenten wisselen elkaar in hoog tempo af. De vierbaansweg wordt ingenomen door vijf rijen toeterende auto's, die allemaal vechten voor hun eigen plekje. Het zweet staat op mijn voorhoofd. Bijna al mijn zintuigen worden geprikkeld: mijn neus door de uitlaatgassen, mijn oren door het getoeter, mijn ogen door de verkeerschaos om me heen en als laatste mijn tastzin omdat ik met zweethanden grip moet houden op mijn stuur. Elles zit gespannen naast me en probeert zich te focussen op de dode hoek waar zich telkens weer een andere auto tussen weet te persen. Samenwerken doen we best goed, al speelt de vermoeidheid ons na een tijdje parten. Dit is geen rijden meer. Dit is pure survival. Continu geven we elkaar aanwijzingen, maar na een uurtje bereikt het irritatiepeil zijn maximum.

“Waar is die kutcamping, ik heb het helemaal gehad met het rijden. Toet toet, ja, we zien je wel hoor!” schreewt Elles geërgerd naar een van de voorbijgangers die graag wil laten horen dat hij er ook rijdt. Ik weet dat het haar te veel is geworden. Misschien moeten we de volgende keer wel luchten, want het overslaan van de middagmaaltijd is op dit soort momenten natuurlijk funest. We zijn moe, hebben te weinig gegeten, kunnen de weg niet vinden en moeten continu op scherp blijven om niet per ongeluk een Turkse auto over het hoofd te zien.

“Ik vind er niets aan. De hele reis eigenlijk niet,” gaat Elles verder. “Waarom moeten wij nou zo nodig naar China rijden.”

En dan wordt het ook mij te veel. “Ja, wat wil je nou. Hier langs de kant van de weg stoppen en in een vage buitenwijk van de stad overnachten? Of even doorrijden en een camping vinden waar we de komende week tenminste een douche en een wc hebben? Zeg het maar, hoor. Of wil jij soms rijden? Denk je dat jij het soms beter kunt?”

Het blijft stil. Uit mijn ooghoek zie ik dat mijn uitval niet goed is gevallen, want de tranen lopen over haar wangen. “O, liefie, sorry. Ik vind het ook kut dat we er nog niet zijn en dat de tocht naar het centrum zo tegenvalt, maar we komen er wel hoor. We moeten gewoon even scherp blijven.” Ik besluit me te concentreren op het verkeer en ons veilig naar de camping te loodsen. Stilletjes banen we ons een weg door de drukte. Van de mooie skyline is niets te merken. Het enige wat we zien is een enorme smoglaag, die als een donkere wolk over de stad hangt. We hebben geen goede kaart en ons enige aanknopingspunt is de Zee van Marmara. Daar moet bij een benzinestation een camping liggen. We vragen een aantal keer de weg maar hebben nog steeds geen idee waar we precies zitten. Straatnaambordjes zijn in geen velden of wegen te bekennen en uit de verkeersborden kunnen we ook geen aanknopingspunten halen. Het is inmiddels gaan schemeren als we eindelijk, met hulp van een taxichauffeur die zo aardig is om voor ons uit te rijden, de camping vinden. We slaken beiden een zucht van opluchting. We hebben het gehaald, en dat zonder krassen of deuken.

Bij de ingang staat een ietwat onnozel uitzende beveiligingsbeamte. Maar de man is vriendelijk en probeert ons meteen het gevoel te geven dat we hier veilig staan. We zijn ons steeds bewust van de hoeveelheid spullen die we bij ons hebben: een laptop om onze reisverhalen bij te houden, een digitale fotocamera en een filmcamera van SBS6. Er valt iets te veel te halen, dus we willen geen risico lopen. Elles blijft even in de auto wachten als ik, gewapend met de paspoorten en een lading cash, ons gaan inschrijven. De eigenaar woont met zijn familie in een soort zelfgemaakte bungalow. Erg vriendelijk zijn ze niet en als ik probeer te onderhandelen over de schrikbarende prijs van achttien euro per nacht, word ik simpelweg weggevuifd. Achttien euro, voor een brakke camping, belachelijk! Helaas heeft de man een monopoliepositie en zit er niets anders op dan betalen. Met behulp van een zaklamp en aanwijzingen van Elles weet ik de bus op een plekje onder een boom te parkeren.

We balen allebei van het voorval in de file maar weten dat we gewoon moe en daardoor opgefokt zijn. Omdat het al laat is, gaan we snel op zoek naar een hapje eten. Naast het benzinestation blijkt een tentje te zitten waar je wat kunt eten. Voor we het weten zitten we met een heerlijk geurende kebabspies voor onze neus. Na een paar kopjes thee en de snelle maaltijd lopen we doodvermoeid terug naar de camping. Wat een dag!

22

Datum:

5 juli 2003, 9:10 uur

Locatie:

Camping vlak bij Istanbul, Turkije

MICHEL

“Gatver, Michel, heb jij soms in de poep gestaan?” vraagt Elles als ik de bus in stap nadat ik wat Turks brood in een winkeltje heb gehaald.

“Nee, niet dat ik weet,” antwoord ik en kijk ondertussen toch onder mijn zolen om te zien of de stank daar niet vandaan komt. “Maar nu je het zegt, ik vond het buiten ook al zo typisch ruiken.” We doen de deur wat verder open om uit te vinden waar de stank vandaan komt. “Volgens mij is het de zee die zo stinkt,” zegt Elles. “Ik geloof dat ik de hele nacht zo’n weeë lucht heb geroken. Beter gezegd, ik proef het bijna.”

Als we richting zee lopen, wordt de stank nog erger. We hebben het vermoeden dat alle rioleringen van deze miljoenenstad naast de camping in de zee uitkomen. We weten niet hoe snel we weg moeten komen en lopen naar de halte van de stadsbus om het centrum in te gaan. Binnen tien minuten komt er een overvolle bus voorrijden. We stappen toch maar in, omdat we graag zo snel mogelijk het centrum willen verkennen. We persen ons door de drukte heen zodat we achter in de bus kunnen staan. Een jongetje van een jaar of zestien loopt achter ons aan. Vanuit zijn ooghoeken houdt hij ons goed in de gaten. Ik vertrouw het niet en sta meteen op scherp. Elles heeft het ook gezien en geeft me in gebarentaal een seintje dat ik op mijn spullen moet letten. Het zou wel heel ellendig zijn om op onze eerste dag in Istanbul al onze belangrijke spullen kwijt te raken. De jongen blijft ons aanstaren en stapje voor stapje komt hij onze kant op. Ik voel mijn buidel branden op mijn buik. Daar zal hij niet bij kunnen, want die zit ver onder mijn broek verstopt. Alle belangrijke reisdocumenten en wat geld zijn daar veilig opgeborgen. De rugzak zit goed dicht en Elles is binnen handbereik dus wat dat betreft kan er ook niet veel misgaan. Toch is het raar dat de jongen ons zo in de gaten houdt en steeds dichterbij schuifelt. Ik kijk de jongen recht in zijn ogen en probeer een blik op te zetten van wat mot je?

“Hallo, komen jullie uit Nederland?” zegt de jongen opeens verlegen met zwaar Tukkers accent.

“Ja, dat klopt,” antwoorden we een beetje wantrouwig.

“Hé, wat leuk, ik kom uit het oosten van Nederland en ben nu op vakantie bij mijn familie in Istanbul.”

De jongen begint te stralen en vertelt ons over alle mooie dingen in de stad. Hij is trots om weer in zijn vaderland te zijn. In korte tijd vertelt hij van alles over de highlights van Istanbul. Net voor hij uitstapt, fluistert hij ons nog snel iets toe. “Pas op voor zakkenrollers in deze bus. Je weet maar nooit. En een prettige vakantie!”

We voelen ons een beetje betrapt omdat wij juist hem niet vertrouwden, maar dat zal wel horen bij de eerste dag in een nieuw land.

Na een half uur in de bus komen we aan in het centrum. Nog steeds hebben we de schitterende skyline niet gezien, maar we zijn wel aangekomen bij de prachtig mooie blauwe moskee in het hartje van Istanbul, in de wijk Sultanamet. De hoofdingang is niet voor toeristen bestemd, dus worden we achterom gestuurd naar een kleine ingang voor buitenlanders. We moeten onze schoenen in een zak doen, Elles moet een doek om haar haar doen en haar schouders en knieën bedekken. We lopen de moskee in en vallen allebei even stil. Niet alleen uit respect voor de gelovigen, maar ook vanwege de prachtige architectuur van de moskee. Al is het interieur kaal, toch is het imposant. We gaan even zitten op het dikke tapijt en snuiven de cultuur op. De stroom toeristen is groot, maar toch is dit nog steeds een moskee waar dagelijks door de lokale bevolking gebeden wordt.

Als we de moskee uit lopen worden we besprongen door verkopers die ons allerlei rotzooi proberen aan te smeren. Ik probeer ze af te schudden door te reageren als een malloot die net ontsnapt is uit een inrichting. Het helpt redelijk want het merendeel van de mannen weet zich er geen raad mee en druip af. Een aardig uitziend kereltje houdt vol en probeert ons te overtuigen om een houten fluitje van hem te kopen. Nadat we hebben afgedongen tot een omgerekende prijs van vijfenzeventig eurocent, kan Elles het niet laten om een fluitje voor thuis mee te nemen. Normaal ben ik erop tegen om dingen te kopen bij toeristische plekken, maar vijfenzeventig eurocent voor een houten fluit is wel heel goedkoop. Ik probeer Elles er nog wel van te overtuigen dat het kopen van spullen op dit soort plekken de agressiviteit van de verkopers alleen maar verergert. Maar de

fluit werkt even hypnotiserend op mij als op een slang in een mand, en voor ik het weet zijn we de gelukkige eigenaren van een originele Turkse handgemaakte fluit.

We lopen door naar de bazaar. Die moet een belevenis op zich zijn en aangezien we nog niets hebben gegeten, gokken we erop dat je er ook wat kunt eten. Als we naar binnen lopen krijgen we even het gevoel dat we terug in de tijd stappen. Onder de oude stenen bogen van een soort gangenstelsel zijn allemaal kleine winkeltjes te vinden. Er is een stroomstoring, dus het enige licht in de bazaar komt van het late zonlicht dat door de ronde gaten in het plafond als dikke stralen om de paar meter een stukje van de bazaar verlichten. De handelaren laten zich niet door de stroomstoring van de wijs brengen en proberen met wat extra kaarslicht hun waar goed onder de aandacht van de passanten te brengen. Er lopen veel toeristen rond, maar desondanks zien we dat de Turken de bazaar zelf ook bezoeken om inkopen te doen. We stoppen even bij een shopje waar burka's worden verkocht. Dat is een traditioneel gewaad voor moslimvrouwen, dat het hele lichaam op de ogen na bedekt. De verkoper ziet meteen zijn kans en wikkelt er één om Elles heen.

“Staatje leuk, schatje, erg sexy. Misschien wel handig voor in Iran!”

“Iran, moet ik daar echt alles bedekken?” vraagt Elles verschrikt. “Een hoofddoekje en volledig bedekkende kleding zijn toch genoeg? Ik hoef toch niet zo'n enorm gewaad met een gaasje voor mijn ogen aan?”

We moeten er wel hard om lachen en de verkoper doet enthousiast mee, al denk ik niet dat hij door heeft waar de grap over gaat. Gelukkig ziet hij wel dat we geen serieuze kopers zijn. We lopen verder en passeren een winkeltje waar waterpijpen worden verkocht. In Nederland worden ze al snel geassocieerd met het roken van hasj. Maar in oosterse landen is het roken van allerlei verschillende soorten tabak met de waterpijp een onderdeel van het dagelijks leven. De eigenaar van de winkel geeft ons uitleg over de pijpen en de verschillende soorten tabak. We vertellen de man dat we met een busje onderweg zijn naar China, waardoor we helaas geen exemplaar kunnen meenemen. Dat maakt de man niets uit. Kopen hoeft niet, genieten is het belangrijkste. We mogen het gewoon proberen dus voor we het weten zitten we aan de waterpijp en genieten we van een kopje thee. Ook al zijn we geen rokers, we begrijpen waarom dit ritueel zo populair is. De smaak is zacht en zoetig. Maar nog belangrijker: het is een bijzonder sociaal ritueel om gezamenlijk de rust te nemen om gezellig een waterpijpje te roken. We kijken naar de voorbijwandelende Turken.

Als we na een half uurtje besluiten weg te gaan, vrezen we dat de man ons de pijp toch wil aansmeren. Maar niets blijkt minder waar. De man wenst ons een voorspoedige reis en verdwijnt in zijn winkeltje. Wij lopen door en gaan op zoek naar een eettentje. We zijn erg te spreken over de houding van de Turken. We hadden verwacht dat we overal hard zouden moeten afdingen om op een bedrag uit te komen dat in de buurt komt van het lokale tarief en dat we overal op onze hoede zouden moeten zijn. Maar niets blijkt minder waar. We bestellen een broodje en een colaatje en kijken nog wat verder.

Als we 's-avonds bij de camping aankomen is de lucht nog steeds niet te harden. Ik probeer in een laatste verwoede poging de camper op te frissen door met mijn deodorant in het rond te spuiten. De lucht blijft. Het is zelfs zo erg dat we het kunnen proeven. We worden er niet blij van maar zien geen andere mogelijkheid om goedkoop en veilig te overnachten. De bus in het centrum parkeren lijkt geen alternatief, dus blijven we maar op de camping.

De volgende dagen slenteren we door de binnenstad van Istanbul, op zoek naar de beroemde skyline. Die is pas goed te zien vanaf de overkant van de Bosphorus, het kanaal dat tussen de Zwarte Zee en de zee Marmara ligt, of vanuit de moderne wijk Beyoglu waar we de middag doorbrengen. We nemen plaats op een bankje om van het uitzicht te genieten. Na een halfuurtje slaan we de *Lonely Planet* open om te kijken welke highlights er nog zijn voor deze laatste dag in Istanbul. “O nee, we zijn helemaal vergeten om naar het Topkapi-paleis te gaan!” Een van de hoogtepunten van Istanbul, te vergelijken met de Eiffeltoren van Parijs. “Dat kunnen we toch niet overslaan.” Vanuit dit paleis werd het Ottomaanse rijk door verschillende Sultans geregeerd. Mehmet de Veroveraar, bouwde het in 1453. Mahmut de Tweede (1808-1839) was de laatste uit de rij Sultans die er woonde.

Als we na twee keer verkeerd lopen om half vier eindelijk aankomen bij de ingang, zien we dat het paleis om half vijf sluit en dat de mooiste ruimte, de Harem, om vier uur dichtgaat. We twijfelen. Zou een uurtje toeristische bevrediging het entreekaartje kopen waard zijn? Een dag langer in Istanbul blijven, dus nog een nacht op die vieze ongezellige camping, willen we niet. Dus nemen we snel plaats in de rij om nog een kaartje te bemachtigen. Dan valt mij een bordje op, waarop staat dat journalisten gratis naar binnen mogen. Elles ziet het ook en haalt meteen de grote camera van SBS6 te voorschijn. Bij het loket laat ze haar verlopen ov-jaarkaart zien (alsof het een perskaart is, want alles staat er tenslotte in het Nederlands op) en ze vertelt de vrouw dat ze van SBS6 Television is en bezig is met een documentaire over de cultuurschat van Istanbul. Kijk, dat wil je als cultuurschatbezitter natuurlijk niet tegenwerken. Daarnaast zullen haar blauwe ogen vast ook hebben geholpen want binnen twee minuten zijn we twee vrijkaartjes rijker. We rennen naar binnen om het laatste uurtje zo optimaal mogelijk te

gebruiken. We beginnen bij de Harem in de hoop dat we er nog naar binnen kunnen. Daar aangekomen, zien we dat de bewaker net bezig is met het sluiten van zijn hokje. Deze keer grijp ik naar mijn verlopen ov-jaarkaart, in de hoop dat de truc wederom werkt. De man kijkt wat argwanend en bestudeert de kaart zorgvuldig. “*No, no, tomorrow we are open again. Not today.*” In één zwaai weet ik de camera uit mijn tas te toveren en vraag de man of het echt niet mogelijk is. “*Very important television, about this treasure of Turkey. Please, can we go?*” Gelukkig is de man overrompeld door de apparatuur. Hij kijkt ons nog even twijfelend aan maar opent uiteindelijk toch de deur. We rennen naar binnen voordat hij zich bedenkt en sluiten ons iets verder aan bij de laatste rondleiding die nog bezig is. Het blijkt alle inspanningen waard te zijn geweest. De ene prachtig versierde ruimte volgt op de andere. De gids heeft genoeg leuke verhalen. Zo blijkt de sultan, die hier met zijn harem woonde, honderdtwaalf kinderen te hebben gehad. Zou hij al zijn kinderen bij naam hebben gekend?

Nadat het toertje is afgelopen snellen we naar de volgende ruimte, de Heilige Schatkamers. De ruimtes liggen vol met waardevolle en heilige spullen. Zo is er een setje haren van de profeet Mohammed, een voetafdruk van dezelfde profeet (maat 49, hoe groot moet hij wel niet zijn geweest?), en zijn mantel (ook al zo enorm). En er is een wandelstok van Mozes te vinden. Als laatste kijken we naar de collectie diamanten in de kluis. Hier ligt ‘s werelds op vijf na grootste diamant, die volgens de verhalen gevonden zou zijn op een vuilnisbelt en door een sufferd verkocht is aan een handelaar voor drie theelepels.

Na het korte maar intensieve bezoek aan het Topkapi gaan we de beroemde *Sultanahmet's meatballs* proeven in de wijk Sultanahmet. De beroemde gehaktballetjes moeten de crème de la crème zijn van de kebabjes. En ja hoor, de zaak is enorm druk. Gelukkig weten we een klein tafeltje te bemachtigen tussen de stadsbewoners en een paar toeristen die net als wij op zoek zijn naar de bijzondere dingen van Istanbul. De bediening rent van links naar rechts en ook in de open keuken wordt er erg hard gewerkt. Helaas doet een blik in de keuken ons het ergste vermoeden. De keuringsdienst van waren zou hier zijn hart kunnen ophalen, laat staan de Smaakpolitie! Maar omdat dit kleine tentje de beroemdste meatballs maakt, zal het allemaal wel goed komen. Mijn bange vermoedens worden helaas bevestigd als ik de kok uitgebreid in zijn neus zie peuteren waarna hij verder gaat met het draaien van gehaktballetjes. Ik probeer het beeld van slijmerige balletjes te blokkeren. Het lukt me niet. Mijn maag draait zich een paar keer om. Als we uiteindelijk de gehaktballetjes geserveerd krijgen, is mijn trek verdwenen. Ik hou het koksvoorval maar voor me om de eetlust van Elles niet te bederven en concentreer me op het Turkse brood dat we ook geserveerd hebben gekregen. Nu maar hopen dat we geen last krijgen van de wraak van de sultan, zoals ze maagkrampen hier noemen.

23

Datum:

7 juli 2003, 8:10 uur

Locatie:

Istanbul, Turkije

ELLES

We zijn blij als we de volgende ochtend de smerige camping afrijden en letterlijk en figuurlijk weer adem kunnen halen. Naast vieze campings, paleizen en meatballs heeft Istanbul ook nog een andere bezienswaardigheid voor ons: ons eerste SOS-kinderdorp op deze reis. We hebben het adres, maar geen gedetailleerde kaart van Istanbul en omliggende gebieden. Stel je voor, je wilt op bezoek bij iemand in Nederland (in Istanbul leven net zoveel mensen) en je hebt alleen het adres Damstraat 12 in de wijk Lunetten. Daarbij spreekt je geen Nederlands, begin je in Noord-Friesland en weet je niet dat Lunetten in Utrecht ligt. Kortom, een praktisch onmogelijke taak. Als we de straat gevonden menen te hebben, blijken we helemaal aan de verkeerde kant van Istanbul te zijn. Gelukkig zijn er veel behulpzame mensen in Istanbul en helpt iedereen ons een stukje verder. Als we uiteindelijk in de buurt komen, vragen we aan een kereltje die in een garage aan het werk is of hij het SOS-kinderdorp weet te vinden en of we in de goede richting rijden. Hij biedt aan om even mee te rijden om aan te wijzen waar we moeten zijn. Ik twijfel. We hebben afgesproken nooit lifters mee te nemen om te voorkomen dat ze zien hoeveel kostbare spullen we bij ons hebben. Maar aangezien we al ruim twee uur aan het zoeken zijn, het rijden ondertussen behoorlijk zat zijn en het mannetje er aardig uitziet, gaan we in op zijn aanbod. Het kan tenslotte niet ver meer zijn. Ik duik snel achterin zodat de jongen, die Mehmed heet, naast Michel kan zitten. We rijden de straat uit en komen op een soort rondweg. Mehmed zegt niet veel, maar gebaart vriendelijk wanneer we links- of rechtsaf moeten slaan. We rijden, rijden en rijden. We zijn al verschillende dorpjes door en hebben nog geen glimp opgevangen van SOS-Kinderdorpen. Na twintig minuten beginnen we ons toch ongemakkelijk te voelen. Zou Mehmed niets beters te doen hebben? Hij was aan het werk en hij moet het hele stuk ook weer terug. Het ziet er niet naar uit dat hij snel een lift terug zal vinden, we zien maar weinig andere auto's, laat staan een bus. Hij weet toch wel waar het SOS-kinderdorp is, of zou hij maar wat gezegd hebben? We rijden van het ene stoffige achterbuurtje naar het andere. Dan worden we ingehaald door een donkerblauw busje. Het busje stopt voor ons. Er springt een jongen uit die naar onze bus rent. Mehmed opent zijn deur, de jongens praten wat en voor we het weten springt ook hij bij ons in de bus. Een tweede passagier, ook geen probleem. Taxicentrale Drivetheplanet brengt u naar uw bestemming. "Ik snap er niets meer van, Michel," fluister ik. "Vertrouw jij het nog?" Maar nog voor Michel antwoord kan geven, krijgt hij een teken dat we de blauwe bus snel moeten volgen. "*Hurry, hurry!*" Mehmed geeft geen verdere uitleg. Zijn Engels is zeer beperkt. Ik snap er helemaal niets meer van. Hoe kan het nou dat die jongen uit het busje ineens met ons mee wil rijden, dat we het busje voor ons moeten volgen, terwijl niemand de chauffeur van het blauwe busje heeft uitgelegd dat we onderweg zijn naar het SOS-kinderdorp? Het zweet breekt me uit. In mijn hoofd schieten verschillende scenario's voorbij.

Mehmed heeft niets in de gaten en blijft vriendelijk gebaren dat we de bus moeten volgen.

We rijden een volgende stoffige wijk in en worden aangestaard door de lokale bevolking. Mehmed gebaart dat we een klein weggetje moeten inslaan. Het weggetje loopt een zanderige heuvel op. Als ik op het punt ben aangekomen dat ik het niet meer verdraag en Michel wil vragen om te stoppen, wijst de tweede jongen naar een paar huizen in de verte. *SOS-Children's Villages, welcome!* Het blauwe busje rijdt voor ons het terrein op en voor we het weten zijn we omringd door nieuwsgierige kinderen uit het dorp. Michel staat nog perplex te kijken als bij mij het kwartje valt. Ze hebben natuurlijk het logo op de bus herkend! Het busje zat vol met kinderen uit het dorp. Ze wisten dat we hiernaartoe moesten, want verder zullen ze hier maar weinig buitenlandse auto's zien. We bedanken Mehmed die natuurlijk weer snel terugmoet naar zijn werk. Als we proberen uit te leggen dat we wel een taxi voor hem willen betalen, gebaart hij dat het wel goed komt en doet hij zijn duim omhoog om duidelijk te maken dat hij wel een lift terug zal vinden.

"*Where you come from?*" horen we de kinderen vanuit een huis roepen. "*From Holland!*" roepen we en zwaaien even terug. Een van de kinderen neemt ons mee naar Ms. Sevim Tanik, de directrice van het dorp. Na een uitgebreide uitleg over de geschiedenis krijgen we een rondleiding door de jongens uit het busje en door een SOS-moeder uit het dorp. Zij vertelt ons iets meer over SOS-Kinderdorpen. Het zijn vooral weeskinderen die hier een nieuw thuis hebben gevonden. Ze wonen met acht tot

tien andere weeskinderen in een huis waar een SOS-moeder, zoals zij, voor ze zorgt totdat ze groot genoeg zijn om op eigen benen te staan. Ze vertelt met grote trots en stralende ogen. Ze vraagt of we een kijkje willen nemen in een van de huizen van het dorp. De kinderen zijn net terug uit school en zitten samen met hun SOS-moeder aan tafel waar een grote pot thee in het midden staat. We spreken een van de oudste meisjes. Zij woont al bijna acht jaar in dit gezin. Ze was vier toen haar ouders bij een ongeluk om het leven kwamen. Ze loopt naar haar SOS-moeder om haar een kus op haar wang te geven. "She is very sweet," zegt ze met een verlegen glimlach. Heel ontroerend. We lopen verder naar het tienerhuis waar de meisjes van zestien jaar en ouder met een leidster wonen en zich voorbereiden om op eigen benen te staan. De netjes ingerichte gezamenlijke woonkamer en keuken geven meteen een gevoel van thuis. We worden gastvrij onthaald en de meiden laten trots hun kamers zien. Ze nemen ons ook mee naar het sportveld. Daar zijn een paar jongens uit het dorp aan het voetballen. Terwijl ik alles met de filmcamera vastleg, speelt Michel een potje mee. Hij mag in het doel gaan staan als de jongens om en om een poging doen om te scoren. Nederlander zijn betekent helaas niet automatisch dat je kunt keepen als Hans van Breukelen. Hij krijgt de ene na de andere bal op zich afgevuurd en brengt er weinig van terecht. Het is laat in de namiddag als we vertrekken en de snelweg oprijden naar het zuiden van Turkije. We zijn stil en onder de indruk.

We rijden verder in de richting van Bursa. Zodra we de toeristische route verlaten, ontdekken we de echte Turkse gastvrijheid en behulpzaamheid. Het begint al bij een benzinstation. We willen de olie checken en besluiten te stoppen bij een Total-benzinstation. Aangezien we vlak daarvoor onze tank al hadden volgegooid rijden we langs de pompbediendes om iets verderop de bus te parkeren. We openen de motorklep en gaan aan de slag met de olie. Omdat er geen klanten zijn, staan er al snel twee nieuwsgierige pompbediendes over onze schouder mee te kijken.

"Waar gaan jullie naartoe?" vraagt een van hen in gebroken Duits.

"We zijn onderweg naar China. Maar eerst willen we alle mooie plekjes van Turkije zien!"

"O, China, dat is ver weg! Wil je dat we de bus wassen, voor niets?"

"Eh, ja, waarom niet?"

Voor we het weten zitten we met een kopje thee in de hand te kijken naar twee mannen die de auto aan het boenen zijn zoals alleen je buurman op zondagmorgen het kan. Binnen tien minuten hebben ze de bus van boven tot onder met hun bezems en flink wat schoonmaakmiddel volledig ingesopt. Alsof hun leven ervan afhangt gaan ze tekeer op het busje dat er met de minuut schoner uit komt te zien. Als we drie kopjes thee later in onze glimmende bus stappen en willen wegrijden krijgen we ook nog een doos tissues cadeau.

Twee uur later, na een geweldige rit door een prachtig berglandschap, gaan we op zoek naar eten. We rijden het eerste het beste dorpje binnen in de hoop een broodjeszaak te vinden. Als we de hoofdstraat in rijden lijkt het alsof het hele dorpje stilvalt. Iedereen stopt met zijn bezigheden om dat vreemde busje eens goed te bekijken. Het lijkt wel of we de eerste toeristen zijn die ooit in het dorp zijn gestopt. "Kebab?" vraag ik, terwijl ik met mijn hand over mijn buik wrijf om duidelijk te maken dat we op zoek zijn naar eten. Iets verderop blijkt een klein zaakje te zijn. We parkeren de auto met hulp van twee jongens die zijn aangesneld en lopen naar binnen. Het zaakje bestaat uit een grote, hoge toonbank met drie krukjes ervoor en een enorme bakplaat erachter. Op de menukaart staan welgeteld drie gerechten, die inderdaad kebab als basisingrediënt hebben: kebab met brood, kebab met sla en kebab met friet, gokken we. Links van ons staan ondertussen al vijf dorpelingen met hun neus tegen het raam gedrukt. Zij hebben plaatsen op de eerste rij bemachtigd om te kunnen zien hoe wij zo dadelijk ons broodje kebab zullen wegwerken. Zodra de eigenaar het vlees op de bakplaat heeft gelegd, gebaart hij dat hij even weg moet, maar dat hij zo terug is. Hij rent naar buiten en komt iets later binnen met een jongen. De enige in het dorp die Engels spreekt, zo blijkt. Aan hem de eer om uit te zoeken wat die twee buitenlanders in dat gekke busje precies komen doen.

Onder toeziend oog van steeds meer mensen geven we antwoord op alle vragen. Ondertussen proberen we zo professioneel mogelijk (zonder al te veel te knoeien) ons broodje op te eten. Er blijken jaarlijks hooguit vijf toeristen in dit dorpje te komen, dus we begrijpen waarom we zo'n bezienswaardigheid zijn.

Als we klaar zijn met eten en willen gaan, vraagt de jongen of we nog heel even tijd hebben. De burgemeester is namelijk onderweg. Hij wil ons graag de hand schudden. "De burgemeester," zeggen we lachend tegen elkaar. En jawel, nog geen minuut later komt er een oudere man binnen. De jongen die alle vragen had gesteld, vertelt hem razendsnel wat wij hier doen en waar we naartoe gaan, als we een vriendelijke handdruk krijgen. Hij is vereerd ons hier in zijn dorp te ontvangen, vertaalt de jongen en hij is vereerd dat hij ons persoonlijk welkom heeft mogen heten. Iedereen applaudisseert. Als we willen betalen wordt dat geweigerd. We zijn te gast in hun dorp en gasten betalen niet. Na bijna iedereen persoonlijk een handje gegeven te hebben rijden we weg, uitgezwaaid door het halve dorp.

24

Datum:

10 juli 2003, 16:40 uur

Locatie:

Pamukkale, Turkije

MICHEL

Als je naar Turkije op vakantie gaat is de kans groot dat je een bezoekje brengt aan Pamukkale. Het staat samen met Istanbul en Cappadocië hoog op het toeristenlijstje. Pamukkale is een eersteklas natuurwonder. Doordat het gebied op een breuklijn in een aardbevingsrijksgebied ligt, wordt er kalkrijk water met kracht naar de oppervlakte geperst. Het water stroomt vervolgens van de heuvels af, het kalk achterlatend. In de loop der eeuwen zijn er zo natuurlijke baden met kalkrijk water ontstaan. Dit water en de modderige kalksubstantie moeten een helende werking hebben. En dat laatste heeft een enorme aantrekkingskracht op toeristen. Vroeger werden er dagelijks duizenden mensen vanuit de toeristische kustplaatsen naar de baden van Pamukkale vervoerd. Door de massale stroom toeristen die deze plek bezochten, was het bijna gedaan met dit natuurwonder. Daarom zijn er nu speciale baden aangelegd, waarin het nog steeds zalg badderen en scrubben is, maar die niet meer op de natuurlijke wijze zijn ontstaan. De natuurlijke baden zijn verboden voor de toeristen, maar blijven prachtig om naar te kijken. Als we een plekje hebben gevonden om te overnachten, gaan we te voet naar de baden.

In het dorpje is het verdacht rustig. Bij de winkeltjes en restaurantjes zien we slechts een enkele verdwaalde toerist. We worden continu aangesproken door wanhopige restauranteigenaren die op zoek zijn naar klanten. De oorlog in Irak blijkt ook zijn invloed te hebben op Turkije. Veel vakantiegangers mijden Turkije vanwege de instabiele situatie in Irak en de angst voor aanslagen. Een van de inwoners die we aanspreken vertelt ons dat er normaal gesproken tien keer zoveel mensen zijn rond deze tijd van het jaar. Als we verder het dorpje in lopen, zien we in de verte de baden liggen. Zo van een afstand zien ze eruit als een paar heuvels die aan de bovenkant met poedersuiker zijn bestrooid. Hoe dichter we bij de heuvels komen, hoe meer vorm de baden krijgen. Ze liggen trapsgewijs tegen de witte heuvel aan en zijn zo helder dat het lijkt alsof je het water zo kunt drinken.

Twee gezette dames van in de vijftig, de een gekleed in een rood, de ander in een blauw badpak, staan elkaar gretig in te smeren met de kalkklei. Verderop liggen een man en een vrouw lekker te badderen in het heilzame water. We gaan eerst op verkenning uit voordat we zelf de werking van de baden proberen. De baden waren eeuwen geleden al een trekpleister voor toeristen, waardoor er vroeger een stad is ontstaan op loopafstand van de baden. Er is niet veel meer van over dan de ruïnes van een amfitheater. We lopen er een tijdje rond, genieten van het uitzicht en vooral van de badderende toeristen. Aan het eind van de dag, tegen zonsondergang, gaan we het zelf proberen. Elles heeft er in eerste instantie meer zin dan ik. Ze springt in een van de baden en begint zich enthousiast in te smeren met de kalkmodder. "Het is heel glibberig onder je voeten!" roept ze me toe. Die opmerking maakt het voor mij niet veel aantrekkelijker om het bad in te gaan. En inderdaad, zodra ik een stap in het water heb gedaan weet ik wat ze bedoelt. Ik zak zo'n tien centimeter weg in de glibberige derrie. Ik weet niet of het door het ijskoude water of door de slijmige ondergrond, maar het kippenvel staat op mijn rug. Het idee dat er dagelijks honderden mensen met hun vieze voeten in dit badje van tien bij drie meter staan en dat ik die smurrie zo op mijn huid ga smeren, vind ik helemaal niets. Elles heeft er blijkbaar minder moeite mee, want geen stukje huid is nog onbedekt. "Hé, meneer de twijfelaar, moet ik het voor je doen?" En voor ik het door heb, belandt er een flinke klapmodder op mijn borst. "Even lekker scrubben, Michel, dan voel je je straks als herboren!"

Met tegenzin smeert ik me in. Rebirthing is niets voor mij. Ik weet niet hoe snel ik me in de richting van de natuurlijke watervallen moet begeven om het geheel er weer af te spoelen. Het zal wel een vrouwending zijn.

De volgende dag is het tijd om de bus zijn vijfduizend-kilometer-beurt te geven. De kleppen moeten gesteld worden. We vinden even buiten Pamukkale een Volkswagen-oldtimergarage met een man die verstand blijkt te hebben van ons busje. Ook al is het een makkelijke klus, de man doet er erg lang over en kijkt behalve de kleppen ook de rest van de motor na. Hij draait wat losgetrilde schroeven aan, ververst de olie en weet de motor weer op scherp te zetten. Als we klaar zijn en omgerekend tien euro afgerond hebben voor drie uur sleutelen, stappen we in de bus om naar de volgende bestemming te rijden. Na een hele morgen zwetend om de bus te hebben rondgehangen en zonder onze zwembehoeften in Pamukkale goed te hebben kunnen bevredigen, willen we eigenlijk maar één ding: lekker naar het strand.

De snelste route naar de kust brengt ons naar het beruchte plaatsje Antalya. Antalya kan net als Alanya worden omschreven als een Turkse versie van Benidorm. Toeristen van over de hele wereld komen hier om van de zon te genieten en vermaakt te worden door de lokale bevolking. We zijn wel benieuwd waarom dit plaatsje zo intens populair is. Als we tegen de avond aankomen willen we niets liever dan snel een klein hapje eten en naar bed gaan. Het is rustig in de straten. Nou ja, technisch gezien, want de straten zijn leeg, maar stil kunnen we het niet noemen. Elk restaurant probeert met zijn radio die van de buren te overstammen. En ook hier worden we door iedere restauranteigenaar aangeklampt in de hoop dat we in zijn tentje neerstrijken. Bij ons werkt het alleen aversechts. We nemen dan ook plaats bij een klein tentje waar niemand voor de deur staat om ons naar binnen te praten.

Maar zodra we hebben plaatsgenomen blijkt dat de eigenaar alsnog van alles met ons van plan is. De radio wordt een standje harder gezet, zodat Nirvana met grof geweld de boxen uit komt zetten:

Here we are now
Entertain us
We're so stupid
Entertain us!

Elles werpt me een vermoeide blik toe. We houden het erop dat we te moe zijn van een lange dag rijden om dit te kunnen waarderen.

Omdat het aantal toeristen dit seizoen tegenvalt en er geen andere gasten zijn, besluit de eigenaar ons zo lang mogelijk in het restaurant te houden om andere gasten aan te trekken. Want als er eenmaal klanten zijn, trekt dat vaak meer klanten aan. Hij maakt het ene flauwe grapje na het andere. Het duurt een halfuur voordat hij onze simpele bestelling van twee kipkebab heeft genoteerd. TMJ, ZOALS HIJ ZICHzelf noemt, is een (sl)echte entertainer. Hij serveert een zelfgemaakt voorgerechtje en geeft een kwartier lang uitleg over de inhoud ervan, zodat het koud is voordat we een hap hebben kunnen nemen. Als hij vervolgens met veel bombarie het hoofdgerecht presenteert, waagt hij het ook nog eens om verschillende stukjes kip van mijn bord te eten. Omdat hij er niet vanaf kon blijven, grapt hij. Ik kijk beteuterd naar mijn bord. Het smaakt ineens een stuk minder lekker. Maar TMJ heeft nog meer in petto. In plaats van de gebruikelijke eau de cologne over onze handen te sprenkelen na de maaltijd, besluit TMJ ME IN EEN soort houdgreep te vatten en me van top tot teen in te masseren met het spul. Elles kan er nog om lachen. Als ik me uiteindelijk uit zijn houdgreep heb weten te werken, vraag ik snel de rekening. TMJ KIJKT beteuterd, maar de boodschap is duidelijk. We willen weg.

Helaas blijkt TMJ NOG EEN LAATSTE VERRASSING IN PETTO TE HEBBEN. WE moeten nog even wachten, roept hij vanuit de keuken. Mijn god, wat nu weer. Dan komt TMJ TERUG MET EEN HALVE WATERMELOEN, GENOEG OM ons nog een halfuurtje in het restaurant te houden onder een begeleidende stroom perverse grappen. Als hij vraagt of we getrouwden zijn en ik ontkennend antwoord, heeft hij ineens de grootste plannen. Waar Elles bijzit probeert hij mij over te halen om vanavond mee te gaan naar een discotheek, want hier in Antalya heb je pas echt mooie vrouwen. Dat Elles mijn vriendin is interesseert hem niet, want zegt TMJ, ZOLANG JE NOG NIET GETROUWD BENT IS ER NIETS AAN DE HAND. ELLES KIJKT HEM VOL ONBEGRIJP AAN. IK KAN HAAR GEDACHTEN LEZEN. WAT EEN eikel. We dringen aan op de rekening en neeee, we willen niet nog een kebabsi! Een kleine vijf minuten later lukt het ons eindelijk om te betalen.

We hadden nog één vraagje: waar staat TMJ VOOR?

Aaaaah! Turkish Michael Jackson...

We ontluchten snel de zaak voordat hij begint te zingen.

Na een goede nachtrust rijden we snel weg uit Antalya. De kustroute naar het oosten moet prachtig zijn, dus volgen we het water richting Kiskalesi. Kiskalesi is een klein badplaatsje waar op honderdvijftig nieter voor de kust een fort ligt. Het klinkt sprookjesachtig, dus besluiten we om daar onze welverdiende strandbestemming van te maken. De weg is van redelijke kwaliteit maar wel erg kronkelig, omdat het een kustroute door de heuvels is. Hierdoor halen we maar een gemiddelde snelheid van veertig kilometer per uur en zitten we langer in de bus dan we gepland hadden. Door de haarspeldbochten worden we van links naar rechts geschud en we moeten ons goed concentreren op de smalle weg. Halverwege de rit schrikken we ons rot. We rijden een berg af met zo'n zeventig kilometer per uur en zien dan opeens een enorme plas water op de weg liggen. In Turkije staan in sommige gebieden enorme 'autodouches' langs de kant van de weg. Auto's kunnen onder die douches doorrijden om het vele stof kwijt te raken. Ze worden ook gebruikt door vrachtwagens die vee vervoeren, om de dieren op een makkelijke manier koel te houden. Het is een prima methode als het water gewoon wegstromt, maar niet echt prettig als het op de weg blijft staan. Ik heb maar een fractie van een seconde om te beslissen: hard op de rem trappen met de kans dat we in de slip raken of rechtdoor blijven rijden en hopen dat het geen extreem diepe plas is. Ik besluit het laatste en terwijl we ons schrap zetten, klappen we hard op het water. Met mijn handen verkrampt om het stuur probeer ik de klap op te vangen. De golf

die opspat is bijna net zo hoog als de bus. Elles zet haar benen schrap tegen het dashboard en houdt haar handen voor haar gezicht. Het zweet breekt me uit. Gelukkig doen de Pirelli-bandjes hun werk perfect. Met minimale aquaplaning surfen we over de plas. Gelukkig blijven we rechtuit rijden en raken we niet van de weg. Vijftig meter verderop stoppen we even om bij te komen van de schrik. We stappen uit om op adem te komen. Ik kruip even onder de bus voor een snelle inspectie en zie niets vreemds. Maar als we weer gaan rijden, zien we dat de klap toch iets te heftig is geweest. De in Griekenland aangeschafte olietemperatuurmeter heeft het begeven. We controleren de rest van de auto en zien dat de kleine koplampjes het ook niet meer doen.

We rijden rustig door en hopen gevrijwaard te blijven van avonturen. Maar we krijgen geen rust. Overal, en dan ook overal in Turkije vind je benzinstations, soms wel om de twee of drie kilometer. Maar niet op de kustweg van Antalya naar Kiskalesi. De meter daalt en bereikt het reservegebied. We hebben twee reservetanks achterop voor dit soort situaties, maar die hebben we tot nog toe niet gevuld omdat er toch overall tankstations te vinden zijn. Dom! We besluiten zuinig te rijden en de auto zoveel mogelijk uit te laten rollen. Al durven we dat laatste ook weer niet voluit te doen vanwege ons surfavontuur. Kortom, stress in de auto!

Gelukkig rijdt er achter ons een auto met Nederlands kenteken. We stoppen even en de inzittenden, Rama en Mirsa, besluiten achter ons te blijven rijden voor het geval we geen tankstation vinden. De meter zakt bijna tot het nulpunt. Na een halfuur staren naar het wijzertje in het rood komen we gelukkig bij een tankstationnetje. We blijken nog minder dan een liter in de tank te hebben! Om dit de volgende keer te voorkomen, vullen we meteen de twee jerrycans. We bedanken Rama en Mirsa en na samen wat te hebben gedronken gaan we weer onze eigen weg.

25

Datum:

13 juli 2003, 21:15 uur

Locatie:

Kiskalesi, Turkije

MICHEL

Wat een kort tripje had moeten worden, duurt uiteindelijk twaalf uur. We zijn bang dat dit, naarmate het wegdek slechter zal worden, wel vaker zal gaan gebeuren. We denken er maar niet te veel over na en rijden door. We zijn dan ook behoorlijk moe als we in Kiskalesi aankomen. Kiskalesi staat in de *Lonely Planet* omschreven als het mooiste strand aan de kust ten oosten van Alanya. Het fort, dat voor de kust ligt, maakt het plaatje erg speciaal. We komen laat aan, maar rijden nog wel even naar het strand om het prachtig verlichte fort te bekijken.

De volgende morgen staan we vroeg op. We kunnen niet wachten tot we op het strand zijn. Maar als we daar aankomen, schrikken we van de drukte. We hadden niet verwacht dat het strand helemaal afgeladen zou zijn met Turkse vakantiegangers! We hadden gehoopt op een rustige badplaats. Toch is het water aantrekkelijk genoeg voor een verfrissende duik. Het fort ziet er romantisch uit en aangezien het op zwemafstand ligt, springen we de zee in om zo snel mogelijk die kant op te zwemmen. We zijn natuurlijk geen Inge de Bruijn en Pieter van den Hoogenband, maar binnen de kortste keren zijn we bij het fort. We zijn de enige die zwemmen; de rest doet het met een waterfiets. Stoer als we zijn, klimmen we het water uit en lopen naar fort. Het ziet er van een afstand, en met name ‘s-avonds, spectaculairder uit dan van dichtbij. Het half ingestorte fort is niet erg indrukwekkend. De stenen zijn door de zon zo heet geworden dat we moeite hebben met lopen en hier en daar moeten we glasscherven van kapotte bierflesjes ontwijken. Eenmaal binnen de muren ruiken we een luchtje dat ons doet denken aan de camping in Istanbul. Als snel zien we de schuldige. Een man van in de veertig zit in een hoekje te poepen en kijkt ons beschaamd aan. We draaien ons snel om en maken dat we wegkomen. We dopen het fort van Kiskalesi om tot Het Drollenfort. Alleen de lucht zou potentiële aanvallers al op afstand houden. Na een korte klimpartij naar de muur springen we weer in het water om terug te zwemmen naar het strand. Dan ontdekken we waarom we zo snel bij het fort kwamen: er staat een sterke stroming. Jaloers kijken we naar de waterfietsen en ploeteren voort. Drie kwartier later spoelen we onder toeziend oog van de vele vakantiegangers aan. Als we het strand op kruipen, merken we pas dat de strandgangers grotendeels mannen zijn. Ze stoppen hun activiteiten als wij langskomen en ik heb sterk het gevoel dat het niet om mij draait. Elles voelt zich door de starende mannen niet prettig en slaat snel een handdoek om zich heen. Ze stelt voor om maar niet uitgebreid op het strand te gaan liggen en in plaats daarvan een beetje door het centrum te wandelen. ‘s-Avonds besluiten we dat we het strand maar voor gezien houden en dat we de volgende dag richting Cappadocië zullen rijden.

De weg van Kiskalesi naar Cappadocië is gelukkig perfect. Tijdens onze eerste pauze rommel ik wat met de draadjes van de koplampen en van de olietemperatuurmeter (die het hadden begeven na ons surfavontuur). Waarschijnlijk dankzij de simpele VW-oldtimertechniek, krijgen we wonder boven wonder alles weer aan de praat. Blijkbaar was er een draadje losgeschoten. Het is een prachtige tocht tussen boerenlandschappen en bergen door. We genieten zo van de omgeving dat we bijna het stopsein van een politieagent missen. Daar zal je de eerste bekeuring hebben voor te hard rijden (ook al reden we niet te hard) of iets anders onbenulligs (daar waren we in ieder geval voor gewaarschuwd). Maar gelukkig. Meneer de agent wil helemaal geen bekeuring schrijven. Hij wil even z’n dagelijkse sleur doorbreken door een praatje te maken met een buitenlands stel, vervolgens het busje volledig in zich op te nemen en ons tot slot uitgebreid de weg te wijzen. Opgelucht halen we adem en we rijden door. Een paar uur later komen we in Cappadocië aan, een gebied dat bekendstaat om haar unieke maanlandschap en gekarakteriseerd wordt door puntige rotsen. Het plaatsje Göreme is een perfecte uitvalsbasis om dit gebied te verkennen. Als we bijna in Göreme zijn, zien we een tiental puntige rotsen. We parkeren de bus en nemen wat foto’s. Erg onder de indruk zijn we niet na alle opgeklopte verhalen. Maanlandschap? Dit zijn alleen wat rotsen in een verder een vrij vlak landschap. Teleurgesteld rijden we verder en volgen de weg naar rechts over een heuvel heen. En daar, vanuit het niets, steken ineens duizenden puntige rotsen uit de aarde omhoog. De rotsen zijn afwisselend grijs en roze van kleur en vullen het landschap tot aan de horizon. We parkeren en springen uit de auto om naar dit bizarre landschap te kijken. We moeten hard om onszelf lachen

nu we door hebben dat onze aanvankelijke teleurstelling niet terecht was. Dit is zoveel groter en mooier dan die eerste paar rotsen. Nu we er middenin staan, weten we niet wat we zien!

We gaan op zoek naar het Kelebek-pension in Göreme dat, zoals ons verteld is, de ultieme Cappadocië-ervaring moet zijn. Het bijzondere aan dit gebied is dat de mensen die hier de afgelopen eeuwen hebben gewoond, huizen in de puntige rotsen hebben gebouwd. Door deze vreemde rotsen van binnen uit te hollen, ontstonden er heerlijke koele woningen, kerkjes etc. In sommige van deze rotshuizen zitten nu kleine pensionnetjes, zoals het Kelebek-pension.

Na de voor Hippie ietwat steile klim komen we aan bij het pension en parkeren de bus. De eigenaar, die ons waarschijnlijk al heeft gehoord, komt naar buiten met een vriendelijke glimlach op zijn gezicht. “*You've come all the way from Holland?*” vraagt hij. “*Did you bring some Dutch cheese?*” Nadat we ons verhaal aan de eigenaar hebben verteld, nodigt hij ons spontaan uit om in zijn ‘honeymoonsuite’ te overnachten, een prachtige rots-suite inclusief jacuzzi. Daar kunnen we natuurlijk geen nee tegen zeggen. Komen we toch nog aan ons gebadder toe, al is het niet in zee. De kamer is nog mooier dan we hadden durven dromen. Als we de antieke houten deur openen, komen we in een prachtig ingerichte kleine woonkamer terecht. De naastgelegen slaapkamer is groot en door de ligging in de rotsen zalig koel. Een beetje vreemd in deze grotwoning maar wel erg zalig is de gloednieuwe badkamer. En geloof ons, een betere manier om het stof van een dag rijden af te spoelen door te badderen in een jacuzzi is er niet. Nadat we lekker hebben genoten in de bubbels van het bad gaan we een hapje eten op het terras van het pension en genieten we van de maansopkomst.

De volgende dag is het tijd om de omgeving eens goed te verkennen. In Cappadocië kun je prachtige tochten maken. We besluiten naar Rose Valley te gaan. Dit blijkt een enorm uitgestrekte vallei te zijn die bestaat uit lichtroze tot geel gekleurde rotsformaties. We moeten het rustig aan doen omdat het tegen de veertig graden is, en met maar net genoeg water bij ons proberen we toch het terrein optimaal te verkennen. Het landschap is zo bijzonder dat we iedere minuut wel een keer stilstaan om een ‘o, wat gaaf!’ uit te slaan. De omgeving lijkt rechtstreeks uit een sciencefictionfilm te komen. Het lijkt op een echt maanlandschap en we verwachten dan ook dat er van achter iedere rots een groen mannetje te voorschijn kan springen. Na tweeënhalve uur lopen is het water op. Elles begint zich zorgen te maken omdat we nog zeker een uur moeten lopen. We lopen van schaduwplek naar schaduwplek in de hoop zoveel mogelijk de warmte te ontlopen. Ik probeer Elles gerust te stellen met verhalen over ontdekkingsreizigers die dagen door de woestijn hebben gelopen zonder water. Haar enige antwoord is dat ze waarschijnlijk beroemd zijn geworden omdat ze het niet hebben kunnen navertellen. Een kwartier later zien we opeens een jongen op een heuvel naast een grot. In zijn hand heeft hij een flesje water. We weten niet hoe snel we naar hem toe moeten lopen en jawel, de jongen verkoopt water. “Zie je nou wel dat die ontdekkingsreizigers het overleefd hebben!” grap ik nog als we met grote teugen de eerste fles water leegdrinken. Elles besluit er meteen vier te kopen en als ik vraag wie ze moet dragen kijkt ze me smekend aan. De aankoop blijkt geen slecht idee van Elles, want voor we het weten hebben we alweer twee flesjes op. Het zweet gutst van ons lijf als we terugklimmen naar de parkeerplaats. Hippie is er in de brandende zon ook niet koeler op geworden. We gooien de deuren open en laten de warme lucht ontsnappen voordat we terugrijden naar Göreme.

‘s-Avonds brengen we een bezoekje aan Lars, de eigenaar van Kapadokya Balloons. In Istanbul hadden we een Nederlandse journalist ontmoet die in dit gebied woont en bevriend is met de eigenaar van een ballonvaartmaatschappij. Hij had ons aangeraden om eens bij Lars langs te gaan om een praatje te maken over onze reis en zijn helikopterballonnen. Lars, ooit trainer van Richard Branson, vliegt al jaren met helikopterballonnen over dit gebied. Het is (volgens verschillende reisboeken) een van de mooiste gebieden ter wereld om met een luchtbloon overheen te vliegen. Ja, maar “*we are travelling on a very low budget,*” dus daar hebben we een probleempje. Lars blijkt een aardige kerel. We moeten hem ‘s nachts om tien over vier bellen. Als er nog plek vrij is voor twee personen, dan wil hij ons van harte uitnodigen om mee te vliegen. We zijn door het dolle heen en gaan vroeg naar bed. Mocht het doorgaan, dan willen we er natuurlijk optimaal van kunnen genieten.

Het is vier uur ‘s nachts als de wekker gaat. We hebben nauwelijks geslapen omdat we bang waren de wekker, of beter ‘dit aanbod’ te missen. Kapadokya Balloons staat gelukkig bekend als de beste en de veiligste maatschappij om mee te vliegen. Dat is voor Elles met haar hoogtevrees een fijne gedachte. Elles belt, en ja hoor, er is plaats! We zijn meteen klaarwakker en springen uit bed. Stilletjes verlaten we onze honeymoonsuite en rennen naar het kantoor in het centrum van Göreme. Daar worden we hartelijk ontvangen en we krijgen een kop koffie om mee wakker te worden. Een half uur later rijden we naar ‘onze ballon’, die in het veld klaarligt om gevuld te worden. Het vullen van de ballon is op zich al een spectaculaire gebeurtenis. Eerst wordt er met een propeller koude lucht ingeblazen die daarna verhit wordt met de brander. Na de veiligheidsinstructies klimmen we opgewonden in het mandje.

Het landschap met de bizarre gevormde rotsen is vanuit de lucht echt een spectaculair gezicht dat we niet hadden willen missen. De vlucht maakt het bezoek aan Cappadocië helemaal af. Het maanlandschap en de perfecte windcondities maken dit tot een unieke plek om overheen te vliegen. Daarbij is dit een van de weinige gebieden waar het mogelijk is om ‘laag te vliegen’. Langzaam, als een veertje op wind, zweven we door de vallei. We blijven heel laag vliegen, zo laag dat we de perziken uit de bomen kunnen plukken (wat we natuurlijk ook doen). Het is geweldig om te zien hoe onze piloot Mike de ballon met precisie langs de bomen en tussen de rotsen door weet te manoeuvreren. De landing anderhalfuur later is spannend, maar met zijn enorme ervaring weer Mike de ballon perfect neer te zetten in een veldje. Volgens traditie vieren we de vlucht met een verfrissend biertje. Geloof ons, bier heeft nog nooit zo lekker gesmaakt op de vroege morgen!

We vertrekken de volgende dag erg vroeg naar Erzurum omdat we 850 kilometer voor de boeg hebben. Dit betekent meer dan twaalf uur rijden, omdat onze maximumsnelheid rond de tachtig kilometer per uur ligt en de gemiddelde snelheid er ver onder zal liggen. Toch willen we deze lange afstand in één dag halen, omdat we als het goed is morgen onze visa voor Iran bij de ambassade in Erzurum kunnen ophalen.

We willen nog een paar foto's maken van de Kapadokya Balloons en staan dus wederom om vier uur op. Een geweldige start van de dag! We rijden uiteindelijk rond een uur of zeven weg uit Göreme nadat we snel een boterham hebben gegeten. De conditie van het wegdek is gelukkig beter dan we verwacht hadden. Wat nog beter is, zijn de dingen die we onderweg tegenkomen. We stoppen bij een enorme zout-vlakte, een caravanserai (oftewel de overblijfselen van een overnachtingsplaats van de zijdekaravanen) en rijden door een afwisselend landschap van steppen tot hoge bergen. Door dit alles komen we pas rond middernacht aan in Erzurum.

26

Datum:

18 juli 2003, 8:00 uur

Locatie:

Erzurum, Oost-Turkije

ELLES

Na een goede nachtrust vertrekken we vroeg naar het Iraanse consulaat om onze visa op te halen. Stom, stom, stom... Het consulaat is gesloten en dat hadden we kunnen weten, want het is vrijdag en dan zijn de meeste kantoren dicht. Is in Europa de zondag de vrije dag, in Turkije is het de vrijdag. Gelukkig zullen de kantoren op zaterdag geopend zijn en kunnen we morgen de visa ophalen. Tenminste, dat hopen we, want het is niet gebruikelijk om in Istanbul visa aan te vragen en ze uiteindelijk in Erzurum op te halen. Maar tien dagen in Istanbul op de visa wachten zagen we niet zitten en dus hebben we deze constructie bedacht.

Omdat we op het punt staan de grens over te gaan, moet ik mij steeds bewuster kleden. Oost-Turkije is al een stuk conservatiever dan het relatief westerse Istanbul en het zuiden van Turkije. We gaan op zoek naar de laatste modetrends en naar een cadeautje voor mij. Michel voelt zich schuldig, omdat we precies op mijn verjaardag de hele dag in de auto hebben gezeten. We kijken op straat naar de kleren van de vrouwen en komen tot de conclusie dat zwarte kleding in de mode is (en waarschijnlijk altijd is geweest). We lopen een winkel in en vragen wat voor kleding ik in Iran aan zou kunnen. De man knikt begrijpend, duikt onder de toonbank en komt met een typisch Iraans pakje op de proppen. Het blijkt een zwart gewaad in twee delen te zijn. Ik mag in een enorme tent stappen, die de broek blijkt te zijn. De smalle pijpen die extreem wijd uitlopen en het laaghangend kruis vormen niet precies de broek waar ik van had gedroomd. Vervolgens wordt het volgende deel van de tent over mijn hoofd gehangen. Het is een enorme doek met een gat in het midden waar mijn hoofd net doorheen kan. Als ik voor de spiegel in lachen uitbarst en Michel op zijn lip zie bijten probeer ik de man voorzichtig duidelijk te maken dat ik eigenlijk op zoek was naar iets anders. Ik ga uiteindelijk de winkel uit met een grote sjaal. Zo kan ik mijn haar bedekken, maar hoef ik me niet helemaal in lokaal tenue te hijsen. Om mij een beetje te verwennen neemt Michel me mee naar een hamam, een Turks badhuis. Aangezien ik toch een beetje drempelvrees heb, ga ik eerst met Michel en een Engelssprekende Turk informeren hoe het daarbinnen precies in z'n werk gaat. We kloppen aan bij een oud vervallen huisje. Een vlotte, beetje gezette Turkse dame doet de deur open en kijkt verrast naar ons drietjes. Ze begint meteen te brabbelen en de jongen vertaalt. "Sorry, het is niet voor mannen," zegt ze. Alleen ik ben welkom in dit huis van warmte en reinheid. Ik vertel haar dat ik alleen zal komen, maar dat ik graag wil weten wat ik mee moet nemen. "Een handdoek en wat geld is voldoende," zegt ze. Verder kan ik het beste voor twaalf uur komen, omdat het dan lekker rustig is. Als ik iets later terugkom en hetzelfde dametje weer opendoet, springt ze een gat in de lucht. Spontaan krijg ik twee smakkers op m'n wang. Ik vraag me af waar dit gelukssprongetje vandaan komt. Misschien had ik toch meer moeten afdingen (al praten we over een paar eurotjes). Of zou ze het gewoon een leuke afwisseling vinden om een buitenlandse vrouw in haar badhuis te mogen verwelkomen?

Ik had, blijkt nu, ook voor mijn eigen shampoo en zeep moeten zorgen. Gelukkig biedt een Turks vrouwtje me aan dat ik van haar spullen gebruik mag maken. En nu? Ik sta in een badhuis zonder Engelssprekende mensen en heb geen flauw idee wat de bedoeling is. Het ontvangstdametje is lekker theatraal ingesteld en legt al gebarend uit wat de bedoeling is. Ik mag m'n onderbroek aanhouden, de rest moet uit. Een beetje onwennig loop ik zo de badruimte in. Het is een ronde, hoge ruimte met langs de gehele wand een lage stenen rand waar je op kunt zitten. Om de meter staat een diepe stenen wasbak, waar vanuit oude kraantjes constant warm water in stroomt. Het is een heerlijk warme en vochtige ruimte. Ik mag plaatsnemen bij het vrouwtje met de douchespullen. Een paar oude dames kijken me wat verstoord aan, alsof ik ze onderbrek in hun ritueel. De jongere vrouwen hoor ik stiekem giechelen. Ik kijk de badtaferelen af en begin net als de andere dames met een diepe kom warm water over mijn hoofd te gooien.

Langzaam wordt het druk in de hamam. Mijn kant van de ronde ruimte blijft verdacht leeg. Ik weet niet of het komt omdat ze mij maar raar vinden en niet naast me willen zitten of dat ze juist aan de overkant gaan zitten om goed zicht te hebben op die vreemde blonde vrouw. Het gegiechel en het continue geglur in mijn richting geven me sterk het gevoel dat het om het laatste

gaat en dat ze me graag allemaal goed willen zien, al moeten ze ervoor bij elkaar op schoot zitten.

Het ontvangstdametje heeft zich ondertussen ook uitgekleed en begint de eerste dame te wassen (in een Turkse hamam is het gebruikelijk dat je je door iemand laat wassen). Ik kan even goed kijken wat mij straks te wachten staat. Een oude dame tegenover mij wordt goed onder handen genomen. Ze verandert in één grote witte zeepbel. Van alle kanten worden er bakjes water over haar heen gegooid en het vuil wordt met veel enthousiasme van haar afgeboend. Na tien minuten ben ik aan de beurt. Het vrouwtje begint met mijn hoofd. Met grof geweld wordt mijn haar onder handen genomen. O help, denk ik, ik heb al niet zoveel haar op mijn hoofd, op deze manier blijft er helemaal niets meer van over. Ik snap dat deze techniek heel lijkt als je een enorm dikke bos Turkse haren hebt, maar mijn dunne blonde lokken verdienen toch iets meer respect.

Een meisje van een jaar of zes loopt heel lijkt rond te huppelen in de hamam. Nadat ze het haar van haar Barbie voor de zoveelste keer heeft gewassen en gekamd, heeft ze haar oog op mij, een grote levende blonde Barbie, laten vallen. Nadat ze eerst voorzichtig bakjes water over m'n rug heeft gegooid begint ze stiekem met het kammen van de puntjes van m'n haar om zich vervolgens helemaal uit te leven op al mijn haren. De rest van de tijd blijft ze steeds dicht bij mij in de buurt, in de hoop dat ze mijn haar weer even mag bijwerken.

Als ik het ergste gehad denk te hebben na mijn haarschrobbeurt, begint eigenlijk pas het echte werk. Het is tijd voor een complete lichaamsscrub. Met grof geweld, haar hele lichaamsgewicht benuttend om kracht uit te oefenen (en ze is best fors), ontdoet ze me van top tot teen met een scrubhandschoen van mijn dode huidcellen. Ik blijk flink wat viezigheid te hebben verzameld, de afgelopen maanden. Naast het vuil verdwijnt ook mijn zorgvuldig opgebouwde lichtbruine tint. Maar het is heel lijkt. Tot slot word ik van top tot teen ingezeept met iets dat eruitziet als groene zeep, ruikt als groene zeep... en waarschijnlijk ook gewoon ouderwetse groene zeep is. Geen porie wordt overgeslagen. Nu ook ik eruit begin te zien als één grote witte zeepbel blijken we de optimale 'schoonheid' bereikt te hebben!

Als ze klaar is geniet ik nog een tijdje na. Ik weet zeker dat deze hamam eeuwig op mijn netvlies zal blijven staan: de dampende ruimte met de badderende dames. Dames die normaal gesproken gesluierd rondlopen, zitten hier gezellig naast elkaar praktisch naakt te badden. De lange vochtige slierten haar langs hun gezicht. Grote witte onderbroeken, bolle buiken van alle kinderen die ze op de wereld hebben gezet en heel veel sop en schuim. Wat een prachtige morgen.

Als ik Michel iets later in het nabijgelegen internetcafé opzoek, ontdekken we dat we de fotocamera niet bij ons hebben. We hebben het voorgevoel dat-ie niet op de hotelkamer zal liggen. We haasten ons terug naar het hotel en doorzoeken de hele kamer van onder naar boven.

We hebben de camera echt niet.

Nadat we de hele ochtend van minuut tot minuut hebben geanalyseerd komen we tot de conclusie dat we hem in de taxi naar het Iraanse consulaat verloren moeten zijn. Daar begint onze zoektocht naar het voor ons zo belangrijke apparaatje, waarmee we onze reis in beeld proberen vast te leggen. We starten bij de plek waar we de taxi hebben genomen. We spreken de mensen in de winkel ernaast aan en vragen of ze gezien hebben wie ons vanochtend rond negen uur naar het Iraanse consulaat heeft gebracht. Wat voor kleur de taxi had? Geel, zoals alle taxi's hier. Later komen we erachter dat er in deze stad met 565.000 inwoners meer dan 1200 gele taxi's rijden. Er bestaat hier niet zoets als een taxicentrale waarmee even een oproep kan worden gedaan. Iedereen rijdt individueel en ja, die camera is ongeveer een half jaarsalaris waard, dus zie dat apparaatje maar eens terug te krijgen.

Bij onze zoektocht krijgen we hulp van een Turkse man. We stappen voor in zijn truck en rijden het centrum door, stoppend bij iedere taxi die een beetje op 'onze' taxi lijkt. Iedereen die we spreken wordt ingeschakeld om te helpen zoeken (al hopen we wel dat ze er uiteindelijk niet zelf met de buit vandoor gaan). Na drie uur zoeken, eindeloos wachten in het kantoor van de aardige man en vijf kopjes thee, moeten we het plan herzien. Dit schiet niet op. Dus besluiten we Hippie te pakken en zelf richting het consulaat te rijden in de hoop de 'juiste' taxi te kunnen ontdekken.

Halverwege spreken we iemand aan in de hoop dat hij ons kan helpen. Het is een man die goed Engels blijkt te spreken. "Could you please help us? We zijn onderweg naar China en zijn vandaag in een gele taxi onze fotocamera verloren. Wat moeten we doen?" Samen besluiten we naar de politie te gaan en het verhaal in Engels en Turks uit te leggen. We zijn wat argwanend omdat we tot nu toe niet veel goeds over de politie hier hebben gehoord. Iedereen raadt ons af om naar de politie te gaan, maar nu we ons geen raad meer weten wagen we het erop. Wat hebben we te verliezen? De camera zijn we toch al kwijt.

Bij de politie van Erzurum worden we heel vriendelijk ontvangen. Na wat kopjes thee te hebben gedronken en ons verhaal te hebben uitgelegd, stellen ook zij voor om een rondje door de stad te rijden om te zoeken naar die ene taxi. Wat voor kleur

haar heeft de taxichauffeur? Ja, zwart—maar dat hebben ze allemaal. Het enige wat we er nog aan kunnen toevoegen is dat we eau de cologne over onze handen gesprekeld hadden gekregen. Heel gebruikelijk in Turkije, maar misschien een extra aanknopingspuntje. De zoektocht begint met ons beiden achter in de politieauto met gelukkig onze tolk in de buurt. Iedere gele taxi krijgt het stopteken en wordt grondig geïnspecteerd. Nog 1199 te gaan, nog 1198 te gaan. De politieagenten roepen alle collega's op om mee te zoeken. Het lijkt alsof de hele stad in rep en roer is vanwege de vermissing van onze camera.

Dan, na bijna zes uur zoeken, komt er een telefoontje binnen bij een van onze politieagenten. De bewuste taxi blijkt gevonden, met de camera er nog in. We kunnen wel janken van vreugde, maar houden ons in: eerst zien, dan geloven. We worden teruggebracht naar het politiebureau waar we, wederom onder het genot van een paar kopjes thee, wachten op onze camera. Na een kwartier wachten verschijnt er ineens een cameraman van CNN Turkije om de gelukkige Nederlanders te filmen. We doen in half Engels en half Turks vrolijk verslag, onder trotse blikken van de politieagenten en onze tolk. Allerlei Turkse teksten worden ons ingefluisterd die we voor de camera moeten opzeggen. Maar de camera hebben we nog niet in handen. Dan, na wederom een kwartier wachten en een enorme scheldpartij over de telefoon door een van de politieagenten tegen de taxichauffeur (we beginnen ons bijna ongemakkelijk te voelen want hij heeft tenslotte niets misdaan) komt eindelijk de taxi voorgereden. Het blijkt echt onze camera te zijn. We zijn uitgelaten, hyper, zo ontzettend blij. Met de camera op ons gericht doen we enthousiast mee in het dramatische moment van overhandiging (de Turken doen dat met erg veel emotie en dramatiek).

We worden uitgenodigd voor een kebabje op het kantoor (opnieuw met de camera op ons gericht). Het politiedocument wordt opgemaakt en na alle handtekeningen van goed vertrouwen en overdracht te hebben gezet worden we uitgezwaaid door het politieteam! Wat een dag!

We zijn erg onder de indruk van alle hulp. De eerste man liet zijn zaak in de steek om drie uur lang met ons mee te zoeken. De tweede man, die ons met zijn Engels erg goed op weg heeft geholpen is ook drie uur met ons bezig geweest. Dan was er een politieteam van zeven mensen dat met ons op pad ging.

We zijn nog bij iedereen langsgegaan om trots onze teruggevonden camera te laten zien en alle vriendelijke gelukszoenen in ontvangst te nemen.

Datum:

19 juli 2003, 8:25 uur

Locatie:

Nog steeds Erzurum, Turkije

MICHEL

Als we via de ambassade in Nederland ons visum voor Iran hadden willen regelen, hadden we er drie maanden op moeten wachten. Aangezien het een kostbaar document is en wij niet zeker wisten of we wel door Iran zouden rijden (vanwege de oorlog in Irak) besloten we om het visum in Turkije te regelen.

Je kunt daar vrij gemakkelijk een visum aanvragen, mits je de tijd hebt om er anderhalve week op te wachten. Je gaat dan naar de ambassade in Istanbul of Ankara en kunt na tien dagen je visum afhalen. Maar ook dat zagen we niet zitten. Tien dagen in Istanbul is iets te veel van het goede en Ankara ligt niet op onze route naar Iran. Dus moesten we iets anders proberen. In Istanbul vroegen we de ambassade of we het visum na tien dagen in Erzurum mochten ophalen. Erzurum ligt net voor de grens met Iran, lekker op de route en in onze planning ook anderhalve week rijden van Istanbul vandaan. Na een combinatieverzoek waarin wat Engels, wat Turks en vooral veel handen- en voetenwerk was verwerkt, kregen we in Istanbul het felbegeerde bevestigende knikje.

Maar dit soort vreemde verzoeken doen, die buiten het procedureboekje omgaan, is natuurlijk vragen om problemen. Als we ‘s-morgens bij de ambassade aankomen, ons inschrijven en meteen vermelden dat we alleen ons visum komen ophalen, krijgen we meteen het gevoel dat het weleens anders kan lopen. Het zwaar gesluierde dametje aan de andere kant van het gepantserde glas kijkt ons ongelovig aan. “*You have asked for documents in Istanbul, you go back to Istanbul,*” zegt ze op een dwingende toon.

Terug naar Istanbul, dat is drie dagen rijden en nog eens drie dagen terug, wat denkt ze wel, sis ik tegen Elles.

“Ze begrijpt vast niet dat het allemaal al geregeld is,” fluistert ze terug en begint het verhaal nogmaals uit te leggen. We stellen voor om de dame die ons in Istanbul heeft geholpen, en van wie we de naam hebben genoteerd, te bellen zodat zij kan uitleggen hoe de aanvraag in zijn werk is gegaan. We krijgen haar vrij vlot te pakken en vragen hoe het zit met de aanvraag. “*No problem!*” zingt ze door de telefoon, “*All documents are ready*” Zodra alles is doorgefaxt moet het geregeld zijn. Vanmiddag kan ze alles pas faxen, morgen is de ambassade gesloten, dus maandag zijn we de eersten.

Dus vertrekken we op maandagochtend weer vol goede moed naar de ambassade. Daar krijgen we te horen dat er nog een formulier ingevuld moet worden. Het blijkt exact hetzelfde formulier als in Istanbul te zijn, alleen zijn er deze keer twee pasfoto’s van Elles mét sluier nodig. De ingeleverde pasfoto’s waren namelijk zonder sluier en dat mag natuurlijk niet. Verder moeten we honderd dollar storten op een bankrekening in het centrum van Erzurum. Zodra het betalingsbewijs en de sluierfoto’s bij het consulaat zijn, zal de verdere procedure in gang worden gezet. We rijden snel naar het centrum in de hoop alles vandaag nog rond te krijgen. We hebben het eerlijk gezegd wel gehad in Erzurum want er is maar weinig te beleven.

Terug op de ambassade zit er niemand meer achter het loket. Een stel criminale uitziende Russen zit verveeld te wachten en kijkt ons vol verwachting aan. Ze hopen dat wij wat leven in de brouwerij brengen, lees ik uit hun gezichtsuitdrukking. We drukken op de bel, maar horen niets. Als we het draadje van de bel volgen zien we waarom. De draad is doorgeknipt. Ja, zo hou je het lekker rustig. We roepen nog wat, maar helaas zonder resultaat. Er zit niets anders op dan wachten en hopen dat er nog iemand terugkomt om de laatste zaken af te handelen. Anderhalfuur later komt er een medewerker te voorschijn. De Russen en de andere mensen die wat later zijn binnengekomen snellen zich naar voren. Het is opeens dringen geblazen bij het loket. Nummertjes trekken kennen ze blijkbaar niet.

Trots overhandigen we het bankbewijs en de pasfoto’s van Elles. We kijken de man vragend aan in de hoop de visa direct in onze paspoorten geplakt te krijgen. Maar in plaats daarvan krijgen we een teleurstellende mededeling: “*Sir, your visa will be ready in two more days.*”

“*Can’t it be ready tomorrow? We would love to visit Iran.*”

Dat schijnt te helpen, want de man begint te glimlachen.

“Okay, tomorrow afternoon”

“Is tomorrow morning possible sir, please?”

“Okay! zegt hij met een ondeugende blik alsof hij alsnog buiten zijn boekje gaat,” tomorrow morning is fine!

De volgende morgen halen we de visa op en verlaten Erzurum. Voordat we richting Iran rijden, willen we eerst nog een kijkje nemen bij de Turks-Armeense grens en een bezoekje brengen aan de ruïnes van Ani, een stad die zich vroeger kon meten met Constantinopel (nu Istanbul).

Het oosten van Turkije is indrukwekkend. We rijden dan weer tussen de roodgekleurde bergen en dan weer over stukken groene hoogvlakte. Halverwege Erzurum en Ani stoppen we even om het prachtige landschap vast te leggen. Als ik de camera net heb gestart komt er een herder aangeslepen. Hij glimlacht eerst afwachtend en kijkt van een afstandje toe. Niet veel later heeft hij blijkbaar de conclusie getrokken dat we geen kwaad willen en komt hij naast ons staan en begint honderduit te kletsen. Aangezien het in het Turks is, begrijpen we er maar weinig van. Maar hij lijkt een aardige man, dus lachen en gebaren we maar terug. De man loopt een rondje om de bus en glijdt met zijn handen over de sponsorstickers aan de zijkant. Om hem ondanks de taalbarrière toch iets uit te leggen over onze reis, maak ik de zijdeur open en tover er een enorme wereldkaart uit. Ik gebaar de man mee te kijken en wijs aan dat we in ‘Holland’ zijn begonnen en onderweg zijn naar ‘China’. De man lijkt onder de indruk te zijn en maakt grootse gebaren met zijn armen. Dan wijst hij naar beneden en rent plotseling weg.

“Volgens mij moeten we even wachten, wat een geinige man,” zegt Elles.

We filmen nog wat, en net als we op het punt staan om te vertrekken komt de man weer aangesneld. Deze keer heeft hij een grote kan met melk en een paar glazen in zijn handen. “Dit kan ik beter niet drinken, ander word ik hartstikke ziek,” weet ik Elles snel in haar oor te fluisteren. Maar een glas weigeren is zeer onbeleefd. Dus moet ik snel bedenken hoe ik dit glas onopgemerkt leeg krijg, zonder er ook maar een druppel van te drinken. De man geeft me een vol glas. Het ziet er ook nog eens erg onsmakelijk uit, het is niet de lekkere koude melk die je bij de buurtsuper haalt. Deze melk is vers, geel, dik, vet en bevat klontjes. Als de man zich even omdraait om het blad neer te zetten, kunnen we elkaar een verzuurde blik toewerpen. Ik loop met mijn glas naar de andere kant van de bus, open de voordeur en doe alsof ik iets moet pakken. Gelukkig vind ik een lege waterfles onder mijn stoel. Snel haal ik de dop eraf en giet behendig het gele vocht erin. Als ik de deur heb gesloten en weer te voorschijn kom, veeg ik theatraal nog de laatste restjes van mijn mond. Elles, die de man heeft weten af te leiden, geeft me een jaloerse blik. Ze weet dat ik de melk niet heb gedronken. Als de man gebaart dat de rest opgedronken kan worden en mijn glas bij wil vullen, wijs ik op mijn horloge om aan te geven dat het de hoogste tijd is om weer verder te rijden. We geven de man een stevige handdruk en stappen in de bus.

“Lekker hè, zo’n glaasje melk. We moeten eigenlijk vaker stoppen, vind je niet, Elles?”

In de late namiddag komen we aan bij de verlaten stad Ani. Deze stad ligt op een plateau, hoog boven een rivier die de natuurlijke grens met Armenië vormt. Vanwege de grens is het gebied zwaar bewaakt. Een stel mannen bivakkeert bij de toegangspoort, het enige deel van de oude stadsmuur dat nog overeind staat. We parkeren de bus voor de muur, stappen uit en pakken de camera om een paar foto’s te maken. Meteen komt er een man op ons afgerend die ons duidelijk maakt dat we voorbij de poort geen foto’s mogen nemen. Ook al vinden wij onszelf er niet uitzien als spionnen van het buurland, toch verplicht hij ons om alle apparatuur in de bus achter te laten. Hij blijft me strak aankijken als ik naar de bus loop om de camera op te bergen. Maar op het moment dat Elles hem wat vraagt en de man even afgewezen is, zie ik kans om het kleine digitale toestelletje snel in mijn broekzak te laten glijden. Elles heeft het gelukkig niet gezien, want zij houdt niet van dit soort stiekeme praktijken. Met een kloppend hart loop ik langs de militairen, de poort door. Als we aan de andere kant van de muur komen en ik de omgeving heb geïnspecteerd op de aanwezigheid van bewaking, durf ik mijn hand weer in mijn zak te steken om het cameraatje eruit te vissen. Trots op mijn heldendaad laat ik Elles zien wat ik zojuist heb meegesmokkeld.

“Waar ben je mee bezig? Dat mag helemaal niet! Weet je dat je daarvoor gearresteerd kunt worden?”

Ik wist dat ze zo zou reageren. Maar omdat het niet mag, is de verleiding om deze grensovergang vast te leggen alleen maar groter. Ik laat Elles even uitrazen en neem de omgeving in me op. Het is een uitgestrekte vlakte, een beetje heuvelachtig. Op zo’n vijfhonderd meter uit elkaar liggen verschillende ruïnes van de oude stad. De donkere lucht, die een onweersbui verraat die nog moet losbarsten, maakt deze plek nog mysterieuzer. In de verte zie ik twee silhouetten van militairen. Ze zijn te ver weg om te zien waar ik mee bezig ben. Dit wil ik thuis natuurlijk met beeldmateriaal kunnen navertellen. Dus doe ik voorzichtig mijn rits open, til het cameraatje uit mijn onderbroek en zorg ervoor dat alleen de zoomlens uit mijn broek steekt. Elles moet ook lachen om het kleine zilveren rondje dat uit mijn broek steekt. Als een doorgewinterde detective draai ik mijn lichaam in alle windrichtingen en leg alles zorgvuldig vast. We lopen iets verder naar de overblijfselen van een kerk. Het interieur is verbluffend, een aantal fresco’s is nog duidelijk zichtbaar.

Als ik mijn rits weer open om een foto te kunnen maken, word ik ineens opgeschrikt door stemmen. Twee zwaarbewapende militairen komen achter een muurtje vandaan en kijken ons nieuwsgierig aan. Met een rood hoofd rits ik mijn gulp dicht. Ik hoop dat de camera in mijn onderbroek blijft hangen. Elles staat verstijfd naast me en het enige wat ik kan verzinnen is een domme vraag.

“Armenia?”

De mannen wijzen naar wat zoals wij allang weten Armenië is en vragen ons dan nors om hen te volgen. Ik heb het gevoel betrapt te zijn en hoop dat we niet in de problemen komen. Maar als we buiten staan zien we een enorme verrekijker. Een van de militairen wijst ernaar en nodigt ons uit om een kijkje te nemen. Elles, nog steeds verstijfd, duwt me in de richting van de kijker en lacht verkrampt naar de militairen. Met een kloppend hart kijk ik door de kijker en probeer te doen alsof er niets aan de hand is. Aan de andere kant van de kloof zie ik Armenië liggen. De uitkijkposten, die om de paar honderd meter staan, zijn allemaal bemand. De kloof, die vijftig meter recht naar beneden gaat, zou toch voldoende beveiliging tegen indringers moeten te geven? Maar dikke lagen kilometerslang prikkeldraad doen anders vermoeden.

Ook Elles kijkt even naar de overkant. Ik zie aan haar dat ze zich allesbehalve gemakkelijk voelt. “*You have cigarette?*” vraagt een van de mannen. Op dit soort momenten wou ik dat ik een roker was. Dan deel je een sigaret uit en heb je vrienden. De mannen kijken verveeld en gebaren dat we nu wel lang genoeg hebben gekeken. Ik schud ze de hand, leg mijn arm om Elles’ schouder en loop rustig weg.

“Sukkel dat je bent. Wil je soms dat we in de gevangenis komen? Je weet toch hoe streng ze hier zijn als je hun wetten overtredt!” zegt Elles.

Ik weet dat ze gelijk heeft. Het jongensachtige ontdekkingsreiziger-gevoel werd me even te sterk. “Je brengt niet alleen jezelf, maar ook mij in gevaar,” vervolgt ze haar betoog. “Volgende week zitten we in Iran en dan kun je dit soort geintjes niet meer maken.”

Het wordt afgeraden om in dit gebied te kamperen, omdat er veel smokkelaars actief zijn. Volgens de *Lonely Planet* hebben we twee opties om veilig te kunnen overnachten; een budgethotel dat wel een likje verf kan gebruiken of een middenklassehotel voor twintig dollar. We geven de voorkeur aan het goedkope hotel.

We betalen de kamer, checken in en brengen de spullen naar de kamer. De kamer kan inderdaad een verfbeurt gebruiken maar er blijkt meer mis te zijn. De wastafel is aan elkaar geplakt met tape, lekt en ziet eruit alsof hij nog nooit is schoongemaakt. De dikke laag vastgeplakte smurrie geeft een ondraaglijke geur af. Gelukkig hangt de wastafel in de hoek van de kamer. Zolang we er niet met onze neus boven hangen, valt het wel mee. Aan de deur hangt een handdoek die ze vergeten zijn te vervangen, want de hoeveelheid vlekken en natte plekken verraat dat dit lapje al eens eerder is gebruikt. De matrassen op de bedden lijken op een baal stro waar een katoenen lap omheen is genaaid. De enorme kuil in het midden maakt het er niet aantrekkelijker op. De lakens ruiken muf en zijn nog vettig van de vorige gasten. Maar goed, we poetsen onze tanden wel met mineraalwater en spugen uit het raam, en we slapen in onze meegebrachte lakenzakken, dus ook dit nachtje komen we wel door. Omdat ik al een paar uur moet plassen, ren ik naar het gemeenschappelijke toilet op de gang. Daar krijg ik de schrik van mijn leven. Er schieten beelden van het toilet uit de film *Trainspotting* door mijn hoofd. Alleen lijkt dit toilet nog viezer. Geen centimeter van deze witte pot is gemist, hij zit volledig onder de smurrie. Hier is iemand goed ziek geweest. Helaas moet ik zo nodig dat ik het niet langer kan ophouden. Ik plas met afgewend hoofd. Dan zie ik een bijzonder goor bad staan dat eveneens in geen jaren is schoongemaakt, helemaal bruin van het vuil en het vet. Ik knijp mijn neus dicht maar het mag niet baten. De vreselijke geur en de aanblik van de resten van de vorige bezoekers doen me bijna overgeven. Elles hoort me kokhalzen en komt meteen aansnellen. Gelukkig heb ik net de tijd om haar te waarschuwen en ik kan op die manier voorkomen dat ze het ziet! Als ik klaar ben, ren ik de badkamer uit en snak naar adem. “Getver, wat een smerige bende, ik word echt niet goed. Ik wil nu de manager spreken,” zeg ik. Stampvoetend loopt Elles achter me aan om op zoek te gaan naar de man die niet weet wat schoonmaken is.

De man lijkt me in eerste instantie niet te begrijpen, maar als ik begin uit te beelden dat ik echt niet goed word van die bende boven, rent hij de trap op. We gaan wat boodschappen doen.

De frisse lucht buiten doet wonderen, al zien we ertegen op om weer terug te moeten naar dat smerige hotel. We stellen het uit totdat we zo moe zijn dat we meteen ons bed in kunnen. We lopen de hal in en worden aangesproken door de manager. “*Toilet not okay!*” zegt hij op serieuze toon. Ja, dat kunnen we hem ook wel vertellen. We worden gevraagd mee te lopen, dus gaan we met zijn drieën naar boven. Aan het eind van de gang opent hij de deur van de beruchte badkamer en herhaalt nogmaals wat wij ook al hadden geconstateerd: “*Toilet not okay*”.

Ik knijp mijn neus dicht en kijk naar binnen. Dan zie ik dat het toilet niet meer naast het bad staat. Het is naar de andere kant van de badkamer verplaatst! Tot mijn schrik zie ik dat er op de originele plaats helemaal geen afvoer zit. Wat een ranzige bende! Morgen slapen we mooi weer in de bus.

De volgende dag rijden we via de Armeense grens naar Dogubayazit. Deze weg is ‘s-avonds gesloten vanwege de vele smokkelaars. De route, vol militaire wegafzettingen om auto’s te kunnen controleren, kronkelt door de bergen en is prachtig. Elke keer als we met Hippie een wegafzetting naderen, worden we zonder problemen doorgelaten. Tot er halverwege de route twee militairen een stopteken aan een vrachtwagen voor ons geven. We rijden er langzaam omheen, maar worden deze keer ook staande gehouden. We parkeren de bus in de berm en zien in de achteruitkijkspiegel een zwaarbewapende militair aan komen lopen. We werpen een snelle blik achterin op de rotzooi die we gecreëerd hebben. We hopen dat de bus niet van binnen en buiten gecontroleerd hoeft te worden. Een controle zal uren duren met de hoeveelheid spullen die we bij ons hebben. We willen nog voor het donker in Dogubayazit aankomen. Elles opent haar raampje en laat haar liefste glimlach zien.

“Where are you going?” vraagt de militair, terwijl hij een blik achter in de bus werpt.

“*Dogubayazit and then to Iran*,” antwoordt Elles vriendelijk. De militair geeft een seintje naar zijn collega die meteen achter de vrachtwagen vandaan komt. Vervolgens opent hij de achterdeur en stapt naar binnen. Krijgen we toch een controle. Elles is ondertussen al uit de bus gesprongen om te voorkomen dat de mannen met hun kistjes onze huisraad aan gort trappen. Ze weet snel haar toilettas weg te grissen, voordat de bemodderde laarzen in de buurt komen, en is net op tijd om de laptop en de camera veilig te stellen.

De beide mannen gaan op de achterbank zitten. We kijken ze een tijdje vreemd aan. We begrijpen niets van deze vriendelijk lachende mannen met hun indrukwekkende machinegeweren. Dogubayazit, zegt een van de mannen. En dan valt het kwartje. Ze willen gewoon een lift! Ook al lijken het aardige mannen, toch voel ik me niet prettig met zoveel wapens op de achterbank. Ik voel ze als het ware in mijn nek prikken. Tien kilometer verder worden we weer staande gehouden bij een militaire post. Aangezien de achterbank al vol zit en ik mij nu juist sterk voel met hun collega’s in mijn auto, salueer ik glimlachend naar de militair. Hij blijkt daar helaas niet van gediend te zijn en vraagt meteen om onze paspoorten. Dan ziet hij onze passagiers, die ondertussen lachend uitstappen. Ze blijken al op de plek van bestemming te zijn aangekomen en bedanken ons. In onze spiegel zien we de militairen breed gebarend hun verhaal aan hun collega’s vertellen. Een lift in zo’n rommelig hippiebusje van twee bleekschenen, dat maak je natuurlijk ook niet iedere dag mee. We rijden verder en stoppen iets voor Dogubayazit om te genieten van het uitzicht op de berg Ararat.

28

Datum:

24 juli 2003, 21:10 uur

Locatie:

Dogubayazit, Turkije

ELLES

Dogubayazit staat bekend om een prachtig paleis boven op een heuvel en de camping aan de voet daarvan. Er zijn een paar plekken waar ‘overlanders’ die van Europa naar Azië of andersom reizen elkaar ontmoeten. Wij noemen ze trechterplekkens. Van hieruit verspreiden reizigers zich over alle uithoeken van de landen, om elkaar later weer te ontmoeten op zo’n trechterplek. Dogubayazit, dat tegen de grens van Iran ligt, is zo’n trechterplek en dus een prima plaats om andere reizigers te ontmoeten. Tot nu toe zijn we die nog maar weinig tegengekomen, dus vinden we het heerlijk om uitgebreid verhalen uit te wisselen.

We ontmoeten twee Nederlanders die in hun Mercedes-bus Betsie net terugkomen rijden uit India. We koken een Hollandse maaltijd voor ze, genieten van hun heerlijke biertjes en krijgen veel tips, vooral over Pakistan. Het beste reisadvies krijg je altijd van andere reizigers. We maken veel aantekeningen. Als we het zo horen is één ding zeker: het kan nog weleens pittig worden, de komende weken. Tot laat in de avond genieten we samen van het uitzicht op het verlichte paleis.

Als we ‘s-morgens wakker worden, zijn we best moe. Niet alleen van de avond ervoor, maar ook van alle avonturen en de tijd dat we al onderweg zijn. Het is iets waar we bang voor waren. Oververmoeidheid kan grote invloed hebben op je humeur en daarmee op je reis. We hebben al veel gedaan en veel gezien en dat is ons niet in de koude kleren gaan zitten. We besluiten daarom twee dagen rust te nemen op de camping en ons op die manier voor te bereiden op Iran en Pakistan. We hebben begrepen dat het vanaf nu een stukje zwaarder gaat worden, en willen geen risico’s nemen.

Pas in de namiddag rijden we even naar het centrum om dollars te halen. In Iran kun je niet pinnen en de enige manier om aan Iraans geld te komen is door dollars te wisselen. We halen geld bij een bank en eten een Turks pizzaatje voor we terugrijden naar de camping. Daar rommelen we wat aan de bus en lezen wat meer over Iran.

29

Datum:

26 juli 2003, 7:30 uur

Locatie:

Grens Turkije-Iran

ELLES

Een nieuw land betekent andere indrukken, andere uitdagingen, ander geld, een andere cultuur, andere wegcondities enzovoort. We kijken erg uit naar Iran omdat het iets spannends heeft. Het is een mysterieus land vol oude Perzische invloeden, dat nog niet zo beïnvloed is door toeristen. Maar het idee dat we zo Iran in rijden heeft voor mij ook een andere kant. Straks komen we in het land waar de vrouwen zich aan allerlei regeltjes moeten houden. Ik mag niet lachen naar mannen, sterker nog, ik mag ze niet eens aankijken. Daarnaast zal ik mijn kleding moeten aanpassen. Ik moet alle lichaamsdelen bedekken met wijde kleding en zal vanaf de grens een hoofddoekje moeten dragen. Dat is voor mij wel een drempel. Toch zal dit waarschijnlijk een land zijn dat we niet snel zullen vergeten. Dus rollen we lekker vroeg ons kleine bed uit en vertrekken we voor achten naar de Iraanse grens.

We stoppen nog even bij een open vlakte om een laatste foto te maken van de prachtige berg Ararat met zijn besneeuwde top. Ik spring uit de bus om snel een laatste plaatje te schieten. Opeens hoor ik een schel gefluit. In de verte zie ik wat mannen naar ons zwaaien. Ik kijk er niet echt van op omdat we wel vaker bekijks hebben, zwaai even terug en ga rustig door met het maken van foto's. Maar de mannen beginnen hard te schreeuwen. Ik kijk deze keer wat aandachtiger en zie dat het militairen zijn. Agressief zwaaiend en al in de houding om ons zo aan te houden seinen ze de rest van het bataljon in dat er buitenlanders foto's aan het maken zijn van de militaire basis. We waren er al voor gewaarschuwd dat de Turken het niet op prijs stellen als je foto's maakt van of in de buurt van militaire terreinen. Ik stop snel mijn camera weg, spring in de bus en weet Michel te overtuigen vooral flink gas te geven. Gelukkig laten ze ons gewoon gaan.

Het Turkse gedeelte van de grensovergang is een ruim opgezet, modern complex. Nog voordat we bij de eerste controlepost aankomen zien we vijftig à zestig vrachtwagens staan, die blijkbaar allemaal wachten op de benodigde stempels om naar Iran te mogen rijden. Het gevoel bekruip me dat dit weleens lang wachten kan worden. Maar dan komt er een mannetje op ons afgelopen. Ik maak uit zijn gebarentaal op dat we de rij met vrachtauto's voorbij mogen rijden. Dit houdt wel in dat we recht tegen het verkeer in moeten rijden, maar we volgen zijn advies maar wat graag op.

De man die de eerste stempelpost bemant geeft meteen een signaal dat we kunnen doorrijden, al blijkt dat niet helemaal terecht. Aangekomen bij de tweede stempelpost worden we namelijk weer teruggestuurd omdat er toch een belangrijk stempeltje blijkt te missen. Als we eindelijk het juiste hokje hebben gevonden, begint het circus van de Turkse-Iraanse grensformaliteiten. We beginnen bij het hokje waar personen zich moeten afmelden als ze het land willen verlaten. Daar zit een mannetje met een enorm boekwerk waarin al onze gegevens met de hand in worden opgenomen. Wanneer alles naar wens is ingevuld, door ons is ondertekend en door de supervisor gecontroleerd, wordt er een papiertje ingevuld waarmee we naar de manager grensformaliteiten moeten om van hem een krabbel te krijgen. Deze manager heeft helaas geen vaste werkplek en moet dus op het uitgestrekte terrein gezocht worden. Als dit allemaal volgens procedure is afgewerkt, kunnen we aan stap twee beginnen: het afmelden van de goederen. Stap drie is het afmelden van de bus. Bij alle stappen moeten we eerst worden ingeschreven, krijgen we na de goedkeuring van de supervisor een briefje mee en moet de manager weer gezocht worden. Drie uur later mogen we naar de Iraanse grens rijden. Helaas is een bus vol met Iraanse gesluierde vrouwen ons net voor en moeten we een uur wachten voordat we de grens daadwerkelijk over mogen.

Aangezien we op twee meter van het hekwerk dat de grens afbakt staan, besluit ik mijn hoofddoekje om te doen. Ik kan me dan alvast psychisch voorbereiden op de komende weken waarin ik als gesluierde vrouw door het leven zal gaan. Een goede outfit die mijn lichaamsvormen bedekt heb ik nog niet kunnen vinden. Daarom heb ik een wijd rokje over mijn lange broek en een bloesje met lange mouwen aangetrokken. Al snel word ik opgemerkt door een Turkse douanebeampte die meteen op me af komt lopen. "What are you doing?" vraagt hij me met een kwaad gezicht. Ik schrik me rot en leg hem uit dat ik mijn hoofddoekje omdoe omdat we zo Iran zullen binnenrijden. De man begint wild te gebaren en legt uit dat je in Turkije geen hoofddoek hoeft te dragen. Hij vraagt mij dan ook om de mijne af te doen. Enigszins verbouwereerd kijk ik de man aan.

Vandaar die ophef? Ik doe het doekje af, waarop de man glimlacht en wegloopt. Twee minuten later gaat het hek open en kan ik alsnog mijn hoofddoekje omdoen.

We rijden Iran binnen. De Iraanse zijde van de grens is nog minder efficiënt dan de Turkse. Hier worden alle paspoorten dubbel gecontroleerd en van allerlei stempels voorzien. Nergens staat duidelijk aangegeven waar we moeten zijn, dus lopen we van hokje naar hokje om formulieren in te vullen. Zo'n vijftig meter voor de laatste controlepost zien we een verzekerkantoor. De groene kaart is hier niet meer geldig dus moeten we iets anders regelen. Voor omgerekend twintig dollar kunnen we ons voor twee maanden verzekeren. We hebben nog geen Iraans geld, dus moeten we eerst wat dollars wisselen. We weten niet wat de wisselkoers is en dus proberen we te onderhandelen met de zwartemarkthandelaren die bij de laatste controlepost rondstruinen. Als we na stevig onderhandelen de mannen woedend zien weglopen weten we dat de koers die wij willen hebben onacceptabel is. We zakken iets en wisselen wat dollars, regelen de papieren en rijden verzekerd en wel met een paspoort vol stempels Iran in.

Na vijftig meter zien we aan de linkerkant van de weg een mannetje staan met watercontainers. We kopen er twee, voor het geval dat we pech krijgen in de woestijn. Het Iraanse avontuur kan beginnen.

Van verschillende overlanders hebben we de tip gekregen om te overnachten op de parkeerplaats van het Elgolipark in Tabriz, de eerste grote stad in Iran. Tabriz ligt op de route naar Teheran, en is een prima eerste tussenstop. Het is normaal gesproken een veilige, rustige plek zijn waar je voor niets kunt overnachten.

Veilig en gratis is het wel, maar rustig kunnen wij het niet noemen. Het is vrijdag en dat is de enige vrije dag in Iran. De Iraniërs vinden niets gezelliger dan met de hele familie naar het park te gaan om gezellig te picknicken tot diep in de nacht. Zo ook in Elgolipark: met duizenden en duizenden tegelijk. Het is een erg gezellige bedoeling en tot vier uur 's nachts is het een drukte van jewelste op de parkeerplaats. Natuurlijk vallen we enorm op met onze bus en we worden de hele nacht wakker gehouden met kreten als: "*Hello, how are you, welcome to our city*". Pas de volgende ochtend is de parkeerplaats een heerlijke oase van rust.

We laten de bus achter en nemen een taxi de stad in om op zoek te gaan naar geschikte kleding voor mij. De kledingvoorschriften voor westerse vrouwen vallen uiteindelijk wel mee. Ook al loopt tachtig procent van de vrouwen hier in een zwarte hijab (een enorme doek die de vrouwen om hun lichaam heenslaan als ze naar buiten gaan), ik hoef niet in zo'n gewaad. Voor mij gelden de volgende regels:

- mijn hoofdharen moeten voor negentig procent bedekt zijn (dus het hoofddoekje mag iets naar achteren gedragen worden)
- mijn armen moeten bedekt zijn tot aan mijn handen (dus met veertig graden celsius mag ik mijn mouwen niet opstropen)
- mijn benen moeten bedekt zijn tot aan mijn voeten en ik moet een wijde blouse dragen die tot ver over mijn billen, liefst tot over mijn knieën hangt.

Omdat we niet weten waar we moeten zijn, gaan we rechtstreeks naar de bazaar. Na een klein uurtje rondlopen zonder iets te vinden, geven we het op. Buiten worden we aangesproken door een meisje van een jaar of vijftien. Ze vraagt of ze ergens mee kan helpen en of we wat Engels met haar willen spreken. Aangezien we wel wat hulp kunnen gebruiken met het vinden van een outfit, maken we dankbaar gebruik van haar aanbod. Samen met haar vader lopen we naar een andere wijk, waar veel kledingwinkels zitten. Het meisje weet prima winkeltjes te vinden en een half uur later hebben we gevonden wat ik zocht. Althans, echt leuk vind ik het niet, maar ik kan er in ieder geval een paar weken tegenaan. Ze noemen het een uniform. De meeste schoolgaande meisjes die geen hijab dragen, hebben zo'n pakje aan. Het is een donkerblauwe wijde katoenen blouse met schoudervullingen (die zitten overal in) die bijna tot op mijn knieën komt met lange mouwen en een grote kraag. Als ik mijn gewone lange broek eronder aantrek en mijn haren bedek met een sjaal, mag ik de straat op. Het is redelijk onopvallende kledij, wat ik op dit moment wel prettig vindt.

Na het shoppen worden we uitgenodigd om te lunchen met het meisje en haar vader. We lopen weer richting de *bazaar*. De vader zegt trots te zijn om twee westerlingen te mogen uitnodigen in zijn stad. Hij neemt ons mee naar het beste kebabrestaurantje van Tabriz, aldus de man. We zijn benieuwd. We hadden al gehoord dat het eten op straat in Iran heel eenzijdig is. Als je de wekelijkse markt hebt gemist, heb je een probleem. In de supermarkten is weinig meer te koop dan tomaat en komkommer, en een heel schaap past niet in de bus. De Iraniërs zelf schijnen heel gevarieerd en uitgebreid te koken, zij weten waar je de ingrediënten vandaan haalt. De meeste toeristen zijn, naast brood van de bakker, aangewezen op de vele kebabrestaurantjes die op iedere straathoek zitten. Dit zal onze eerste kennismaking worden met het voedsel voor de komende weken. We zijn benieuwd. Als we het restaurant in lopen, worden we bevangen door een zure gehaktlucht. De weeë lucht van vlees dat te lang in de zon heeft staan broeien is niet erg uitnodigend. Als we boven plaats hebben genomen, blijkt er geen kaart te zijn. Er wordt kebab geserveerd, met of zonder soep vooraf. De vader heeft al besteld. Wij hebben de variant mét soep. Binnen een minuut worden er vier kleine metalen bakjes op de plastic tafel neergezet, met een soort dikke wortelsoep erin. Ik

neem een hapje en laat de korrelige soep door mijn keel naar binnen glijden. De soep is, zo te proeven, gemaakt van een soort oranje bonen en helaas aangemaakt met te veel puur citroensap. De speekselklieren in de hoeken van mijn mond verkrampen bij iedere volgende hap. Ik krijg het kleine bakje maar met moeite weggewerkt. De bakjes zijn nog maar net van tafel gehaald, als het volgende gerecht alweer voor mijn neus wordt neergezet: een grote spies kebab van hompen lamsgehakt en een enorm bord droge rijst. Over de rijst is wat saffraan gestrooid om het geheel nog wat kleur te geven, maar daar blijft het verder bij. Geen sausjes, helemaal niets. Gewoon droge kebab met kale rijst. Als groente wordt er een in vieren gesneden ui bij geserveerd. Ik kijk de kunst eerst even af. Het meisje pakt de homp ui, neemt er een hapje van, doet wat vlees en rijst op haar vork en begint te eten. Ik volg haar voorbeeld, hap ook een stukje van de ui en begin aan de enorme hoeveelheid vlees op mijn bord. Na een kwart kan ik al niet meer. Ook Michel is aan het worstelen met de hoeveelheid voedsel. Daarom besluit ik het op te geven en te zeggen dat we alle twee in Turkije ziek zijn geweest en dat we een beetje rustig aan moeten doen met het eten. De man vindt het gelukkig geen probleem, leunt over de tafel en werkt mijn spiesje ook nog weg. De dochter eet de laatste droge rijst op.

Nadat alle restjes zijn weggewerkt, vraagt de man de rekening en kunnen we gaan. We bedanken de man hartelijk voor zijn gastvrijheid en vervolgen onze weg. We pakken een taxi terug naar de bus, pakken alle spullen in en rijden naar de volgende bestemming, Zanjan.

We rijden pas ‘s-avonds laat het centrum van *Zanjan* in en gaan meteen op zoek naar CoffeeNet (een alcoholvrij internetcafé). Het is al laat, maar we willen de website graag updaten. Opeens springt er vanuit het niets een jongen voor onze bus. Hij loopt naar de kant van Michel en begint te ratelen: “*Hello I am a teacher of English and I guide a lot of people with their English and you don't have to be afraid but I would like to have dinner with you and talk to you. Can I help you?*” Ik schrik me rot en neem de jongeman snel in mij op. Het is een netjes geklede jongen van achter in de twintig met een enorme bos zwart haar. Naast hem staat een vrouw.

“*Why aren't you going to have a tea with me and my wife?*”

We leggen uit dat we echt graag onze internetsite willen updaten en dat we daarom helaas geen tijd hebben om met hem een kopje thee te drinken. Omdat we het verkeer ophouden, hebben we een goede reden om weg te rijden. Twee straten verder vinden we het internetcafé. Nadat de site geüpdate is, vragen we aan de mannen waar we wat kunnen eten. We worden gewezen op een tentje waar ze lekkere kip hebben. Als we weer bij onze bus zijn aangekomen, springt opeens mister Talkveryfast, oftewel mister T, erachter vandaan. “*Why are you scared of me I only want to have a drink and I am an english teacher.*”

Zijn gezicht spreekt boekdelen, we hebben hem natuurlijk enorm beleidigd door hem af te wimpelen waar zijn vrouw bijstond. We bieden onze excuses aan, leggen de situatie nogmaals uit en willen weer verder gaan.

“*Where are you going?*” vraagt hij. “*You can have tea at our place and have a talk in English and you will like our furniture.*”

Nou, we hebben gewoon nog niet gegeten. “*Sorry, but we are going to the chicken-restaurant and have some dinner.*”

“*Ooooh we can drive with you and show you the way!*”

We kijken elkaar aan. Het is een rare vogel, maar hij ziet er verder vriendelijk uit. Omdat we ons geen raad weten met de situatie zeggen we dat het prima is als hij ons de weg wijst. Maar we zijn de straat nog niet uit als we al spijt krijgen. De jongen begint uit te leggen dat dit kip-restaurant helemaal niet goed is, en dat hij ons wel even naar een ander restaurant zal leiden waar je wel goed kunt eten. We proberen hem van dat idee af te brengen omdat wij gewoon voor weinig geld even snel willen eten, maar hij vertikt het om de weg te wijzen en dramt door dat we beter naar dat andere tentje kunnen gaan. We zijn moe en geven op. We rijden de halve stad door en stoppen bij een restaurantje dat er inderdaad prima uitziet. Mister T en zijn vrouw lopen mee naar binnen. Ik kijk Michel nog even met een vragende blik aan, maar weet verder ook geen raad met de situatie.

We lopen een grote ruimte in waar allemaal netjes geklede mensen aan het dineren zijn. Mister T blijkt verschillende gasten uit het restaurant te kennen, schudt hier en daar een handje en pront klaarblijkelijk met zijn westerse vrienden. Er is een enorm buffet. Mister T geeft aan wel trek te hebben maar wil toch liever thuis eten. Maar zijn vrouw heeft nog niets gegeten, dus vragen ze of we voor haar een maaltijd willen bestellen. Aangezien het niet duur kan zijn, dringen we erop aan dat ze allebei wat nemen. Dat laten ze zich geen twee keer zeggen en ze vallen aan op het buffet. Als we aan tafel zitten, deze keer met kebab en verschillende bijgerechten, begint Mister T zijn monoloog. Een half uur lang praat hij over zijn kleren, zijn haar, zijn toekomst en hoe goed hij het wel niet voor elkaar heeft als leraar Engels. Hij wil graag met westerlingen eten om zo meer te leren over andere culturen en daarnaast zijn Engels bij te spijkeren. Hij kan dat dan weer overbrengen op zijn studenten. Hij praat zo snel, dat de rapper Eminem er nog wat van kan leren. Wij hebben in ieder geval moeite om hem te volgen.

De onbeschoftheid en arrogantie stralen ervan af. Speel maar even mee, fluistert Michel in mijn oor, ik ga hem even in de maling nemen.

“Praat jij altijd zo snel?”

“Yes, thank you very much.”

Mmmh, volgens mij begrijpt hij de boodschap niet helemaal. “Ik bedoel, praat je altijd zo snel tijdens je Engelse les?”

“Yes thank you very much,” herhaalt hij.

“Maar kunnen jouw studenten nog wel iets van je Engels begrijpen?”

“No they cannot but its good to train them.”

Intussen knoop ik met zijn vrouw een voorzichtig praatje aan. Tot nu toe heeft ze geen woord gesproken en heeft ze alleen maar onderdanig zitten knikken, maar ze lijkt me de aardigste van het stel. Ik vraag of ze getrouwd is, waarop ze onderdanig naar hem kijkt en dan knikt. We kletsen over haar familie en komen op het onderwerp neefjes en nichtjes. “Wil je zelf ook kinderen?” vraag ik. De onderdanigheid verdwijnt uit haar ogen en met een grote glimlach vertelt ze mij dat ze kinderen heel erg leuk vindt. Op dat moment loopt Mister T rood aan en wordt ineens bijzonder kwaad op zijn vrouw. “*We agreed no children and you said okay.*” Ik weet niet wat ik hoor. De man schreeuwit het echt uit. Met gekromde tenen hoor ik het allemaal aan. De vrouw, duidelijk ongelukkig, houdt haar mond. Dan zegt Michel om het gesprek te wenden: “*Do you know we smoke bananas in Holland?*”

Mister T kijkt verbaasd naar Michel, die hem met een stalen gezicht blijft aankijken. “Het is waar, hoor. We drogen de bananen een paar dagen en draaien de restjes in een vloeitje. Word je helemaal happy van! Heb je daar nooit van gehoord?”

Mister T valt er volledig voor en zegt dat hij het morgen meteen aan zijn studenten zal vertellen. Hij vindt het een prachtig verhaal en is blij dat hij weer iets geleerd heeft over andere culturen. Daarmee besluiten we de avond af te ronden en vragen de rekening. We weten niet hoe snel we weer in onze bus moeten springen, deze keer zonder attente Iraniër. Wat een bizarre avond.

30

Datum:

30 juli 2003, 15:35 uur

Locatie:

Rijdend in Teheran, Iran

MICHEL

In de *Lonely Planet* staat het volgende over rijden in Teheran: "Van de vele, vele auto's in Iran zijn de meeste geregistreerd in Teheran. Het lijkt wel of ze zich te allen tijde allemaal tegelijk op de weg (of het trottoir) bevinden. Het is moeilijk de kans op een verkeersongeluk te overschatten in deze verkeersnachtmerrie." We hebben dit gedeelte nog maar net gelezen als we Teheran binnenrijden. We zijn voorbereid op het ergste. We werken perfect samen als het erop aankomt en gebruiken dan termen als 'ogen nu' als de bijrijder de dode hoek in de gaten moet houden. Waar je ook rijdt in Teheran, op elk moment kan er onverwachts een auto, vrachtwagen, brommer of motor in je dode hoek kruipen. Het verkeer is een nachtmerrie als we de stad in rijden. Met vijf rijen auto's (op een driebaansweg) rijden we het centrum in. De regels dat je voor een rood stoplicht wacht of op je eigen rijbaan blijft, kennen ze hier niet. Alleen als er binnen fluitafstand een politieagent bij een verkeerslicht staat, bestaat er een kans dat de automobilisten het stopsein opvolgen. We rijden op de linkerbaan als een automobilist besluit dat hij ons in moet halen en dus op het tegemoetkomende verkeer inrijdt. Het recht van de sterkste geldt hier, dus als hij naast ons rijdt en er een grote bus met hoge snelheid op hem af komt, moet hij uitwijken. En daar rijden wij nou net. In een fractie van een seconde doe ik mijn knipperlicht aan, zwaait Elles haar arm uit het raam, gooï ik mijn stuur om en probeer Hippie snel tussen de auto's naast ons te drukken. Onze plek komt net op tijd vrij.

Dan zien we een politieman rechts op de vluchtstrook naar ons gebaren. We zijn nog steeds vier rijen bij hem vandaan, maar durven zijn stopteken niet te negeren. Met halsbrekende toeren, zweet in de handen en flink wat gevloek weten we net voor een splitsing de vluchtstrook te bereiken, zij het tien meter voorbij de politieagent. Als ik in mijn spiegel kijk, zie ik de man wild gebaren dat we achteruit moeten rijden. Die vent is gek, wat denkt hij wel. Ik ga echt niet achteruit rijden op deze drukke snelweg. In plaats daarvan zet ik mijn alarmlichten aan en blijf staan waar ik sta. Nadat de politieagent door heeft gekregen dat we geen centimeter meer in zijn richting komen, komt hij briesend onze kant op. "*Passports please?*" Ik overhandig de man beide paspoorten. De agent kijkt even snel in mijn paspoort, waarna ik het terug krijg. Met het paspoort van Elles loopt hij lachend naar zijn collega's. Natuurlijk: in het paspoort van Elles staat een foto zonder sluier. Hij haalt ons van de weg om even naar een fotootje te kunnen kijken van een blonde dame!

We rijden naar een klein hotelletje in het centrum. Slapen in de bus is hier niet echt aan te raden en aangezien we een paar dagen in deze vieze stad moeten blijven in afwachting van onze visa voor India en Pakistan, is het wel lekker om een douche binnen handbereik te hebben. Het hotel ligt in de Amir Kabir Street, een drukke weg in de buurt van het grote Imam Khomeini-plein. De straat is vanwege het bizarre rijgedrag van de Iraniërs levensgevaarlijk om over te steken. Gelukkig komt er snel iemand aangesneld om ons te helpen met het uit de bus tillen van de spullen en alles veilig naar de overkant brengen. We horen dat de straten een stukje rustiger zijn na elf uur 's-avonds en voor zeven uur 's-morgens. We nemen ons dan ook voor dat als we alles geregeld hebben, we voor zeven uur de stad zullen verlaten.

In Turkije hadden we al van andere reizigers begrepen dat het moeilijk is om in Pakistan een visum voor India te regelen, vanwege de bureaucratie en de gespannen verhouding tussen beide landen. Twee Hollanders die we in Turkije spraken, hadden bijna een maand in Islamabad gewacht op een stempel. Daarom besluiten we om onze visa voor Pakistan én India in Teheran te regelen.

Teheran is de meest vervuilde smogstad die we tot nu toe zijn tegengekomen en blijkt al snel niet de meest plezierige plek om lang te blijven. Onze kamer is heel goedkoop en stelt bitter weinig voor. De kille ruimte van twee bij drie heeft meer weg van een gevangeniscel. De muren zijn vettig en de lakens onfris. Het enige raam dat de kamer rijk is, is zo klein dat er nauwelijks licht of lucht doorheen komt. De oude airco maakt zoveel lawaai dat het lijkt alsof er iemand op een oude Puch achter het kapotte rooster zit. We noemen hem Achmed. Naar buiten gaan is ook geen pretje. Het is te druk, te vol en te vies. Daarbij is het tegen de veertig graden, waardoor we weinig energie hebben om deze stad eens lekker te gaan bekijken. Onze voornaamste focus ligt daarom op het regelen van de visa. Liefst z.s.m.

De volgende morgen gaan we dan ook al voor negenen naar de Nederlandse Ambassade. We moeten daar een aanbevelingsbrief halen, wat neerkomt op het betalen van zesendertig euro, waarna je de ambassade weer kunt verlaten met een briefje waarin ze je een goede reis wensen en hopen dat de andere ambassades ons toestemming zullen geven om hun land te bezoeken.

Bij de andere ambassades zijn we minder vlot klaar. Vooral de ambassade van India is traag. Het aanvragen van een Pakistaans visum duurt twee dagen, de Indiase variant vijf. Maar de klok gaat pas lopen als de paspoorten in hun bezit zijn. Dus vragen we eerst het Pakistaanse, en dan het Indiase visum aan. We doden onze tijd met het schrijven voor de website, brengen een bezoekje aan de *bazaar* en lopen wat rond om wat meer van de stad te zien.

De dag erna nemen we een taxi naar de Pakistaanse ambassade. Na een vriendelijke ontvangst van de dame aan de balie, wordt ons gevraagd waarom we Pakistan in willen. We leggen uit dat we op doorreis zijn naar China en dat we twee keer Pakistan in willen: de eerste keer via het zuiden van Iran en de tweede keer vanuit India omdat we via Noord-Pakistan naar China zullen gaan. Over twee uur is de ambassadeur op kantoor en moeten we voor een persoonlijk gesprek terugkomen, zegt de dame. Wat grappig. Zou dat een soort interview zijn waaruit moet blijken of wij geen kwade bedoelingen hebben? We besluiten een broodje te kopen en het in een nabijgelegen park op te eten. Een lekker ontbijtje vinden is niet gemakkelijk in Iran, dus proberen we iets van een blik tonijn en een stuk witbrood te maken. We nemen plaats op een bankje naast een groot grasveld. Het valt ons op dat het vandaag verdacht stil is op de weg. Mijn oog valt op verschillende zwarte vlaggen met teksten die voor ons onleesbaar zijn. Ik had inderdaad wel iets gehoord over een nationale feestdag, maar gezien de donkere kleur van de vlaggen vraag ik me af of er wel iets gevieren gaat worden. Dan horen we in de verte een soort gezang. Het klinkt als een treurlied en de klanken zijn zo indrukwekkend dat we besluiten om een kijkje te nemen. Ongeveer honderdvijftig mannen, allen volledig in het zwart gekleed, lopen op dat moment net de straat van de ambassade in. Uit volle borst zingen ze een monotone melodie, terwijl ze zichzelf op de maat op hun hoofd en borst slaan. Het ritme van deze slag trilt als een zware bas door de straat. Het is een beangstigend, maar ook fascinerend schouwspel. Als de menigte ter hoogte van de ambassade is, besluit ik mijn camera te pakken. Ik probeer nog zo onopvallend mogelijk te fotograferen, maar het mag niet baten. Twee mannen zien het en komen op me afgerend. Ik schrik me rot en weet meteen dat het foute boel is. De hele stoet stopt en een paar mannen verzamelen zich in een cirkel om me heen. Ik kijk de mannen onschuldig aan en leg uit dat ik het heel fascinerend vond. De mannen kijken me woedend aan en vragen of ik soms een Amerikaan ben. Op verontwaardigde toon vertel ik ze dat ik Hollander ben en niets met Amerika te maken heb. Dan wordt me gevraagd of ik moslim ben. Aangezien ik niet weet wat ik moet antwoorden vertel ik de mannen dat ik geen geloof heb. Het lijkt me op dat moment beter dan een partij kiezen. Maar dat schiet ze juist in het verkeerde keelgat. Als ik een christen was geweest, dan was er niets aan de hand, schreeuwde de man woedend in het Engels, maar een atheïst die foto's neemt van een islamitische geloofsoptocht, dat kan gewoon niet! Ik sta te trillen op mijn benen en weet me geen raad met de situatie. De man probeert de camera uit mijn hand te trekken, maar ik geef geen centimeter toe. Dan brengt Elles het verlossende nieuws dat de ambassadeur is gearriveerd en dat we naar binnen kunnen. Ze pakt me bij mijn arm en trek me resoluut naar achteren.

“Michel, kun je niet een beetje oppassen,” sist ze me kwaad toe. “Dit is de zoveelste keer dat we door jou in een benarde situatie zijn gekomen. Ik vind het eigenlijk wel mooi geweest.”

Ik weet er niets op te zeggen. Op dit moment kan ik haar alleen maar gelijk geven. Ik sta te trillen op mijn benen. De aanblik van de massale zingende stoet maakte een soort journalist in me wakker, die het niet kon laten om foto's te nemen. Ik beloof Elles dat ik de volgende keer beter op zal letten.

De ambassadeur is inderdaad klaar voor zijn interviewtje. Opnieuw moeten we het doel van de reis uitleggen en na een paar vragen over waar we wonen en waar we werken krijgen we een goedkeuring voor een ‘doublé entry’ visum, geldig voor twee keer vijfenviertig dagen. Perfect! En we kunnen het visum ook nog eens dezelfde middag na vier uur ophalen!

Onderweg naar het hotel zien we overal demonstraties, waarbij het er heftig aan toegaat. Mannen en vrouwen pijnigen zichzelf, aangemoedigd door een soort aanvoerder. In de hele stad hangt een bizarre sfeer en we zijn blij als we veilig in ons hotel zijn. We lopen naar de balie en vragen of iemand ons kan uitleggen wat er buiten aan de hand is. Het blijkt een rouwdag te zijn. Vandaag is de dag dat het overlijden van Fatima, de dochter van Mohammed, wordt herdacht. Een dag waarop vele mannen en vrouwen boete doen.

Nadat we een aantal dagen later ons Indiase visum hebben geregeld, kunnen we eindelijk gaan. Het is half zes als het alarm van onze horloges afgaat. We willen Teheran vroeg verlaten om het verkeersgeweld voor te zijn. We hebben de afgelopen dagen te veel verkeersongelukken zien gebeuren. Gisteravond nog, toen voor onze neus een motor werd geraakt door een auto. De motorrijder gleed over de weg en kwam tien meter verder tot stilstand. De autbestuurder reageerde niet eens, reed om de motorrijder heen en vervolgde zijn weg. Gelukkig bleek de motorrijder niet gewond. Het eerste wat hij deed, nadat hij onder zijn motor vandaan was gekrabbd, was zijn toeter testen. Die deed het gelukkig nog.

We rijden uiteindelijk om half zeven weg. Het verkeer is al op gang gekomen, maar het is nog rustig genoeg om zonder

kleerscheuren de stad uit te komen. We hadden er niet aan moeten denken om een botsing te krijgen, de auto te beschadigen en dan nog langer in Teheran vast te zitten.

We willen vandaag naar Isfahan rijden. Op de route ligt het graf van ayatollah Khomeini, waar we een bezoekje aan willen brengen. Het gigantische bouwwerk met gouden koepels moet een plek van vermaak worden voor de Iraniërs. Al is het complex nog lang niet af, het begint al wel een trekpleister voor weekendtripjes te worden. Honderden mensen hebben op de parkeerplaatsen gekampeerd. Veel dagjesmensen zijn gezellig aan het picknicken. Het gebouw lijkt op sommige plekken nog op een bouwplaats. Daardoor hebben we meer het gevoel dat we in een stadion in aanbouw lopen dan in een graftombe. Maar de buitenkant is erg indrukwekkend.

Binnen liggen, in de grote en vooral kale hal, overal mensen op de kille marmeren vloer te slapen. Midden in de hal staat het graf, waar een goudkleurige kooi met glaswanden omheen is gebouwd. Op een paar plaatsen kun je geld naar binnen werpen en zo te zien wordt er grif gedoneerd. Net als in alle moskeeën moeten de vrouwen apart van de mannen blijven en in dit geval het graf van een andere kant benaderen. Als ik het graf door de glazen wand bekijk komt er een man naast me staan die begint te bidden. Terwijl hij de glazen kooi met beide handen keer op keer aanraakt, rollen de tranen over zijn wangen. Ik doe een stapje terug om hem niet te storen. Om de hoek zie ik een groepje zwaar gesluierde vrouwen die kussend en haast smekend tegen de kooi aanhangen. Langzaam loop ik achteruit. Ik voel dat ik hier niet op mijn plek ben en wil de mensen niet verder in de weg staan. Als we het complex uit lopen, zien we een enorme begraafplaats waar de slachtoffers liggen van de bloedige oorlog met Irak. Een vader en een moeder zijn het graf van hun zoontje aan het verzorgen en knikken vriendelijk als we langslopen.

We rijden verder via Kashan en Abyaneh, een piepklein dorpje in de bergen, bestaande uit modderstenen huisjes. Hierna volgt onze eerste rit door de woestijn, geen zandduinen zoals de Sahara, maar een droge, stoffige massa en verder helemaal niets. Verkeer is er nauwelijks en de wegen zijn perfect. Daardoor kunnen we lekker doorrijden en komen we net na zonsondergang aan in Isfahan. Ook hier wordt ons geadviseerd om niet in de bus te overnachten.

We vinden een bewaakte parkeerplaats en checken in bij het Amir Kabir-hotel. De eigenaar, een ietwat gezette man, vertelt slissend dat het een prachtige stad is. Als in een sprookje! Na de spullen op de kamer te hebben gelegd lopen we het centrum in en gaan we een hapje eten. Zelfs in een toeristische plaats als Isfahan is er niet veel keus: kipkebab, lamskebab of een hamburger. We missen diversiteit en vooral verse groenten. We ontmoeten Frank, een Engelsman, die al een tijdje in Iran aan het reizen is. Hij vertelt ons dat je op straat weinig lekker eten kunt vinden, tenzij je verslaafd bent aan kebab en droge rijst. Lekker eten vind je bij de mensen thuis. Dat is dan ook zijn missie, vertelt hij trots: de Iraniërs zijn heel gastvrij. Als ik uitgenodigd word, sla ik drie vliegen in een klap. Het scheelt me de kosten van een maaltijd (anderhalve euro), ik krijg lekker eten en ik heb wat te doen 's-avonds.

Als Elles vraagt hoe vaak hij al uitgenodigd is begint hij zenuwachtig te lachen. "Nog geen enkele keer," stamelt hij. We moeten lachen en gelukkig ziet Frank er ook de humor van in. "Hij wil waarschijnlijk te graag, denk je niet?" fluistert Elles in mijn oor.

31

Datum:

7 augustus 2003, 11:00 uur

Locatie:

Duizend-en-een nacht in Isfahan, Iran

ELLES

Er wordt wel gezegd dat Isfahan de halve wereld is. Het Imam Khomeini-plein is volgens de gids een van de mooiste pleinen ter wereld en staat op de Werelderfgoedlijst.

We lopen rond elf uur 's-ochtends het plein op en hebben geluk; er is echt helemaal niemand. Het plein is in 1612 aangelegd en is vijfhonderd meter lang en honderdzestig meter breed. In de hoek van dit immense plein ligt een adembenemende blauwe moskee, in het midden een indrukwekkend paleis en daar tegenover een iets kleinere, maar ook prachtig glimmende moskee. We vallen allebei even stil. We lopen naar het midden van het plein en absorberen de schoonheid. Wat ons betreft is het plein een decor voor het sprookje van duizend-en-een nacht.

We lopen naar de blauwe moskee, kopen een kaartje en gaan naar binnen. Ook hier is het rustig. De hele moskee is opgebouwd uit prachtige blauwe tegeltjes. Er zijn verschillende grote koepels, waar gebeden kan worden. In het midden van een van de koepels ligt een zwarte steen. Als je er op gaat staan en in je handen klapt, hoor je twaalf echo's. Officieel schijnen er zesenzeventig echo's te zijn, maar die zijn niet hoorbaar voor het menselijk oor. Michel doet nog een tijdje zijn best om meer echo's te horen maar komt helaas niet verder dan twaalf. Na het bezoek aan de moskee gaan we op zoek naar de bazaar, die ook aan dit plein ligt. Daar vinden we een geweldig theehuis waar ik mijn 'tweede introductie' krijg in het roken van de waterpijp of de *hubble bubble* zoals ze hem hier noemen. Het roken van een waterpijp is een typisch Midden-Oosters ritueel. De 'hubble bubble' vormt een aanleiding voor sociaal samenzijn, zelfs voor wie geen echte roker is. De appeltaabak vinden we allebei best lekker en met een kopje thee erbij is het helemaal af.

Een beetje wazig van de tabak gaan we op onderzoek uit. De bazaar is enorm groot en lijkt op een netwerk van tunnels. Hier heeft, in vergelijking met de Turkse *bazaar*, het toerisme nog geen grote invloed gehad. De spulletjes die we er zien, zijn duidelijk bestemd voor de lokale markt, op een paar tapijten na. Vooral de verse specerijen in alle geuren en kleuren trekken onze aandacht. Halverwege de bazaar worden we aangesproken door een jongen die vraagt of we interesse hebben in tapijten. We leggen hem uit dat we met een busje reizen en dat we daarom geen tapijt willen kopen. Maar het blijkt dat Hamid, zoals hij zich voorstelt, iets anders bedoelt. Hij vraagt of we weleens gezien hebben hoe tapijten gemaakt en gerepareerd worden. Dat willen we weleens zien. Hamid neemt ons mee via een paar trappen naar een plek waar allemaal tapijtrepatriewinkeltjes gevestigd zijn. Overal zitten mannetjes op de grond hard te werken aan de tapijten. De een zit te naaien, de ander is een tapijt aan het reinigen en weer een ander bewerkt een tapijt met een soort mes, om de bovenlaag weer mooi van kleur te krijgen. Een half uur lang lopen we van winkeltje naar winkeltje en we kijken aandachtig naar het werk. Sommige tapijten zijn wel meer dan tien meter lang en zijn ruim honderdduizend dollar waard. Een familie is al snel tien jaar bezig met zo'n tapijt. De voornaamste afzetmarkt voor dergelijke tapijten, zo wordt ons verteld, zijn Saoedi-Arabië en een aantal kleine oliestaatjes. Geen enkele keer wordt geprobeerd ons iets op te dringen en dat geeft een prettig gevoel.

Voordat we afscheid nemen worden we nog even meegenomen naar het dak van de bazaar. Daar valt ons op dat niet alleen de muren van de *bazaar*, maar ook het dak is gebouwd van kleileem, een mengsel van modder en stro. Voorzichtig schuifelen we over het dak waarop Hamid ons hard uitlacht. Hier lopen al honderden jaren mensen overheen, vertelt hij trots, dus bang voor instorten hoeven we niet te zijn.

We nemen afscheid van Hamid en bedanken hem voor alle uitleg en de tijd die hij voor ons heeft genomen. Als we de *bazaar* weer uitlopen zien we dat het grote Imam Khomeini-plein een stuk drukker is geworden. De eerste families zitten al op de gazonen om lekker te picknicken. Ook Frank zien we rondlopen. Hij is weer op jacht.

Als we twee uur later in het restaurantje bij het hotel zitten schuift Frank aan. "Niet gelukt zeker?"
"Nee, niet gelukt."

De volgende morgen gaan we, na drie uur lang geploeterd te hebben op de website vanwege een trage internetverbinding, weer op pad in Isfahan. We nemen een taxi naar de Jameh-moskee, de grootste moskee van Iran met een oppervlakte van

dertigduizend vierkante meter. Het eerste gedeelte dat we zien is de prachtige oude gebedsruimte met een mooie binnenplaats. Een paar mensen zijn aan het bidden, anderen liggen te slapen in de schaduw. Als we de binnenplaats oversteken worden we door een bewaker uitgenodigd om achter de gesloten deur naar de winterruimte te gaan kijken. De man weet er een echte show van te maken en geeft ons het gevoel dat er normaal gesproken niet gefilmd mag worden, maar dat hij voor ons een uitzondering wil maken. We moeten door een klein deurtje heen en komen uit in een ruimte met prachtige pilaren en nog mooiere Perzische tapijten. In deze ruimte werd vroeger, als het koud was, gebeden. Dan wordt Michel meegenomen naar de andere kant van de ruimte. Vanuit een bepaalde hoek kan hij mij precies tussen alle pilaren van de ruimte door zien. Wat de bedoeling is, weten we niet, maar we doen alsof we het bijzonder vinden.

Dan word ook ik meegevraagd naar de andere kant en moet ik plaatsnemen in de hoek om naar Michel te kunnen kijken. Ik heb te laat door dat deze man ons helemaal niet iets van deze historische ruimte wil bij brengen maar dat hij heel andere plannen heeft. Om mij goed te laten zien hoe ik moet kijken, komt hij heel dicht achter me staan. Omdat ik volgens de man niet goed sta, pakt hij me bij mijn heupen, drukt zijn lichaam tegen me aan en duwt me met zijn bovenlijf naar beneden, tegen een pilaar aan. Voor Nederlandse begrippen komt deze vreemde man al veel te dicht bij me staan, laat staan voor Iraanse! Hier mag je een man niet eens aankijken, dus lichamelijk contact is helemaal uit den boze. Eén seconde voel ik de snelle adem van de man in mijn nek. Hij ruikt naar shag en voelt clam aan. Ik krijg het benauwd en probeer los te komen. De man doet nog een poging om me bij mijn polsen vast te houden, maar ik weet me gelukkig los te slaan. Zonder iets te zeggen ren ik terug naar Michel. Hij heeft door de afstand volledig gemist wat er zich afspeelde en kijkt me verbaasd aan, terwijl hij de camera laat doordraaien. "Doe dat ding uit!" snaauw ik hem toe. "Ik wil nu weg!"

Michel, die een vermoeden begint te krijgen dat er iets niet klopt, kijkt de man kwaad aan en gebaart dat hij de deur snel moet openmaken. Vanbinnen kook ik, maar aangezien we in Iran zijn (waar mannen voor dit soort aanrakingen maanden in de bak kunnen belanden) besluit ik nog even niets te zeggen. Ik trek Michel naar de deur en ren naar buiten. Als de man vervolgens achter ons aanloopt om nog een fooi te vragen, geef ik hem een laatste kwade blik en loop weg. De boodschap is duidelijk. De man blijft staan.

Michel klapt hij bijna uit elkaar van woede als ik hem alles vertel. Ik laat hem even uitrapzen en ga iets verder op een muurtje zitten om er even over na te denken. Vrouwen en mannen leven in dit land, buiten het huwelijk en het gezinsleven om, volledig gescheiden. In de moskee bidden ze in verschillende ruimten, in de supermarkt moeten ze hun boodschappen bij een andere kassa afrekenen. Vriendschappen tussen mannen en vrouwen zijn verboden. Als je stiekem in een park een afspraakje hebt kun je al gearresteerd worden. Een man behoort een vreemde vrouw niet zomaar aan te spreken. De vrouw moet zich volledig bedekken en mag een man nooit aankijken. Dat maakt deze mannen volgens mij veel gefrustreerder dan mannen die wel gewoon op straat een vrouw mogen aanspreken en de *Playboy* in de supermarkt kunnen vinden. Juist omdat het zo'n taboe is, wordt het des te aantrekkelijker om stiekem rare uitspattingen te hebben.

Aangekomen bij het grote Imam Khomeini-plein gaan we even zitten bij een theehuis boven de ingang van de bazaar. Het wordt wel het mooiste theehuis van Isfahan genoemd vanwege het prachtige uitzicht. Boven de bazaar, met uitzicht over het plein, op een steenworp afstand van de moskeeën en paleizen, kunnen we even lekker bijkomen van alle indrukken en emoties. We bestellen een potje thee en drinken het in stilte op. Als we later weer over het plein lopen, is het alweer druk met picknickende families. Geen vierkante meter blijft onbezett. Overal liggen moeders met hun kleinste kinderen op grote kleden, terwijl de grotere zich met andere picknickende kinderen vermaken. We steken het plein over en worden door bijna iedere familie aangesproken. De meeste Iraniërs spreken maar een paar zinnen Engels, maar willen die graag met ons delen. Uit alle hoeken klinkt: "*Hello, where you from? What's your name?*" of "*How do you like Iran?*" Het is eigenlijk jammer dat we maar zo beperkt met hen kunnen communiceren. Wij willen zo graag meer weten over hun cultuur en hun leefwijze, zij willen zo graag horen wat er zich buiten hun land afspeelt. Alle buitenlandse kranten, radio en televisie zijn verboden, dus er is maar heel weinig bekend over de westerse landen. En de verhalen die de ronde doen zijn vaak onzinnig. Zo kregen wij te horen dat de Iraniërs denken dat Amsterdammers als volgt met elkaar omgaan: Man ziet leuke vrouw op straat lopen, man spreekt vrouw aan en vraagt of alles goed gaat. Wanneer de vrouw antwoordt dat het goed gaat, gaan ze met elkaar naar bed.

Er wordt veel gegiecheld en gelachen als we langs lopen. Sommige mensen nodigen ons uit om een kopje thee te drinken op hun kleed. Want al is Isfahan een van de meest toeristische steden in Iran, we blijven een bezienswaardigheid.

32

Datum:

9 augustus 2003, 9:20 uur

Locatie:

Van Isfahan naar Yazd, Iran

MICHEL

We rijden weg uit het sprookjesachtige Isfahan naar Yazd, een rit van ongeveer vierhonderd kilometer door de hete woestijn. Nog geen vijfentwintig kilometer buiten Isfahan wijst Elles naar een kleine zandtornado. We stoppen de bus langs de kant van de weg en kijken naar al het zand dat de lucht in wordt gezogen. Dan zie ik verderop opeens een veel grotere tornado ontstaan. We kunnen het niet laten om deze van dichtbij te gaan bekijken. We rijden de snelweg af en parkeren de auto op een klein landweggetje. Met de videocamera in de hand kijken we met spanning naar de plastic zakken en dozen die de lucht in gezogen worden. De tornado wordt groter en bereikt al snel een doorsnee van vijfentwintig meter. Een enorme slurf zand vindt een weg omhoog. In stilte staren we naar het natuurgeweld in de verte, tot Elles mij waarschuwt dat de tornado zich begint te verplaatsen. Ze sluit snel alle ramen van de bus en springt achter het stuur. Ik heb niet meteen door wat er gaande is totdat Elles schreeuwt dat de zandtornado recht op ons af komt. Als ik mijn ogen van de lens haal zie ik dat de tornado al gevaarlijk dichtbij is gekomen. Ik ren naar de bus en spring achterin. Elles begint stevig te vloeken als de motor niet wil starten. Ook zij realiseert zich dat zo'n stofwolk ontzettend slecht is voor het luchtgekoelde motortje. Gespannen kijk ik door het zijraam en zie de muur van zand dichterbij komen. Nogmaals probeert Elles de motor te starten en trapt kwaad een paar keer op het gaspedaal. Het helpt, met wat gerommel start de motor en rijden we hortend en stotend weg. In de achterruit zien we dat de tornado inclusief alle rotzooi ons op een haar na mist. Met kloppend hart en een veel te hoog adrenalinenniveau kijken we hoe de wolk zand zich verplaatst.

We parkeren de bus verderop en springen eruit om een laatste blik te werpen op het natuurspektakel. Als twee malloten springen we in de lucht. Zoiets zie je normaal alleen op Discovery Channel! En wij zaten er gewoon bijna middenin.

We komen door dit avontuur pas laat aan in Yazd. Daar vinden we een tweehonderd jaar oud hotelletje, diep verborgen in de bazaar. Moe van de rit willen we niets liever dan snel slapen. Elles checkt in, zodat ik een veilige parkeerplaats kan zoeken voor de bus.

De zoon van de eigenaar, Masjid, weet een bewaakte stalling. Wel zo prettig, aangezien we een paar dagen in Yazd willen blijven. Masjid rijdt met me mee en dat is fijn, omdat het best moeilijk is om de weg in deze bazaar te vinden. Als ik door de nauwe gangetjes rijd en de bus in een veel te smalle zijgang probeer te manoeuvreren, gebeurt waar ik al die tijd al bang voor was. De motor slaat af. Ik probeer hem nog een paar keer opnieuw te starten maar krijg hem niet meer aan de praat.

De bazaar, waarschijnlijk een van de oudste ter wereld, bestaat uit een labyrinth van donkere gangen met allerlei winkeltjes die op dit uur gesloten zijn. Het is dus pikkedonker. Ik probeer de bus nog een laatste keer te starten, zonder succes. Een blik op de benzinemeter laat zien dat de tank halfvol zit. Ik open de motorklep en zie meteen dat er geen benzine naar de carburateur loopt. Als er maar geen vuil in de tank zit! Dat zou betekenen dat we heel wat dagen vastzitten in Yazd, want om de benzinetank te reinigen moet de hele motor eruit. Meteen duiken er spookbeelden in me op van een mislukte expeditie waarbij we de bus moeten achterlaten in Iran. Ik schrijf een briefje aan Elles, die in het hotel op mij wacht, en vraag aan Masjid om dat naar haar te brengen.

Intussen duik ik onder de bus en check de benzineleiding. Die ziet er goed uit. Het geronk van de bus door de gangen van de bazaar heeft een paar mannen naar me toegelokt, die kijken of ze me kunnen helpen. Ik kruip onder de bus vandaan en open de achterklep om de motor te controleren. Het benzinefilter ziet er schoon uit, de kans dat de tank vervuild is, is klein. Maar wat is het probleem dan? De knutselcursus die we gedaan hebben voor de reis heeft ons hier niet op voorbereid.

Elles komt gelukkig snel aangerend met een extra zaklantaarn en voor de tweede keer kruip ik onder de bus voor een controle. We gooien voor de zekerheid toch wat benzine uit de jerrycans in de tank in de hoop zo een eventuele verstopping op te lossen. Nogmaals proberen we de motor te starten door flink door te pompen op het gaspedaal. Tot onze grote verbazing start hij.

We proberen, als het even kan, de grote steden te vermijden tenzij er iets moois te zien is (of we er echt niet onderuit komen,

omdat we bij voorbeeld visa moeten regelen). Yazd is zo'n stad waar genoeg moois te zien is. Als een van de oudste steden ter wereld, is Yazd één grote kunstschat. Gelukkig is de stad niet uit haar voegen gebarsten en is het oude centrum bijna nog geheel intact. We lopen ernaartoe. Het lijkt alsof we terug in de tijd gaan, want de meeste huizen zijn gemaakt van modder en stro. De straten vormen één groot labyrinth waarin we uren ronddolen. In de late namiddag, als het een beetje is afgekoeld, bezoeken we een tempel en een moskee. We lopen rustig van schaduwplek naar schaduwplek. De warmte van het middaguur is vermoedender dan we verwacht hadden. Het idee dat het hier nog redelijk te doen is vergeleken met het gebied rond de Pakistaanse grens, maakt ons onzeker. Warmte kan zo uitputtend zijn dat je nergens meer van kunt genieten. We twijfelen of we de voorspelde vijftig graden wel kunnen verdragen. We kopen op straat een glas vers mangosap en drinken het in de schaduw op. We kruipen niet te laat in bed, om weer wat extra energie te krijgen voor de volgende dag.

Na een warme nacht hebben we moeite om uit bed te komen. Als we er eindelijk uitkomen is het na tienen. De zon staat al hoog en zelfs in de schaduw is de warmte drukkend. Vandaag hebben we een Zoroastrische tempel op het programma staan. We vragen Pete, een Engelse jongen van rond de dertig die ook in Ya/d verblijft, of hij zin heeft om mee te gaan. Pete vindt het leuk om een stukje met onze bus mee te rijden. Wij vinden het heerlijk om weer eens met een westerling op te trekken.

We gaan eerst richting ChakChak, een van de grootste Zoroastrische tempels ter wereld. De Zoroastrianen vereren elementen als water en vuur. In deze tempel zou de vlam al honderden jaren branden. Om bij de tempel te komen, moeten we dwars door de woestijn. We vullen de watertanks om goed voorbereid te zijn op de hitte. Je moet er niet aan denken om pech in de woestijn te hebben zonder voldoende water. Het kan dagen duren voordat er iemand langs komt rijden. Rond elf uur vertrekken we. Zodra we de stad uit zijn, komen we in een kale woestijn. Tot aan de horizon zien we alleen maar zand. Het is prachtig, dus stoppen we na een klein uur rijden even om wat foto's te maken en te filmen. Plotseling horen we Pete schreeuwen dat er iets mis is met de bus. Hij gilt dat we een lekkage hebben.

In een sprong en een duik lig ik onder de bus om de schade op te nemen. Daar ligt een grote plas. De vloeistof loopt nog steeds in een straal naar beneden. Snel open ik de motorklep om te voorkomen dat er brandstof over de accu's lekt en er brand uitbreekt. Maar gelukkig ziet alles rond de motor er droog uit. Zou de benzinekabel soms gebarsten zijn? Ik loop terug naar de plas vloeistof, doop mijn vinger erin en probeer te achterhalen waar het naar ruikt. Ik ruik niets. Helemaal niets. Ik zie dat het ook geen kleur heeft. Dan bedenk ik pas dat het ook water kan zijn, ons kostbare water voor het geval we met pech vast komen te zitten. Ik trek de zijdeur open en zie dat de goed gevulde watertank bijna volledig is leeggelopen. En dat midden in de woestijn! Geen prettig idee, in deze hitte. Aangezien we halverwege zijn, besluiten we toch door te rijden naar ChakChak en hopen we daar water kunnen kopen. Het is een goede les voor de volgende keer. Altijd controleren of de watertank goed dichtzit!

ChakChak is een vrij modern ogend complex van trapsgewijs tegen een rotswand aangebouwde bungalows. De gebouwen zijn relatief nieuw. De omgeving en de vergezichten zijn prachtig. We lopen langs de rotswand omhoog naar het bovenste gebouw, waar het eeuwige vuur moet zijn. Daar valt ons oog op een bordje waarop staat vermeld dat vrouwen de tempel niet mogen betreden als ze ongesteld zijn. Best lullig, als je net een tocht door de woestijn hebt gemaakt en de toegang wordt je geweigerd. Maar ja, hoe ze dat denken te controleren?

De toezichthouder is een vriendelijk oud mannetje dat als taak heeft de deur van de tempel te openen voor bezoekers. Langzaam trekt hij de grote houten deur open, die ons toegang zal verschaffen tot de tempel en het eeuwige vuur. We treden een kleine, kale kamer binnen. Midden in de ruimte staat een oude boom die dwars door het plafond groeit. De kamer van vier bij vier is tegen een zwartgeblakerde rotswand aangebouwd.

Elles is de eerste die het opmerkt. "Excuse me sir, where is the sacred fire?" Het mannetje kijkt verschrikt op en rent naar een brandend kaarsje dat naast de boom staat. Snel pakt hij het op en rent door naar de rotswand. Hij houdt het kaarsje tegen een grote, uit de muur stekende lont aan en draait zich dan met een grote grijns om.

"There it is!" Een prachtige grote vlam verlicht de ruimte achter hem.

We vervolgen onze weg naar de Zoroastriaanse 'torens van stilte'. Deze plek werd vroeger gebruikt als begraafplaats voor de Zoroastrianen en moet heel bijzonder zijn. Als we in de buurt van de begraafplaats zijn, houdt de motor ermee op. Het gebeurt precies, zoals twee avonden eerder in de *bazaar*, als de tank halfvol is. Deze keer zijn we daar ook zeker van, omdat we diezelfde ochtend nog hebben getankt en daarna niet meer dan tweehonderd kilometer hebben gereden. We halen dezelfde truc uit als in de *bazaar* en vullen de tank bij. Helaas werkt het deze keer niet en blijft de motor stil.

Al snel krijgen we hulp. Een Engelssprekende Iraniër biedt aan om op zijn brommer een Volkswagen-specialist te halen. En specialist of niet, binnen vijf minuten is er een handig mannetje opgetrommeld. Hij zit van top tot teen onder de smeer en

vertelt ons dat het een vacuüm probleem betreft. Hij heeft geen idee waardoor het ontstaan is, maar kan wel aangeven dat er hierdoor geen benzine naar de motor wordt gepompt. Hij trekt het benzinefiltertje los en inderdaad, de benzine begint meteen weer te stromen.

Ik neem weer plaats achter het stuur en de motor start weer. We bedanken het mannetje voor zijn hulp en rijden nog even verder om een bliksembezoekje te brengen aan de begraafplaats.

We komen aan bij een grote, ronde muur. Er is niet veel meer van over, dus zijn het vooral de verhalen die het indrukwekkend maken. Vroeger werden hier de lichamen van de overleden Zoroastrianen in zithouding op een stoel geplaatst. De lichamen bleven net zo lang op die plek, totdat een van de ogen door de vogels werd opgegeten. Of het linker- of rechteroog als eerste werd uitgepikt, bepaalde of de overledene in de hemel of in de hel zou komen. Een priester moest dit nauwlettend in de gaten houden.

We blijven bezorgd over het motorprobleem en piekeren de hele avond over wat we moeten doen. We kunnen de bus laten nakijken in Yazd of dwars door de woestijn naar Shiraz rijden in de hoop dat het probleem zichzelf oplost. Omdat de middagtemperatuur waarschijnlijk boven de veertig graden zal komen en we het niet zien zitten om met pech in de woestijn vast te komen zitten, besluiten we de motor toch na te laten kijken. Hussain, een ietwat gezette man van achter in de dertig die bezig is met het bouwen van een hotelletje in Yazd, biedt aan om als tolk met ons mee te gaan. Samen rijden we voor dag en dauw de stad in op zoek naar een Volkswagen-specialist. Die blijkt gelukkig snel gevonden. We leggen het verhaal uit en Hussain vertaalt alles. We blijken een echte Volkswagen-specialist gevonden te hebben, hij ziet direct wat het probleem is. De brandstofpomp blijkt een pinnetje te missen waardoor er geen benzine meer in de motor gepompt wordt. Het pinnetje is waarschijnlijk door het trillen op slecht wegdek losgeschoten. We kunnen de pomp laten maken of een nieuwe kopen voor twintig dollar. We besluiten beide te doen omdat we in Pakistan nog weleens slechter wegdek kunnen tegenkomen. Twintig minuten later is de pomp verwisseld en kunnen we weer verder. We bedanken Hussain en ‘de specialist’ en rijden opgelucht de gloeiendhete woestijn in.

33

Datum:

13 augustus 2003, 15:00 uur

Locatie:

onderweg naar Shiraz, Iran

ELLES

Het is ongeveer drie uur als we op zo'n tweehonderd kilometer voor Shiraz door een witte Paykan worden ingehaald. De Paykan is 'dé auto' in Iran. Tachtig procent van de bevolking rijdt in zo'n lelijke witte ragbak die veel weg heeft van de Opel Kadett. De twee jongens staren ons een tijdje aan voordat ze ons inhalen. Dan minderen ze vaart, zodat wij genoodzaakt zijn hun weer in te halen. Dit gebeurt wel vaker, omdat mensen het leuk vinden om even in onze opvallende bus naar binnen te gluren.

Helaas blijken deze jongens andere plannen te hebben. Nadat we ze ingehaald hebben, geven ze gas om ons weer voorbij te gaan. Plotseling trappen ze op hun rem en gooien hun stuur naar rechts. "Pas op!" gilt Michel, die op het laatste moment zijn stuur kan omgooien om niet tegen de Paykan aan te rijden. "Kijk eens uit je doppen, man!"

Ze doen het erom. Als ze voor ons rijden, minderen ze weer snelheid. Michel geeft nog een keer hard gas om erlangs te gaan. Maar op het moment dat we naast ze rijden, geven ook zij gas zodat we ze niet kunnen inhalen. Om een botsing met tegenliggers te vermijden, moeten we hard remmen. Dit geëtter gaat nog even door, maar wij besluiten ons niet meer op de kast te laten jagen en blijven achter hen rijden.

Blijkbaar zijn wij niet meer interessant en ze beginnen andere weggebruikers te hinderen. Van een afstand zien we wat voor levensgevaarlijke capriolen ze uithalen. Ze blijven net zolang op de verkeerde weghelft rijden totdat de tegenliggers hun stuur omgooien om de berm in te rijden. Daarna slaan ze een man op een brommer zo hard op zijn helm, dat hij bijna van schrik van zijn brommer afvliegt. Michel bedenkt zich geen moment als hij een politiepatrouille in de berm ziet. Blijkbaar is zijn: "*White Paykan, verrry dangerous!*" duidelijk genoeg, want binnen twee seconden hebben de politieagenten een achtervolging ingezet.

Tien minuten later zien we aan de horizon de politiemannen bij een witte Paykan staan. Als we dichterbij komen, zien we ook de twee jongens. We twijfelen of we moeten stoppen, want op een confrontatie met die twee zitten we niet te wachten. Ook de politie willen we zoveel mogelijk vermijden. Maar als we zijn gespot, krijgen ook wij een stopteken. Een beetje opgelaten door de hele situatie parkeren we de bus en stappen uit. Direct stormt een van de mannen scheldend op Michel af. Ik maak uit zijn gebaren op dat hij doet alsof wij degenen waren die gevvaarlijk reden. Dit is de druppel voor Michel, die woest begint terug te schreeuwen. In felle bewoordingen en met een soort zelfontwikkelde gebarentaal maakt hij de politieagenten duidelijk dat de twee een gevaar op de weg zijn. Ik roep: "*Very dangerous!*" terwijl ik naar de mannen wijs en doe alsof ik snel van links naar rechts aan het stuur draai. Onze uitbarsting heeft effect, want de mannen worden apart genomen. Wij krijgen een vriendelijk knikje en mogen verder rijden.

Ik voel me helemaal niet prettig bij de situatie. Wat moeten we doen als ze de mannen weer laten gaan en we vervolgens weer van de weg worden gereden? Hun auto kan veel harder rijden, dus ze halen ons zo in. We rijden ook in zo'n opvallende bus, ze plukken ons er zo uit. "We moeten de bus vanavond wel uit het zicht parkeren," zeg ik tegen Michel.

We zijn nog geen tien minuten verder als er ditmaal een gele Paykan naast ons rijden. Achter het stuur zit een oudere man die het blijkbaar leuk vindt om aan zijn hele familie in de auto (twee op de bijrijdersstoel en vier achterin) te laten horen dat hij Engels op school heeft gehad. Hij draait zijn raampje open en begint tegen ons te praten. "*Hello mister, where are you from?*" schreeuwt hij, terwijl hij zijn auto met tachtig kilometer per uur slingerend op de weg probeert te houden. "*From Holland*" antwoorden we snel in de hoop dat hij hier genoeg voldoening uit haalt. Maar nee. Hij wil de hele familie goed zicht op Elles geven dus haalt hij in en gaat voor ons rijden. Met het gezin tegen het achterraam geplakt trapt de man opeens vol op zijn rem. We missen de auto op een haar na. Als hij weer naast ons rijdt, komt er een nieuwe vraag: "*How duju like Iran?*" Ik kan het niet meer opbrengen om netjes antwoord te geven. "Sodemeter op!" schreeuw ik uit het raam en gebaar Michel wat meer gas te geven. Wat denkt die kerel wel? Even zijn hele familie in gevaar brengen voor zo'n diepgaand gesprek! We rijden kwaad het centrum van Shiraz in, scheldend op alle voetgangers, tegenliggers, brommers en andere niet voor de grote weg bestemde hindernissen. Als een gesluierde vrouw zonder op te kijken voor de auto langs schiet krijgt ze er in gezond Hollands van langs. Wat is er toch met de mensen hier? Het is bijna suïcidaal, zoals ze zonder op te letten zomaar een drukke weg oversteken. We

blijven ons verbazen. En gek genoeg geven ze het nog toe ook. “*Yes, Immigrants can't drive,*” zeggen ze dan lachend. Dat kunnen wij alleen maar beamen.

34

Datum:

14 augustus 2003, 10:00 uur

Locatie:

Shiraz, Iran

MICHEL

Het is de bedoeling om vroeg op te staan, Persepolis te bekijken en dan naar Bam te rijden. Maar ons plan valt in het water als we om tien uur wakker worden. We zijn doodop van de verschrikkelijke rit van gisteren en niet vooruit te branden. Zelfs een groot glas vers meloensap kan ons niet op gang brengen.

Als we rond een uur Persepolis naderen, is het al meer dan veertig graden. Persepolis was een oude Achemenische hoofdstad. De stad is verwoest door Alexander de Grote en wat ervan is overgebleven zijn alleen ruïnes. We hebben door de hitte moeite met beslissen of we een gids zullen nemen of niet. Twee uur lang met een gids door de hitte strompelen is nogal wat. Toch doen we het en uitgerust met voldoende water gaan we op pad. Maar we zijn het terrein nog niet op of de gids vertelt dat zijn liefde niet met hem wil trouwen, zijn hoofd daar vol van is en hij veel dingen zal vergeten te vertellen. We hebben meteen spijt van onze keuze. We hobbelen achter hem aan en proberen hier en daar wat interessante details op te pikken.

De overblijfselen zijn indrukwekkend. Toch is het moeilijk om een beeld te krijgen van hoe het vroeger was. Onze gids brabbelt maar door en wisselt zijn verhaal om de vijf minuten af met een anekdote over de vrouw van zijn dromen. Na anderhalfuur geven we het op en sturen hem weg. Dan realiseert de gids zich dat hij stom bezig is geweest en dat een fooi er niet inzit. In sneltreinvaart knalt hij de laatste informatie eruit in de hoop op een kleine bonus. We moeten hem teleurstellen.

Net voordat we weg willen gaan, komen we een groep vrouwelijke, volledig gesluierde studentes tegen. Ze willen graag even kennismaken. Ik grap al dat de eerste vraag vast "*Hello, where you from?*" zal zijn en de tweede: "*How do you like Iran?*" Al snel worden we omsingeld door de nieuwsgierige studenten, die allemaal met ons op de foto willen. Ook antwoorden we zoals altijd braaf dat we getrouwdd zijn. In Iran valt het niet uit te leggen dat je ongetrouwdd met elkaar de wereld over reist.

De meiden vinden het fantastisch om even met ons te kletsen. Steeds bedenkt iemand anders nog een vraag. Als ze na tien minuten door een van de bewakers worden gewaarschuwd dat ze bij ons weg moeten gaan, willen ze nog snel een handtekening van ons.

Het is laat in de namiddag als we wegrijden richting Kerman en Bam, een rit van tegen de vijfhonderd kilometer. We weten dat we het niet zullen halen en gokken erop dat we onderweg een veilig plekje zullen vinden om te overnachten. Net na zonsondergang kloppen we aan bij een politiepost langs de kant van de weg. Als je gewoon gaat wildkamperen, kun je door de politieagenten van datzelfde politiestation gearresteerd worden. Maar nu we netjes vragen of we voor hun gebouw mogen slapen, vinden ze het prachtig en zullen ze de hele nacht de bus in de gaten houden. We worden gastvrij onthaald en krijgen zelfs een drankje aangeboden van de commissaris. Een van de jongste mannen maakt ons wegwijs. Hij legt ons uit dat we gebruik mogen maken van hun wc en wasbak, die zo te zien nog nooit zijn schoongemaakt.

We vinden een prima plekje onder een fruitboom. Door de hitte valt het erg tegen om in de bus te slapen. Af en toe schrikken we wakker als we iemand om de bus horen lopen. Het blijkt een politieman te zijn die zijn ronde doet. Het wordt daardoor een korte nacht.

De brandende zon zorgt ervoor dat we de volgende morgen vroeg wakker worden. We besluiten maar meteen te gaan rijden. De goede snelweg is recht en het uitzicht eentonig. Ik droom daardoor weg en realiseer me hoever we al met zijn tweetjes zijn gekomen en wat een gekke avonturen we al hebben meegemaakt. Een paar jaar geleden had ik nooit gedacht dat ik hier met de vrouw van mijn dromen zou rijden. Het doet me denken aan een avond in de kroeg met mijn maatje, Floris. Ik zei tegen hem dat ik eerst een lange reis wilde maken met de vrouw met wie ik wilde trouwen. "Een lange reis is de ultieme relatietest. Als je met haar kunt reizen, dan kun je zeker met haar trouwen."

Floris, droog als altijd: "Maar Michel, je hebt helemaal geen vriendin."

Ik liep Elles op een bedrijfsfeest tegen het lijf. Ik was een aantal dronken collega's ontvlucht en worstelde me door de vierduizend toegestroomde gasten naar het buffet. Daar stond ze ineens, in een van de wandelgangen, wat verdwaald om zich

heen te kijken. Ik was meteen onder de indruk. Haar ogen, haar glimlach en haar mooie lichaam. Ik gooide al mijn in de loop der jaren getrainde kennismakingstactieken in de strijd om bij haar een goede indruk achter te laten.

“Ha, ken ik jou niet ergens van?” Ik hoor het mezelf zeggen en denk, kluns, had je niet een leukere opening kunnen verzinnen. Gelukkig blijkt ze het een vrij normale vraag te vinden.

“Ja, inderdaad, zat jij niet in hetzelfde jaar op de HEAO?”

Het gesprek valt stil. Ik kijk haar diep in de ogen en probeer de sproetjes op haar neus te tellen.

“Heb je...” Zeggen we tegelijkertijd en moeten lachen.

“Jij eerst.”

“Heb je nog weleens contact met mensen van de HEAO?” VRAAG IK. Suffe vraag maar ik wil dat ze blijft staan. Het is een jaar of vijf geleden dat we elkaar voor het laatst gezien hebben en het kan maar zo dat ze getrouwdd is. Ik kijk snel naar haar vinger en zie niets van een trouwring. Oké, die ontbreekt, dat is mooi.

Alsof ze me ziet kijken begint ze meteen zenuwachtig aan haar vingers te draaien, waarop ik haar snel weer recht in de ogen kijk. Ik krijg het warm, en neem snel een slok van mijn bier. En dan,

Ze vertelt dat ze nu nog in Amersfoort werkt maar dat ze vanaf volgende week voor een ander bedrijf gaat werken. Nog voordat ze me vertelt waar ze gaat werken verschijnt een van haar collega's en wordt ze meegevraagd om naar een optreden te gaan kijken van Marco Borsato. Voor ik het weet hebben we afscheid genomen en is ze weg.

En daar sta ik dan, stoere vrijgezel van achter in de twintig, zonder pardon ingeruild voor Marco Borsato.

Ik besluit mijn tijd te verdoen bij het buffet. Buffetten zijn altijd *the place to be* tijdens optredens. Het is dan minder druk en je kunt rustig uitkiezen wat je wilt. Het buffet is groter dan verwacht. Enorm groot komt misschien meer in de buurt.

Verschillende koks uit verschillende landen maken er een grote competitie van om zoveel mogelijk lekkere dingen te presenteren. Mijn ogen dwalen af naar een bordje met gegrilde gamba's maar ik merk dat ik helemaal geen trek meer heb. Mijn gedachten zitten nog steeds bij Elles. Haar uitstraling was compleet anders dan ik me kan herinneren van de HEAO. TOEN WAS ZE minder sprankelend, of zou het aan mij gelegen hebben? Ik herinner me dat ze toen een vriendje had. In de hoop haar nogmaals tegen te komen loop ik de zaal in waar Marco alweer aan zijn laatste nummer bezig is. Ik kijk in het rond en weet dat ik aan een onmogelijke opgave ben begonnen. Iemand vinden in een feesttent met vierduizend feestende mensen is als het zoeken naar een speld in een hooiberg. Twee uur later is het feest voorbij en ik heb haar niet meer gezien.

Een paar maanden later, het is inmiddels zomer, zie ik haar opeens weer zitten, ditmaal bij een strandtent in trendy Bloemendaal. Ze ligt heerlijk te lounchen met een vriendin en geniet duidelijk van een Breezertje. Ik zit met Sander aan de bar te genieten van een bier en probeer oogcontact te krijgen. In mijn enthousiasme om haar weer te zien zwaai ik vrolijk in haar richting. Ik was even vergeten dat ik de dag ervoor een operatie aan mijn middelvinger had gehad en dat de enorme laag verband met mijn rechtopstaande middelvinger er meer uitziet alsof ik een provocerend gebaar maak. Is ze beleidigd of heeft ze me toch niet gezien? Er komt in ieder geval geen reactie van haar kant. Ik zit haar een tijdje aan te staren maar durf, wederom bij gebrek aan een goede openingszin, niet naar haar toe te lopen. Ik besluit nog maar een bierje te bestellen en af te wachten. Een kwartier later spot ze mij en zwaait. Bingo! Ik spring van mijn kruk en loop naar haar toe. Was een leuk feestje toch? Heb je nog genoten van Marco Borsato? Er klinkt een teleurstelling in mijn stem die overduidelijk aangeeft dat ik niet blij was dat ze me inruilde voor Borsato. Ik ben nerveus en babbel erop los. Ik vertel over mijn reizen en wat ik de laatste jaren allemaal heb meegemaakt. Tussen de bedrijven door vraag ik of ze een keer langskomt om foto's te kijken maar die boodschap komt niet bepaald over. Ik besluit dan ook maar snel af te druipen en heb het gevoel dat ik het verpest heb. Balend keert ik terug naar Sander die me hoopvol aankijkt. *Crashed and burned* vertel ik hem en hij ziet mijn teleurstelling. De opmerking dat er meer mooie vrouwen op deze planeet rondlopen, doelend op een dansende dame achter de bar, hakt er harder in dan verwacht.

Ik kan haar niet uit mijn hoofd krijgen en dat terwijl ik het net zo fijn vind om vrijgezel te zijn. Ook merk ik dat ik 's-avonds meer en meer aan haar denk en vraag me af of ik haar ooit weer zal zien.

En nu, een paar jaar later, rij ik hier met haar in Iran. Een gevoel van vreugde overvalt me. Een gevoel van rust en tevredenheid. Een gevoel—mijn god—that zij de vrouw is met wie ik wil trouwen. Ik kijk naar Elles die naar de uitgestrekte zandvlakte aan het staren is, en denk na over een originele manier om haar ten huwelijk te vragen. Als we Beijing halen in november kan ik haar natuurlijk vragen op de Chinese muur. Maar misschien is dat toch niet zo romantisch. In gedachten ga ik de hele route af, op zoek naar een romantische en mooie locatie. Dan realiseer ik me dat we onderweg zijn naar Bam, een prachtige, verlaten stad in de woestijn, die rechtstreeks uit een sprookjesboek zou kunnen komen. Een paar jaar geleden ben ik daar al geweest, dus ik weet hoe prachtig het is. Nogmaals kijk ik naar Elles. Haar morgen al ten huwelijk vragen? Maar

waarom zou ik wachten als ik het zeker weet?

We rijden door naar Bam en komen in de loop van de middag aan bij Akbars Guesthouse. In het backpackercircuit heb je beroemde mensen die met bijvoorbeeld hun guesthouse een verpletterende indruk achterlaten. Akbar is zo'n persoon. De/e bijzondere man van in de zestig jaren geleden om een kleine oase voor westerlingen in zijn guesthouse te creëren, ‘s-Avonds wordt er gedineerd op grote tapijten in de tuin en tot diep in de nacht onder de palmbomen nagekletst. Akbar, met zijn oude brilletje en brede glimlach, zit voor zijn guesthouse op straat als we aan komen rijden. Zijn glimlach wordt nog groter als ik uitstap, hij herkent me meteen.

We parkeren de bus op de binnenplaats en krijgen een kamer met openslaande deuren. Nadat we het woestijnstof van ons lijf hebben gespoeld, drinken we met Akbar een kopje thee en kletsen we een beetje bij. Als Elles even naar de kamer loopt, vraag ik meteen om Akbars hulp en leg ik hem uit dat ik Elles ten huwelijk wil vragen. Hij vindt het prachtig en met een twinkeling in zijn ogen en een brede lach op zijn gezicht vraagt hij me wat hij kan doen. Ik vraag hem naar de openingstijden van de citadel, de verlaten stad van Bam en of er taarten te koop zijn in de stad. Hij geeft snel wat informatie en vraagt of hij morgenavond, na het huwelijksaanzoek, een maaltijd moet regelen. Na wekenlang kebab is dit een geschenk uit de hemel. *It's going to be beautiful*, verzekert hij me. Elles, die er niets van mag weten, komt vijf minuten later terug.

35

Datum:

15 augustus 2003, 8:10 uur

Locatie:

Akbars Guesthouse in Bam, Iran

MICHEL

Ik word wakker van het gemiauw van een klein katje, net buiten onze kamer. Ik wrijf de slaap uit mijn ogen en grijp verdoofd door de hitte naar de fles water. Nog voor het water mijn maag heeft bereikt, voel ik de mist in mijn brein langzaam optrekken. Ik draai me om en zie dat Elles nog steeds in dromenland verkeert.

In de badkamer twijfel ik of ik me moet scheren. Dan herinner ik me dat Elles het vervelend zoenen vindt als ik me niet scheer, omdat haar hele huid dan open komt te liggen. Dat kan natuurlijk niet op de dag dat ik Elles ten huwelijk vraag. Alles moet perfect gaan. De citadel van Bam wordt de plek waar ik Elles bij zonsondergang ten huwelijk ga vragen.

Dit doe ik maar één keer in mijn leven en ik hoop dat, als Elles ooit terugdenkt aan deze dag, ze weer wegdrumt. Ik gluur de kamer in en zie dat ze nog steeds ligt te slapen. Ik kijk naar haar en vraag me af of er iets zal veranderen na vandaag. Je hoort weleens over vrouwen die compleet veranderen zodra ze getrouwdd zijn. Die tien kilo aankomen en 's-avonds alleen nog maar op de bank willen hangen omdat ze de buit toch binnen hebben. Ik moet erom lachen. Nee, zo zal het niet zijn met Elles. Na me gedoucht en geschoren te hebben, kruip ik naar Elles toe en kus haar zachtjes in haar nek. Een kleine zucht wordt gevuld door stilte. Ik kus haar nogmaals, ditmaal op haar voorhoofd, en kijk haar vol verwachting aan. Langzaam opent ze haar ogen.

"Hé gekkie, waarom maak je me nou wakker, ik droomde net zo lekker," zegt ze.

"Ah, droomde je van mij?"

"Nee... Ik droomde van een bruine boterham met kaas."

"Mooi is dat, droomde je niet eens van je prins in het witte busje! Ik zal dan maar eens kijken wat ik voor je kan doen. Ontbijtje op bed?" Elles vindt dat een heel goed idee.

Om het aanzoek een beetje aan te kleden heb ik bedacht dat het vandaag 'Elles-dag' is. Een beetje verwennerij na al die lange uren in de auto heeft ze wel verdient. We hebben afgesproken dat we vandaag even helemaal gaan bijkomen. Geen kilometers door de woestijn, niets schrijven, geen site updaten, geen geknussel aan de auto, helemaal niets. Dus blijft ze heerlijk op bed liggen.

Ik sta op met een grijns op mijn gezicht en verlaat de kamer. Mooi, het eerste deel van mijn plan werkt. Ik ren naar de bus, start de motor en rij de weg op. De citadel ligt op een paar minuten van het guest-house.

Het is drukker op straat dan ik had verwacht. Ik moet behendig tussen de ezelskarretjes en taxi's door zien te komen. Alleen rijden is spannend. Geen Elles naast me op de uitkijk voor dieren of mensen die zich in de dode hoek begeven. Met een paar nipte ontsnappingen kom ik uiteindelijk veilig bij de citadel aan.

Het lijkt me het mooiste om Elles tijdens de zonsondergang ten huwelijk te vragen, maar ik krijg te horen dat de citadel om zeven uur dichtgaat en dezon pas om kwart over zeven ondergaat. Ik leg de bewaker het verhaal uit en hij geeft me goedkeuring om tot acht uur te blijven. Dan hebben we de hele citadel voor onszelf alleen. Ik benadruk het feit dat het een verrassing is en dat de man er niets over mag zeggen als ik 's middags met Elles terugkom. Hij belooft het met de hand op het hart, al vraag ik me af of hij begrijpt wat mijn plannen zijn. Op de terugweg vind ik alles voor een lekker ontbijt en koop ik twee taarten. Lekkere ontbijtjes zijn hier normaal gesproken ver te zoeken, dus is het een aangename afwisseling om een heerlijk broodje met een gebakken ei op bed te serveren, met daarbij een pakje vruchtsap, wat jam, feta, smeerkas, hagelslag en Hollandse jam uit de Betuwe, beide overblijfselen van ons Holland-rantsoen.

De rest van de dag doen we praktisch niets. We lezen wat, slapen midden op de dag een uurtje en komen vooral heerlijk bij. Rond vijven vat ik zogenaamd het plan op om naar de zonsondergang te gaan kijken en wel vanuit de verlaten stad van Bam. "Doe je iets leuks aan?" flap ik er opeens uit. Ik trek wit weg en duik de badkamer in.

"Doe je iets leuks aan? Ik heb hier in Iran helaas alleen de keus tussen twee 'tenten' en drie hoofddoeken, dus wat had je

precies in gedachten?"

"Voor de foto's!" roep ik snel terug. Ik merk dat Elles de kriebels krijgt van die vraag, helemaal omdat het ook al Elles-dag is. Maar ik houd het hoofd koel, tel tot tien en doe alsof er niets aan de hand is.

Bam is een groene oase midden in de woestijn van Oost-Iran en de verlaten stad ligt daar net buiten. Ik kan niet wachten om dit modderstenen stadje aan Elles te laten zien. Maar omdat ik me versproken heb, denkt Elles dat we foto's moeten maken voor de website en is ze druk in de weer met de camera en het statief. Een half uur lang moet ik poseren voor de bus. Uit mijn ooghoek zie ik de zon langzaam dalen. Na een tijdje ben ik genoodzaakt de fotosessie af te breken om op tijd in de citadel te zijn voor het moment suprême. We bergen het statief op en drentelen naar de ingang.

De zon staat al laag aan de horizon. Ik heb me voorgenomen om naar het hoogste punt van het stadje te klimmen om Elles daar ten huwelijk te vragen. Maar Elles heeft totaal geen haast. Met moeite weet ik haar ervan te overtuigen dat we eerst naar het hoge punt moeten lopen om daarna rustig af te dalen. De citadel bestaat uit twee delen: de stad met daaromheen een stevige hoge muur, en de vesting daarbinnen, omringd door nog een muur. Het mooiste uitzicht heb je vanaf deze vesting. Ik loop in een redelijk tempo door de smalle straatjes. Maar als we de vesting in willen lopen hoor ik Elles opeens kreunen en zie haar naar haar maag grijpen.

"Michel, ik heb echt heel erg kramp. Is hier ergens een toilet?"

Ik schrik me rot en zie mijn hele droomplannetje in rook opgaan. De enige wc's die er zijn, bevinden zich naast de ingang. Snel lopen we terug. De zon, inmiddels weer een stuk verder gezakt, begint al rozoroed te worden. Als Elles naar buiten komt zie ik dat ze een vies gezicht trekt en haar handen afschudt. Ze hadden geen wc-papier, alleen water...Ik kijk naar haar natte handen en realiseer me dat die nu juist zo'n belangrijke rol gaan spelen.

Weer boven aangekomen zie ik tot mijn schrik dat het plekje dat ik in gedachten had, is ingenomen door drie Iranese jongemannen. Ik wil dit moment wel voor ons tweetjes hebben dus moet ik snel op zoek naar een andere mooie plek. We nestelen ons op een van de daken en genieten van het uitzicht en de rust. De vraag brandt me in de keel. Maar hoe vraag je zoets nou een beetje soepel? Wil je met...repeteer ik in mijn hoofd. Misschien moet ik er iets moois bij vertellen. Waarom ik zo graag met haar wil trouwen. Iets persoonlijks. Het zweet breekt me uit. Als ik net op het punt sta om te knielen, zie ik de drie jongens aan komen lopen. Ze zijn nieuwsgierig en klimmen bij ons op het dakje. Ik baal en besluit nog even te wachten. De jongens blijken veel interesse te hebben in Elles en nemen stiekem foto's van haar. Echt veel kan ik er niet van zeggen zonder dat Elles het doorheeft. Gelukkig kan ik na een minuut of vijf een onopvallend gebaar maken naar de jongens dat het genoeg is geweest. Blijkbaar is de boodschap duidelijk. Ze verlaten het dakje en lopen weg naar de uitgang. Dan is de citadel voor ons. De timing is perfect want de zon staat op het punt om als een vuurrode bol achter de horizon te verdwijnen. De lemen muren van de stad gloeien op in het avondlicht. De stilte van de woestijn is overweldigend met op de achtergrond de oase en de dadelpalmen van Bam.

36

Datum:

15 augustus 2003, 19:05 uur

Locatie:

Oude Citadel van Bam, Iran

ELLES

We zitten hier echt geweldig, en de zonsondergang is prachtig. Daarom had Michel natuurlijk zo'n haast om boven te komen! Hoewel we elkaar nog helemaal niet zo heel lang kennen, weet ik gewoon dat hij 'de' vent voor me is. Ik kan me nog goed onze eerste echte date herinneren, wat was ik zenuwachtig. Mijn gedachten dwalen af naar die avond.

Ik probeer Anouk te bellen, maar krijg haar niet te pakken. Wat moet ik aan? Ik voel me net een tiener die voor het eerst een date heeft en sta al een uur te draaien voor de spiegel. Wat is er met me aan de hand? Ik ga alleen een biertje drinken met Michel, een oude bekende. Niet echt een big deal, zou je zo denken. Maar toch sta ik te trillen op mijn benen.

Tien minuten later dan de afgesproken tijd spring ik pas op mijn fiets. Het is nog eens vijftien minuten flink doorfietsen naar de Luifel. Ik had net zo goed niet kunnen douchen want tegen de tijd dat ik er ben, staat het zweet me op de rug. Niet alleen van het fietsen maar misschien nog wel meer van de spanning. Ik heb nog niets gegeten maar heb geen idee of dat wel de bedoeling was. Acht uur, is dat een tijdstip om nog te eten of is dat juist een tijdstip dat je al gegeten moet hebben? Nou ja, biertjes vullen ook.

Als ik mijn fiets op slot doe, zie ik Michel al aan de bar zitten. Mijn hart slaat drie keer over. Ik weet niet waar ik het zoeken moet. Cool blijven, je kunt het, zeg ik hardop tegen mezelf. Zo beheerst mogelijk loop ik recht op mijn doel af.

"Ha Michel, hoe gaat het?" vraag ik en ben blij dat het er zonder haperen uitkomt.

"Wil je een biertje?" vraagt Michel, en hij schuift nonchalant een vaasje mijn kant op. In één teug giet ik het biertje achterover. Normaal ben ik niet zo'n vlotte drinker maar dit zie ik als een noodgedwongen uitzonderingsgeval. Niet erg charmant maar wel zo goed voor de algehele ontspanning.

En zo belanden we in een heerlijk gesprek. Gelukkig heeft Michel ook nog niet gegeten en kunnen we net voordat ik echt dronken word de kroeg verlaten. Ik mag kiezen waar we gaan eten—het volgende dilemma! Is het niet zo dat de keuze van een restaurant alles over je persoonlijkheid verklaart? Ik ga even snel het lijstje af:

- Chinees: nee, te doorsnee, en ook niet echt romantisch om de eerste avond onder de tl-lampen te dineren.
- Italiaans: kan, alleen weet ik in Utrecht niet veel anders dan de studentikoze pizzeria's waar het erg lawaaierig is.
- Misschien is Japans wel een goed idee. Een beetje met wat stokjes peuzelen van sushi en sushimi, dat heeft wel wat.

"Houd je van Japans?" vraag ik, alsof ik er wekelijks kom.

Aangezien het ondertussen is gaan regenen lopen we wat onhandig naast elkaar onder een paraplu richting de Japanner.

Heerlijk, zo'n grote, gezellige man dicht naast me. Er spoelt een golf van vertrouwen door mijn lichaam. Ineens heb ik het gevoel dat 'hij' het is. En dan bedoel ik de man met wie ik ga trouwen. Het slaat natuurlijk helemaal nergens op, want wat ken ik hem nou. Ach, het zal het bier wel zijn.

Het restaurant blijkt een hotspot te zijn. Het is hartstikke druk en de bediening rent van tafeltje naar tafeltje. We nemen plaats aan het raam waar nog net twee stoelen vrij zijn. Ik probeer me te concentreren op de menukaart maar kan het niet laten om tussen mijn wimpers door stiekem naar Michel te kijken. Zijn helderblauwe ogen richten zich gelukkig op de kaart, dus ik krijg de kans om hem even goed in me op te nemen. Michel ziet er echt uit als een gezonde Hollander. Hij is groot, blond en ziet er sportief en sterk uit. Bij het idee dat ik, Elles, 29jr, vrgzl, hier zit tegenover Michel, vrgzl, blnd, sprtf, houdt van romantisch dineren bij kaarslicht, zie ik gewoon een match!

We hebben net wat lekkere gerechtjes besteld als er een weeëge geur vanonder de tafel omhoog komt zetten. Ik durf niet naar het prachtige tapijt onder de tafel te kijken want ik weet dat er iets goed mis is. Ik heb haarfijn door dat ik buiten in de poep

gestaan heb. De geur van mijn schoenzool begint langzaam maar zeker de geur van knoflook en verse vis te overtreffen. Wat moet ik doen? Ik kan toch moeilijk voor het raam van het restaurant gaan staan om met een stokje de poep onder mijn zool vandaan te krabben. Misschien moet ik me stil houden en mijn voet zo min mogelijk bewegen.

Michel begint nu ook wat krampachtig op zijn stoel te draaien. Zou hij het doorhebben?

“Heb je morgenavond wat te doen?” vraagt hij.

Niet echt, geloof ik.

“Ik vier morgenavond namelijk mijn verjaardag en zou het leuk vinden als je ook komt!”

En het eerste wat ik kan bedenken is dat ik, over veertig minuten, de eerste kan zijn om hem te feliciteren. Yes, Elles, in the pocket!, denk ik, en probeer mijn gezichtsuitdrukking zoveel mogelijk te beheersen. Laat maar eens even zien hoe je een man kunt veroveren. You go girl! Die laatste dertig minuten vliegen voorbij en voor ik het doorheb staan we buiten op de stoep.

“Ik begrijp dat ik je zo mag feliciteren,” zeg ik met een verleidelijke blik in mijn ogen. Ik zie aan Michel dat hij even twijfelt over mijn bedoeling, dus vul ik het maar voor hem in. Daar staan we dan, op de stoep voor het restaurant, uitgebreid te zoenen. We lijken wel twee tieners.

Mijn gedachten gaan terug naar het hier en nu. Michel was net zo naarstig op zoek naar de perfecte plek... Opeens krijg ik het warm van binnen en begin te vermoeden dat er iets aan de hand is. Elles-dag, ontbijtje op bed, lekker niets doen. Hij zal toch niet...

We genieten van het uitzicht. Michel slaat een arm om me heen en begint opeens van alles te brabbelen. Hij zegt dat onze relatie gebaseerd is op liefde, romantiek, vertrouwen en dat soort romantische dingen. “Hoe lang hebben we eigenlijk wat, vandaag?” vraagt hij ineens. Ik reken het snel uit en kom tot de conclusie dat we een jaar, elf maanden en een dag wat hebben. “Dat moet wat zeggen,” vervolgt hij en zakt op zijn knieën. Hij kijkt me diep in de ogen, en nog voordat hij iets heeft kunnen vragen lopen de tranen al over mijn wangen. “Ik had je de afgelopen twee jaar bijna iedere dag willen vragen, maar ik wilde een speciaal moment afwachten. En ja, hoe vraag je het eigenlijk?” brabbelt hij verder. En dan komt het hoge woord er toch echt uit: “Wil je met me trouwen?” Met een trillende stem en een brede lach antwoord ik: “Ja, natuurlijk! Heel graag!”

Dan tovert Michel een klein flesje champagne uit zijn rugtas, gekocht in Frankrijk en eigenlijk bestemd voor eindbestemming Beijing. Vandaar dat hij zo liep te stunten met zijn tas, want dit is illegaal meegesmokkelde alcohol. Alcohol drinken is hier natuurlijk hartstikke verboden. Maar in dit geval vinden we dat we een uitzondering mogen maken. Met de plastic glaasjes proosten we samen op onze toekomst. Vanaf het hoge dak zien we alle lichtjes van Bam aangaan waardoor het nog sprookjesachtiger wordt. Terwijl de imam zijn avondgebed inzet, genieten we van dit onvergetelijke moment!

Akbar had Michel gezegd dat hij eten zou regelen, maar niet dat dat bij hem thuis zou zijn. Dat doet hij anders nooit, maar dit is een speciale gelegenheid. We rijden met Akbar mee naar huis, en mogen daar even bellen om het grote nieuws met onze ouders te delen. Als ik ze aan de lijn krijg, blijkt dat ze het er net drie minuten daarvoor over hebben gehad. Zou Michel Elles ten huwelijk vragen en zo ja, wanneer? De vrouw van Akbar heeft uitgebreid gekookt. Een enorm kleed wordt uitgespreid over het Perzische tapijtje en met alle dochters en nog wat kennissen erbij smikkelen we heerlijk op de grond van alle lekkernijen. Heerlijke saffraanrijst, gebakken kip, yoghurt met mint, salades, gebakken groenten, gebakken aardappelsliertjes, verse dadels, enzovoort. Als toetje heeft Michel een enorme chocoladetaart geregeld die met sterretjes wordt versierd. De dames maken een hard, hoog joelgeluid en de mannen klappen heel hard in hun handen. De stemming zit er zo goed in dat we aan het eind van de avond staan te dansen in de woonkamer.

Datum:

17 augustus 2003, 6:15 uur

Locatie:

Bam, Iran

ELLES

We weten dat we een lange rit voor de boeg hebben naar Pakistan, dus staan we om kwart over zes op. We brengen alle spullen naar de bus, checken de olie en laden vooral heel veel water in. Michel heeft een paar keer een nachtmerrie gehad over een niet-werkende rem, waaruit hij bezweet rechtop in zijn bed ontwaakte. Niet dat hij in dromen gelooft, maar toch kruipst hij onder de auto om de remleiding te checken. Hij ziet tot zijn schrik dat de bout van het rempedaal is losgetrild en verdwenen. Hierdoor had de rem elk moment kunnen losschieten. Gelukkig hebben we genoeg reserveboutjes en -moertjes bij ons en kunnen we het probleem snel oplossen.

We nemen afscheid van Akbar, die ons een ‘wonderful marriage’ toewenst en rijden weg. Net voor we de grote weg oprijden, stoppen we even bij een aantal kleine winkeltjes. Een jongetje van een jaar of tien komt naar me toelopen en vraagt wat ik nodig heb. Ik vraag hem of hij brood of iets dergelijks verkoopt. Hij loopt naar het eerste winkeltje, opent een vriezer en tovert tussen de grote stukken vlees een plastic zak te voorschijn met daarin allemaal stokbroodjes. Dat is een luxe, zo in de woestijn. Ik koop er tien, omdat we een lange reis voor de boeg hebben. In nood gevallen kunnen we zeker wat proviand gebruiken. Als ik de bus inklim laat ik trots mijn aankoop aan Michel zien. “Stokbroodjes! Waar heb je die vandaan?”

“O, gevonden, tussen de runderlapjes en de geitenkoppen.” Ik start de motor en rijd weg. De weg van Bam naar de grens is een lange, rechte en vooral saaie weg. Het is heel warm maar er staat wel een harde wind die met stoten tegen mijn kant van de bus opklapt. Het gaat met zoveel geweld dat ik soms moeite heb om de bus op de weg te houden. De wind geeft geen verkoeling, maar blaast vooral stof door mijn raam naar binnen. Ik droom al snel van zwembaden vol ijsblokjes en kijk jaloeurs naar de moderne auto’s met airco die langs rijden.

Het gebied waar we rijden is al jaren onveilig vanwege drugsmokkel. Meerdere malen zijn hier reizigers ontvoerd omdat ze op het verkeerde moment op de verkeerde plek belandden. We weten dat we voor donker in Nok Kundi, honderdvijftig kilometer over de grens in Pakistan moeten zijn. We hebben gehoord dat ze bij het ‘custom house’ in die plaats reizigers toelaten en ze bescherming bieden gedurende de nacht. Dit is het meest onveilige stuk van de reis maar we hebben geen keus als we naar China willen.

We rijden stevig door en komen twee uur later aan in Zahedan, vlak bij de grens met Pakistan. We naderen een benzinestation en besluiten ons laatste geld op te maken aan de goedkope Iraanse benzine. Het is het laatste benzinestation voor de grens. Een lange rij van tientallen auto’s staat voor ons te wachten. “Daar gaat ons tijdsschema,” zegt Michel bezorgd. Ik besluit naar het begin van de rij te rijden en lach joviaal naar iemand die staat te wachten. Meteen krijg ik een signaal dat ik voor mag! We nemen plaats in de rij en voor we het weten zijn we omringd door een hoop kinderen die allerlei prullaria verkopen. Tandenstokers, kammetjes en nog meer spullen worden ons in de handen gedrukt en zelfs op het dashboard gelegd. We zijn genoodzaakt om de ramen te sluiten. Als blijkt dat we echt niets willen kopen verandert de vraag van de kinderen ineens in: “*You have pen? You have pen?*” Dan herinner ik me de onhandig grote doos met pennen die we van Michels zwager hebben meegekregen. Michel neemt plaats achter het stuur en ik klim naar achteren, gevolgd door de nieuwsgierige ogen van meer dan vijftien jonge verkoperstjes. Als ik de doos te voorschijn haal, worden de kinderen opeens wild en duwen hard tegen de bus aan. Ik druk hard op de toeter. De beveiligings beambtes die met machinegeweren het benzine station bewaken, komen meteen aangerend, vervaarlijk zwaaiend met hun geweren om de kinderen weg te jagen. We krijgen een boze blik van de mannen. Maar de kinderen weten dat er buit te halen valt en voor we het weten zijn we weer omsingeld. Ik smelt bij de blik van de kleine kraaloogjes en stap uit de bus om iedereen rustig één pen te geven. En dan gebeurt het. Vanuit alle hoeken komen ineens agressieve handjes die de pennen uit mijn handen rukken. Binnen een paar seconden ben ik de hele stapel kwijt. Er ontstaat een vechtpartij tussen de kinderen en de grootste, blijkbaar de leider van het stel loopt trots weg, een klein jochie huilend achterlatend. Ik schrik zo dat ik nog sta te trillen op mijn benen als Michel roept dat we weer moeten gaan rijden.

“Zag je dat?” zeg ik trillend als ik de bus in stap, maar Michel heeft het voorval helemaal gemist.

We hebben nog een beetje Iraans geld over en rijden naar een soort snackbarretje. We kijken even rond en zien zwaar vervuilde zwerfkinderen rondhangen en paar duistere types. Om diefstal uit de auto te voorkomen parkeren we Hippie op de stoep pal voor het eettentje. Meteen staan de zwerfkinderen naast de bus te bedelen. Michel stapt eerst uit en jaagt de kinderen bij mijn deur weg. We sluiten de bus af en vluchten het tentje in. Een vriendelijke jongen kijkt ons vanachter zijn bakplaat met grote ogen aan en rent daarna met een natte bruine lap naar een plastic tafeltje om het schoon te maken. Een wiebelige ventilator die zijn beste tijd heeft gehad en het nodige vet van de bakplaat heeft verzameld, draait vervaarlijk boven ons hoofd. "Houdt de vliegen weg," hoor ik Michel met een grijns zeggen. Een grote poster van Khomeini hangt aan de muur met daarnaast een geplastificeerde poster van een westers ontbijtje. "Dat zullen ze wel niet verkopen," mompel ik met het water in mijn mond. Gezien de hoeveelheid vliegen op het hakblok lijkt het ons beter om geen vlees te bestellen en we gaan voor de falafel. Al snel hangt er een grijze rookwalm in het tentje en als ik ga kijken wat de oorzaak is, blijken het onze falafels te zijn. De jongen kijkt trots naar zijn prestaties en vraagt dan verlegen, "*Where you from?*"

"*Well, I'm from Holland*" zeg ik, "*Country of Heineken!*" Dat laatste begrijpt de jongen niet, al vraag ik me af hoeveel alcohol hier onder de toonbank verkocht wordt. "*Aah, Ajax*", hoor ik hem nog mompelen.

De falafelburgers zijn moeilijk te beschrijven. Een keiharde korst met daarin een groene vette substantie komt het meest in de buurt. Gelukkig hebben we een fles chilisaus bij ons voor dit soort gevallen om de boel nog een beetje eetbaar maken.

"Ik hoop dat het eten in Pakistan beter is!"

Buiten staan de zwerfkinderen met hun gezicht tegen het raam aangedrukt. Een van de jongens is gehandicapt en wordt hardhandig weggeduwd. We hebben al veel zwerfkinderen gezien deze reis. Vreselijk is dat. Je wilt ze wel helpen, maar je weet niet hoe. Maar de aanblik van de gehandicapte jongen doet ons nog meer pijn. De jongen kijkt ons met een glazige en hulpeloze blik verward aan en loopt dan weg.

Als we wegrijden zien we de gehandicapte jongen langs de kant van de weg staan. Een gevoel van machteloosheid beklijpt ons. Stil rijden we Zahedan uit op weg naar de grens.

De grens blijkt nog tachtig kilometer van Zahedan te zijn. Dat hadden we niet verwacht. Het is al na twaalfen en we moeten nog een flink eind rijden. De hitte is nog steeds ondraaglijk dus drinken we continu water. De oude thermometer op het dashboard staat op zijn maximum en geeft vijftig graden aan. Het is kwart over twee als er in de verte een groot complex opdoemt. Het is de grens met Pakistan.

We rijden naar een slagboom met daarnaast een klein huisje. Een jong ventje in legerkleding van rond de twintig komt uit het huisje gerend en doet de slagboom open. Hij vraagt ons de auto te parkeren en met de paspoorten naar het huisje te lopen. Ik heb meer water gedronken dan mijn lichaam kan verdragen en moet enorm nodig naar de wc. Ik kijk Michel smekend aan en nog voor hij ja kan knikken, ren ik weg.

38

Datum:

17 augustus 2003, 13:25 uur

Locatie:

Grenspost Iran-Pakistan, Iran

MICHEL

Ik loop een van de kantoortjes binnen, in de hoop het juiste grenskantoor te pakken te hebben. Twee dikke mannen zitten onderuitgezakt voor een enorme airconditioner. Ze blijven ongestoord zitten en hechten er klaarblijkelijk weinig waarde aan dat er iemand binnen is gekomen. De koude wind die uit de airconditioning wordt geblazen is zalig. Een jong ventje springt vanachter een bureau vandaan en neemt de paspoorten in ontvangst. Hij neemt plaats achter zijn kale bureau en haalt dan uit een van de lades een enorm groot boek te voorschijn.

Ik schrik als er plotseling een lading papieren door het douane kantoor vliegt. Al kan ik niet verstaan wat ze zeggen, ik weet zeker dat er hard wordt gevloekt. Een van de dikke mannen springt op vanuit zijn stoel. De enorme windstroom die de airconditioning veroorzaakt, blaast alle net gesorteerde papieren in het grote boek nu als een wervelwind door de kamer. Ik heb moeite om niet te lachen. De jongen heeft het zwaar onder de scheldkanonnade en wordt meteen van zijn taak ontheven. Onze paspoorten worden uit zijn handen getrokken en driftig begint een van de mannen in het boek te schrijven.

"Where are you from?" Dat staat in mijn paspoort, wil ik hem zeggen maar aangezien zijn humeur al verpest is en hij zijn riante positie voor de airconditioning heeft moeten verruilen voor een plaats achter het bureau antwoord ik netjes: Holland. De man kijkt op met een grijns en zoals ik al had verwacht antwoordt hij met: *"Ah, football. Very good!"* Nou ja, goed? Europees kampioen in 1988. Maar ik houd mijn mond en wacht rustig af. *"Okay,"* zegt hij en met de eerste krabbel in het paspoort kunnen we door. Als ik bij de bus aankom zie ik Elles opgelucht ademhalen.

We rijden het complex over en het enige wat we zien is een verlaten treinstation en hier en daar wat oude vervallen gebouwen. We hebben al vrij snel door hoe je snel de grens over moet komen. Je rijdt door totdat iemand je tegenhoudt en je paspoort controleert. Is er iets niet in orde, dan word je automatisch teruggestuurd naar de juiste persoon.

Deze techniek blijkt beter te werken dan eerst vragen waar je moet zijn, in de hoop een helder antwoord te krijgen. Het gaat namelijk om zoveel uit- en inschrijfstempels, formuliertjes en handtekeningen bij verschillende kantoortjes.

Anderhalf uur later hebben we alle stempels en handtekeningen bemachtigd en rijden we het Pakistaanse grensgedeelte in. Een Pakistaanse grensbeampte staat met een brede glimlach langs de kant van de weg. De man straalt zoveel trots en gastvrijheid uit dat je er helemaal warm van wordt. En dat terwijl de verhalen om het grensgebied er niet om liegen. *"Welcome to Pakistan!"* roept hij en wijst naar een hutje waar de Pakistaanse formaliteiten zullen plaatsvinden. We hopen op een soepeler bureaucratie dan aan Iraanse zijde.

We moeten bij het Pakistaanse gedeelte een halfuurtje wachten tot de grensbeamten er zijn. De vermoeidheid slaat toe en binnen een paar minuten zitten we midden in het kantoor op een plastic stoeltje te pitten. Stipt zijn ze wel, want een half uur laten schudden ze ons wakker en voorzien ze de paspoorten van alle benodigde stempels. De bus wordt, meer uit nieuwsgierigheid, geïnspecteerd door meerdere personen. Alles wordt goedgekeurd, dus we kunnen gaan!

We krijgen te horen dat de kans groot is dat we een militair escorte krijgen voor onze veiligheid. *"Pakistan is very safe,"* wordt erbij gezegd. Waarom dan een escorte? We wachten en wachten maar zien geen auto verschijnen om ons te begeleiden. We weten dat het nog twee uur rijden is naar Nok Kundi en willen vertrekken, 's-Nachts rijden is zeer gevaarlijk in dit gebied. Bij de grens zelf overnachten zien we ook niet zitten. Dus kiezen we ervoor om toch maar te gaan rijden. We stoppen nog heel even om te kijken naar de vrachtwagens die bij de grens staan geparkeerd. In Pakistan is het een sport om als vrachtwagenchauffeur je vrachtwagen zo fraai mogelijk te versieren. Versierwerk is misschien lichtjes uitgedrukt, want de meeste vrachtwagens zijn complete kunstwerken.

De route richting Quetta kun je gelukkig niet missen, er is maar één weg Pakistan in. We rijden vanaf nu links. De woestijn verandert van een kaal rotslandschap in een zanderige vlakte. De zandduinen worden hoger en op sommige plekken is de weg bedekt met grote bergen zand. Het is stil op de weg. Ook wij zijn stil. We moeten wennen aan het idee dat het hier niet veilig

is.

Rond zeven uur komen we aan bij de controlepost. De zwaarbewapende, streng uitziende mannen krijgen een glimlach op hun gezicht als we vragen of we de nacht op hun terrein mogen doorbrengen. "Yes, of course!" Veilig achter een groot hek met permanente bewaking, wat wil je nog meer! De kalasjnikovs worden aan de kant gezet om ons uitgebreid en vriendelijk welkom te heten. We mogen een plekje uitzoeken op het grote stoffige terrein en parkeren Hippie naast een aantal afgedankte bussen. De wc en de ruimte waar we ons kunnen opfrissen worden aangewezen (een kale ruimte met een enorme ton groen water). Als we ons geïnstalleerd hebben, komen de vriendelijke Pakistaanse mannen een voor een even kijken in ons keukentje. Pasta kennen ze hier niet, dus het pakje, inclusief ingrediënten, wordt grondig geïnspecteerd.

's-Avonds worden we uitgenodigd voor een kopje thee. We drinken, zittend op een matje in de keuken, een kopje mierzoete thee. We kunnen het vocht en de suikers wel gebruiken na een hele dag zweten. We maken het niet te laat.

Slapen midden in de woestijn blijkt geen succes. We hadden verwacht dat de harde warme wind wel zou gaan liggen, maar het tegendeel blijkt waar. Zelfs met alle deuren en ramen open krijgen we de temperatuur in de bus niet onder de veertig graden. Midden in de nacht kruip ik uit bed om de achterklep te openen. Hierdoor vangen we wat meer wind maar ook veel zand en stof. De wind is zo heet dat het lijkt alsof er een hete föhn continu in je gezicht blaast. Pas rond een uur of vijf in de ochtend zakt de temperatuur iets.

Als we de volgende dag het eerste dorp van redelijk formaat inrijden kijken we onze ogen uit. De handel in het dorp wordt bepaald door uit Iran gesmokkelde benzine. Het straatbeeld wordt gedomineerd door mannen in typisch Pakistaans tenue: lange overhemden met daaronder een wijde broek van dezelfde lichte stof. De meeste mannen dragen lange baarden en hebben een lange lap stof om hun hoofd geslagen. Ze zien eruit als Bin Laden, wat ons gevoel van veiligheid niet echt goed doet.

Baluchistan, de deelstaat van Pakistan waar we nu zijn, staat bekend om zijn wetteloosheid. Plaatselijke ruzies worden vaak met een kogel beslecht. Hier en daar loopt een man nonchalant met een kalasjnikov over straat. Snel door naar de geciviliseerde wereld! Toch blijken de mannen geïnteresseerd in ons busje en beginnen, tot onze opluchting, enthousiast te zwaaien als ze ons zien. Met moeite weten we ons door de chaos van auto's, mensen, paarden en wagens te manoeuvreren en we rijden opgelucht het dorp uit.

Het landschap is fenomenaal. Enorme zandduinen hebben de halve weg ingenomen, groepen wilde kamelen struinen door de woestijn en verder is er niets, helemaal niets. We zijn moe en zeggen weinig. Een cd'tje met de laatste hitjes uit Nederland houdt ons wakker. We hopen Quetta te halen voor het donker wordt. Zodra de zon onder is, nemen smokkelaarsbendes de macht over en heb je hier als westerling niets meer te zoeken. De aanvankelijk goede weg is immiddels veranderd in een enkelbaansweg, die we delen met mannen met paard en wagen en een enkele mooi versierde maar stinkende vrachtauto, die in Nederland de keuring niet zou passeren.

De dag duurt lang. We rijden al bijna tien uur non-stop over steeds slechter wegdek. Het voortdurende gehobbel doet ons niet goed. Als ik, bij het vullen van de tank, een enorme lading benzine over me heen krijg doordat er door de hitte te veel druk op de jerrycan staat, is voor mij even de maat vol. Tien minuten chagrijnig op de achterbank doet wonderen. Ook Elles heeft een dieptepuntje als de watermeloen die we gekocht hebben onrijp blijkt te zijn en niet de gewenste verfrissing (en vulling van de maag) kan geven. Verder is er helemaal niets te krijgen en moeten we het doen met warm geworden water uit de plastic tonnetjes.

Het kwik staat nog op vijfenvertig graden en de harde windvlagen blijven de zijkant van de bus beuken als we een van de vele *custom checks* naderen. Het is vijf uur, dus we hopen al in de buurt van Quetta te zijn. Aan de wegwijzers, die in het Arabisch zijn, hebben we niets. We besluiten het te vragen. *Three hundred kilometres and not a very good road!* antwoordt de man.

We kunnen wel janken. Maar een simpel rekensommetje zet ons aan het denken. We geloven de man eigenlijk niet en gokken het erop dat hij het gewoon niet weet en zomaar wat zegt. Dat schijnt wel vaker te gebeuren in landen als Pakistan en India. Om geen gezichtsverlies te lijden als ze de vraag niet begrijpen of het antwoord niet weten, zeggen ze maar wat. De afstand klopt gelukkig inderdaad niet, want het blijkt nog dertig kilometer te zijn. Helaas blijkt hij qua wegdek wel gelijk te hebben. De laatste loodjes wegen het zwaarst. Met vijftien a twintig kilometer per uur rijden we, gaten in de weg ontwijkend, de laatste kilometers naar Quetta. Het is rond zeven uur als we daar eindelijk doodop aankomen.

39

Datum:

19 augustus 2003, 10:05 uur

Locatie:

Quetta, Pakistan

ELLES

De volgende morgen lopen we de stad in. Duzenden indrukken komen op me af, indrukken die totaal on-Nederlands zijn. Ik ruik zoveel verschillende geuren dat ik zo snel niet kan bepalen of ik het lekker vind of niet. Daarbij zijn er zoveel geluiden, de geluiden van de auto's, de mensen op straat, de bazaar, de gebedsliederen, de rinkelende belletjes aan de huizen, dat ik niet weet waar het allemaal vandaan komt. Dit alles samen maakt verschillende emoties los. Nieuwsgierigheid, angst, oplettendheid en vreugde. Dit is Pakistan!

Er is geen vrouw op straat te bekennen en de mannen hebben allemaal ruige baarden en grote tulbanden. Op elke hoek van de straat zijn geweren en pistolen te koop en hier en daar zien we mannen ermee rondlopen.

Na een rustige start en een lekker ontbijtje van het lokale brood, naan, en een eitje, gaan we naar een internetcafé om de website te updaten. Daar komen we erachter dat het int'ernetgebeuren vanaf nu weleens een hele bevalling kan worden. Er zijn continu stroomstoringen en de internetverbinding is dramatisch traag. Het kost ons een aantal uur om de site bij te werken en de mail te lezen, terwijl we daar gewoonlijk niet langer dan een halfuur mee zoet zijn. Het internetcafé is verschrikkelijk smerig, stoffig, warm en muf. De ruimte is opgedeeld in verschillende kleine hokjes, waar jongens achter een gordijntje op elkaar geplakt naar een scherm zitten te kijken. Achter die gordijntjes gaat een wereld voor ze open waar ze normaal gesproken niet veel van zullen zien. Ongesluierde, blote blonde vrouwen op nietsverhullende pornosites. Als je op de computers kijkt welke sites het meest bezocht worden, zijn er maar weinig waar het woord 'sex' niet in voorkomt.

De volgende dag hebben we een lange rit voor de boeg, naar Multan. We hebben twee opties: een zuidelijke lange route over een redelijk wegdek, of een noordelijke kortere route via een weg waarover we wisselende verhalen hebben gehoord. We besluiten het na te vragen en krijgen als antwoord dat we de noordelijke route moeten nemen, via Loralai, maar niet de weg die op de borden staat. Er is namelijk een nieuwe weg. Een goede, wordt ons op ons hart gedrukt.

Als we de tank hebben volgegooid en op het punt staan verder te rijden, komt een pompbediende naar ons toe gerend en zegt in gebroken Engels: "*Oh sir, not good. Leakage.*"

We rennen naar de achterkant van de auto en zien aan de linkerkant benzine uit de auto stromen.

"De accu! Als we maar geen kortsluiting of brand krijgen. Elles, pak jij het gereedschap? Snel!" hoor ik Michel in paniek roepen. Ik pak de gereedschapskist en geef hem snel aan Michel. Hij moet eerst het achterrek ontkoppelen voordat hij bij de klep van de motor kan. Op dit soort momenten duurt dat veel te lang. Als hij de boel eindelijk open heeft zien we de benzine op een paar centimeter langs de accu gutsen. Via een gat in het plaatwerk stroomt het de auto uit. Michel pakt snel een schroevendraaier om de accu te ontkoppelen. Als die eruit is moeten we op zoek naar de oorzaak van het probleem.

De pompbediende, die het prachtig vindt dat er eindelijk iets gebeurt, is de eerste die het ziet. Het blijkt een losgeschoten slangetje te zijn. We kijken snel tussen de reserveonderdelen, maar hebben geen extra slang bij ons. We stelpen hetlek met een doek en besluiten dat we in het centrum een nieuw slangetje halen. De pompbediende biedt aan om te helpen. Michel springt samen met hem in een riksja en komt binnen tien minuten terug met een passend slangetje. We vervangen het oude en kunnen verder rijden richting Multan.

Na een paar kilometer verandert het goede wegdek in een grote puinhoop. We rijden over een ondergrond van verharde modder met puntige stenen verder met vijftien kilometer per uur. Harder lukt gewoon niet, omdat de bus dan uit zijn voegen zal trillen. Zo zullen we Multan nooit halen voor zonsondergang. Het is zelfs de vraag of we voor het donker het stadje Loralai, dat halverwege ligt, zullen halen. We maken ons zorgen over lekke banden. Michel stuurt de auto van links naar rechts om de puntigste stenen te ontwijken. Na een paar uur klappen op te hebben gevangen zie ik het bijna niet meer zitten. "En dit moet een goede weg zijn?" val ik uit. Michel laat me even met rust zodat ik weer tot mezelf kan komen. Net voor het donker rijden we het dorpje in.

Ook in Lorralai, een klein stoffig dorpje midden in de woestijn, zien we op straat overal mannen in Pakistaanse gewaden met grote baarden en indrukwekkende tulbanden. Sommigen lopen met machinegeweren in de hand. We worden aangestaard en denken in hun ogen te kunnen lezen dat ze niet begrijpen wat wij in hun dorp komen doen. De sfeer is grimmig. Ditmaal werkt onze glimlach-truc niet. We krijgen geen vriendelijke blik terug. Van niemand. We voelen ons betrapt. Alsof we indringers zijn.

Het is onveilig om hier in de bus te slapen, dus we zijn blij als we een hotel met parkeerplaats vinden waar we de bus uit het zicht kunnen parkeren.

We lopen naar binnen en mogen de kamers inspecteren. Het stelt niet veel voor, maar meer dan een bed, een wc en een goed slot op de deur hebben we niet nodig. De man van het hotel drukt ons op ons hart vanavond niet meer de straat op te gaan. Dat is te riskant. Alleen om een hapje te eten mogen we de voordeur uit, om vervolgens één deur verder in het restaurantje weer naar binnen te lopen. En dan het liefst zo snel mogelijk, want hoe later hoe gevaarlijker, zegt de man dwingend.

We moeten inderdaad nog eten en kunnen wel een stevige maaltijd gebruiken na weer een dag van droge crackertjes en een onrijpe meloen.

We duiken meteen het restaurantje in. De etende mannen vallen stil. Zou het zijn omdat wij hier binnengaan, of gaat het vooral om mij? Toen we het stadje in reden, heb ik tussen de duizenden mannen geen enkele vrouw kunnen ontdekken. We gaan achter in het zaakje aan een plastic tafeltje zitten onder een enorme tl-lamp en bestellen wat kip. Na een paar minuten worden een bordje met twee kale kipstukjes en een schaaltje rijst voor ons neergezet. Uiteraard ontbreekt ook hier de in vieren gehakte ui niet. Links naast ons zit een paar mannen te eten. Ze zitten gehurkt op hun stoel en rukken als barbaren het vlees van de botten. Ze spugen regelmatig in de speciaal daarvoor bedoelde bakjes. Aan de andere kant zit een politieman. Hij blijkt Engels te spreken en wil graag een praatje met ons maken. De man ziet er niet bedreigend uit, dus staan we hem netjes te woord. Nadat wij wat verteld hebben over Nederland, begint hij te praten. De meeste gebieden zijn 's-avonds onveilig, zegt hij. In dit grensgebied met Afghanistan zitten veel Taliban. Aan het eind van de straat ligt een wijk waar ook hij niet komt. Tien procent van de bevolking in dit dorp houdt zich bezig met terrorisme: het plannen van aanslagen, het maken van bommen, dat soort dingen. Ik krijg spontaan geen hap meer door mijn keel.

Ineens vind ik het mooi geweest. Ik geef Michel een por in zijn zij, gebaar dat ik echt wil gaan en gooい het laatste kluitje in het bakje op tafel. We geven de politieman een hand en maken dat we wegkomen. Terug op de kamer controleren we nogmaals de sloten, plaatsen we een tafel voor de deur en kruipen we verkrampt in bed. We zijn gelukkig zo moe, dat we ondanks alle nare gedachten toch in een heel diepe slaap vallen.

We staan heel vroeg op om voor de grote drukte uit Lorralai weg te zijn. We hopen het slechtste wegdek nu wel achter de rug te hebben. Maar helaas, eerst verschijnen er gaten in het asfalt, later is er helemaal geen asfalt meer. Binnen een halfuur rijden we over een verharde modderweg. Dit kan niet goed zijn voor de bus en voor onszelf. Omdat de weg ook nog eens enkelbaans is moeten we bij iedere tegenligger van de weg af. Door het gehobbel rijden we niet harder dan twintig kilometer per uur.

Dan komen we bij een verzakking in de weg, waar een oranje-bruine modderrivier doorheen stroomt. We stappen uit om met een stok de diepte te bepalen. Aan de oever valt het mee, maar hoe diep het halverwege is, weten we niet. We hebben maar één keuze, erdoorheen! We rijden een stukje terug om wat vaart te maken, zetten de versnelling in z'n twee en rijden het modderige water in. De bus schoekt hevig van links naar rechts op de onzichtbare stenen maar houdt wonder boven wonder grip. Een golf van modder komt tot boven de spiegels uit. Dan horen we een harde knal. Een schrapend metalen geluid galmt door de bus. We kunnen niet remmen en moeten verder. Gelukkig is het einde in zicht en druipend van de modder rijden we de wegverzakking uit. De voorkant van de bus is volledig bedekt met modder, net als de onder- en achterkant. Michel duikt onder de bus en ziet dat de schade meevalt. Alleen het nummerbord is verbogen. Geen van de vitale onderdelen is geraakt. Met een fles water maken we de lampen weer bruikbaar en we komen even bij.

Een vrachtwagenchauffeur die alles van een eindje gadesloeg passeert ons, maar stopt voordat hij de stroom oversteekt. Hij hangt uit zijn raam en geeft ons spontaan een meloen. Daarna zwaait hij en rijdt verder.

Een halfuur later moeten we door een rivier van dertig centimeter diep. Omdat het water schoon is, besluiten we de bus te ontdoen van alle modder. Net als we klaar zijn, stopt er een auto die van de andere kant komt. "You don't need to wash your car, there is much more coming," zegt de bestuurder.

We hobbelten de hele dag met een slakkengangetje voort, steken riviertjes en modderstromen over en leggen uiteindelijk maar tweehonderd kilometer af in tien uur rijden! We besluiten het bijltje erbij neer te gooien als we bij Fort Munro aankomen.

40

Datum:

22 augustus 2003, 8:35 uur

Locatie:

Fort Munro, Pakistan

MICHEL

De volgende ochtend verlaten we vermoeid Fort Munro. Elles heeft niet goed geslapen, omdat ze gisteravond een schorpioen heeft gevonden. En al hebben we die schorpioen kunnen doden, het idee dat er misschien nog een mannetje of vrouwtje rondhangt, is niet erg ontspannend. We kopen wat benzine van een jochie in het centrum. Het is nog steeds gesmokkelde benzine uit Iran. We controleren zijn jerrycans op vuil maar het ziet er prima uit. Een perfecte weg leidt ons naar de deelstaat Punjab. Dit deel van Pakistan, met zijn brede rivieren, vruchtbare landbouwgronden en mooie natuur, is een verademing na al die dagen stofhappen. Net voor Multan komen we in een file te staan. "En dan nu de filemeldingen," grap ik nog. "Er staat één file met een afstand van zeventienhonderdvijftig meter," gooit Elles erbovenop.

Maar de lol is snel over als we zien waarom het zo druk is. Een rivier is buiten haar oevers getreden, waardoor er een stuk snelweg is weggeslagen. Een vrachtwagen is gekanteld waardoor er nog maar één rijbaan door het snelstromende water beschikbaar is. Als de bus dat maar houdt. Als we maar niet wegspoelen.

De vrachtwagens (op die ene na) hebben er vanwege hun gewicht geen problemen mee. Het hele dorp is uitgelopen om te kijken naar de rivier en de voortploeterende vrachtwagens. Omdat het verkeer achter ons al toert en er geen mogelijkheid is om te keren, moeten we door zonder dat we de situatie goed in hebben kunnen schatten. Op hoop van zegen dan maar. Onder luid gejuich van de honderden toeschouwers op de oever rijden we het water in. We blijven in de tweede versnelling rijden. Tot zover gaat het goed. Het water staat gevvaarlijk hoog, maar stroomt gelukkig net niet naar binnen. Net als we de omgekantelde truck passeren zakt opeens de linkerachterband met een klap weg in een gat. Ik schrik me rot maar geef door de schok per ongeluk iets meer gas. Het blijkt de oplossing te zijn want Hippie weet van geen wijken, krijgt weer grip en trekt zich uit het gat.

Met kloppend hart en onder nog meer gejuich vanaf de wal rijden we door. De dorpelingen vinden het geweldig, zo'n ploeterend stel in een busje met stickers. Gelukkig halen we zonder kleerscheuren de overkant. We kijken nog even om naar de rivier en zetten dan onze rit richting Multan voort. Daar aangekomen houden we een korte lunchpauze en besluiten toch door te rijden naar Lahore. Het zweet stroomt van ons lichaam, dus is het weer een verademing om in de bus te zitten en nog iets van wind door onze haren te laten wapperen.

Datum:

24 augustus 2003, 11:00 uur

Locatie:

Centrum van Lahore, Pakistan

ELLES

In Lahore crashen we letterlijk en figuurlijk. Alle vermoeidheid en spanning van de afgelopen dagen worden ons te veel. We hebben een break nodig na de zware rit door Baluchistan. We besluiten eens goed uit te rusten. Zelfs het updaten van de site, wat we tot nu bijna elke dag hebben gedaan, laten we even voor wat het is.

Zondag lijkt ons de perfecte dag om de stad te verkennen en om Fort Lahore te bezoeken. Het fort ligt in het oude gedeelte van de stad en is een geliefde plek om te picknicken. Het entreegeld is een lachertje: 4 roepies (64 roepies—1 dollar), evenveel als je op straat betaalt voor een samosa (gefrituurde groenten in bladerdeeg).

De stad heeft duidelijk Engelse koloniale invloeden. Oude elegante panden sieren de stad. Als we een tuktuk nemen, een gemotoriseerde taxi op drie wielen, kijken we onze ogen uit. Gezinnen die op straat onder houten afdakjes leven, straatarme kinderen die met enkel een plankje en een balletje vol overgave cricket spelen tussen het op straat gedumpte vuil. Het lijkt onwerkelijk, als in een film, en we realiseren ons nu hoe rijk we in Nederland zijn en hoe goed we het eigenlijk hebben.

De volgende dag hebben we afgesproken langs te gaan bij het SOS-kinderdorp in Lahore. We worden zelfs uitgenodigd om er te overnachten. Die uitnodiging slaan we niet af, omdat het ons de mogelijkheid biedt om eens van dichtbij mee te maken hoe het eraan toegaat in een SOS-kinderdorp. Op die manier hopen we ook meer te weten te komen over het leven in Pakistan. We worden opgehaald door een medewerker van het dorp. Hij rijdt voor ons uit door de chaos van de stad.

SOS-Kinderdorpen heeft negen dorpen in Pakistan. Dit dorp ligt aan de rand van de stad en is prachtig gebouwd rond een grasveldje. Het telt zestien huizen, een school en een eerste hulppost. De SOS-moeders in ieder huis zorgen voor ongeveer tien kinderen. Jongens en meisjes slapen in aparte kamers en verder is er een kamer voor de moeder, een woonkamer en een keuken. De moeder zorgt voor ontbijt, geeft een lunchpakketje mee voor op school en kookt 's-avonds voor de kinderen. Verder ondersteunt ze de kinderen bij het verwerken van hun meestal traumatische achtergrond. Het zijn echte oer-moeders, in hart en nieren.

De school en de medische faciliteiten zijn niet alleen toegankelijk voor de kinderen uit het dorp, maar ook voor kinderen uit de omgeving. Op deze school zitten bijvoorbeeld veertienhonderd kinderen, van ouders die onder een bepaalde inkomensgrens zitten. Zo krijgen arme kinderen de kans om naar school te gaan.

We parkeren de bus en worden opgewacht door de directrice van het dorp. Aangezien alle kinderen op school zijn, beginnen we daar. We krijgen te horen dat er net vandaag een nieuw meisje in de klas is begonnen. Ze is acht jaar en is nog nooit naar school geweest. Een welgestelde man uit Lahore heeft haar van de straat geplukt. Hij had gezien dat zij, samen met haar kleine broertje en ouders, op straat leefde. Hij wil graag iets voor het meisje betekenen en is naar het SOS-kinderdorp gekomen voor hulp. SOS-Kinderdorpen wilde het meisje graag helpen, maar niet zonder ook iets te bedenken voor de familie. Het meisje kan niet 's-ochtends in een wit uniformje naar school gaan en 's-avonds weer langs de kant van de weg slapen.

De man besloot om ook de ouders te helpen. Hij huurde een kleine ruimte voor het gezin en betaalde de eerste maand huur. Daarnaast kocht hij een mand met fruit en gaf die aan de vader, zodat hij de vruchten kon gaan verkopen. Hij vertelde daarbij dat de man, na deze eerste maand, de kosten voor het flatje zelf moest betalen. Met een beetje begeleiding werd de fruithandel een succes. De man kocht daarop een schooluniform voor het meisje en ze kon meteen beginnen.

We zien in haar ogen dat ze helemaal opgewonden is. Ze krijgt tijdelijk wat extra begeleiding om haar op gang te helpen met het leren. Alles is nieuw voor haar en al is ze een vreemde eend in de bijt tussen de kleine kinderen, ze straalt van geluk dat ze in een klas zit.

Als de school uitgaat, worden we omringd door de kinderen uit het dorp. Ze vinden het prachtig om twee Hollanders te ontmoeten. Omdat de kinderen ook Engels leren, kunnen we makkelijk met ze communiceren. Een van de meisjes pakt mijn hand vast en neemt me mee naar haar huis, aan het eind van het grasveldje. We lopen het huis binnen en staan meteen in de woonkamer. Op een kleed op de grond zit de moeder met de jongste kinderen uit het gezin. De kamer is sober ingericht. Toch voel ik me er meteen thuis. De moeder, een gezette vrouw van achter in de veertig, staat op om mij een hand te geven. Ze gebaart dat ik ook even moet komen zitten. Ik kijk naar de kinderen die rustig een spelletje aan het spelen zijn. Ze zien er

ontspannen en goedverzorgd uit. Ze trekken zich niet veel aan van het bezoek, want hun spelletje is veel interessanter.

Dan komt de directrice van het dorp binnenlopen. Ze was naar me op zoek. Ze neemt plaats op een stoel in de hoek en begint te vertellen.

“Weet je,” zegt ze, “ieder kind in dit dorp heeft een eigen verhaal.” Zo heb je de lieve Soha, het kleinste meisje uit dit gezin. Zij is samen met haar oudere broertje en zusje hier in huis geplaatst, zo’n tweeënhalf jaar geleden. Soha was toen nog maar een baby. Haar vader wilde van haar moeder af voor een andere vrouw. Aangezien scheiden vanuit hun geloofsovertuiging onacceptabel is, besloot hij zich op een andere manier van haar te ontdoen. Op het moment dat ze Soha borstvoeding aan het geven was in een kamer waar ook de oudere twee kinderen aanwezig waren, kwam de man met een pot brandende olie naar binnen. De moeder wist de kleine Soha nog net van zich af te gooien voordat hij de olie over haar heen goot en ze levend verbrandde. De kinderen waren de enige getuigen. Toen de vader werd gearresteerd en in de gevangenis terechtkwam, stonden de twee zusjes en hun broertje er helemaal alleen voor. Gelukkig heeft iemand ze toen naar dit SOS-kinderdorp gebracht.

Ik heb tranen in mijn ogen als de directrice is uitgepraat. Voor mij zie ik de drie lieve kinderen tussen de andere kinderen zitten, die ieder hun eigen dramatische verhaal met zich meedragen. Maar ze lachen, spelen en kunnen weer kind zijn. Soha kruipit op dat moment bij haar SOS-moeder op schoot om haar een knuffel te geven. Ik smelt.

Datum:

26 augustus 2003, 15:00 uur

Locatie:

Grensceremonie Pakistan-India, Pakistan

MICHEL

Onze volgende bestemming is Amritsar in India, dat op twee uur rijden van Lahore ligt. We leggen de directrice uit dat we ongeveer vier weken in India blijven en dan weer terugkomen. De directrice kijkt op de kalender en begint te stralen. Over vier weken is er een bruiloft in het dorp, waar ze ons voor uitnodigt.

In de namiddag rijden we naar de grens met India. We moeten ons haasten, omdat de grens maar tot een bepaalde tijd open is en dan ceremonieel wordt gesloten. We hadden al iets gehoord over een vlaggenceremonie en hopen er nog een glimp van op te vangen. Helaas blijken we al te laat te zijn om de grens nog te kunnen passeren.

We parkeren de bus bij een huisje op een paar honderd meter van de grens, pakken onze camera's en lopen naar het grote hek dat de grens tussen Pakistan en India markeert. Daar heeft zich een enorme menigte verzameld. De speciaal gebouwde tribunes zijn overvol. We weten een plekje vooraan te bemachtigen, zodat we goed kunnen zien wat er allemaal gaat gebeuren. De menigte heeft er zin in. Onder aanvoering van een opa met een grote Pakistaanse vlag schreeuwen ze onophoudelijk: "Pakistan, Pakistan!" Aan Indiase zijde speelt zich hetzelfde af en beide menigten proberen elkaar te overschreeuwen.

Dan horen we tromgeroffel en begint de ceremonie. Een tiental grensbeamten heeft zich speciaal in grijze uniforms gehesen en marcheert met veel bravoure naar de grens. Daar salueren ze naar hun superieuren om vervolgens weer terug te marcheren. De menigte wordt gekker en gekker en de opa met zijn vlag doet hard mee. Een halfuur lang voeren de mannen een soort vertoning op waaruit hun kracht en hun macht moeten blijken. Ze zwaaien met hun armen en benen alsof hun leven er vanaf hangt. Dan worden na een uurtje de vlaggen van Pakistan en India naar beneden gehaald. Het hek tussen de beide landen wordt met een grote klap dichtgeslagen.

De hele tijd voelen we de spanning tussen beide landen en als de ceremonie voorbij is rent de menigte naar het gesloten hek om hun nationalisme te tonen aan de horde aan de andere kant. Zwaar bewapende rangers houden beide groepen op afstand van elkaar. Na een paar minuten gejoel gaan de mensen naar huis.

Het heeft geen zin om weer terug te rijden naar Labore, dus besluiten we in een oud en vervallen hotel naast de douane post te overnachten. We parkeren de bus en lopen naar binnen. Binnen hangt een vreemde lucht. Het ruikt alsof er al in geen tijden meer is schoongemaakt. Veel klanten zien ze waarschijnlijk niet, want het personeel staat verschrikt te kijken als we opeens voor ze staan. We checken in en krijgen een kamer met een ruime, smerige badkamer toegewezen. Ook de kamer zelf verkeert in vervallen staat en de gordijnen zijn zo vies dat we ze niet aan durven te raken. Gelukkig komt er schoon water uit de kraan en kunnen we even douchen. Nadat we ons opgefist hebben vragen we aan de eigenaar of we ook wat kunnen eten. Dit levert een hoop stress bij de man op, want van de gerechten op de kaart blijkt de man alleen maar linzen te hebben.

De dahl, een typisch Pakistaans gerecht van linzen en kruiden, is uiteindelijk ontzettend lekker. We eten onze vingers erbij op, vooral met het zalgige zelfgemaakte chapati brood erbij. De eigenaar kijkt van een afstandje opgelucht toe.

's-Nachts schrik ik wakker als ik Elles hysterisch hoor gillen. In de deuropening staat een man die ons verschrikt aankijkt. Ik schreeuw vanuit mijn tenen dat hij weg moet gaan. "*I am really sorry,*" stamelt de man. "*I just want to go to toilet*" Elles hoort het niet eens, haar eigen gegil overstemt het gemompel van de man volledig. De man gaat er als een speer vandoor.

Met moeite vind ik het lichtknopje en als het licht eindelijk aan is, zie ik dat Elles behoorlijk overstuur is. Een paar jaar eerder heeft ze een soortgelijke situatie meegeemaakt in Indonesië. Ook die persoon wist ze weg te jagen door hard te schreeuwen. Dit keer heeft ze niet alleen die kerel aan het schrikken gebracht, maar ook mij. Ik loop naar de gang. Daar tref ik het verontruste personeel aan. De dader blijkt een personeelslid geweest te zijn dat altijd de wc op onze kamer gebruikt. Omdat er kennelijk weinig gasten zijn in het hotel had de man in zijn wc-routine niet opgelet of de kamer bezet was. Als ik de dader nog zie trillen van de schrik, moet ik lachen. We bieden beiden onze excuses aan, de man voor het versturen van de nachtrust, ik voor het feit dat Elles zo tekeerging. Om herhaling te voorkomen plaatsen we een stoel voor de deur, maar echt lekker slapen lukt niet meer.

We vertrekken vroeg in de ochtend, zodat we lekker op tijd in India zijn. De grenswachten die de avond ervoor de hele show hebben opgevoerd zijn erg geïnteresseerd in onze filmopnames en digitale foto's. We parkeren de bus en laten onder grote belangstelling zien wat we hebben vastgelegd. Wij krijgen hierdoor de mogelijkheid om gade te slaan wat er zich allemaal bij de Pakistaans-Indiase grens afspeelt. Een vrachtwagen wordt aan Pakistaanse kant gelost. Vrachtwagens mogen de grens met India niet passeren, de vracht wel. Dus staan er tientallen mannen in groene en rode uniformen klaar om de dozen richting grens te brengen waar vervolgens weer tientallen mannen in het blauw de dozen op een Indiase vrachtwagen zetten. De gekleurde uniformen moeten ervoor zorgen dat de mannen niet stiekem de grens oversteken. Gelukkig mag onze bus wel de grens over en krijgen we zonder al te veel moeite alle verplichte stempels.

Een kennelijk verveelde Indiase grensbeampte weet het hele ritueel nog wat te rekken, omdat hij eerst het fijne van Nederland wil weten voordat hij alle papieren goedkeurt. Hij is vooral geïnteresseerd in de Nederlandse gewoontes op het gebied van trouwen, en wat er daarvoor allemaal uitgespookt mag worden, of niet. Hier in India werkt het wel wat anders dan in Nederland. Zo'n romantisch huwelijksaanzoek als ik heb gedaan komt zelden voor. De man vraagt de vader om de hand van zijn dochter. Als het meisje geluk heeft, mag ze zelf beslissen. Elkaar even rustig leren kennen zit er helaas niet in. Er mag een gesprekje worden gevoerd onder toeziend oog van de familie. Maar daarna wordt er zo snel mogelijk getrouwd. Na het huwelijk begint het proces van elkaar leren kennen en begrijpen pas. Dat laatste blijkt een moeilijke opgave, aldus de grensbeampte.

43

Datum:

27 augustus 2003, 10:40 uur

Locatie:

Amritsar, India

ELLES

We krijgen het laatste stempel en rijden India in, op weg naar Amritsar, waar de heilige Gouden Tempel van de Sikhs staat. De wegen zijn helaas niet om over naar huis te schrijven en het verkeer is een stuk chaotischer. Er lopen meer dieren op de weg, en regels schijnen hier helemaal niet te gelden. Met name de koeien, die heilig zijn in India en niet gestoord mogen worden, geven veel kopzorgen. Als we een koe aanrijden hebben we een probleem. Maar het ontwijken van de loslopende koeien in de verkeerschaos blijkt een pittige opgave.

Met moeite vinden we uiteindelijk Mrs Bandhari's Guesthouse, beroemd onder overlanders. Het guesthouse ligt in een rustige wijk en beschikt over een brug om de auto op te rijden zodat we de onderkant kunnen controleren. Na de heftige rit door Pakistan en het vooruitzicht van slechte wegen in India, is het niet onverstandig om de bus een goede beurt te geven.

Maar voor Michel onder de bus duikt, besluiten we eerst op zoek te gaan naar de Gouden Tempel. Voor het guesthouse staat al een aantal riksjamannen klaar om ons te vervoeren naar de stad. Mannen met tulbanden, de Sikhs, en vrouwen in prachtige sari's kleuren het straatbeeld. De blote buiken van de vrouwen zijn duidelijk zichtbaar, iets wat in landen als Pakistan en Iran absoluut niet kan.

Op het plein voor de Gouden Tempel is het immens druk. Duzenden Indiërs maken gebruik van de gratis maaltijden die op straat uitgedeeld worden aan de vele pelgrims die voor de Gouden Tempel komen. We bergen onze schoenen veilig op, moeten beiden met een sjaaltje ons haar bedekken en kunnen dan naar binnen.

Eerst lopen we door een bak water om onze voeten te reinigen en dan betreden we het witmarmeren gebouw, dat om een groot waterbassin heen is gebouwd.

We volgen een gang en dan een trap en komen uit bij het water. Wat we daar zien is fantastisch. Duzenden mensen, gekleed in kleurige gewaden, lopen om het water heen waar in het midden, glimmend in de zon, de prachtige Gouden Tempel ligt. Van 's-morgens vier uur tot 's-avonds tien uur wordt er in de tempel voorgelezen uit het heilige boek van de Sikhs. De hypnotiserende klanken galmen door het complex. Mensen wassen zich in het heilige water, anderen lopen door om de tempel te aanbidden. We zijn diep onder de indruk van de schoonheid van deze plek. Om alle indrukken te kunnen absorberen gaan we op de promenade, die rondom het water loopt, op de grond zitten. We kijken een tijdje om ons heen als een oude man op ons afkomt. Hij neemt voor ons plaats, glimlacht en begint te vertellen dat zijn hart ging dansen toen hij ons hier zag zitten. Hij heeft een verzoek: "*Please tell all your people at home that the world needs more philosophers, not conquerors. We are all living on earth and earth is our home. Therefore, India is your home as well. Welcome*" Zonder verder iets te zeggen staat hij op, kust onze handen en loopt weer verder.

Uren later dwingt een lege maag ons deze mooie plek te verlaten.

We lezen over een tandoorirestaurantje dat volgens kenners de beste kip-tandoori van India maakt. Het eten is erg lekker, maar we maken een cruciale fout. We hadden de tip gekregen om geen vlees te eten in India om de Delhi Belly, kortom buikkrampen, te voorkomen. En ja hoor, 's-avonds is het raak. Om de beurt zitten we op het toilet. Wij hebben ons lesje wel geleerd: de komende weken geen vlees meer!

Datum:

28 augustus 2003, 11:55 uur

Locatie:

Amritsar, India

MICHEL

Zweetdruppels stromen van mijn gezicht, zelfs van plekken waarvan ik niet wist dat ze konden zweten. In welke volgorde moest ik de kleppen van de bus ook alweer stellen? Bij een oude vw-motor moet je elke vijfduizend kilometer de kleppen van de motor stellen. Een verkeerde afstelling kan desastreuze gevolgen hebben voor de motor, zoals oververhitting of vastlopen van de motor. Ik probeer me met mijn laatste energie de in Nederland gevolgde cursus voor de geest te halen, maar ik kan er niet op komen. Zou het door de krampen van gisteravond komen? Misschien moet ik meer water drinken. Ik probeer de hitte te trotseren en weet de olie in korte tijd te vervangen, maar de volgorde van de kleppen kan ik me niet meer herinneren. Ik besluit er niet lang over te tobben en bel naar een Volkswagen-specialist in Nederland, die me vertelt dat de volgorde van de kleppenformule gewoon op de carburator staat vermeld.

Ik kijk de rest van de bus ook nog even goed na en kom niets ergers tegen dan enorme lagen modder.

Het is al vrij laat in de middag als ik klaar ben. De bus is gereed voor de tocht door India. Het zal er hier op aankomen, voel ik. Als de bus India overleeft, kunnen we de hele wereld aan.

De volgende morgen vertrekken we vroeg uit Amritsar om naar het noorden te rijden en verruilen de staat Punjab voor de Himachal Pradesh. In deze staat ligt een gedeelte van het machtige Himalayagebergte, dat weer een grote uitdaging voor ons busje zal vormen.

Onderweg worden we opgeschrikt door een enorme moessonbui. De straten veranderen in kleine rivieren en de meeste auto's, die niet over ruitenwissers beschikken, stoppen langs de kant van de weg. Wij rijden met een slakkengangetje door en zijn blij met de gratis wasbeurt! Als we de heuvels in rijden, de uitlopers van de echte bergen, zien we een enorme apenkolonie langs de weg zitten. We stoppen om ze in alle rust te kunnen bestuderen. Laten we ze voeren, bedenk ik opeens en spring uit de bus. In eerste instantie schieten de apen weg, maar als ik even later terugkom met wat droge toastjes vinden ze het toch wel interessant worden. Al snel verzamelt een groep apen zich rond de bus. Ik besluit de toastjes uit te stallen op het reservewiel in de hoop een leuk plaatje te kunnen schieten van een aap óp de bus maar dan slaat opeens de sfeer binnen de kolonie om. Het lijkt wel alsof ze zich in de maling genomen voelen. Twee apen beginnen te sissen en laten grommend hun bovenlanden zien. De vele uurtjes Discovery Channel hebben me geleerd dat dit geen goed teken is, dus stap ik snel achteruit. Dan zetten de twee geïrriteerde mannetjes de aanval in en rennen naar me toe. Ik herinner me les twee van Discovery: laat zien wie de baas is en grom als een wild beest. Ik spreid mijn armen en maak daarmee pompende bewegingen. De apen stoppen hun aanval en kijken me heel verward aan. Waarschijnlijk hebben de apen die aflevering gemist! Elles doet het bijna in haar broek van het lachen. Op het moment dat de apen iets vertwijfeld een stapje terugdoen, zie ik mijn kans, open de deur en spring de bus in. Snel weet ik de motor te starten en ik geef gas voordat ik opgelucht kan ademhalen.

Datum:

29 augustus 2003, 16:55 uur

Locatie:

McCleod Ganj, India

ELLES

De route door de bergen is prachtig. Kleine dorpjes en groene rijstvelden wisselen elkaar af. Helaas kunnen we niet flink doorrijden op de enkelbaansweg. Langzame, stinkende en rokende vrachtwagens zorgen voor veel oponthoud. Net voor het donker wordt, komen we aan in McCleod Ganj, waar de Tibetaanse regering en de Dalai Lama in ballingschap verblijven.

Als we het centrum in rijden en op het pleintje stilstaan, worden we omringd door mannetjes die hun hotel aanprijsen. Af en toe willen we in een gewoon bed slapen, omdat de benauwde bus met het te kleine bed toch niet erg goed voor onze nachtrust is. We zoeken een hotel met een parkeerplaats waar we de bus veilig kunnen stallen. Een mannetje op straat weet ons na lang zeuren over te halen om met hem mee te gaan. We rijden achter hem aan en parkeren bij het hotel. Michel controleert de kamer en onderhandelt een tijdje over de prijs. De kamer is ruimer dan we tot nu toe gezien hebben en heeft een balkonnetje met uitzicht over een vallei. Wat een luxe!

We pakken de spullen uit en ploffen neer op het bed. Als we net een minuut liggen, horen we iets verdachts. Van boven het plafond komt een ritselend geluid. Het wordt luider en zwaarder en het geluid verplaatst zich van de linkerkant van de kamer naar het raam. Ik kijk nog eens goed en zie dan door een kier in het plafond een enorme rat zitten. Het zaagsel dwarrelt naar beneden. Een rilling loopt over mijn rug als ik gillend de kamer uit ren.

“Michel, hier doe ik echt geen oog dicht! Kom, we gaan de kamer annuleren,” zeg ik. “Je moet er toch niet aan denken dat er vannacht ratten over het bed lopen?” Tien minuten later staan we weer buiten. We rijden de straat uit en komen een Engelsman tegen. Hij blijkt in McCleod Ganj te werken en wijst ons een prima hotelletje. Dan fluistert hij ons in het oor dat morgen een speciale dag is. Morgen zal de Dalai Lama een audiëntie geven. We kunnen onze oren niet geloven.

Op bezoek bij de Dalai Lama is de wens van iedere reiziger in India. De Dalai Lama geeft nog maar weinig audiënties (zo’n vier per jaar) dus het is een unieke kans om hem te mogen ontmoeten. We zijn de rat meteen vergeten en rijden enthousiast door naar het hotel. De hele avond bedenken we welke vragen we aan hem kunnen stellen. En wat vraagje zo’n bijzondere man? Michel is benieuwd of hij ooit verliefd is geweest. Ik heb wel honderd vragen in mijn hoofd, maar kan er geen kiezen.

De volgende morgen staan we voor dag en dauw op. De frisse berglucht zorgt ervoor dat we meteen goed wakker zijn. Het is rustig op straat als we door het dorpje lopen. Mistlierten zweven over de bergen en in de verte horen we gezang uit een klooster komen. De meeste winkeltjes zijn nog dicht. De Engelsman heeft ons uitgelegd dat als we de audiëntie willen bijwonen, we ons eerst moeten registreren bij een kantoortje. We vinden het houten hutje waar hij het over had en blijken niet de eersten te zijn.

Na de controle van ons paspoort krijgen we een ticket waarmee we naar een ander gebouwtje moeten om het uiteindelijke toegangsbewijs in ontvangst te nemen. Als alles is afgestempeld lopen we naar de tempel van de Dalai Lama. De tempel is ook het hoofdkwartier van de regering en de residentie van de Dalai Lama zelf.

Als we het tempelplein oplopen, realiseren we ons dat de audiëntie weleens anders kan verlopen dan we gehoopt hadden. Honderden backpackers en honderden Tibetanen staan al te wachten. Een simpel rekensommetje maakt het al duidelijk. Achthonderd man maal één minuut is achthonderd minuten, wat weer gelijk is aan dertien uur! Een uitgebreide vraag stellen kunnen we dus wel op onze buik schrijven. We ontmoeten de Engelsman weer en krijgen de tip om vooraan te gaan staan. “Dan is de Dalai Lama nog fit,” zegt hij erbij.

Vier uur later lijkt er eindelijk wat leven in de brouwerij te komen. We hebben nog niets gegeten en zijn blij dat er eindelijk wat gebeurt. Alle westerlingen moeten in kleine groepjes de trappen van een van de bijgebouwen van de tempel op lopen. Eenmaal boven moeten we in rijtjes van twee rondom een gebouw lopen. Het is een aparte situatie en niemand weet precies wat er gaat gebeuren. Na een halfuur rondjes lopen begint een aantal monniken te duwen en te roepen. Als een kudde dieren verplaatst onze rij zich naar voren. Ik zie een Tibetaans geklede monnik. Hij lijkt op de Dalai Lama, maar het is hem niet. Ik passer nog een monnik maar ook hij is het niet. We lopen in een flink tempo door als ik ineens wel voor de man sta voor wie

we gekomen zijn. Tegen de tijd dat ik door heb dat dit de Dalai Lama is, krijg ik alweer een duw van achteren die te kennen geeft dat ik door moet lopen.

Ik heb vaak gelezen en gehoord dat het zo bijzonder moet zijn om oog in oog met de Dalai Lama te staan. Dat je een gevoel van verlichting kunt krijgen. Het moet een uniek en speciaal moment in je leven zijn om deze bijzondere man recht in zijn ogen te kijken. Maar voordat ik die kans heb gekregen, sta ik alweer een paar meter verder. Ik heb het moment gemist. Ik heb hem niet goed aan kunnen kijken. Ik kijk Michel aan en zie aan zijn ogen dat hij hetzelfde voelt.

We blijven stil en lopen naar het plein, waar op dat moment hysterische taferelen plaatsvinden. Mensen bezwijken bijna van de tranen nadat ze de Dalai Lama de hand hebben geschud of zitten te trillen van blijdschap. De Engelsman komt naast ons staan en begint te lachen. Deze mensen hebben al maanden in dit kleine dorpje zitten wachten op deze audiëntie. Nu was het eindelijk zover.

Ik wil een tweede kans om iets van de wijze en bijzondere man mee te krijgen dus besluiten we te wachten op het plein tot hij klaar is met de audiëntie, in de hoop dat hij via het plein naar zijn residentie zal lopen. We nemen een strategisch goede plek in naast het pad en wachten. De beveiliging is scherp. Overal lopen mannetjes om de boel in de gaten te houden. Ruim twee uur later zijn alle handen geschud en de Dalai Lama komt langzaam de trap aflopen. Dit is het moment. Dan zie ik Michel wijzen naar een goudkleurige Range Rover, onder aan de trap. Het is vijftig meter lopen naar zijn residentie. Hij zal toch niet... Maar helaas, de goede man zwaait nog één keer naar de massa mensen die uren hebben zitten wachten, stapt in de gouden terreinwagen en scheurt langs ons naar huis.

Datum:

30 augustus 2003, 17:30 uur

Locatie:

McCleod Ganj, India

ELLES

India als vakantieland trekt een heleboel verschillende types: toeristen die voor de Taj Mahal en de tempels komen, backpackers op zoek naar een leuke tijd op het strand en andere reizigers op zoek naar cultuur, geschiedenis, religie of natuur. Verder heb je ook de ‘freak travellers’, zoals wij ze noemen. Freak travellers zitten in hun eigen land niet lekker in hun vel en denken dat in India wel even op te lossen. Stuk voor stuk willen ze hun verblijf in India zo lang mogelijk rekken. Ze zijn op zoek naar zichzelf. Wij denken dat ze zichzelf hier juist kwijtraken. Je vindt ze overal in India en kunt ze herkennen aan een paar dingen, zoals extreem rare kleding (die ze thuis nooit zullen dragen, tenminste dat hopen we dan), grote hoeveelheden Indiase sieraden, dreadlocks, enorme baarden met lang haar en piercings in alle vormen en maten op de meest onverwachte plekken. We zien zelfs westerse kerels op blote voeten door de straten van India lopen met enkel een lap stof om hun middel gebonden. Ze denken waarschijnlijk dat ze zich ontzettend hebben aangepast aan de plaatselijke klederdracht. Wat ze niet zien is dat de lokale bevolking echt niet zo over straat gaat.

Om er een leuke dag van te maken gaan we op zoek naar de laatste modetrends onder deze reizigers. We komen er al snel achter dat het erg ‘in’ is om met een dikke wollen deken om je schouders te lopen. We moeten toegeven dat de plaatselijke bewoners deze deken zelf ook dragen, maar alleen in de winter als het heel erg koud is. Maar nu we hier iedere buitenlander met zo’n dik kleed om zien lopen, terwijl het vijftentwintig graden is, vragen we ons af waar deze gekte vandaan komt! Het zijn mensen uit Scandinavië, Israël, Zuid-Afrika, zelfs Nederlanders doen het. Is het ‘de’ culturele ervaring die wij als enige niet zien zitten? Ook tatoeages en piercings doen het goed. Vooral de gekleurde bolletjespiercings door de kin of tong liggen goed in de markt.

India is ook het land van spirituele mensen, yoga, alternatieve geneeswijzen en natuurlijk van de handlezers. Ik ben er altijd wel voor te porren geweest, maar Michel vindt handlezen maar een raar iets. Omdat McCleod Ganj een spiritueel centrum is, gaan we op zoek naar een echte Indiase handlezer. We volgen de affiches die hier en daar zijn opgehangen en komen uit bij een gammel gebouw. Daar worden we verwezen naar kamer negentien op de tweede verdieping. Een vrij oud, pezig mannetje doet de deur open. Het zalmkleurige geborduurde gewaad dat hij aanheeft, de rommelige kamer met poëzie aan de muur en de kraaltjes en andere rommeltjes op de grond maken het plaatje helemaal af.

Michel mag eerst. Hij neemt plaats op een stoffig kleedje. Hij moet wat rek- en strekoefeningen doen met zijn handen, de man trekt wat aan zijn vingers en dan kan de handlezing beginnen. Het gekke mannetje zit meteen goed met: “*You need a lot of adventure in your life, if you don’t have enough adventure you will not be satisfied.*”

Dat klopt helemaal bij Michel. Michel zit een beetje schaapachtig te lachen. Het mannetje gaat verder en vertelt hem dat hij van reizen houdt. “Ja, dat is niet zo gek, want we zijn in India,” lacht Michel hard. Maar dan graaft het mannetje dieper en begint over Michels creatieve en commerciële kanten en zijn carrièrewensen. Wat hij zegt slaat precies op Michel en is echt niet op iedereen van toepassing. Michel is onder de indruk, tot het mannetje hem gelukskraaltjes wil aansmeren. De man pakt wat kraaltjes van de grond die hij vervolgens met een soort gebrabbel inzegent en tegen een half verteerde foto van zijn persoonlijke goeroe aanhoudt. Dit is Michel iets te veel van het goede. Het mannetje vraagt of we onze derde dimensie nog willen meemaken. We laten het maar bij handlezen, bedanken hem en gaan weer.

Datum:

2 september 2003, 12:40 uur

Locatie:

McCleod Ganj, India

MICHEL

Iedereen die in India is geweest heeft zo zijn eigen verhaal. Je ontkomt er bijna niet aan. De hygiënische normen zijn niet te vergelijken met die van thuis. Om precies te zijn: je moet heel voorzichtig zijn met wat je wel en niet eet. Maar, hoe voorzichtig je ook bent, uiteindelijk komt er toch een dag in India dat je op het toilet belandt en denkt: o shit!

Hoewel het eten erg lekker is in McCleod Ganj, ben ik vandaag toch aan de beurt. We besluiten daarom iets langer te blijven dan we in eerste instantie gepland hadden. Het beste wat je namelijk kunt doen is een prima hotelkamer vinden met een eigen toilet en grote hoeveelheden toiletpapier binnen handbereik (of zoals ze hier zeggen: *shitloads of toiletpaper*), ORS gebruiken om niet uit te drogen en ‘het probleem’ er rustig uit laten komen. Nou ja, rustig... De hele dag pendel ik tussen het bed en het toilet heen en weer. De volgende morgen gaat het gelukkig beter en we vertrekken richting Manali.

De weg naar Manali is redelijk, volgens een man die een soort vw-kantoortje runt. Voor Indiase begrippen, voegde hij er haastig aan toe. Op de kaart staat hij aangegeven als een nationale snelweg. Maar al snel blijkt het een enkelbaans weg te zijn die kronkelend de Himalaya in gaat. Om de paar kilometer moeten we de ‘heilige’ koeien en de gaten in de weg ontwijken. Daardoor daalt onze gemiddelde snelheid naar ongeveer twintig kilometer per uur.

Maar de koeien in India zijn wel geweldig. Er is een gezegde ‘zo kalm als een Hindikoe’ en we weten nu waarom. Niets, maar dan ook niets in de wereld kan een Indiase koe in de stress doen schieten. Al eeuwenlang worden de Indiase koeien aanbeden. De koeien weten dit en zijn hierdoor arrogant geworden! Je komt ze dan ook overal tegen. Midden op de snelweg, starend naar het voorbijrazende verkeer, op kruispunten, midden in een drukke markt, sabbelend op een stuk karton of in het smalle steegje waar je net moet zijn. Dit is India!

We vervolgen onze weg slingerend door de heuvels en langs vele rijstvelden en komen laat aan in Manali. Daar blijven we een paar dagen. We genieten van de bergen en stellen het busje op de proef door naar de Rhotang Pass te rijden, een bergpas van 3975 meter. We hadden verwacht problemen te krijgen door de ijle lucht, maar op een enkele hapering na blijft het motortje perfect lopen.

Ons volgende doel is Rishikesh, waar we yoga willen leren. We besluiten de rit op te delen in verschillende etappes. De eerste rit brengt ons naar Shimla, een voormalige Engelse nederzetting. Helaas is de weg slecht en bijzonder smal. En doordat de weg niet breed genoeg is voor twee voertuigen, hebben de trucks en bussen de overhand. Want hier geldt de regel, hoe groter, hoe meer macht. Als bezeten mallotenscheuren ze op ons af. Dat betekent dat wij de bus, bij elk naderend voertuig van groter formaat, in no time van de weg af moeten zien te krijgen. Een paar keer scheelt het maar een haar. Doodeng.

Elles trekt het op een gegeven moment niet meer en haalt om alle frustraties kwijt te raken een van de cadeaus te voorschijn die we bij het vertrek van onze vrienden gekregen hebben. Een luchthoorn (beter bekend als de verboden toeter bij voetbalwedstrijden). In India geldt naast de grootte van een voertuig namelijk nog een andere voorrangsregel: hoe luider je toert, hoe meer je kunt afdwingen. En dat ziet Elles wel zitten. Dus besluit ze uit het raam te gaan hangen om keihard met de luchthoorn te toeteren naar iedere randdebiel die iets te dichtbij komt. En het werkt! We lachen ons rot, zijn zo doof als een kwartel en de vrachtwagenchauffeurs kijken ons beschoten aan. Die houden we erin!

Op vijftig kilometer voor Shimla, op een klein kronkelig weggetje hoog in de heuvels, wordt het opeens mistig. Algauw hebben we nog maar een meter zicht. We rijden met groot licht en onze alarmlichten aan, maar hebben toch moeite om de weg te volgen. Elles drukt haar neus tegen de voorruit aan en geeft aanwijzingen. Dan begint het ook nog eens hard te regenen, zodat ons het laatste beetje zicht wordt ontnomen. Met minder dan vijftien kilometer per uur kruipen we naar Shimla. Doodvermoeid komen we in de stromende regen aan.

48

Datum:

7 september 2003, 11:00 uur

Locatie:

Shimla, India

ELLES

Het stadje Shimla stamt uit de tijd dat de Engelsen heersten in India. Het ligt prachtig op een heuvelkam en is afgesloten van verkeer. De paar wegen die er zijn lopen rond het oude centrum.

Om de warmte van het hete Delhi te ontvluchten, zochten de Engelsen hun heil in de koele bergen van de Himalaya. In Shimla proef je die sterke Engelse invloeden nog steeds. Zelfs het weer komt overeen. Het is de hele dag erg mistig en er is meer regen dan zon. We lopen wat rond door het stadje en genieten van al het moois dat de Engelsen hier hebben achtergelaten. Het is zonde om te zien dat de meeste huizen en gebouwen half zijn weggerot en dat er weinig aan gedaan wordt om dit tegen te gaan.

In het centrum zien we iets bizars: een verkeersagent staat midden op het plein om het wandelverkeer in de gaten te houden. Deze politieman let de hele dag op of iedereen wel doorloopt. Sta je te lang stil, dan blaast hij heel hard op zijn fluitje en roept hij dwingend dat je door moet lopen.

Naast overbodige politieagenten staat Shimla ook bekend om zijn apen. Honderden apen vliegen door de bomen en rennen door de straten. Michel raakt bijna weer in gevecht met een hongerige aap als hij een appeltje probeert te schillen. Overal om ons heen zien we apen op zoek naar eten. Ze klimmen op daken, hangen in de vuilnisbakken, stellen zich verdeckt op in de buurt van winkels en hangen aan de broekspijpen van de waaghals die het aandurft om een banaan te eten.

49

Datum:

9 september 2003, 8:40 uur

Locatie:

Shimla naar Rishikesh, India

ELLES

We verlaten Shimla vroeg om voor het donker in Rishikesh aan te komen. Rishikesh is de plek waar yogafanaten uit de hele wereld naartoe gaan om zichzelf in allerlei gekke posities te leggen teneinde lichamelijk en geestelijk gereinigd te worden. Rishikesh is ook de plek waar beroemdheden uit Hollywood zich in alle rust terugtrekken na de hectiek van het maken van een film. Op het kleine kamertje dat we net buiten het dorp vinden, blijkt Kate Winslet te hebben overnacht nadat ze de film *Titanic* met Leonardo diCaprio had opgenomen.

Wij zijn hier buitenbeentjes. Overal lopen mannen en vrouwen in roze gewaden rond. Onze fleecetruien en afritsbroeken steken daar enigszins bij af.

Omdat de vermoeidheid in ons lichaam is gaan zitten, besluiten we mee te gaan in de yogahype. Op iedere straathoek zit een Ashram, een spiritueel instituut waar je de fijne kneepjes van de yoga kunt leren. Ik zoek er een uit voor mijn eerste les en stipt om kwart over vijf lig ik, met uitzicht op de Ganges, voor het eerst met mijn benen in m'n nek. Het hele ritueel is ongelooflijk ontspannend en na een uurtje ademhalings-, ontspannings-, rek- en strekoefeningen voel ik me herboren.

50

Datum:

13 september 2003, 8:40 uur

Locatie:

Rishikesh, India

MICHEL

Aangezien de yogalessen die Elles volgt alleen voor vrouwen zijn, mocht ik Elles tot vandaag niet filmen. Maar na drie dagen consequent vragen of er misschien iets te regelen viel, hebben we het hart van de yoga-instructrice gewonnen en mag ik Elles in alle gekke yogahoudingen vastleggen. Na de les worden we door de instructrice geattendeerd op een goede boekwinkel achter het yogagebouw. Aangezien we op zoek zijn naar achtergrondinformatie over yoga en meditatie, lopen we naar de boekwinkel. Daar wordt ons gevraagd onze schoenen uit te doen. Apart, denk ik nog, maar het is tenslotte India en hier kijk je uiteindelijk nergens meer van op.

Dan horen we gezang uit de aangrenzende kamer komen. Een man, gekleed als monnik, vraagt of we het leuk vinden om even te komen kijken. We betreden de ruimte en weten het zeker: hier worden geen boeken verkocht! Een lange, smalle kamer is gevuld met zingende mannen en vrouwen die allemaal kleurrijk gekleed zijn. De mannen zitten aan de ene kant, de vrouwen aan de andere. Elles wordt naar het eind van de kamer gedirigeerd en ik mag plaatsnemen naast een oude man. Een microfoon gaat rond en iedereen doet zijn best om zo hard mogelijk mee te zingen. Het gezang klinkt erg dramatisch.

Ik begin me af te vragen of we niet per ongeluk bij een of andere sekte zijn beland en word wat nerveus. We kunnen moeilijk tijdens het gezang weglopen, maar ik had het graag gedaan. Ik kijk naar Elles die ook wat verkrampt tussen de dames voor zich uitstaart. Dan bedenk ik dat ik mijn videocamera heb meegenomen. Dit is natuurlijk een geweldige bijeenkomst om vast te leggen. Mensen die opgezwepte liederen zingen, naast elkaar op de grond, begeleid door een vals orgeltje. Ik kijk naar de man bij de deur en gebaar dat ik wil filmen. Hij geeft een goedkeurend knikje. Ik voel me als een reporter van *National Geographic* die een kijkje mag nemen bij een religieuze bijeenkomst. Het voelt alsof ik iets unieks vastleg.

Plotseling houdt iedereen op met zingen. De deur wordt met een klap dichtgeslagen. De groep staat op en gaat naar een andere ruimte, eerst de dames met Elles in het midden. Daarna volgen wij, de mannen. Is dit inderdaad een sekte en zijn we straks getuige van een of ander vreemd ritueel? Elles is verdwenen. Ze is een kleinere ruimte in gelopen. De mannen blijven in de hal wachten. Ik kan een klein gedeelte van de ruimte zien en zie een bed staan. Als er maar geen lijk op ligt, schiet het door mijn hoofd. Dan begint iedereen weer te zingen.

De dames komen uit de ruimte en Elles fluistert snel dat ze buiten op me zal wachten. Nu is het mijn beurt om de kleine ruimte te betreden.

We blijken in het huis te zijn van een overleden religieuze man, Swami Sahandra (of zoets). Vandaag wordt zijn sterfdag herdacht. Deze mensen zijn dus aan het rouwen. Ik ben blij om hem niet in bed aan te treffen, maar voel me nog steeds niet helemaal op mijn gemak. Alle spullen uit de kamer worden stuk voor stuk aangeraakt. Eerst het schilderij, dan het bed, dan het nachtkastje enzovoort. Zelfs zijn rolstoel wordt gekust. Ik probeer maar een beetje mee te doen aan dit ritueel maar houd het kussen van zijn bezittingen voor gezien.

Ik ben blij als ik weer buiten ben en Elles in het vizier heb. Maar de bijeenkomst is nog niet afgelopen. Iedereen loopt naar de waterkant, waar een schaal met bloemen, kaarsjes en wat zoetigheid ligt. Iemand begint te neuriën en voor we het weten kijken we naar het volgende ritueel. Een grote brandende schaal wordt rondgedragen. Iedereen houdt zijn handen verdacht lang in het vuur. Er wordt weer hard gezongen en schuifelend begeven ze zich naar de waterkant. Daar zien wij kans om ongemerkt weg te sluipen. De boekwinkel blijkt helaas al gesloten.

51

Datum:

14 september 2003, 17:45 uur

Locatie:

Ziekenhuis net buiten Delhi, India

ELLES

Eigenlijk krijgen alle reizigers die langere tijd in India zijn wel ergens last van. Wij hebben, na alle twee een etmaal op de wc te hebben gezeten weinig te klagen (afkloppen!). Daarnaast lopen veel reizigers oog- of oorinfecties op. India is gewoon smerig, dus daar kun je erg weinig tegen beginnen. Helaas was het nu mijn beurt. Nadat ik al een tijdje een raar gevoel in mijn linkeroor had, en Michel bij een onderzoekje met een zaklamp witte stipjes heeft gezien, vind ik het tijd om naar de dokter te gaan. Ik geef eerlijk mijn drempelvrees toe om in dit land naar het ziekenhuis te gaan. Je hoort altijd van die akelig smerige verhalen.

In Rishikesh waren we al een apotheek in gelopen. Nadat we met de apotheker hadden doorgesproken wat de klachten waren: "*Pain ear, white spots*" hadden we oordruppels meegekregen. Gewoon gratis. Zo werkt het daar. Maar de pijn blijft aanhouden dus kan ik een doktersbezoekje niet langer uitstellen.

Onderweg naar Agra zien we een groot ziekenhuis. Even diep ademhalen, niets aanraken en zo snel mogelijk weg zien te komen. Een, twee, drie: daar gaan we.

Maar het valt erg mee. Het ziekenhuis staat er schijnbaar nog niet langer dan een halfjaar. Het is prachtig binnen en de ontsmettingsmiddelen prikkelen onze neus. De doktoren spreken Engels en hebben vrijwel allemaal een westerse opleiding gehad. Er valt eigenlijk niets negatiefs over te zeggen.

Aangezien we op een raar tijdstip en zonder afspraak binnengaan (en omdat ze volgens mij vereerd zijn blanken in hun ziekenhuis te ontvangen) mogen we meteen doorlopen naar de eerste hulp.

In een schone ruimte, helaas vol gorgelende en bloedende mensen (maar dat zal wel bij de eerste hulp horen), mag ik plaatsnemen op een van de bedden. Privacy kennen ze hier niet, iedereen mag meegenieten zoals ook wij van hun kwalen mogen meegenieten. Met dezelfde techniek als die van Michel, namelijk met een enorme zaklamp (type Blokker € 1,95), wordt mijn oor grondig geïnspecteerd. De ontsteking zit waarschijnlijk erg diep, want de dokter kan de ontsteking niet vinden. Gezien de aard van mijn klachten raadt hij aan een klein penicillinekuurtje te nemen en vraagt ons even te wachten op het recept. We blijven netjes op het bed zitten in afwachting van het papiertje. In de tussentijd worden op hetzelfde bed de potjes met ontlassing van de buurman uitgestald. Met behulp van een multiple choice vragenlijst wordt het probleem vastgesteld. Onze diagnose: ziet er niet fris uit! Volgens ons is hij goed ziek.

Datum:

14 september 2003, 18:50 uur

Locatie:

Snelweg Delhi naar Agra, India

MICHEL

Op weg naar Agra komen we tot onze verbazing bij een tolweg. We betalen dertig roepies en krijgen er perfect wegdek voor terug. De weg is stil en we genieten van de tachtig kilometer per uur zonder hinderlijke koeien of fietsers.

Na het bezoekje aan het ziekenhuis begint de avond al te vallen. Omdat de weg in perfecte staat is, besluiten we door te rijden. Met groot licht aan!

Opeens moeten we heel hard remmen. Om de een of andere reden, die alleen de grootste idioot op deze aardbol kent, is een deel van de snelweg over honderdvijftig meter niet afgemaakt. Al slippend glijden we op de moddervlakte af. Met een klap komen we in de eerste kuil terecht. Tot onze schrik zien we dat sommige gaten wel een halve meter diep zijn. Gelukkig weten we de bus recht te houden en vangen de hulpverleners het meeste op.

De schrik zit er nog goed in als we de bus een stuk verder parkeren. Daar merken we dat de zijdeur open staat, terwijl we die toch echt op slot hadden gedaan! We springen uit de bus en zien dat de zijkant beschadigd is. De schuifdeur is door de klap in de zijkant van de bus gedrukt en heeft daardoor het rolmechanisme verbogen. De onderkant van de bus is gelukkig niet beschadigd en er lekt nergens olie. Dat is een meevalleer, het had veel erger kunnen zijn. Gelukkig sluit de deur nog wel en kunnen we door. Moe komen we in Agra aan, de stad van de Taj Mahal.

Als we de volgende morgen wakker worden, komt de regen met bakken uit de hemel. Het regent zo hard dat een bezoek aan de Taj Mahal en het fort geen zin heeft.

We besluiten de dag nuttig te besteden en gaan op zoek naar een ziekenhuis voor een second opinion voor Elles' oor. Het wordt in Agra afgeraden om naar 'privé-artsen' te gaan, omdat ze bekend staan om het oplichten van toeristen en het frauderen met creditcards. Daarom gaan we op zoek naar een 'gewoon' ziekenhuis. Na tien minuten zoeken hebben we er een gevonden. Als we het terrein op rijden schrikken we ons rot. De panden zijn in verregaande staat van verval. Toch stappen we uit. Bij de ingang hangt een bord met de tekst: THIS IS A CHILD FRIENDLY HOSPITAL! De ruimte ernaast heeft als titel: OPERATION THEATRE. Het is niet helemaal duidelijk welke deur we moeten hebben. Als we de eerste ruimte binnen lopen denk ik maar één ding: niet inademen! Wat een smerige chaos. Het is donker, stoffig en op de grond zitten allemaal verschrikkelijk zieke mensen. Alsof dat niet genoeg is, rennen er ook nog open door de gangen. Een dokter blijkt niet aanwezig te zijn. Elles kijkt me aan en ik begrijp haar meteen: plotseling gaat het heel goed met haar oor! We weten niet hoe snel we weg moeten komen. Buiten kloppen we eerst onze kleding uit voordat we de bus weer in stappen. Je zou er spontaan smetvrees van krijgen.

Omdat de harde moessonregen aanhoudt is het niet interessant om de Taj Mahal te bezoeken. Daarom besluiten we eerst door te rijden naar Varanasi, en op de terugweg een poging te doen om de Taj Mahal bij mooi weer te bezoeken. De weg is verschrikkelijk en de tocht duurt veel te lang. Maar na uren afzien en helemaal door elkaar gehusseld te zijn komen we aan in Varanasi. Op een groot bord lezen we dat we in 'de heiligste stad van India' zijn aangekomen.

"Noemen ze dit heilig? Ik vind 'de meest chaotische stad van India' meer op zijn plaats." Ik kan Elles alleen maar gelijk geven, maar zeg niets omdat ik me concentreer op de drukte om ons heen. Er blijkt een Hindoe-festival te zijn waardoor er tienduizenden mensen naar de stad zijn gekomen. Varanasi trekt al duizenden pelgrims die zich hier in de heilige rivier de Ganges willen wassen. Daarnaast heeft de god Shiva deze plek heilig verklaard, waardoor het de perfecte plek is om gecremeerd te worden. Dat geeft je een ticket naar het nirvana!

De oude stad blijkt een netwerk van kleine straatjes en gangetjes en heeft meer weg van een doolhof. Het is voor ons absoluut onmogelijk om de weg te vinden. In minder dan tien minuten zijn we verdwaald. Maar in Azië is er altijd wel iemand die je wil helpen. Aziz, een grappig klein jochie, kent de route naar de ghats, de heilige trappen die naar de Ganges leiden en waar alle pelgrims naartoe trekken om zich ritueel wassen. We volgen hem door de nauwe straatjes en springen over bergen afval en ontlassing. Ik hoop van harte dat het koeien-stront is. Maar de wetenschap dat slechts tien procent van de mensen hier

een eigen toilet heeft, stelt me niet gerust. Iedereen poept en plast op straat! En als je pech hebt, is dat dus recht voorjeneus!

Aangezien er veel etenstentjes in het oude centrum zitten, wisselen de sterke geuren elkaar af. Dan weer een vreemde kaaslucht, dan weer een poeplucht, een currylucht of een penetrante urinelucht. Ik durf niet vrijuit te ademen. De vreemde luchtjes prikkelen mijn neus al voordat ik ze heb kunnen thuisbrengen. Heel voorzichtig inademen. Gelukkig, curry. Dan weer heel voorzichtig inademen. Getver, urine! De eetlust vergaat ons al snel.

We weten de Ganges droog en niet al te vies te bereiken en zien dan dat Aziz ons heeft meegenomen naar de indrukwekkendste ghat: de *burning ghat*, de plaats waar de crematies plaatsvinden. Hier worden rijke hindoes gecremeerd. Het kost een paar duiten om het hout te kopen en al het papierwerk geregeld te krijgen, maar dan ga je wel regelrecht naar het nirvana. Voordat we een blik hebben kunnen werpen op de crematieplek, worden we uitgenodigd om in het naastgelegen gebouw een kijkje te nemen. Een stervende man ligt op de grond met daarnaast een broodmagere vrouw. Zij zijn minder gefortuneerd, wordt ons verteld, en ze hopen in Varanasi geld bij elkaar te krijgen om hier gecremeerd te kunnen worden. Ze wachten op de dood. We weten even niet waar we moeten kijken en zijn blij als we uitgenodigd worden op het balkon. Dit heeft een rechtstreeks uitzicht op de ‘burning ghat’. En dan zien we het: zes stapels brandend hout met daarop de resten van lijken. Er liggen ook een paar lichamen, gewikkeld in prachtige doeken, te wachten totdat er een vuur vrijkomt. De mannelijke familieleden staan eromheen. Het is een indrukwekkend proces. In stilte kijken we naar een nieuw lichaam dat klaargelegd wordt voor de crematie. Een grote stapel hout wordt opgestapeld, het lichaam wordt erop gelegd, de familie verricht wat rituele handelingen en dan wordt het vuur aangestoken. De familie lijkt gelukkig. Ons wordt gevraagd of we nog even dichtbij willen kijken. Uit een vreemd soort nieuwsgierigheid doen we dat ook. Voorzichtig lopen we de trap op en proberen de mannen die aan komen stormen met nieuwe stapels hout niet voor de voeten te lopen.

Bij iedere stap wordt de hitte groter. We kijken even snel. Het is niet shockerend, niet eng, niet ongemakkelijk. Het is heel vredig, het voelt heel natuurlijk dat de lichamen hier verbrand worden. Misschien komt het ook doordat de families die om de brandstapels staan niet emotioneel zijn, maar rustig de laatste eer betonen aan hun familielid.

Datum:

19 september 2003, 5:15 uur

Locatie:

Varanasi, India

ELLES

Opstaan om kwart voor vijf is iets waar we normaal gesproken niet erg goed in zijn. Maar vandaag springen we op dat tijdstip uit bed om rond zonsopgang de badrituelen bij de Ganges te bekijken. De intieme baddertafereelen vinden plaats in dezelfde rivier waarin het as van de crematierituelen wordt verstrooid. De riolering en het afval van Varanasi gaan ook rechtstreeks de Ganges in. Dit is iets waar wij heel erg aan moeten wennen. Het is dan ook de meest vervuilde rivier ter wereld. Om precies te zijn: drieduizend keer zoveel vervuiled als het maximaal toegestane niveau aan bacteriën in zwemwater volgens westerse standaards. Hier spoelen ze er zelfs hun mond mee.

We stappen net voordat de zon opkomt in een klein bootje. We genieten van het prachtige uitzicht over de Ganges met alle mannen en vrouwen die hun hele lichaam (en ziel) reinigen. Door de zware regenval staat het water hoog en is de stroming sterk. Daardoor moeten we vlak langs de kant blijven en krijgen we goed zicht op de rituelen op de ghats. We zijn nog geen drie minuten aan het dobberen als Michel me op de schouder tikt omdat hij iets in het water ziet drijven. Het zal toch niet...

Arme mensen die niet genoeg geld hebben voor hun crematie, worden als ze overleden zijn in de Ganges gegooid. Ze hopen op die manier alsnog in het nirvana terecht te komen. Het lichaam wordt netjes in een doek gebonden en met stenen verzwaard in het water gegooid. Helaas gebeurt het weleens dat de stenen losraken. Of erger, dat het lichaam wordt opgedoken door jochies die het doek opnieuw verkopen. Als de buit binnen is, drijft het lichaam verder aan de oppervlakte van de Ganges. Ik kijk geschockt toe als er inderdaad een naakt lichaam recht op onze boot afdrijft. Het komt zo dichtbij dat we de boot moeten bijsturen om een aanvaring te voorkomen. Onze roeier houdt zijn peddel even in de lucht om het lichaam langs te laten dobberen en gaat verder, alsof er niets aan de hand is.

Als ik net aan het idee gewend ben dat ik zojuist een lijk heb zien drijven, komt de volgende shock. Door de stand van de wind komt de geur pas nu bij ons aanwaaien: een weeëge geur van rottend vlees, die ik alleen ken van een vuilniszak die wekenlang in de brandende zon heeft gestaan en waarin zich nieuw leven heeft ontwikkeld. De geur van het rottende lijk vergeet ik nooit meer. Ik draai mijn hoofd weg en begin te kokhalzen. Ik sla een doek voor mijn gezicht en probeer me te beheersen. Ik durf geen adem te halen, maar snak naar lucht. De tranen lopen over mijn wangen, al huil ik niet. Had ik dit maar niet gezien. Had ik dit maar niet geroken.

Ik probeer me op iets anders te concentreren. Ik draai me naar de oever en kijk naar de badende mensen. Een paar vrouwen houden ook een doek voor hun neus. Maar op een halve meter voor de boot zit een man in het water. Hij laat zich niet door het dode lichaam uit zijn ritme brengen en gaat achter elkaar kopje onder. Dan maakt hij een kommetje van zijn handen en giet een flinke slok water in zijn mond. Ik zie dat hij het water eerst een paar keer door zijn mond laat spoelen voordat hij het weer uitspuugt. Mijn culturschok is compleet. De rest van de boottocht kan ik aan niet veel anders denken.

Pas laat in de middag durven we het weer aan om het oude centrum nogmaals in te gaan. We weten dat dit stadje zoveel uitersten heeft, dat het zonde is om het niet op film te zetten. Er is ook veel moois te zien langs de Ganges.

Voor we het weten bevinden we ons in een menigte die zich klaarmaakt voor een duik in de rivier. Het is een hindoe feestdag vandaag en overal vinden er speciale rituelen plaats om de god Ganesh te vereren. Alsof de Ganges nog niet genoeg vervuiled is, wordt het ene na het andere beeld van Ganesh in de rivier geknikkerd (met de nodige bloemen, kaarsen en etenswaren). Als de mensen zien dat wij aan het filmen zijn worden ze nog uitbundiger en gaan de geschenken met een nog grotere boog het water in. We filmen wat van het dagelijkse leven, de smalle steegjes, de rommel en de koeien die overal rondlopen. In een van de smalle steegjes komen we Aziz weer tegen. Deze keer vraagt hij of we bij hem thuis willen komen kijken. Dat doen we.

Bij Aziz thuis worden we met onze neus op het feit gedrukt dat er ook een heel ander leven bestaat dan wij in Nederland gewend zijn. Hij woont, samen met zijn vader en drie zusjes, in een vochtig hok van tweehalf bij tweehalf. Er staat alleen een kastje met daarop een klein kookstelletje. Verder ligt er een dun matje op de grond waar hij met zijn drie zusjes op slaapt. De vader ligt op een ander matje aan het voeteneind. We begrijpen nu waarom Aziz ons zo graag de weg wilde wijzen. Zijn moeder is pas overleden en zijn oude vader lukt het maar net om genoeg bij elkaar te schrapen. Aziz probeert af en toe bij te verdienen om iets extra's bij te dragen. Al is hij de jongste van het gezin, hij is de enige jongen en voelt zich verantwoordelijk

voor de rest van het gezin. We kletsen wat en vragen of Aziz ons wat mooie plekken kan laten zien om te filmen. Hij doet het maar wat graag.

De volgende dag stappen we om half tien 's-ochtends in een auto-riksja om een bezoek te brengen aan het SOS-kinderdorp in Varanasi. In India zijn op dit moment vierendertig dorpen. Vele kinderen hebben hier een nieuw thuis gevonden. Aardbevingen en ander natuurgeveld zijn naast huiselijk geweld de voornaamste redenen dat kinderen in India er alleen voor komen te staan en in een SOS-kinderdorp belanden.

We bezoeken een van de moeders. Moeder Santha is al bijna eenentwintig jaar aan dit SOS-kinderdorp verbonden. Ze heeft vele kinderen groot gebracht. Trots vertelt ze over haar oudste kinderen. Eentje is arts geworden, een ander maakt prachtige kunst (de hele kamer hangt ermee vol), eentje werkt als leraar. Ja, eigenlijk is ze trots op al haar kinderen. We krijgen een dikke knuffel van haar en wandelen door naar de SOS-school, die naast het dorp ligt. Er gaan twaalfhonderd kinderen naar deze school. Voor een deel zijn het kinderen uit het kinderdorp. Maar het overgrote deel komt uit arme gezinnen uit de omgeving. In een van de klasjes wordt spontaan een hindoeledje voor ons gezongen. We blijven tot laat in de middag.

Datum:

21 september 2003, 12:15 uur

Locatie:

Agra, India

ELLES

Weer terug in Agra hebben we gelukkig beter weer en kunnen we de wereldberoemde liefdesgraftombe, de Taj Mahal, bezoeken. We beginnen eerst bij het Fort Agra, een groot rood fort (ooit een militaire basis, daarna een paleis en tot slot een gevangenis) aan de overkant van de Taj Mahal. Sjah Jahan, de bouwer van de Taj Mahal, is hier opgesloten nadat de Taj Mahal klaar was en hij zijn vrouw had begraven. Het trieste van dit liefdesgebouw is dus dat de Sjah zijn vrouw nooit meer heeft kunnen bezoeken. Hij kon haar graf alleen van een afstand bekijken vanuit het fort. In het fort worden we belaagd door Indiërs die met ons op de foto willen. We poseren als echte celebrity's, met overal om ons heen flitsende camera's en opgewonden mensen. We vragen ons af wat ze met deze foto's doen. Het is al opgevallen dat iedere taxichauffeur die we ontmoeten toevallig heel goede vrienden heeft in Nederland. En vervolgens een foto of visitekaartje uit zijn portefeuille weet te toveren. Zouden wij bij deze mensen vanaf nu ook als Hollandse vrienden uit een portefeuille getoverd worden als er andere Hollanders in de taxi stappen?

We drentelen verder en steken de weg over naar de Taj Mahal. Als we bij de ingang aankomen worden we weer belaagd, deze keer door jongens die ons van alles en nog wat willen aansmeren. Ansichtkaarten, reisgidsen, de meest lelijke beelden en zwepen. Wat moeten we in godsnaam met een foelijke zweep? Als ik probeer uit te beelden wat je er zoal mee kunt doen en begin met Indiana Jones-taferelen en eindig met wat 'andere bewegingen', schudden we ze heel gemakkelijk van ons af. Het blijkt dé techniek om van hardnekkige verkopers af te komen. Gewoon heel raar doen, dan weten ze niet wat ze met je aanmoeten.

De Taj Mahal is echt een meesterlijk bouwwerk. Het hele complex is volstrekt symmetrisch opgezet. De romige tint van het lichtgekleurde marmer verandert met de stand van de ondergaande zon langzaam van wit naar een zweem van paars, om uiteindelijk een rode gloed te krijgen. Het is adembenemend mooi. De reflectie in het water van de fontein maakt het plaatje compleet. We lopen er uren rond om alle hoeken en gaten van dit prachtige bouwwerk volledig in ons op te nemen.

De volgende dag rijden we vroeg weg uit Agra. Af en toe moeten we flink in de rem omdat er mensen zonder te kijken oversteken of met hun auto plotseling de weg oprijden. Al na een uur of drie hebben we vier bijna-ongelukken achter de rug en zitten de vermoeidheid en de stress al weer goed tussen de schouderbladen. Toch willen we koste wat kost Amritsar bereiken, om op tijd te zijn voor de bruiloft in het SOS-kinderdorp in Pakistan waarvoor we zijn uitgenodigd.

Als we op een paar uur rijden van Amritsar op een brug rijden, komt er tot onze schrik een vrachtwagen met grote snelheid op onze weghelft recht op ons af. Een onhandige inhaalmanoeuvre op de tjokvolle weghelft van de tegenliggers. Aan onze kant is ook geen uitwijk mogelijkheid dus we zitten als ratten in de val. Als een dolle met de koplampen knipperen blijkt geen effect te hebben. De vrachtwagenbestuurder (waarschijnlijk dronken, want zo rijden er veel door India) komt met hoge snelheid aandenderen. We vrezen het ergste. We stoppen op de brug en twijfelen of we de bus in zijn achteruit moeten zetten. Maar achter ons is een lange rij auto's, waardoor we geen kant uit kunnen. Elles besluit actie te ondernemen en terwijl ik met de lichten knipper, klimt ze half uit het raam en toertert met de gashoorn. Het oorverdovende lawaai heeft succes. De vrachtwagenchauffeur realiseert zich dat zijn actie kansloos is en trapt ineens hard op zijn rem. Met piepende banden raakt hij in een slip en komt op een paar meter afstand van ons tot stilstand. Trillend kijken we tegen de grill van de enorme vrachtwagen aan. Op dat moment breekt er iets in ons en voor we het weten hangen we gillend en vloekend uit het raam. De chauffeur kijkt alsof het de gewoonste zaak van de wereld is, voegt weer in op zijn eigen weghelft en rijdt door.

Tranen van angst en woede lopen over onze wangen. Nog nooit hebben we de dood zo dicht in de ogen gezien. Bibberend rijden we verder. Als er vervolgens weer achteloze wandelaars zonder te kijken de weg oversteken, krijgen ze de wind van voren. We hebben het gehad met het rijden in India. Misselijk van spanning en vermoeidheid rijden we 's-avonds laat Amritsar in. Gelukkig heeft Mrs Bandhari nog een kamertje vrij in haar guesthouse. Zonder een hap te eten crashen we op de kamer. Pas uren later vallen we in slaap.

We slapen tot laat in de middag. Gelukkig weten we een plek waar we perfect van de stress af kunnen komen: de Gouden Tempel. Ook al zijn we er al een keer geweest. De rustgevende muziek en het zingen van de gebeden uit het heilige boek van de Sikhs maken de Gouden Tempel uniek.

Het tempelcomplex is enorm groot en de beste manier om ervan te genieten is aan het meer gaan zitten waar de tempel in ligt, en te kijken naar alle pelgrims. Er zijn maar weinig toeristen, in tegenstelling tot de Taj Mahal. Als de zon onder is, de lampen aangaan en het licht weerkaatst op de Gouden Tempel is de plek helemaal een sprookje.

Elke ochtend, om vier uur, wordt het heilige boek van de Sikhs vanuit een kluis naar de Gouden Tempel gebracht. Nadat er de hele dag door verschillende priesters uit is voorgelezen, wordt het boek 's-avonds weer veilig opgeborgen. Aangezien deze ceremonie om tien uur begint, zorgen we dat we rond half tien weer in de buurt van de Gouden Tempel staan. De voorbereiding voor de ceremonie is net begonnen. Een gouden kist wordt met speciale doeken bekleed. Onder luid gejuich en gezang wordt de kist naar de tempel gedragen. Daar verdringt iedereen zich om deel te kunnen nemen aan het ritueel. Als het boek eenmaal in de kist ligt stijgt de spanning. Overal om mij heen staan mannen met hun handen in de lucht om de kist aan te raken. Er ontstaat een sfeer die tegen de grens van hysterie aan ligt. Als de kist het plein bereikt, is de menigte niet meer te houden. Voor ik het weet word ik meegesleurd. Binnen een paar seconden ben ik Elles uit het zicht verloren. Ik probeer alles zo goed mogelijk te filmen, maar door de opgezwepte massa lukt het maar net om er iets van vast te leggen. Dan haasten de dragers van de kist zich de trap op naar het gebouw waar de kluis zich bevindt. Als het boek is opgeborgen, keert de serene rust weer terug. Sommige deelnemers aan de ceremonie is het te veel geworden. Ze liggen vermoed op het plein en worden door familie of vrienden gesteund. Ik kan Elles gelukkig weer snel terugvinden. We kijken elkaar aan en moeten lachen. Wat een aparte gebeurtenis.

De volgende morgen gaan we nogmaals terug naar de tempel. We hebben gehoord dat er iedere dag gratis maaltijden verstrekt worden aan de tienduizenden pelgrims die hier komen. Het moet bijzonder zijn om daar iets van mee te maken.

Bij de tempel aangekomen lopen we meteen door naar de 'free kitchen'. We hadden al gemerkt dat er veel mensen naar de tempel komen maar als we horen dat er meer dan dertigduizend gratis maaltijden per dag worden weggegeven, kunnen we het bijna niet geloven. Ook toeristen zijn van harte welkom.

We beginnen bij de rij voor de borden. Daar krijgen we een soort stalen gourmetbord uitgereikt. We lopen een enorme hal in. Op de vloer liggen lange rieten matten. De meeste matten zijn al bezet met etende mensen. De nieuwe stroom mensen wordt naar de laatste vrije that geleid en ook wij mogen op de grond plaatsnemen. De vrijwilligers staan al klaar met stalen emmers waaruit zij het eten zullen serveren. Met een enorme pollepel wordt het voor- en het hoofdgerecht op ons bord gekwakt. Erg secuur werken de mannen niet en de spatters vliegen me om de oren, een deel belandt op mijn broek en het tapijt. We krijgen dahl, een soort gebonden linzensoep, rijstepap en naan (dun brood). Het ziet er niet echt aantrekkelijk uit. De dahl en de rijstepap verschillen alleen van kleur. Kleine korreltjes in een natte, kleffe substantie, groen voor de dahl, crèmekleurig voor de pap. Als ik mijn hand uitsteek om het brood aan te nemen, wordt het me geweigerd. Dat brood leek me nou juist zo lekker om nog iets vasts binnen te krijgen. Een oude rimpelige man naast me gebaart dat ik het brood met twee handen aan moet nemen. En inderdaad, als ik twee handen opsteek krijg ik toch een stukje.

Er is geen bestek. We hebben dat al vaker meegemaakt, dus we worden steeds behendiger met onze vingers. Toch blijft het gek om gebonden soep en pap met je handen te eten. De dahl eten we door een kommetje van het brood te maken en het daarmee naar binnen te gieten. De pap wordt bij ons een grote smeerboel. Maar het smaakt buitengewoon lekker. Best knap als je ziet om wat voor hoeveelheden het gaat.

Als we klaar zijn, vragen we of we een kijkje achter de schermen mogen nemen. Buiten zitten zes mensen knoflook te pellen, vier mannen pepers te snijden en zijn tientallen mensen druk bezig met het afwassen van alle bordjes. Binnen wordt de volgende lading dahl alweer bereid. Twee mannen roeren samen met een enorme spatel in een pan met een doorsnede van anderhalve meter. Tientallen vrijwilligers proberen de aanvoer van pelgrims en eten te stroomlijnen.

In de namiddag controleren we de bus op mankementen. Voor we China in rijden willen we de bus van top tot teen gecontroleerd hebben. Alle onderdelen moeten in goede staat zijn, omdat we die in China waarschijnlijk niet kunnen krijgen.

De bus heeft meer schade geleden in India dan we verwacht hadden. Een schokbreker functioneert niet goed meer en alle rubbers van de stuurbogels zijn kapot. Ook de handrem is aan vervanging toe. We besluiten de bus in Lahore, net over de grens, onder handen te laten nemen.

De volgende morgen rijden we extra voorzichtig de laatste kilometers naar de grens. We weten dat de wegen in Pakistan een stuk beter zijn en dat het verkeer rustiger is. We kijken ernaar uit. Als we eindelijk de grens oversteken halen we opgelucht adem. We hebben India overleefd. We worden herkend door de beambten aan de Pakistaanse kant, die we een paar weken eerder gefilmd hebben. Ze salueren vriendelijk en we stoppen even om een handje te schudden.

“How was India?” vragen ze.

“Do you know what India means?”

“No, what’s that?”

“INDIA stands for: I’ll Never Drive It Again!”

Datum:

25 september 2003, 18:40 uur

Locatie:

SOS-kinderdorp Lahore, Pakistan

MICHEL

We arriveren laat in de middag bij SOS-Kinderdorpen in Lahore. De kinderen die buiten aan het spelen zijn en ons aan horen komen, stormen enthousiast op de bus af. We krijgen een paar dikke knuffels.

We hebben nog één taak voor vandaag: het vinden van een mannetje voor het repareren van de bus. We hebben geen idee hoe de wegen in China zullen zijn, maar hebben in ieder geval een zwaar traject in het vooruitzicht met de Pakistaanse Himalaya, waar de hoogste snelweg ter wereld loopt: de Karakoram Highway.

Rabia, een van de medewerkers van het kantoor van SOS-Kinderdorpen, kent een goede Volkswagen-specialist.

Mister Daniels blijkt een bijzonder aardig oud mannetje te zijn, en handig met Volkswagen-motortjes. Hij woont in de buurt van het SOS-kinderdorp.

Als we hem net voor het donker ontmoeten is hij bezig met een oud Kevertje. Hij laat meteen alles uit zijn handen vallen als hij Hippie ziet. We leggen uit dat de handrem niet echt lekker werkt, maar kunnen de zin niet eens afmaken. Voor we het weten ligt Mister Daniels al onder de bus. Binnen een paar minuten heeft hij de banden eraf gehaald om de remmen te controleren. Conclusie: *very bad!* De remmen moeten gereviseerd worden, vooral omdat we richting Himalaya gaan.

Daarna leggen we uit dat een rubberen T-splitsing, die het overdruksysteem van de benzinetank regelt, is gescheurd en dat we die gerepareerd hebben met tape. Ook hier bedenkt hij direct iets op.

Dan vragen we hem even te kijken naar de rubbers van de stuurkogels. Drie van de vier rubbers blijken compleet verwoest en zitten vol modder en andere rotzooi in plaats van vet. Ook de originele schokbrekers blijken volledig op te zijn. We vermoeden dat dit weleens een fortuin kan gaan kosten. Maar het is voor onze eigen veiligheid, dus het moet gebeuren.

We durven het bijna niet te vragen, maar willen toch wel weten wat dit geintje gaat kosten. Hij vertelt ons, met een frons op zijn gezicht dat hij er twee dagen mee bezig is en dat hij een paar keer de stad in zal moeten om extra materiaal te kopen. Met een serieuse blik kijkt hij naar de auto en zucht. We hebben nogal wat onderdelen nodig. Eeuw ja, dus hoeveel gaat het ons dan ongeveer kosten?

Mister Daniels neemt zijn tijd en we zien hem rekenen. Dan kijkt hij ons verwijfeld aan en komt met... 175 euro! Een complete revisie van de remmen, een revisie van de stuurinrichting, vier heavy duty-schokbrekers, nieuwe ruitenwissers, olie verversen, kleppen stellen en een nieuwe benzineleiding inclusief twee hele dagen werk, voor slechts 175 euro! Wat een heerlijk idee!

Datum:

27 september 2003, 18:40 uur

Locatie:

SOS-kinderdorp Lahore, Pakistan

ELLES

Madina, een van de meisjes uit het SOS-kinderdorp, gaat trouwen. Het is een belangrijk moment, omdat ze haar gezin en haar dorp zal verlaten om met een haar nu nog onbekende man mee te gaan. Het is een naar islamitisch gebruik gearrangeerd huwelijk, dus de familie heeft de bruidegom uitgezocht. Maar het meisje moet wel toestemming geven, anders vindt er geen huwelijk plaats. Een bruiloft in Pakistan duurt veel langer dan een dag. Het blijkt dat er twee weken voor de echte bruiloft iedere avond al een beetje feest wordt gevierd. De oudste meiden uit het dorp komen dan samen om liedjes en dansjes in te studeren, jurken in elkaar te zetten en de handen met henna te versieren. De liedjes en dansjes zullen op zaterdagavond, de vooravond van de officiële plechtigheid, worden opgevoerd.

En dan is het zaterdag. Ik zit ondertussen al goed onder de henna. De hele nacht heb ik mijn handen niet mogen wassen omdat er de mooiste creaties op geschilderd zijn. De modderachtige substantie moet intrekken en mag er pas na een nacht slapen afgespoeld worden. Ik heb geen idee hoe lang de oranjebruine figuurtjes op mijn handen zichtbaar blijven. Ik heb me voor de gelegenheid ook in een Pakistaans pakje laten hijsen: een wijde broek met een kruis tot op mijn knieën, een jurkje eroverheen en van dezelfde stof een grote sjaal die ik nonchalant over mijn schouders naar achteren laat hangen.

Om negen uur 's-avonds worden we door een paar meiden uit het dorp opgehaald. Het gaat zo beginnen. In de tuin van het kinderdorp zijn matten op de grond gelegd en de meeste meisjes hebben er al op plaatsgenomen. Een van de meiden slaat op een trommel, de rest zingt enthousiast de ingestudeerde liedjes. Om elf uur is het zover. De bruidegom en zijn familie zijn ook in het dorp gearriveerd (iets wat ook vrij modern is, omdat ze elkaar meestal alleen op de dag waarop de handtekeningen worden gezet, in dit geval de zondag, te zien krijgen).

Met veel bombarie worden ze onthaald. De vrijgezelle vrienden van de bruidegom dansen fanatiek om hem heen. Een drumbandje maakt het feest compleet. Een van de mannen gooit continu geld naar het hoofd van de bruidegom om hem een 'rijk' leven toe te wensen. Nadat het ontvangstritueel is afgerond, neemt hij plaats op een stoel. Maar waar is de bruid? We hebben haar de hele avond nog niet gezien.

De spanning is van het gezicht van de bruidegom af te lezen. Wat moet dit een heftig moment zijn, de eerste ontmoeting met zijn aanstaande bruid.

Dan, rond twaalven, komt Madina naar buiten. Ze is prachtig gekleed in een gele glitterjurk. Haar hoofd is bedekt met een grote doek en haar gezicht is niet zichtbaar. Ze wordt door haar moeder en een vriendin naar haar stoel begeleid. Eerbiedig neemt ze plaats naast haar aanstaande. Tot onze verbazing blijft ze zich verschuilen onder de doek. Ze kan haar aanstaande man dus niet zien, al weet ze dat ze naast hem zit. Ook hij doet geen poging haar aan te kijken. Het blijkt erbij te horen. Het bruidspaar mag elkaar vanavond nog niet zien. Wat moet dat een verschrikkelijk spannend gevoel zijn.

Een van de oudste zussen komt aangelopen met een schaal zoetigheden. Een voor een krijgen ze stukjes in hun mond gestopt. Dit zal ze een voedzaam leven geven. Na een uur is het feest voorbij en wordt de bruid weer naar binnen gebracht. Morgen zal het haar grote dag zijn. Dan mag ze haar gezicht opmaken, een mooie jurk aantrekken en gaat ze na de huwelijksvoltrekking mee naar het huis van haar man.

De dag van de echte huwelijksvoltrekking is aangebroken. Om negen uur 's-avonds gaan we naar het schooltje bij het kinderdorp. Het heeft vandaag geregend, dus het feest wordt binnen gehouden.

Iets na negenen doen de bruidegom en zijn familie met veel bombarie hun intrede. Ook de vrijgezelle vrienden zijn van de partij en dansen wild om de bruidegom heen. De spanning is van het gezicht van de bruidegom af te lezen. Aan zijn ogen te zien heeft hij niet veel slaap gehad.

De mannen en de familie nemen plaats op het podium in de gymzaal, en met veel toeters en bellen worden er verschillende rituelen afgewerkt. Van de bruid is nog geen spoor te bekennen. De hele ceremonie van het zetten van handtekeningen tot en met

de eerste felicitaties worden zonder bruid afgehandeld. Pas als alle puntjes op de i zijn gezet, mag de bruid erbij komen.

Madina is prachtig gekleed in een roodgouden bruidsjurk. Trots betreedt ze de zaal. Haar zusjes hebben haar prachtig opgemaakt. Ze ziet er zelfverzekerd uit, ze is duidelijk blij met haar beslissing. Ze neemt plaats naast haar man. Nog steeds kijken ze elkaar niet aan.

De vrouwen uit het gezin van de man tonen de meegebrachte bruidsschat, die gebruikelijk is in deze landen. Zonder bruidsschat geen huwelijk. Ze laten alle jurken zien die voor Madina zijn gemaakt en showen de meegebrachte sieraden aan de genodigden. Na enkele afrondende ceremonies, zoals het drinken van melk, aangeboden door de jongste zus van de bruid, en het in ontvangst nemen van de felicitaties, is het feest over. Dit is het moment van vertrek. Een emotioneel moment, omdat ze nu echt afscheid moet nemen van het SOS-dorp, haar SOS-moeder en al haar broertjes en zusjes. Tranen lopen over de wangen van de kersverse bruid en haar moeder. Al valt het afscheid zwaar, beiden zijn trots. De moeder heeft haar taak vervuld en haar dochter gaat een mooie toekomst tegemoet met haar man.

Datum:

28 september 2003, 18:40 uur

Locatie:

Werkplaats van Mister Daniels, Pakistan

MICHEL

Als we de volgende dag Mister Daniels opzoeken, is hij druk bezig met het installeren van de onderdelen. We kijken een tijdje toe.

“Mister Daniels, we can use a man like you in China, it would be great to take you all the way to Beijing!” grapt Elles.

Als we dan midden in de woestijn stil komen te staan hebben we in ieder geval een persoon met verstand van auto's binnen handbereik.

Die grap valt anders bij Mister Daniels dan we verwacht hadden. Want als we in de namiddag nogmaals gaan kijken hoe het gaat met de opknapbeurt, staat hij klaar met een koffertje en zijn paspoort. Het is altijd al zijn droom geweest om die kant op te gaan en hij vond de aanbieding zo aardig, dat hij besloten heeft om mee te gaan, zegt hij.

Ik weet niet waar ik kijken moet. Ik begin te stotteren en verzin een leugentje om bestwil. “O, wat vervelend, we hebben een visum voor maar twee personen om in de bus naar China te rijden. Helaas hebben we van de ambassade te horen gekregen dat de derde persoon niet mee mag gaan.”

Ik zie de teleurstelling op zijn gezicht. Zijn droom om China te bezoeken, gaat in rook op. Hij staart naar beneden, draait zich om en loopt weg. Mister Daniels heeft prachtig werk geleverd aan de bus en het enige wat we kunnen doen, is hem bedanken met een klein cadeautje dat we voor dit soort situaties uit Nederland hebben meegenomen. We maken een testrondje, bedanken hem duizendmaal en rijden daarna terug naar het SOS-kinderdorp om afscheid van de kinderen te nemen. Alle lieve medewerkers, moeders en kinderen hebben ervoor gezorgd dat we hier een heerlijke tijd hebben gehad. We hebben ons even onderdeel van de SOS-familie gevoeld.

Datum:

2 oktober 2003, 14:00 uur

Locatie:

Snelweg Lahore-Islamabad, Pakistan

ELLES

Het is een uur of twee als we de snelweg oprijden naar de Pakistaanse hoofdstad, Islamabad. We zijn verbaasd over de perfecte staat van de weg, maar meer nog van het feit dat er om de paar kilometer een politiewagen staat om de weg in de gaten te houden. Waarschijnlijk staan ze er om te zorgen dat de boeren met hun vee de weg niet gebruiken. We vinden het wel wat overdreven voor die drie weggebruikers die we in het afgelopen halfuur hebben gezien. Een goede kaart van Islamabad hebben we niet dus we hebben moeite om de camping te vinden waar, zoals we hebben vernomen, meerdere overlanders verblijven. En al is de stad ordelijk ingedeeld in wijken, toch begrijpen we er niets van. Anderhalfuur rijden we rond door de buitenwijken van Islamabad. We doen hier en daar navraag maar zonder succes.

Dan geven we het op en zoeken we een goedkoop hotelletje in de moslimwijk. Na drie ranzige hotels met kamers vol schimmel gezien te hebben, vinden we eindelijk een kamer die relatief beslaapbaar is.

De volgende morgen checken we vroeg uit en rijden we naar de Chinese ambassade, waar onze visa klaar moeten liggen. Daar hangt een papiertje aan de deur: ambassade tot 7 oktober gesloten, vanwege een nationale vakantie. We balen, want dat betekent dat we minder tijd hebben in de Pakistaanse Himalaya op de KKH, oftewel de Karakoram Highway. We zullen dus een week langer in de omgeving moeten blijven.

Omdat we er niets aan kunnen veranderen maar ook geen week in Islamabad willen rondhangen, pakken we de kaart erbij om een alternatieve route te zoeken. We besluiten naar Peshawar in het oosten te rijden. Vanuit deze stad kun je gemakkelijk een dagtrip maken naar de beroemde Khyber Pass die Pakistan met Afghanistan verbindt. In de loop der eeuwen is er vanwege de strategische ligging vaak om deze pas gevchten. We besluiten geen minuut te verliezen en gaan meteen op pad.

Peshawar ligt tegen een van de ‘tribal areas’, de gebieden waar de stammen heersen, in het oosten van Pakistan. Hoe dichter we bij Peshawar komen, hoe minder vrouwen er op straat lopen. De paar vrouwen die we zien zijn stevig ingepakt en hebben zelfs gaasjes voor hun ogen.

Onderweg passeren we veel militaire colonnes. De hoeveelheid zwaarbewapende mannen doen ons denken aan Baluchistan in het zuiden van Pakistan. Gelukkig zwaait ook hier iedereen nog even enthousiast als we langsrijden.

In Peshawar gaan we op zoek naar de beroemde Khan Club, de plek waar buitenlanders elkaar ontmoeten. De kamers moeten er geweldig zijn. De club blijkt in het oude gedeelte van de stad te liggen. Als we door de drukke en chaotische straatjes rijden, worden we van alle kanten aangestaard door mannen van het type Bin Laden.

Wederom wordt het straatbeeld compleet bepaald door mannen met lange gewaden, lange baarden en tulbanden. We krijgen niet echt het gevoel dat we in een veilig gedeelte van de stad zitten. De doordringende blikken tegen de achtergrond van armoede geven ons een onbestemd gevoel waar we geen raad mee weten.

Eenmaal aangekomen bij de Khan Club geeft een beveiligingsbeamte ons een goedkeurend knikje en kunnen we de bus parkeren. We springen uit de bus, zetten hem voor de zekerheid op het alarm en gaan naar binnen. Daar krijgen we van een sombere eigenaar te horen dat de Khan Club gesloten is. Uitgerekend vandaag heeft hij de knoop doorgehakt om de tent te sluiten. Na 11 september en de oorlog in Afghanistan zijn er geen toeristen meer geweest. Het is financieel niet haalbaar meer. De man bevestigt onze intuïtie: de buurt is niet meer veilig en dat geldt voor het grootste deel van Peshawar. Overdag kunnen we prima de straat op, zegt hij, maar ‘s-avonds moeten we echt binnen blijven. En ik kan maar beter een sluier dragen. Dan gaat opeens het alarm van de bus af. Ik ren achter Michel aan naar buiten. Twee kleine jongetjes staan op de bumper en rennen weg als ze ons zien. Het valt mee maar toch voelen we ons hier niet prettig meer.

Net op het moment dat we weer naar binnen willen gaan, horen we een Nederlander praten. “Hé, een Nederlands nummerbord,” zegt de jongen die met zijn vriendin komt aanlopen. Ze stellen zich voor als Dennis en Vicky. Ze waren ook op zoek naar de Khan Club, niet om te slapen maar om er te eten. Zij blijken al een prima hotelletje gevonden te hebben en weten dat de bus er uit het zicht geparkeerd kan worden.

Gezamenlijk rijden we naar het hotel. Het ligt midden in het centrum en de parkeerplaats, die op een soort binnenplaats ligt, wordt vierentwintig uur per dag bewaakt. We zijn blij als we eindelijk binnen zijn. We gaan de straat niet meer op en blijven

de hele avond veilig op het dakterras van het hotel. Het is er heerlijk en we nemen lekker de tijd om alle sterke reisverhalen te delen met Dennis en Vicky. Het is al laat als we uitgekleedst op ons bed neerploffen.

Datum:

4 oktober 2003, 12:15 uur

Locatie:

Peshawar, Pakistan

ELLES

Peshawar, in de deelstaat North Western Frontier, heeft veel Afghaanse invloeden. Dit komt door de miljoenen Afghanen die de afgelopen jaren hun eigen land zijn ontvlucht en zich net over de grens van Pakistan hebben gevestigd. Aangezien de Pakistaanse regering de vluchtelingen wel wilde opvangen, maar ook onder controle wilde houden, ontstonden er hier enorme vluchtelingenkampen.

SOS-Kinderdorpen heeft verschillende noodhulpprojecten in de Afghaanse vluchtelingenkampen opgezet. Aangezien de vluchtelingen onder barre omstandigheden en met weinig voorzieningen moeten leven, is de behoefte aan medische hulp erg groot. Een van die SOS-projecten, een kinderziekenhuis, willen we graag bezoeken. We nemen contact op en worden dezelfde dag nog bij ons hotel opgepikt door een van de medewerkers. Samen met een beveiligingsbeambte rijden we naar het ziekenhuis. Onderweg zien we een markt waar Afghaanse paarden worden verhandeld. Uit nieuwsgierigheid vragen we of we er even mogen filmen. We lopen het terrein op, op de voet gevolgd door de bewakingsbeambte. Op het moment dat er een man met een enorm wapen naast me gaat staan, geeft Michel me onopvallend een hint dat ik door moet lopen. Ik schrik me rot, maar durf het niet te laten merken. Dan zie ik dat ook de bewakingsbeambte, die aan de andere kant naast me staat zijn wapen in zijn hand heeft genomen en de man goed in de gaten houdt. Ik draai me om en loop regelrecht naar de auto. Michel volgt me op de voet. Vanaf nu ga ik de auto pas uit als we op de plek van bestemming zijn aangekomen. Met de beveiligingsman bij ons zouden we veilig moeten zijn. Maar ook zijn enorme pistool geeft mij een rotgevoel. Ik moet erg wennen aan al die wapens. Wanneer we bij het ziekenhuis aankomen en we de eerste kinderen zien, schrikken we toch wel even. Het zijn beelden die je normaal gesproken alleen op de televisie ziet. Bolle buikjes van de ondervoeding, tranen in hun ogen. Hulpeloos staren de kleintjes ons aan. Hepatitis en malaria zijn naast ondervoeding veel voorkomende problemen bij de kinderen uit het vluchtelingenkamp. We zien een jongetje van anderhalfjaar oud dat net zoveel weegt als een pasgeboren baby. We moeten echt even slikken. SOS-Kinderdorpen probeert deze kinderen extra voeding te geven zodat ze weer wat kunnen aansterken, en probeert daarnaast de moeders te leren wat goed voor hun kinderen is.

Vrouwen, zo horen we, raken aan de lopende band zwanger. Zodra het ene kind is gebaard, zijn ze alweer zwanger van de volgende. En dan stopt de borstvoeding voor de pasgeboren baby. De vrouwen denken namelijk dat het slecht is voor de baby in de buik als ze de pasgeborene borstvoeding blijven geven. Zo'n kindje krijgt dan te eten wat de pot schaft en dat is natuurlijk niet goed. SOS-Kinderdorpen probeert de vrouwen te begeleiden.

Tevens geven ze voorlichting over ‘family planning’ om de aantallen een beetje onder controle te houden. Een van de vrouwen heeft al twintig kinderen op de wereld gezet. Ze was op een gegeven moment oma, en liep samen met haar dochter met een dikke buik, in afwachting van de volgende kleine. Het is een onwerkelijke wereld waar we ons in begeven. We kunnen de indrukken en emoties moeilijk verwerken.

Datum:

5 oktober 2003, 10:15 uur

Locatie:

Peshawar, Pakistan

MICHEL

We worden gewekt door gebonk op de deur. We hebben ons verslapen! Voor vandaag hebben we een tripje geboekt naar de Khyber Pass, midden in de *tribal area* in het grensgebied met Afghanistan. De gids die ons zal begeleiden staat fris voor de deur. Wij hebben nog even nodig om wakker te worden. Na een plens water over ons gezicht en snel een kop thee springen we een kwartier later gezamenlijk in de bus. We moeten eerst nog even een beveiligingsbeamte oppikken, want zonder beveiliging kom je het gebied niet in. En we moeten een soort document regelen waarin staat vermeld dat we toestemming hebben om het gebied in te rijden. Dat bewijs kun je voor paar roepjes in een buitenwijk van Peshawar krijgen.

Ik moet stoppen voor een klein huisje en loop naar binnen, op de voet gevolgd door onze gids. Het kantoor is gevuld met enkel mannen. Er is blijkbaar net iets gebeurd in de regio, want in het midden zitten een paar mannen met hun handen geboeid, omringd door politiemannen. Onze gids stelt me voor aan de beveiligingsbeamte die met ons mee zal rijden. Het is niet het Arnold Schwarzenegger-type dat je zou verwachten. Deze man lijkt meer op een gezellige opa in een militair tenue dat meer op een pyjama lijkt. Ik hoop van harte dat hij geen rare dingen van plan is met de enorme kalasjnikov die hij stevig in zijn hand houdt. Nadat we de benodigde papieren hebben gekregen, lopen we naar buiten. De oude man heeft moeite met instappen. "Zijn we nu veilig?" zegt Elles bedenkelijk. Opa laat intussen trots zien dat zijn wapen goed geladen is. Mooi, houden zo!

Onderweg naar de Khyber Pass passeren we de 'Smugglers Bazaar', oftewel de smokkelaarsbazaar. Dit is dit de plek waar alle in Pakistan verboden goederen via het Midden-Oosten en Afghanistan het land in worden gesmokkeld. In de *tribal area* bestaan geen regels of wetten. Daarnaast is de plek berucht en beroemd om de productie van drugs. "Of we even een kijkje willen nemen?" vraagt onze gids. Heel luchting vertellen we dat we uit Nederland komen en dat wij dat soort spul wel kennen. We voelen ons met de minuut ongemakkelijker.

We passeren een enorm groot huis, afgeschermd door een nog grotere muur eromheen. Onze gids vertelt ons dat dit huis van een van de stamhoofden uit dit gebied is.

"Wat doet zo'n stamhoofd eigenlijk voor de kost, zo in het dagelijks leven?"

"Nou," legt onze gids uit, "hij produceert zijn geld zelf. Hij is gespecialiseerd in het namaken van Amerikaanse dollars en Britse ponden."

Dit zijn dingen die ik liever niet hoor. Misschien kan het tegen je gebruikt worden, omdat je te veel weet. Ter geruststelling vraag ik of dit algemeen bekend is. "Ja, natuurlijk," zegt de gids. "Dit is tribal area, hier kan alles."

We beginnen ons af te vragen of het wel veilig is wat we doen. We vertrouwen op het feit dat de trip vermeld staat in onze reisgids als een 'must see'.

Een uurtje later komen we aan bij het hoogste punt van de Khyber Pass. We mogen even een kijkje nemen door een van de verrekijkers op een militair terrein. We kunnen het grensgebied perfect zien, en zelfs een stuk van Afghanistan. Er staan allemaal vrachtwagens klaar om Pakistan in te rijden. Ik vraag me af of het spullen zijn voor de 'Smugglers Bazaar'. De beelden van het landschap doen me denken aan de laatst vertoonde filmpjes van Bin Laden: ruig berglandschap met weinig begroeiing. Eigenlijk een landschap waar een normaal mens niets te zoeken heeft. Ik probeer een geintje te maken en roep dat ik hem zie. De militaire beamte die naast de kijker staat, kijkt me verschrikt aan. "Wie zie je?" vraagt hij nieuwsgierig.

"Bin Laden! Kijk, daar loopt-ie."

De man kan er de lol niet van inzien en de rondleiding houdt abrupt op.

Vlak bij de bus drinken we bij een andere militaire post een kopje groene thee. De mannen zien er ruig uit, maar niet bepaald strijdvaardig. Opeens wordt er iets in mijn oor gefluisterd.

"*Hasjesj?*" Een beamte staat naast me met een klein pakketje '*fresh Afghan hash*'. Ongeïnteresseerd sla ik het aanbod af.

Op de terugweg stoppen we in een klein dorpje om op aanraden van de gids kebab te eten. Een specialiteit uit dit gebied, zegt onze gids. Niet de kebabs van de barbecue zoals je ze in Iran vindt, maar een zwaar gefrituurde versie. Op zich een prettig

idee dat ze goed gefrituurd worden al lijkt de zwarte smurrie in de pan meer op motorolie. Het vlees komt er in dezelfde tint uit. Zwartgeblakerd betekent wel dat alle bacteriën dood zijn, al wordt het geheel er niet aantrekkelijker op. We krijgen er een plat stuk brood bij. Om beurten scheuren we daar een stuk vanaf en gebruiken dat om het vlees naar binnen te krijgen. De kruiden maken gelukkig veel goed en ach, het vult.

Wanneer we vertrekken voor het laatste stuk richting Peshawar, hebben we het plan opgevat om de bus nog even van buiten te filmen. Een stukje film waarin we rijden over de Khyber Pass is toch leuk voor het nageslacht. Dus springt Elles met de gids uit de bus om een goeie plek uit te zoeken. Wanneer ik langrijd, zie ik in mijn achteruitkijkspiegel de gids flippen. Al vloekend en tierend staat hij naast de weg. Ik zet de bus weer in de achteruit om ze weer op te halen. Hij schreeuw dat Elles al veel te lang buiten de bus is en dat we snel weg moeten zien te komen. Dit is tribal area, drukt hij ons op het hart. Hier mogen vrouwen normaal gesproken de straat niet op. Elles moet in de bus blijven totdat we buiten het gebied zijn.

Op de terugweg valt het me ineens op dat opa, onze beveiligingsman, zit te giechelen. Ik bekijk hem nog eens beter en zie dan dat hij wel erg rode ogen heeft. Het zal toch niet... Maar de oude man laat trots zien waar ik al bang voor was. Een enorme bonk Afghaanse hasj. Hij zit er blijkbaar de hele terugreis al op te sabbeln.

Daar zitten we dan, beschermd door een beveiligingsopa die te traag is voor woorden en ook nog eens knetterstoned! Hoe heeft het zover kunnen komen? Ik besluit door te rijden om zo snel mogelijk terug te komen in de stad. Als de bus keihard neerkomt, stikt opa bijna van het lachen en houdt daar tot op de laatste minuut niet meer mee op.

Terug in het hotel besluiten we lekker wat te lezen op het dak. Daar word ik door een paar Pakistaanse gasten aangesproken. Ze vragen of ik zin heb om na het eten met hen te kletsen. De mannen zien er vriendelijk uit, dus loop ik na het eten mee om ze te woord te staan. Elles houdt het voor gezien en kruip in bed.

Ik loop met de mannen mee naar hun kamer. Het is aan de andere kant van de gang waar ook onze kamer is. Ik kan de deur van Elles zien, wat ik prettig vind. De kamerdeur van de mannen blijft open zodat ik haar in de gaten kan houden. De mannen zijn erg benieuwd naar wat wij van Pakistan vinden.

Na een klein half uurtje komt Elles de kamer in. Ze kan niet slapen en voelt zich onprettig, zo alleen op de kamer. Ik geef de mannen een hand en loop met haar mee terug. Ik probeer Elles gerust te stellen, door te zeggen dat er geen reden tot zorg was en dat het vriendelijke mannen waren.

Ik sta net onder de douche als er op de deur wordt geklopt. Elles doet open en laat een van de hoteleigenaren binnen. Hij vertelt dat er problemen zijn met onze telefoon. Hij probeert de hele avond al te bellen maar krijgt ons niet te pakken. Elles vraagt wat het probleem is. Ik heb ondertussen een handdoek om mijn middel geslagen om ook te horen wat er aan de hand is. Dan begint de man te razen. "Jullie moeten het niet meer wagen om met andere gasten van dit hotel te praten! Er hebben bijzonder gevvaarlijke mensen in dit hotel ingecheckt. Blijf op jullie kamer en verlaat het hotel morgenochtend vroeg. Het is echt te gevvaarlijk voor jullie!"

Elles heeft het toch goed aangevoeld. Ik trek wit weg en bedank de man voor zijn advies. Zodra hij de kamer heeft verlaten, sluit ik de deur goed af en plaats ik er twee grote tassen voor. Het is maar goed dat we morgen weer naar het rustige Islamabad te vertrekken. Maar dan realiseren we ons dat we nog een afspraak hebben om een kijkje te nemen in een Afghaanse vluchtingenkamp. We besluiten dit door te laten gaan, maar daarna meteen Peshawar te verlaten. Met een extra stoel voor de deur proberen we wat te slapen. Het gevoel van gevvaar zit in onze botten. Bij ieder piepj en kraakje schieten we rechtop in bed.

61

Datum:

6 oktober 2003, 9:00 uur

Locatie:

Peshawar, Pakistan

ELLES

Oververmoeid en met knallende koppijn word ik wakker. Ik droom van mijn eigen bed, ons eigen huisje, een warme douche, een bruine boterham met kaas en weer eens lekker onderuit op de bank voor de televisie. Maar al snel schaam ik me bij de gedachte. We gaan zo het Afghaanse vluchtingenkamp bezoeken. Tot voor kort zaten er twee miljoen Afghaanse vluchtingen in de omgeving van Peshawar. Gevlucht voor de oorlog en op zoek naar veiligheid en stabiliteit. Die mensen dromen niet van hun eigen huisje, maar van een dak boven hun hoofd. Zij dromen niet van goed belegde boterhammen, maar van wat voor eten dan ook. En van schoon water. Niet voor de douche, maar om te drinken.

In het vluchtingenkamp heeft SOS-Kinderdorpen meerdere projecten lopen. Zo hebben ze een meisjesschool gebouwd en is er een EHBO-post opgezet. Het gebied is normaal gesproken niet toegankelijk voor westerlingen. Maar omdat we met een speciaal doel komen en voor onze eigen begeleiding hebben gezorgd, wordt er een uitzondering gemaakt. We mogen een kijkje nemen in de wereld die zo ver van ons afstaat en normaal alleen op televisie te zien is.

Michel is tegen mijn verwachting in redelijk fit. Hij lijkt gisteren alweer vergeten te zijn. Als we worden opgehaald door niet één, maar wel twee auto's met vier zwaarbewapende beveiligingsmannen moeten we toch weer even slikken. We nemen plaats in de achterste auto en gaan op pad. Naast vier man beveiliging hebben we ook een gids meegekregen. Hij verzoekt ons de meegebrachte camera's zo goed mogelijk uit het zicht te houden. Dagelijks worden er in het gebied mensen om het minste of geringste ontvoerd. De camera's zouden zomaar een goede reden kunnen zijn. Ik kijk Michel aan en vraag me af waar we mee bezig zijn. Stil kijken we uit het raam om de beelden uit de omgeving in ons op te nemen.

Na een halfuur komen we bij de buitenrand van het vluchtingenkamp. Dat blijkt niet, zoals we verwacht hadden, uit tenten te bestaan.

Het kamp, opgericht tijdens de Russische-Afghanse oorlog, is in de loop der jaren getransformeerd tot een complete stad bestaande uit zelfgebouwde modderhuizen. Vanwege de situatie met de Taliban in Afghanistan konden de vluchtingen jarenlang niet terugkeren. Om de erbarmelijke situatie in de koude winters te verbeteren, hebben de mensen zelf huizen van modder gebouwd.

Goede rioleringen en andere faciliteiten ontbreken en voor water zijn de mensen aangewezen op enkele putten die door organisaties zijn geslagen. Soms halen ze het water uit het open riool dat door de straten loopt. Als de drab gezakt is, wordt het overgebleven water gebruikt.

We kijken in stilte hoe de mensen in deze barre situatie proberen te overleven. Als een film trekt alles aan ons voorbij. Een zwaar vervuiled kind vist een oude versleten voetbal uit de riolering voordat het ons opmerkt. De bruine kraaloogjes verraden dat het kind al te veel heeft meegemaakt.

Woede borrelt in me op. Hoe heeft het zover kunnen komen? En dan maken we ons in Nederland zorgen om files, treinvertragingen en de prijsstijgingen door de euro!

We komen aan bij een van de projecten van SOS-Kinderdorpen. De Pakistaanse arts die de eerstehulppost draaiende houdt, spreekt goed Engels en wil ons graag wat meer vertellen over de situatie. Het terrein van de hulppost en de meisjesschool is omringd door een stevig hek om de veiligheid van het personeel en de patiënten te garanderen. De vriendelijke arts, met grote baard en een nog grotere glimlach, begint zijn rondleiding bij de Basic Health Unit, de eerstehulppost waar moeders en kinderen terecht kunnen. Hier worden de diagnoses gesteld en medicijnen uitgegeven. Als de kinderen ernstig ziek blijken te zijn, worden ze opgehaald en naar het SOS-ziekenhuis buiten het kamp gebracht voor verdere medische hulp.

De arts vertelt dat ze veel aan preventie doen. Voorkomen is beter dan genezen en de meeste moeders krijgen dan ook een verplichte training in basishygiëne om simpele problemen in de toekomst te voorkomen. Daarnaast denkt de arts ook een stukje verder. Hij is erachter gekomen dat sommige moeders met hun doodzieke kind naar de dokter gaan en medicijnen krijgen die ze vervolgens dezelfde dag doorverkopen. Die moeders blijken het geld belangrijker te vinden dan de gezondheid van hun kind.

Om dat te voorkomen opent de arts de verpakking, schrijft er groot SOS op en zorgt dat de eerste medicatie voor zijn neus wordt toegediend. Met dat laatste kan tevens gecheckt worden of de moeder wel begrijpt hoe de medicijnen gebruikt moeten worden. Veel van de vrouwen uit het kamp zijn analfabeteen en kunnen het bijschrift niet lezen.

Tienduizenden kinderen zijn al beter geworden sinds deze post in gebruik is genomen.

We lopen verder om een kijkje te nemen bij het naastgelegen SOS-schooltje. Tweehonderd meisjes krijgen hier een uitgebreide opleiding. Naast het normale Farsi en de koran, krijgen ze ook les in lezen en schrijven, rekenen en Engels. Als we vragen waarom alleen meisjes les krijgen wordt ons verteld dat hier speciaal voor is gekozen. Jongensscholen zijn er wel, meisjesscholen niet. Simpelweg omdat de ouders het niet nodig vinden dat meisjes naar school gaan. De keuze van SOS-Kinderdorpen berust op langetermijnfilosone. Scholing kan de positie van deze meisjes in de door mannen gedomineerde samenleving stukken verbeteren. Daarnaast zullen deze meisjes allemaal zelf kinderen krijgen. Ze kunnen hun kennis weer overbrengen op hun eigen kinderen en zo bereik je dus ook de volgende generatie. *“When you educate a girl, you educate a whole family!”* En het werkt, want meer en meer vaders komen met het verzoek of hun dochters naar de SOS-school mogen.

We nemen een kijkje in de klaslokalen en zien stuk voor stuk meisjes die zo op de voorkant van de National Geographic kunnen. Wat een mooie koppies. Je ziet dat ze allemaal ontzettend graag willen leren. Sommigen zijn al tegen de tien jaar oud en zitten pas sinds kort voor het eerst in de schoolbanken. De meisjes mogen eens in de twee weken een douche nemen, wat in onze ogen weinig is, maar voor hen een enorme luxe. Nieuwe meisjes worden eerst grondig gewassen en krijgen een antiluisbehandeling. Als we de rasta-koppies in het kamp zien lopen, begrijpen we dat het geen overbodige luxe is. Omdat we ook de situatie in het kamp zelf willen zien, vragen we of we daar kunnen filmen. Dat wordt ons direct afgeraden vanwege de onveilige situatie. We kunnen wel een kijkje nemen vanaf het dak. We zien modderhuizen tot aan de horizon, jongens met bossen brandhout, kinderen die van top tot teen onder het stof en de viezigheid zitten. We kunnen ons bijna niet voorstellen dat zulke erbarmelijke situaties in de wereld nog bestaan. We vragen aan de projectleider hoe hij zich voelt. Met een brede glimlach vertelt hij hoe trots hij is dat hij door SOS-Kinderdorpen hulp kan bieden. Iedere dag riskeren de medewerkers hun eigen veiligheid om andere mensen te kunnen helpen. Dat geeft hem kracht om ook door te blijven gaan. De nood is zo groot, de hulp is zo hard nodig. Dan verdwijnt zijn glimlach en kijkt hij opeens verdrietig. “Ik ben ook wanhopig,” zegt hij, en staart dan een tijdje naar het vluchtelingenkamp. “Er zijn daar nog duizenden kinderen die ik wil helpen. Er is nog zoveel meer te doen.”

Datum:

7 oktober 2003, 16:15 uur

Locatie:

Islamabad, Pakistan

MICHEL

Na alle armoede in het vluchtelingenkamp en in Peshawar voelt het raar om weer in het luxe Islamabad te zijn. Het contrast is groot met wat we gezien hebben. Islamabad is groen, schoon, overzichtelijk en heeft heel veel westerse invloeden (waaronder voedselketens zoals Pizzahut, Subway en United Bakeries).

Om alles even te verwerken en onze artikelen voor de *Autoweek* en de *Spits* te schrijven, hebben we besloten om niet naar de camping te gaan. We checken in bij een soort bed-and-breakfast in de buurt van de grote moskee. We zijn nog best moe van alle indrukken en Elles heeft een vervelende kriebelhoest opgelopen. We updaten de website, verwennen ons met een stuk chocoladetaart en wassen wat kleren.

Terug op de kamer horen we het nieuws. Een lid van het Pakistaanse parlement is, samen met vier andere mannen, vermoord in zijn auto. Ze hebben het zaakje rigoureus aangepakt, tweeëndertig van de eenennegentig afgevuurde kogels hebben de man geraakt. Het blijkt een paar kilometer van onze B&B te zijn gebeurd. Om precies te zijn op de weg van Peshawar naar Islamabad, waar we kort daarvoor nog hebben gereden. Al hoeven we ons waarschijnlijk geen zorgen te maken, toch voelen we ons direct niet meer veilig. Gespannen volgen we het nieuws. Ook CNN heeft het opgepikt. Een uur later zien we op het nieuws dat er heftige rellen zijn uitgebroken in het gebied van het parlementsgebouw, ook niet ver bij ons vandaan. We rennen naar de eigenaar van de B&B en vragen of we ons zorgen moeten maken. Nee, benadrukt hij vriendelijk zonder op te kijken van de televisie. Toch blijkt het te veel van het goede in één week en we slapen slecht. Het is nog maar twee weken voordat we de grens met China zullen oversteken. China, het klinkt zo dichtbij en zo veilig.

De volgende dag staan we niet te laat op om lekker vroeg bij de Chinese ambassade te zijn. We springen na een snel ontbijtje in de bus om naar de ambassade te rijden. De hoofdweg blijkt afgesloten door politie, dus we moeten omrijden. Mijn gevoel vertelt me dat we linksaf moeten. We rijden een mooie woonwijk door en realiseren ons dat we verkeerd zitten. Wat het is met deze stad weet ik niet, maar we raken continu de weg kwijt. Het duurt dan ook even voordat we de ambassade hebben gevonden.

Honderden Pakistaanse mannen staan voor het hek, in de hoop een visum te bemachtigen. Het is waarschijnlijk extra druk omdat de ambassade een week gesloten is geweest. We rekenen op een lange dag wachten. Maar voor we het doorhebben staan we voor de ingang en worden we binnengelaten.

Bij de balie voeren we het ‘wij houden van China’-theaterspel op. Het werkt: rond een uur vanmiddag kunnen we beide visa al ophalen. We voelen ons bijna ongemakkelijk als we vijftien minuten later weer langs diezelfde hoeveelheid wachtende Pakistanen moeten lopen, die er nog wel even zullen staan terwijl wij dezelfde dag onze visa kunnen ophalen.

Nadat we ‘s middags via dezelfde omweg als ‘s-morgens de documenten hebben opgehaald, komen we tegelijk met twee andere overlanders aan bij ons guesthouse. Een Engelse jongen en zijn Duitse vriendin springen uit hun Landrover. Ze zijn behoorlijk in paniek en brabbelen erop los. Ze vertellen ons het verhaal van die ochtend en de reden waarom de weg ‘s-morgens was afgezet. De camping, waar alle andere overlanders stonden, is vanochtend aangevallen door een groep protestende Pakistanen. Er was een demonstratie van duizenden mannen ter nagedachtenis aan het vermoorde parlementslid, die compleet uit de hand is gelopen. Een groep van honderd mannen is toen de camping op gerend. Met stokken en stenen zijn ze losgegaan op de auto’s van de overlanders. De meeste auto’s zijn vernield. Er is veel schade.

Met open mond horen we het verhaal aan en weten dat we van geluk mogen spreken dat we niet op de camping overnacht hebben. We lopen naar de kamer en kijken naar het nieuws. Dan zien we dat dezelfde menigte nog steeds bezig is. Een aantal winkels is vernield en een benzinestation, een winkelcentrum en een bioscoop staan in brand. Door de hele stad heeft de menigte een spoor van vernielingen achtergelaten. Een blik op de kaart laat zien hoeveel geluk we hebben gehad. Waren we ‘s-

morgens op weg naar de ambassade rechts- in plaats van linksaf geslagen, dan waren we midden in de rellen beland.

Het stel heeft geluk. Zij hebben alleen wat lakschade. De andere overlanders hebben echt fikse schade. Volgens het stel heeft iedere westerling het advies gekregen om een veilig onderkomen te zoeken en auto's uit het zicht te parkeren. Aangezien de auto vanaf de weg in het zicht staat en we ook nog eens in de buurt van de grote moskee zitten, vragen we ons af of we wel veilig zijn. We kijken elkaar aan en besluiten informatie te gaan verzamelen. We proberen de Nederlandse ambassade in Islamabad te benaderen. Helaas blijkt deze ambassade niet zo toegankelijk voor dit soort zaken. Na eerst naar de visa-afdeling te zijn doorverwezen, krijgen we een algemeen nummer. Daar worden we doorverwezen naar een man die hier niets over kan zeggen om vervolgens weer doorverbonden te worden naar de visa-afdeling die de hoorn op de haak gooit. We bellen de dames van het SOS-kinderdorp in Lahore, om te vragen of zij ons advies kunnen geven. We worden meteen doorverwezen naar Mrs Safia, die in Islamabad zelf woont. Zij is bijzonder aardig en legt direct uit dat we beter naar een hotel in een ander district van Islamabad kunnen gaan, aangezien ons huidige hotel op de route van de stad naar de moskee ligt. Eventuele demonstraties zullen zeker langs ons hotel komen.

Mrs Safia weet een prima hotelletje waar we de bus uit het zicht kunnen parkeren. Gezien de gespannen situatie in de stad stuurt ze zelfs een zwaarbewapende beveiligingsbeamte die ons veilig naar de volgende bestemming brengt.

Binnen een kwartier moeten we klaarstaan. Voor Elles wordt het allemaal te veel. Ze barst in huilen uit. Ik probeer haar uit te leggen dat we er goed aan hebben gedaan om Mrs Safia te bellen, zodat we nu onder begeleiding weg kunnen. Dat helpt. Zo snel mogelijk pakken we onze spullen in, betalen de kamer en lopen naar de voordeur. Daar is zojuist de beveiligingsman gearriveerd. Ditmaal is het geen hasjsabbelende opa maar een grote, gespierde man. Over zijn schouder hangt een enorm machinegeweer. Hij vertelt ons dat we ons geen zorgen hoeven te maken. Hij heeft bij de commando's gezeten en vertelt dat hij, als het moet, zes man binnen tien seconden kan neerschieten. Heel geruststellend vinden we het niet aangezien er meer dan tienduizend man aan het protesteren zijn.

We worden eerst naar het kantoor van SOS-Kinderdorpen in Islamabad gebracht om de situatie door te spreken. We hadden het plan om morgen naar de Himalaya in het noorden van Pakistan te rijden, maar aangezien het nu zo onrustig is in de stad wordt ons aangeraden nog even niet te vertrekken. Mrs Safia nodigt ons uit voor een borrel bij haar thuis om bij te komen van deze verwarrende dag. Een borrel kunnen we na alle ellende wel gebruiken.

We rijden onder begeleiding naar haar huis en kunnen de bus uit het zicht parkeren. Met de gezelligheid van zowel Mrs Safia als haar vriendelijke echtgenoot breekt er eindelijk weer een glimlach door op onze gezichten. Er valt zoveel te bespreken dat we alle ellende om ons heen vergeten. We krijgen ook nog een heerlijke maaltijd voorgesloten. Het wordt uiteindelijk zo laat dat Mrs Safia aanbiedt dat we bij hen thuis slapen. We voelen ons eindelijk op ons gemak dus dat aanbod nemen we maar wat graag aan.

De volgende dag verkassen we naar een veilig guesthouse in de buurt van de ambassades. De beveiliging is in dit gebied maximaal, we hoeven ons geen zorgen te maken. Ook de bus staat uit het zicht. Maar we voelen ons opgesloten. We mogen de straat niet op en zeker niet naar het naastgelegen winkelcentrum. We doden de tijd op de kamer met het schrijven van het artikel voor het tijdschrift *Autoweek*.

Datum:

8 oktober 2003, 8:25 uur

Locatie:

Islamabad, Pakistan

ELLES

‘s Morgens vroeg krijgen we een telefoontje van Safia. De kust is veilig; we kunnen naar de Himalaya. De fantastische Karakoram Highway zal ons direct naar onze eindbestemming China brengen.

Het gevoel van onveiligheid van de afgelopen dagen heeft ons nogal humeurig gemaakt. Eigenlijk zijn we voor het eerst tijdens deze reis echt chagrijnig. Het lukt ons niet om lekker te communiceren. We begrijpen elkaar voor geen meter. Als we weer eens de weg kwijtraken als we de stad uit proberen te komen, gaat het mis. We vloeken en schelden over en weer en ik laat mijn tranen de vrije loop. Aan de voet van de Himalaya stopt Michel de bus om zijn verontschuldigingen aan te bieden. Ik schrik me rot als ik hem opeens in huilen zie uitbarsten. Hij voelt zich schuldig omdat hij me heeft meegesleept in dit avontuur en dat hij me daarmee in gevaarlijke situaties heeft gebracht. Zelfs mijn normaal zo koele kerel blijkt het breekpunt te hebben bereikt. Hij wil geen ruzie maken en alleen maar genieten en samen met mij Beijing bereiken. In eerste instantie weet ik me geen raad met de situatie, omdat ik juist altijd op hem kon vertrouwen. Hij is er altijd voor me.

We kletsen een tijdje en besluiten in de Himalaya een paar rustdagen in te lassen. China zal een zware klus worden, helemaal omdat we straks niet meer met zijn tweetjes zullen zijn, maar er een Chinese gids op de achterbank zal zitten. Een voordeel is wel dat iedereen ons vertelt dat de wegen er perfect zijn. We eten een broodje en voelen ons weer wat beter.

China, here we come!

Zodra we buiten Islamabad zijn rijden we de heuvels in. Deze heuvels veranderen al snel in bergen. De weg is perfect en de vergezichten erg mooi. Het groene landschap met rijstvelden en palmbomen wordt afgewisseld met rode bergen en scherpe pieken. Soms is de weg wat steil, maar Hippie brengt ons zonder hapering naar de volgende bestemming. We rijden lekker rustig aan, genieten af en toe van het landschap en komen niet verder dan Abbottabad.

Tijdens het ontbijt de volgende dag kijken we gefascineerd naar het straatleven van Abbottabad, met ruig uitziende mannen en volledig in burka gehulde vrouwen. We filmen wat en maken een heleboel foto’s. Daarna is het tijd voor de volgende etappe van de Karakoram Highway. De weg voert ons tussen prachtige groene landschappen en de eerste echte bergen van formaat door. Af en toe zien we schaapherders langslopen, dan weer passeren we een heldere waterval. Ook zien we de eerste besneeuwde toppen. De uitzichten zijn echt adembenemend.

Maar we zien ook donkere wolken in de lucht. Het ene moment is het nog volop zomer, het volgende moment breekt de hemel open en komt de regen met bakken naar beneden. Ook de temperatuur daalt opeens sneller dan we hadden verwacht. Voor het eerst sinds tijden moeten we ons zomertenuue verwisselen voor iets warmers. De regen gaat al snel over in hagel en dat baart ons zorgen. We zitten pas op twaalfhonderd meter hoog. Dit zou kunnen betekenen dat er boven in de bergen al sneeuw valt, veel eerder dan gedacht. We hopen dat de Khunjerab Pass met een hoogte van rond de vijfduizend meter nog niet dicht is vanwege sneeuwval. Dit is de enige verbindingsweg met China en als ze die afsluiten, kunnen we China niet in. Begin november zal de pas voor vier maanden worden gesloten, maar door zware sneeuwval kan deze datum vervroegd worden. Wij hopen dat de sneeuwval mee zal vallen, zodat we de tijd kunnen nemen om de hoogste snelweg ter wereld rustig mee te maken.

Vanaf Besham, waar we overnachten, is het nog een paar dagen rijden naar China. Een ding valt nooit te plannen, en dat is het weer. We besluiten het weer de komende dagen even goed in de gaten te houden.

We verlaten Besham rond negenen om richting Gilgit te rijden. Het slechte weer heeft plaatsgemaakt voor een heerlijk zonnetje dat net boven de bergtoppen uitkomt. De weg is tot onze verbazing nog steeds in een goede conditie.

Op sommige plekken worden we gewaarschuwd voor landslides, oftewel landverschuivingen. Dat zijn een soort lawines van stenen die soms de hele weg kunnen wegslaan. Nogal vervelend, aangezien deze weg een levensader voor het vervoer van goederen tussen China en Pakistan is. Zodra er een kleine landverschuiving heeft plaatsgevonden, proberen ze de weg binnen

drie dagen vrij te maken, maar zodra er echt een stuk asfalt is weggeslagen of is bedekt met meters stenen, zal de weg voor langere tijd gesloten zijn.

We rijden door kleine dorpjes en volgen de rivier de Indus. Tien kilometer voor Shilas stoppen we de bus midden in een dal langs de kant van de weg. We klimmen op het dak om van het fantastische uitzicht te genieten. Omringd door de bergtoppen van meer van zevenduizend meter vergeten we al snel alle problemen en spanningen van eerder die week. Maar als we in Shilas uitstappen krijgen we een nieuw probleem voorgesloten. We ontdekken dat er olie uit de versnellingsbak loopt. Binnen een paar minuten komt er iemand aangesneld om te helpen. De uitkomst is niet echt positief. Het rubber dat lekkage van olie in de versnellingsbak moet zien te voorkomen, is kapot. We weten dat dit voorlopig niet gerepareerd kan worden omdat dat zou betekenen dat de gehele motor eruit zou moeten. Terugrijden naar Lahore, naar Mister Daniels, is geen optie omdat we dan te laat aankomen bij de grens van China en het land niet meer in kunnen. Terugrijden naar Islamabad zien we ook niet zitten. Het enige dat we eraan kunnen doen, is om de paar honderd kilometers de olie bijvullen. We vragen even na of er autosleutelaars te vinden zijn in Gilgit, de volgende grote stad op onze route. We krijgen tot onze opluchting te horen dat ze er zelfs met Volkswagens kunnen werken en dat repareren geen probleem zou moeten zijn. Dit geeft ons weer een beetje een rustig gevoel.

Datum:

13 oktober 2003, 9:30 uur

Locatie:

Shilas naar Gilgit, Pakistan

MICHEL

Vier stukjes toast met pindakaas voor mij en een bordje cornflakes voor Elles vormen de start van een nieuwe dag. We pakken de auto goed in en zorgen ervoor dat de spullen niet te veel kunnen verschuiven. Het stuk van Shilas naar Gilgit is een paar weken geleden getroffen door zware regenval. Hele stukken weg zijn door aardverschuivingen weggevaagd. Gelukkig is de weg net weer vrijgegeven. Sommige stukken zijn verraderlijk hobbelig en liggen vol puntige stenen. We doen het daarom lekker rustig aan en genieten van de prachtige uitzichten. Voordeel van eigen vervoer is dat je overal kunt stoppen. We maken veel foto's en filmen om het halve uur wel wat moois. Halverwege, tussen Shilas en Gilgit, bereiken we de plek waar de meeste besneeuwde toppen vanaf de Karakoram Highway te zien zijn. Een prachtig uitzicht!

In Gilgit vinden we al snel een plek om te overnachten. We informeren naar een garage voor de olielekkage. De eigenaar weet wel wat en stuurt iemand mee. Vijftig meter van het hotel rijden we de hoofdstraat af. Het enige wat we zien is een modderig veldje, een oude tractor en een vies hutje. Mijn god, daar zitten we niet op te wachten. We hadden gehoopt op een Volkswagen-specialist à la Mister Daniels. Dan komt er een met olie besmeurd mannetje aangelopen. Hij spreekt geen Engels en de man die is meegestuurd ook niet. Ik probeer door een tekening op de vieze achteruit van de bus uit te leggen wat het probleem is, maar als het mannetje me met open mond blijft aangapen geef ik het op. Dan maar samen onder de auto kijken. We kruipen over de modderige grond onder de auto. Met een zaklampje wijs ik de lekkage aan. De man herkent het probleem niet meteen, waardoor ik me afvraag of ik mijn tijd niet lig te verdoen. Dan worden we meegenomen naar het vies hutje, waar een telefoon staat. Nadat de man heeft gesproken krijg ik de hoorn in handen. Een man aan de andere kant van de lijn zegt in gebrekkig Engels dat hij eraan komt om te helpen. We wachten bij de bus en laten het interieur zien aan een paar toegestroomde geïnteresseerden. Dan realiseren we dat de ommekeer is gekomen. Mensen vinden het niet meer spannend dat we naar China rijden. Dat doen wel meer mensen uit de regio. Maar dat we helemaal uit Nederland zijn komen rijden, dat is me wat!

Als de Engelssprekende man verschijnt, zegt hij meteen dat hij een vierwielaangedreven auto had verwacht en eigenlijk nog nooit een auto heeft gezien als de onze. De moed begint me nu echt in de schoenen te zakken. We leggen toch maar uit wat het probleem is. Dan blijkt het mannetje geen geschikt gereedschap te hebben. Maar daar weet hij wel wat op. Binnen een paar minuten verschijnt hij met een enorme bout en een sleutel en weet hij op geïmproviseerde manier de versnellingsbak open te draaien.

Zodra hij de klep eraf draait, stroomt er een hoop olie uit. Ik schrik me rot en raak bijna in paniek. Is het wel goed wat het mannetje doet?

We hebben nog zo'n zesduizend kilometer te gaan naar Beijing. Rustig vertelt de man dat er te veel olie in de bak zat en dat daardoor de olie via de pakking naar buiten werd geperst. Klinkt logisch...alleen vragen we ons af waarom dat niet eerder is gebeurd. We hebben er al 25.000 kilometer zonder problemen opzitten. Of zou Mister Daniels er olie bij hebben gegooid? Omdat we zelf geen sleutel hebben om de versnellingsbak te openen, lassen de mannen er een voor ons van de bout en een stukje ijzer. Wat je niet hebt kun je maken, geldt hier in Pakistan! We starten de motor en luisteren een tijdje of we wat vreemds horen. Alles lijkt in orde. Als we de bus in de eerste versnelling zetten en zonder gekke geluiden wegrijden, halen we opgelucht adem.

Als de zon onder is, daalt de temperatuur snel. Aangezien we hier nog niet aan gewend zijn, zitten we als twee bibberende ijsberen in het eettentje aan de andere kant van de straat. De enige verwarming komt van het eten. Als specialiteit van de dag verkopen ze vers appelsap. Een beetje vitamines kunnen we wel gebruiken. Een half uur bibberen later hebben we nog steeds geen sapje of hapje gezien. Waarschijnlijk moeten ze de appels nog plukken, grappen we nog. Dan komt na vijfenvijftig minuten het drankje. Vol verbazing kijken we naar het donkerbruine goedje. "Het lijkt wel goedkope chocolademelk," zegt Elles met een glimlach. Met moeite weten we het goedje door het rietje heen te krijgen. Allebei vertrekken we ons gezicht van

de rare smaak. Hebben ze de hele appelboom door de pers gehaald, inclusief stronk en aarde? We laten het daar maar bij!

Op de kamer is het evenmin warm. We blazen nog net geen stoomwolkjes uit, maar besluiten wel onze slaapzakken uit de bus te pakken. Geen onnodige luxe, want het geleerde dekentje ziet eruit alsof het al in geen jaren meer gewassen is. Om de avond op te fleuren besluit ik de bedden tegen elkaar aan te schuiven en een thuisbioscoopje te creëren door met de laptop op schoot een filmpje te kijken. Elles ligt al na vier minuten in een diepe slaap.

De volgende dag rijden we naar een groot in de rotsen uitgehouwen boeddhabeeld. Onderweg zien we overal kinderen bezig met dé sport van de Pakistaanse Himalaya: polo. In Pakistan is cricket de populairste sport, maar polo is een goede tweede. De oudere mannen zien we trots op hun paarden rijden, op weg naar het poloveld.

Een stuk verder komen we een obstakel tegen: een hangbrug. We weten niet of de hangbrug voor auto's geschikt is en gaan op onderzoek uit. Helaas kunnen we geen bandensporen vinden. Een inspectie van het hout en de kabels doet ons vermoeden dat er weinig onderhoud wordt gepleegd aan de brug. Dan komt er van de andere kant een klein autootje aangereden, dat de brug zonder problemen oversteekt. We besluiten de oversteek te wagen. Als we de voorwielen van Hippie op de eerste planken rijden, schudt de hele constructie vervaarlijk. Het hout kraakt en zo ook de kabels. In de eerste versnelling kruipen we verder. Diep beneden ons stroomt de rivier door de nauwe kloof. We durven niet naar beneden te kijken. Na een paar spannende momenten bereiken we de overkant. De adrenaline pompt door ons lichaam en gierend van het lachen rijden we verder.

De boeddha is niet zo indrukwekkend als we gehoopt hadden. Lang niet zo leuk als het rijden over de wiebelbrug! Op de terugweg rijden we er overheen zonder kloppend hart, maar dubbel zo hard lachend.

Datum:

15 oktober 2003, 8:20 uur

Locatie:

Gilgit naar Karimabad, Pakistan

ELLES

Wanneer je Gilgit verlaat richting Karimabad in de Hunzavallei, moet je over de langste hangbrug uit de omgeving. De brug kan meerdere auto's en voetgangers tegelijk dragen, hangend op honderdvijftig meter boven het snelstromende lichtblauwe smeltwater van de omliggende gletsjers. Het is een spectaculair plaatje. Zodra we erop rijden begint de hele brug heen en weer te schudden. De stalen kabels piepen, het hout kraakt. Ik probeer niet naar beneden te kijken om mijn hoogtevrees geen kans te geven. Aan het eind gaat de brug over in een smalle tunnel. Hoe dichter we bij die tunnel zijn, hoe beter we kunnen zien dat er maar een heel kleine opening is. We weten niet of Hippie er wel onderdoor past. Het eerst stuk van de tunnel gaat het goed, maar als we aan het eind bij een scherpe bocht aankomen, lopen we vast. Hippie haalt het niet. De tunnel is te krap. In het pikkedonker moeten we meerdere malen steken om de draai te kunnen maken.

Zonder beschadigingen weten we uit de tunnel te komen en we vervolgen ons pad. Onderweg komen we langs eeuwenoude rotsschilderingen en een monument voor de mensen die omgekomen zijn bij de aanleg van deze weg. De besneeuwde toppen, het ruige landschap, de steile hellingen en de absolute schoonheid van dit alles maken het een geweldige weg om te rijden. We begrijpen nu waarom de Karakoram Highway ook wel het achtste wereldwonder wordt genoemd.

Halverwege de dag luchten we in een klein restaurantje langs de weg. De lokale specialiteit is een soort dichtgevouwen pizza met daarin gemalen vlees van onbekende oorsprong, uien, en een soort wortel. We proberen het en komen tot de conclusie dat Mario in Utrecht lekkerder pizza's maakt. We hebben er voor de zekerheid nog wat rijst en vlees bij besteld, maar nadat we verschillende ingewanden in het mengsel hebben ontdekt houden we het uiteindelijk op rijst met...rijst.

We vervolgen onze weg en komen pas 's-avonds laat aan in Karimabad. Dat komt niet door de afstand, maar door het feit dat we na iedere bocht weer op de rem staan om foto's te maken van prachtige rotsformaties met op de achtergrond besneeuwde toppen. We regelen snel een simpel kamertje en kruipen lekker in onze slaapzakken.

Als we de volgende ochtend wakker worden, schijnt de zon heerlijk naar binnen en zijn we algauw nat van het zweet in onze slaapzakken. Het weer kan hier met de minuut omslaan. Als we onze slaapzakken uitkruipen om de gordijnen te openen, zien we waarom het hotel 'World Roof Hotel' heet. De uitzichten over de Hunzavallei met de enorme bergtoppen om ons heen zijn adembenemend. Het voelt inderdaad alsof we op het dak van de wereld staan.

Pas in de middag weten we ons uit de stoelen van het dakterras te hijsen en gaan we naar het poloveld. Het Zijderoutefestival (Silk Road Festival) wordt daar de komende twee dagen gehouden, met regionale dansen en spelen. Aangezien we een groot gedeelte van de Zijderoute hebben gereden, willen we het spektakel niet missen. Als we bij het veld aankomen, zien we dat het hele dorp zich daar heeft verzameld. We worden gespot door een van de organisatoren en meteen naar de vip-tribune gebracht. De menigte wacht in stilte op wat er gaat komen. Een uur later is er nog niets te zien en omdat we het inmiddels best koud hebben, vragen we wat de bedoeling is. Een man vertelt ons dat iedereen in afwachting is van de Japanse ambassadeur en dat het feest kan beginnen zodra hij er is. Gelukkig wordt er nog een Duits stel naar de vip-tribune gebracht en kunnen we de tijd doden met gezellig verhalen uitwisselen.

Een uur later is er nog steeds geen ambassadeur te bekennen. Dan begint een klein groepje mensen muziek te maken. Een oude man danst er wat bij. Het blijkt niet het begin te zijn van het festival, maar is bedoeld om de mensen wat te vermaken. Er wordt een touwtrek-wedstrijd georganiseerd en nog wat andere spelletjes die je in Nederland alleen nog op Koninginnedag ziet langskomen. Het is ondertussen heel koud geworden en de menigte zit er pips bij. Maar nu we er al zo lang zitten willen we ook wel wat zien. Dus blijven we nog even.

Vijf uur later dan het festival zou beginnen komt dan eindelijk de ambassadeur aangehobbeld. Kom maar op met die folklore! Maar helaas: het is tijd voor toespraken. Speech na speech van de ene plaatselijke grootheid na de andere houdt het feest nog even tegen. En op het moment dat ze eindelijk klaar zijn met hun gebrabbel, de menigte volledig onderkoeld is en wij het wel hebben gezien, krijgen we de boodschap dat het te donker is en dat de rest van het evenement niet doorgaat. Twee

chagrijnige Duitsers, twee verkleumde Hollanders en heel veel teleurgestelde streekbewoners verlaten het veld. Dit kan alleen maar in Pakistan.

Karimabad staat bekend om het Baltit Fort. Aangezien we gisteren tijd hebben verspild met wachten, gaan we deze ochtend lekker vroeg richting Fort. Het weer is gelukkig omgeslagen en de kou van gisteren heeft plaatsgemaakt voor een stralende blauwe lucht en een temperatuur van rond de twintig graden. Bij de ingang krijgen we te horen dat de entree driehonderd roepies is voor een tour van vijftien minuten. Wij vinden zes euro per persoon wat veel voor een kwartiertje rondrennen langs oude stoffige spullen. “*Yes, but we won the Iberian Airways Tourist Award*”, wordt ons als verkoopargument gegeven. We vragen ons af of dat soms de Oscar is voor stoffige musea. We kiezen ervoor om eerst om het prachtige fort heen te lopen en daarna te beslissen of we de binnenkant nog willen zien.

Dan ontdekt Michel een open deur. We zien niemand in de omgeving en glippen dan als een stel opgewonden pubers naar binnen. We sluipen door de eerste kamer en bekijken snel wat er te zien is. We moeten toegeven dat het er best leuk uitziet. Maar om er nou twaalf euro voor te betalen? We voelen ons op en top kreterige Hollanders.

Datum:

17 oktober 2003, 9:25 uur

Locatie:

Karimabad naar Gulmit, Pakistan

MICHEL

De volgende etappe van de Karakoram Highway brengt ons van Karimabad naar Gulmit, een kleine dertig kilometer verder. De bergen om ons heen worden steiler en ruiger. We stoppen dan ook om te filmen. Elles springt eruit terwijl ik me even bezighoud met een los draadje van een speaker. Opeens schreeuw Elles dat we de bus snel moeten verplaatsen. Ze komt wildgebarend aanrennen. "Een landslide!" schreeuw ze en springt achter het stuur. En inderdaad, vlak achter ons komen de stenen naar beneden zetten. We rijden de bus naar een veilige plek en stappen uit om te kijken. Het geluid van de vallende stenen bleek uiteindelijk indrukwekkender dan wat er daadwerkelijk van de berg af kwam schuiven. Maar je kunt niet voorzichtig genoeg zijn. Dit gebied staat bekend om de landverschuivingen en een paar stenen kunnen al een lawine van steen en gruis op gang brengen. Opgewonden rijden we snel verder richting Gulmit.

Gulmit blijkt de aangewezen plek om kortere en langere wandelingen te maken. Er zijn verschillende gletsjers. We rijden meteen door naar Gulkhin, een klein dorpje drie kilometer verder voor een, volgens de gids, drie uur durende wandeling naar de zwarte gletsjer. De gletsjer is zwart, horen we, omdat het ijs in de loop der jaren zoveel zand en stenen met zich heeft meegesleept dat hij volledig bedekt is.

Wanneer we het dorpje inrijden, zien we kinderen met stenen in hun handen staan. We hebben al van meerdere reizigers (die in de auto, op de motor of op de fiets over de KKH rijden) gehoord dat ze met stenen bekogeld zijn. Hippie heeft gelukkig een bepaalde gekke uitstraling (wij noemen het de funny factor) waardoor ons dit tot nu toe bespaard is gebleven. Ook hebben we een speciale tactiek voor dit soort gevallen. Zodra we voelen dat het mis zou kunnen gaan, proberen we de kinderen voor te zijn door heel enthousiast uit het raam te gaan zwaaien. Dat heeft tot gevolg dat ze eerst afgeleid zijn door het busje met al die mooie stickers, vervolgens twee kaaskoppen heel enthousiast "*HELLO!*" uit het raam horen roepen en dan van verbazing maar terug gaan zwaaien. Op het moment dat ze zijn uitgezwaaid zijn wij al ver weg. In dit dorpje besluiten we vrienden te worden met de kleine etertjes en maar eens een gezellig praatje te gaan maken. Een van de oudere jochies, Rehman, vindt het zo gezellig dat hij graag met ons mee wil lopen naar de gletsjer. Hij weet zijn kleine broertjes en neefjes zo toe te spreken dat ze onze bus verder niet laten.

Het is wel fijn dat Rehman meeloopt omdat hij de weg precies weet. Dagelijks loopt hij deze route van het ene dorp naar het dorp aan de andere kant van de gletsjer. We lopen door het oude dorpje, dat bestaat uit lemen hutjes die hier en daar versierd zijn met golfplaten. Daarna moeten we een heuvel beklimmen. Echt snel gaan we niet doordat de lucht een stuk ijler is op deze hoogte en we na al die maanden rijden niet meer gewend zijn om te klimmen.

Boven op de heuvel zien we de gletsjer liggen: een enorm plateau ijs van meer dan vijfhonderd meter lang en honderdvijftig meter breed. Voor we het weten nodigt Rehman ons uit voor een wandeling over deze bewegende ijsmassa. Voor hem is het dagelijkse kost en op zijn slippertjes rent hij vooruit. Elles en ik voelen ons lullig met onze bergoutfit en doen ons best om hem bij te houden. Het smeltende water, het gekraak van de enorme brokken ijs, het geklauter over de enorme stenen en rotsblokken maken het een avontuurlijke trektocht. We zien het laatste zonlicht van de ondergaande zon de bergtoppen rood kleuren en genieten van de macht en pracht van de natuur.

Net voor donker keren we terug naar het dorp. De kinderen zijn trots dat ze op de bus hebben mogen passen en ook enkele ouders stromen toe om een handje te schudden. We geven Rehman een T-shirt uit Nederland als bedankje voor de tocht over de gletsjer.

De temperatuur daalt heel snel. Met de standkachel op tien rijden we naar een hotelletje en checken in. Ook bestellen we rijst met dahl. We hebben trek gekregen van de wandeltocht. De eetkamer van het hotelletje blijkt niet verwarmd. De hoteleigenaar ziet ons zo blauwbekken dat hij ons een elektrisch kacheltje aanbiedt. Heel fijn, want met acht graden celsius en geen verwarming in het hotel is het zonder kacheltje niet te harden. Het liefst kruipen we direct onder de wol (met kleren aan)

en komen we er niet meer uit totdat de zon de kamer weer iets heeft verwarmd. Dan horen we dat het hotel over een week sluit en pas weer in mei opengaat. Dat geldt ook voor de grens met China, horen we. Van begin november tot begin mei is er geen verkeer mogelijk, vanwege zware sneeuwval. We zullen waarschijnlijk de laatste toeristen van het seizoen zijn. De hoteleigenaar brengt na het eten het stroomvretende kacheltje naar onze kamer. Maar op het moment dan hij hem in het stopcontact steekt zien we een flits en valt het licht uit. Een snelle blik uit ons raam laat zien dat wij helaas niet de enige zijn zonder stroom. Het hele dorp zit zonder! We zien het nieuws al voor ons: twee toeristen die er graag warm bij wilden zitten, zorgden voor een stroomstoring in de regio. We voelen ons tamelijk schuldig. Het wordt een heel koude, donkere nacht en niet alleen voor ons!

Datum:

18 oktober 2003, 10:40 uur

Locatie:

Gulmit, Pakistan

ELLES

Aangezien we niet erg te spreken waren over het Zijderoutefestival in Gilgit, staan we niet te springen als de vriendelijke hoteleigenaar ons uitnodigt voor wederom een Zijderoutefestival, dat toevallig die dag in Gulmit wordt gehouden. Maar omdat hij zo aardig is, wij een stroomstoring hebben veroorzaakt en we begrijpen dat het festival steeds is uitgesteld vanwege de oorlog en SARS, en er daardoor maar weinig toeristen zijn, voelen we ons een beetje verplicht om toch even te gaan kijken.

Ook dit hele dorp is uitgelopen voor het festival. Wat afwachtend lopen we richting de tribune als er een man op ons afkomt. "Welkom, mijn vrienden. Ik ben de burgermeester van Gulmit. Ik ben erg trots dat jullie speciaal naar dit festival zijn gekomen. Welkom!"

En vervolgens worden we direct naar de vip-tribune gebracht. Iedereen kijkt naar ons. Dit speciaal voor toeristen georganiseerde festival heeft om precies te zijn twee toeristen getrokken: Michel en Elles uit Nederland. We zijn hier zelf een bezienswaardigheid en iedereen houdt ons scherp in de gaten. Gelukkig hoeven we vandaag niet te wachten op een of andere hoge pief. Het festival begint al na vijftien minuten. Een man opent het festival door een traditioneel lied te zingen, een meisje zingt daarna heel hoog en heel vals een Pakistaans liedje. Verder wordt er veel gedanst. Een aantal klasjes van een lokale school doen een voordracht met zang en traditionele dans. Er zit veel vaart in en er is genoeg afwisseling en genoeg te zien. Het leukste is de act van een groep mannen die een dans met zwaarden opvoert. Het is allemaal lekker amateuristisch, maar we krijgen wel een indruk van de traditionele cultuur. Toch sluipen we halverwege ongemerkt weg.

We rijden richting Passu om die middag door de bergen te trekken. Als we het vallei van Passu inrijden zien we waarom dit een van de mooiste plekken van de Karakoram wordt genoemd. De enorme witte gletsjer schittert in de zon, omgeven door karakteristieke ruige bergtoppen. Het uitzicht is adembenemend.

We zoeken de weg die ons volgens de kaart naar de gletsjer moet brengen, maar kunnen de afslag niet vinden. Dan komt er een man op ons aflopen. Hij is de eigenaar van de Glacier Breeze Restaurant en wil ons de weg wel wijzen. Het blijkt dat je niet met de auto bij de gletsjer kunt komen. We parkeren Hippie en pakken onze wandelpullen. Via een smal pad lopen we naar de gletsjer en een meer. Het meer is ontstaan door smeltwater van de gletsjer en is dan ook ijs- en ijskoud. Vanaf het meer proberen we naar de gletsjer te klimmen, maar helaas is het pad volledig weggevaagd door een landverschuiving. Door de voortstuwend kracht van de gletsjer is er onderaan een enorme wand van rotsblokken ontstaan. Als volleerde berggeiten beklimmen we de steile rotsen om zo een beter zicht op de gletsjer te krijgen. Het uitzicht waar we op getrakteerd worden is spectaculair. Vanaf een meter of twintig kijken we schuin omhoog naar een muur van ijs. Het ijs is diepblauw. Het natuurspektakel wordt nog indrukwekkender als er een enorm brok ijs met geweld afbreekt en met veel herrie voor ons naar beneden stort.

Na de klauter- en klimpartij gaan we nagenieten bij het Glacier Breeze Restaurant met de huisgemaakte abrikozencake. Het smaakt ons heerlijk. Het blijkt dan ook de specialiteit van de eigenaar te zijn. Het restaurant is dit jaar geopend en de eigenaar probeert hard aan de weg te timmeren. Niet alleen de abrikozencake moet geweldig zijn, volgens het gastenboek, maar alles wat de man maakt. We besluiten morgen nogmaals een poging te doen om de gletsjer te beklimmen en beloven morgenavond een hapje te komen eten.

Dus rijden we de volgende morgen nogmaals richting Passu-gletsjer. Deze keer willen we een hogere route nemen zodat we een beter zicht op de gletsjer krijgen, van bovenaf.

De eigenaar van het restaurant staat al klaar als we aan komen rijden en geeft ons een stuk cake mee voor onderweg. Ook legt hij de route uit die we moeten nemen. Helaas zegt hij er niet bij hoe de condities van het pad zijn. Het eerste gedeelte is nog goed, redelijk steil en met wat gladde stenen, maar prima te doen. Maar hoe hoger we komen, hoe smaller het pad wordt.

De steile bergwand die een paar honderd meter naar beneden loopt komt steeds onaangenaam dichterbij. Heel voorzichtig gaan we verder. Het pad wordt na een tijd zo slecht begaanbaar, dat lopen onmogelijk is. Op onze kont leggen we zo'n twintig meter schuivend af, in de hoop dat na de eerste bocht het pad weer normaal begaanbaar is. Ik vind het verschrikkelijk, want mijn hoogtevrees begint meer en meer op te spelen.

Als we eindelijk de bocht bereiken, zien we dat het pad door een landverschuiving bijna volledig is weggeslagen. Michel gaat kijken of het mogelijk is om verder te komen. We willen er wel veilig zien te komen. In deze uithoek van de wereld willen we geen gevaar lopen en al helemaal niet zo vlak voor de grens van China. Het lukt Michel maar net om langs de bergwand te klimmen. Ik heb zelf al de conclusie getrokken dat het niet gaat lukken. Mijn benen blokkeren bij het zien van het geklauter van Michel.

We realiseren ons dat we te ver zijn gekropen en dat we nu langs het smalle pad weer terug moeten. Om het risico van een val te verminderen, verankerden we ons met een touw aan elkaar en gaan stapje voor stapje terug. Ik ben blij als we weer op het normale pad zijn.

We ploffen neer op een grote kei en doen ons tegoed aan de meegekregen cake. Ooit komen we hier terug met meer tijd en betere kaarten.

We lopen terug naar het Glacier Breeze Restaurant, waar we een lekkere kop thee bestellen. Omdat we eerder terug zijn dan gepland besluiten we er een korte dag van te maken en vroeg te eten. De eigenaar heeft een specialiteit in gedachten van rijst en geitenvlees. We vinden het prima. Tenslotte waren alle kritieken in het gastenboek lovend. Na een half uurtje komt de eigenaar trots binnen met twee grote schalen. Een weeë geur verspreidt zich langzaam door de kamer. Voor ons wordt een schaal met rijst en een enorme schaal met vlees neergezet. Het vlees heeft een onbestemde kleur, de saus is that en donker. Ik kan het niet eens ruiken, laat staan dat ik het kan proeven. Gelukkig laat de eigenaar ons alleen. Beiden staren we misselijk naar de hoeveelheid voedsel voor onze neus. De zure geur duidt erop dat het beestje al tijden dood is en veel te lang in een slecht functionerende koelkast heeft gelegen.

Michel probeert een hap maar sruugt die snel weer uit. Net op tijd want de eigenaar komt binnen met een kan water en vraagt hoe we het vinden. Met een ongelooflijke nepglimlach weet Michel eruit te persen dat hij het zalig vindt. Dan trekt de eigenaar zich terug in de keuken.

Gelukkig heeft Michel een briljant idee. De maaltijd laten staan is niet mogelijk. Dat zou de eer van de eigenaar kwetsen, en die is zo aardig voor ons geweest met zijn zelfgemaakte abrikozencake. Dus tovert Michel een lege waterfles en een zakmes uit zijn rugzak. Met een soepele beweging snijdt hij de bovenkant van de fles open en kiepert vervolgens driekwart van zijn bord in de fles. Snel gieten we de tweede fles water leeg in een plantenbak en is mijn bord aan de beurt. Net voor de eigenaar weer binnentrompetten we de flessen met stinkende geitenprut in de tas te verbergen. "*Hmmm, very delicious!*"

"Aaah, you like it. Want some more?"

"No, not today!"

De man kijkt trots naar de lege borden en ruimt vervolgens de tafel af. We voelen ons schuldig, maar komen niet meer bij van het lachen. Dan komt de eigenaar met het gastenboek aanlopen. Of we een verslagje over de maaltijd willen schrijven. Met het schaamrood op de kaken schrijven we een kort verhaaltje over de abrikozencake. Da's een aanrader...maar daar laten we het dan ook bij!

Datum:

22 oktober 2003, 10:40 uur

Locatie:

Khunjerab Pass, Pakistan

MICHEL

De laatste etappe van de Karakoram Highway zal ons naar het laatste land van deze expeditie brengen: China! We kijken ernaar uit, maar eerst moeten we een van de grootste obstakels van deze reis passeren: de Khunjerab Pass, het hoogste punt van de Karakoram Highway. De vijfduizend meter hoge pas zal waarschijnlijk ook het hoogtepunt worden van de rit over de Karakoram Highway.

Om in één dag over deze pas te rijden, Pakistan te verlaten en China in te rijden (met alle grensformaliteiten), moeten we vroeg vanuit Gulmit vertrekken.

Het is nog donker als we opstaan en de bus inpakken. Het is ijskoud, en we zijn blij als het standkacheltje de temperatuur in de bus op een aanvaardbaar peil brengt. Na een uur rijden komen we aan in Sost, waar we ons bij de grensbeambten van Pakistan melden. De mannen bij de grens zijn erg aardig. Een van hen geeft zelfs zijn thuisadres, mochten we nog eens langs willen komen. Als we net willen vertrekken, komen er drie mannen van de narcoticabrigade een kijkje in de bus nemen. We vermoeden dat ze het eerder leuk vinden om lekker ongestoord in de bus te kunnen kijken dan dat ze echt denken iets te zullen vinden. Om het allemaal niet te lang te laten duren en te voorkomen dat ze er een bende van maken, proberen we de mannen in de weg te zitten door uitgebreid foto's van ze te nemen en ze te filmen. Het is een afleidingsmanoeuvre die blijkt te werken. Na een paar minuten, vele foto's en poses verder, weten ze geen raad meer met de bus. We zwaaien enthousiast naar iedereen en rijden na een kleine veertig minuten Pakistaanse grensafrelen het terrein af.

Het volgende stuk rijden we door het Khunjerab National Park.

Het is een prachtig stuk natuur, midden in het niemandsland tussen Pakistan en China. We zijn Pakistan al uit, maar China is nog honderdvijftig kilometer rijden.

De Karakoram Highway heeft echt het beste tot het laatste bewaard. We rijden door nauwe kloven en klimmen vervolgens stapvoets tot boven de boomgrens naar de top van de Khunjerab Pass. Af en toe passeert er een vrachtauto vanuit China. Verder is het gebied compleet verlaten. Door de extreme weersomstandigheden is dit gebied meerdere maanden per jaar van de buitenwereld afgesloten. Meters sneeuw maken de pas onbegaanbaar en het gebied onbewoonbaar. Als we twee uur later op de top staan, realiseren we ons pas wat we bereikt hebben. We waren bang dat de luchtgekoelde motor het misschien niet zou halen. Maar boven zijn we en het motortje pruttelt lekker verder.

De pieken van de zevenduizenders zijn nu bijna op ooghoogte. We nemen foto's van de officiële Chinees/Pakistaanse grens en springen er meerdere malen overheen...China...Pakistan...China...Pakistan...Tot we duizelig van het springen en de hoogte zijn. We stappen weer in de bus en gaan verder. Op naar het moment waar we al die maanden voor geknokt hebben en waaraan een jaar voorbereiding heeft vastgezeten. We rijden China in.

We hebben van veel reizigers de vraag gekregen hoe wij toestemming hebben gekregen om door China te rijden in ons eigen busje. Dat is niet zo makkelijk als bijvoorbeeld een visum halen voor India. Daarvoor ga je naar de ambassade en na wat formuliertjes te hebben ingevuld, krijg je een stempel en betaal je de administratiekosten.

Toen we begonnen met het project zijn we meteen gaan informeren bij de Chinese ambassade en het CITS, een soort chinees verkeersbureau. Daar kregen we direct te horen dat het niet meer mogelijk is om individueel door China te rijden en dat de strakke regels nog eens zijn aangescherpt. Het bleek alleen nog maar mogelijk om met een groep van minimaal vijf auto's een visum te krijgen.

We moesten een andere mogelijkheid zoeken. Onder het motto: waar een wil is, is een weg naar Beijing, gingen we verder. Verschillende weken van telefoneren en e-mailen verder, komen we uit bij een kennis van Elles in Beijing. Zij biedt meteen aan om even een rondje te bellen en na te vragen wat er precies vereist is om de grens van China te passeren. Door schade en schande zijn we er al achter dat het vrijwel onmogelijk is om zelf uit te zoeken bij wie je in China moet zijn. Na wat telefoontjes van haar met verschillende overhedsinstanties kregen we het volgende te horen. We moeten goedkeuring zien te

krijgen van het *Ministry of Public Security*, van *General Customs* en van *The Military*. Alle provincies waar we doorheen willen rijden, moeten ook alle papieren ondertekenen. Als alle papieren verzameld, goedgekeurd en afgetekend zijn, moet er een tijdelijk Chinees rijbewijs worden aangevraagd en een Chinese kentekenplaat gemaakt. Daarnaast moet de hele reis worden afgelegd met een door de overheid goedgekeurde gids.

Dit alles regelen zou maanden tijd in beslag nemen en heel veel geld kosten. Het betekende dat we veel sponsors moesten vinden voor het project.

Maar goed, we wilden iets unieks doen en China is nou juist het land waar iedereen op afhaakt. Wij dus niet! Twee maanden later hebben we in China een reisbureautje gevonden dat alle papieren en een gids wel wil regelen. We proberen nog een paar keer te onderhandelen over de verplichte gids, maar die moet toch echt mee. We hebben er moeite mee, want het gevoel van vrijheid en privacy wordt daardoor een stuk minder. We proberen het uiteindelijk maar te zien als een culturele ervaring.

Een paar weken voor we China bereiken, ontvangen we een mailtje met de mededeling dat een zekere Benny (een echte Chinees maar hij heeft waarschijnlijk een te ingewikkelde naam voor ons) ons op 21 oktober bij de grens zal opwachten met alle papieren. Benny is een professionele gids die al jaren in het vak zit. We zijn benieuwd.

Als we de grens passeren, weten we dat het de laatste kilometers zijn die we met zijn tweetjes afleggen. We hebben geen haast en genieten intens van de omgeving. Een bord wijst ons erop dat we weer rechts moeten rijden. Gek genoeg blijkt rechts rijden meer wennen dan links. Daar zijn we zo bewust mee bezig geweest, dat we na tweeënhalve maand links rijden (links rijden! links rijden!) meer moeite blijken te hebben met het weer overstappen op rechts.

Na een paar kilometer komen we bij een checkpoint. De echte grens ligt honderdtwintig kilometer landinwaarts in het dal. Een hoop bewapende Chinezen houden hier de wacht in de zo typisch uitziende Chinese legerkostuums. De mannen lopen te blauwbekken van de kou en zijn niet echt geïnteresseerd in ons.

We zijn nerveus en nieuwsgierig. Hoe zal het zijn met een derde persoon, een Chinees, op de achterbank? We zullen hem ontmoeten in Tashgarkent, de eerste plaats over de grens, waar ook de grensformaliteiten worden afgehandeld.

De weg is nog steeds goed geasfalteerd en ziet eruit als een paradeplaatsje. We genieten van de kamelen die langs de weg grazen. Ze zijn een vreemd gezicht op drieduizend meter hoogte in de sneeuw. Hier en daar zien we een nomadentent op de kille koude vlaktes staan. We vragen ons af hoe mensen hier in de winter kunnen overleven.

Net voor Tashgarkent staat er een militair op de weg en worden we meteen naar de douane gedirigeerd. De stad heeft een communistische uitstraling: brede wegen en vierkante grauwe blokken van huizen. Hier en daar komt er rook uit een schoorsteen. Voor de rest ligt de stad er verlaten bij.

Bij de douane krijgen we meteen de nodige gezondheidsverklaringen in handen gedrukt. De schrik van SARS zit er blijkbaar goed in. Een ingenieurs apparaat staat ons op te wachten. We moeten ons voorhoofd tegen een sensor aanleggen die vaststelt of we koorts hebben. Elles past er prima in, maar ik moet diep door mijn knieën.

Een paar douanebeamten vindt het prachtig, maar een man die de grote baas lijkt te zijn, blijft bijzonder serieus. Als we kijken wat onze temperatuur is en die van Elles op 34,2 staat, vragen we ons af wat het nut van deze meting is. De dienstdoende arts kijkt tevreden.

Buiten wordt ook de bus onder handen genomen en ontsmet met een soort spray. Niet echt grondig, als je het mij vraagt. Het lijkt meer op een formaliteit. Dan staat er opeens een dun pezig mannetje met een grote glimlach voor onze neus. "*Hello, my name is Jason. Jason stands for June, August, September, October and November!*"

"*What happened to July?*" En waar is onze beloofde Benny?" Benny is ziek en is daarom vervangen door Jason, een kleine drukke Chinees die als een zenuwpees alles probeert te regelen. Hij heeft een enorme berg papierwerk onder zijn arm waar de nodige rode stempeltjes op moeten. Meteen is er een probleem. Van één papierontwerp ontbreekt er een kopie. Dit levert de nodige stress op bij Jason en de douanebeamten, maar niet bij ons, wij hebben de tijd! We moeten de stad in, op zoek naar een kopieerapparaat. Als we naar de bus lopen en Jason Hippie ziet, valt hij stil.

"*What happened to the Mercedes?*"

"*Mercedes?*"

"*Yes, I thought we were going to travel in a Mercedes.*"

En ja hoor. Als we de papieren van Jason erop naslaan zien we dat er daadwerkelijk staat vermeld dat we in een Mercedes zouden komen. Vreemd, want we hebben zelfs een foto van onze bus met een complete beschrijving moeten opstellen. Jason begint, zonder in de bus te hebben gezeten, meteen te klagen over comfort. Dat stuit Elles tegen de borst. Ik zie dat ze zich met moeite inhoudt en op het punt staat te ontploffen.

Met moeite overtuig ik Jason van het feit dat hij op de achterbank prima met gestrekte benen kan zitten en dat hij zelfs op de achterbank kan slapen. Gelukkig weten we snel een kopieeraapparaat te vinden en kunnen we na de laatste formaliteiten naar het

hotel. Maar onderweg heeft Jason een nieuwe verrassing. We moeten een soort wegenbelasting betalen in het belastingkantoor. Maar omdat hij vaag is over wie dit moet betalen en wij ervan overtuigd zijn dat we alles al betaald hebben, blijven we voet bij stuk houden. Uiteindelijk geeft hij toe. Als hij wegrent om de belasting te betalen, flipt Elles.

“Wie denkt die kerel wel niet dat hij is? Hij probeert ons af te zetten, loopt te zeiken over onze bus en dan zal je zien dat hij ook nog eens in een duur hotel wil overnachten!”

Gelukkig hebben we met het reisbureau een vast bedrag afgesproken voor de eet- en overnachtingkosten van Jason, want als we naar het hotel rijden zien we meteen dat het ver boven ons budget ligt. Dan blijkt dat gidsen in China voor een klein percentage van de prijs kunnen overnachten als ze in hetzelfde hotel als hun gasten verblijven. We zien meteen het probleem. Als wij in een goedkoop hotel willen overnachten, moet Jason daar ook overnachten omdat hij elders geen korting krijgt.

Om de eerste dag een beetje soepel te laten verlopen, besluiten we in het dure hotel te slapen. De spanningen zijn vanaf het eerste moment al ver opgelopen en aangezien we nog zes weken moeten kan dat nog weleens feest worden. In het hotel nemen we de Chinese nummerborden en rijbewijzen in ontvangst. Het kost een paar centen, maar dan heb je wel twee gave Chinese rijbewijzen en nog stoerder, twee echte Chinese nummerborden!

Datum:

22 oktober 2003, 19:40 uur

Locatie:

Tashgarkent, China

ELLES

Ik heb het meteen gehad met Jason. Telkens als ik naar hem kijk, zie ik het hoge prijskaartje dat de Chinese overheid aan hem heeft gehangen. Wij hebben er natuurlijk zelf voor gekozen om China in te gaan en dus voor de vereiste visa plus gids te betalen, maar ik heb moeite om het bedrag van Jason los te koppelen. Hij moet zijn mond houden en ons niet te veel in de weg zitten.

Michel probeert de sfeer erin te houden, maar ik merk aan hem dat ook hij moet slikken. Toch heeft hij gelijk. We moeten zes weken met Jason in de bus zitten en dan kun je het maar beter gezellig houden.

Na ons gesetteld te hebben in het veel te dure hotel dat Jason heeft uitgezocht, gaan we een hapje eten. Jason weet een prima restaurantje waar hij de avond ervoor ook heeft gegeten. Het blijkt een kleine rommelige ruimte met een paar gammelle, zelfgemaakte houten tafeltjes rondom een potkachel. Aan de muur hangt een felgekleurde geplastificeerde poster met een Zwitsers landschap.

Jason weet ons te vertellen dat ze in dit restaurant de beste noodlesoep van de stad verkopen. Dat beurt me een beetje op, want ik houd van noodles en kan geen linzen of curry's meer zien. Jason bestelt voor ons drietjes en we nemen er een biertje bij. Heerlijk, want we hebben al in geen weken alcohol gezien of geproefd. Ik begin wat te ontspannen.

Michel stelt voor om de route door te spreken. Dan horen we dat Jason nog nooit echt buiten Beijing is geweest. We vallen even stil. Wij zitten dus opgeschept met een Chinese gids die nog nooit buiten zijn eigen geboortestad is geweest! Misschien wordt het uiteindelijk een grotere cultuurschok voor hem dan voor ons. Aan de andere kant kan dit ook wel wat vrijheid geven. Als hij toch niet weet wat de mooie plekken van dit immense land zijn, nemen wij gewoon het initiatief. Ik stel voor dat wij de planning maken, en Jason gaat akkoord.

De noodles zijn niet wat ik verwacht had. Het lijkt meer op gekookt water met ui, waarin wat kale spaghetti drijft. Jason is behendig in het eten van de soep met stokjes. Met veel geslurp en gesmak weet hij binnen korte tijd het kommetje leeg te werken. Wij hebben wat meer moeite met de lierten. Het bier maakt gelukkig veel goed. Jason vertelt tussen het geslurp door dat ze in het hotel een zalig ontbijt serveren, compleet met cornflakes, eieren en brood. En dat zegt hij nu pas! O, wat kijk ik uit naar een lekker westers ontbijtte.

Na het avondeten gaan we op zoek naar een internetcafé. We hebben al een tijd geen mail kunnen sturen naar het thuisfront en we weten dat ze nieuwsgierig zijn naar hoe de eerste ontmoeting met Jason is gegaan. Jason loopt mee om ons te helpen. Als we een winkel inlopen en vol verwachting naar Jason kijken, komen we tot een vervelende ontdekking. Jason spreekt perfect Engels en Mandarijn. Maar beide talen worden hier niet gesproken, of in zo'n ander dialect dat hij zich niet verstaanbaar kan maken. We realiseren ons dat dit weleens problemen kan geven bij het vinden van de juiste weg. Als we na een uur nog geen internetverbinding hebben gevonden, geven we de hoop op en gaan terug naar het hotel.

De volgende dag begint minder goed dan we gehoopt hadden. Wij hebben de hele nacht gedroomd van het heerlijke continentale ontbijt. Helaas blijkt dat een eerste cultureel misverstandje. Zodra we plaats hebben genomen aan tafel in afwachting van de warme broodjes, de cornflakes en de eitjes, worden er heel andere bakjes op tafel gezet. Ik kijk nog even vol verwachting naar Jason, met het idee dat er een fout is gemaakt en dit voor een andere tafel bestemd is. Maar helaas. Kleine bakjes met in knoflook gebakken en in sambal gekookte groenten sieren de tafel. De broodjes zijn inderdaad warm, maar gestoomd in plaats van gebakken. Ze lijken op de witte kleffe bapao's van de toko, maar dan zonder enige vulling erin. De cornflakes blijkt een overgekookte papperige witte rijstsubstantie zonder zout te zijn, waarvan het water nog niet is afgegoten. Het geheel wordt inclusief het water als een soort soep geserveerd. Tot slot krijgen we inderdaad allemaal een hardgekookt ei. Terwijl ik voor het idee iets van de pap naar binnen probeer te werken zit Michel te stuntelen met zijn stokjes om het gekookte ei naar binnen te krijgen. Lekker hè, knikt Jason. "Dat gaat nog wat worden, de komende weken," mompelt

Michel.

We pakken onze spullen en stappen in de bus om richting het zuiden, naar het Karakulmeer, te rijden. Drie uur later komen we bij het meer aan. Het ligt prachtig aan de voet van een berg. We hebben bedacht hier te overnachten maar ontdekken dat deze omgeving nog niet echt is ingesteld op toeristen. We vragen rond of we ergens kunnen overnachten en krijgen een plekje bij mensen thuis aangeboden. Het is een kamertje waar wat dekens op de grond liggen. Die dienen als bed. In het midden van de kamer staat een grote ketel met water op die naast thee ook voor de verwarming van de kamer zorgt. Als ik naar de wc vraag word ik naar buiten gestuurd. Buiten is een immense wc, gebaart de man. Kortom, overal waar je maar wilt.

Jason ziet het slapen op de planken niet zitten. Hij trekt wit weg bij het idee en begint zenuwachtig heen en weer te lopen. Als we buiten staan gooit hij het eruit. Hij is niet van plan om hier op de grond te gaan liggen. Daar worden we hartstikke ziek van en we moeten nog helemaal naar Beijing. Om hem in ieder geval nog even te vriend te houden geven we hem zijn zin en we rijden verder richting Kashgar.

De weg is gloednieuw en zo mooi dat het af en toe voelt alsof we op een racebaan rijden. De omgeving verandert bijna elke tien minuten. Prachtige besneeuwde pieken van de Pamir Range (het steilste gedeelte van de Karakoram Highway), enorme zandduinen, donkerrode grindbergen, kleine dorpjes in prachtige herfstkleuren en een eindeloze woestijn maken deze rit onvergetelijk.

Het is tegen vijven als we Kashgar inrijden. Ook deze stad heeft een communistische uitstraling, met zijn brede wegen. Het maakt het rijden gemakkelijk en al snel vinden we het gewenste hotel. Als we op straat stoppen, worden we direct omsingeld door een twintigtal Chinezen. Ze zijn zo nieuwsgierig dat ze zelfs de deuren open trekken en bij Jason achterin willen gaan zitten. Nog nooit hebben ze zo'n gekke auto, laat staan een campertje, gezien.

Nadat we ze letterlijk uit de bus hebben gejaagd, gaan Jason en ik op zoek naar een kamer. Michel blijft achter om de bus te bewaken. We hebben nog geen stap in het hotel gezet, als Jason begint te zeuren. Hij wil een duurder hotel, dit is te ranzig. Kort leg ik hem uit dat we geen geld hebben voor dure hotels en dat hij vrij is om naar een ander hotel te gaan. We hebben een zeer beperkt budget. En, ja hoor. De kamer die ik kies, een prima tweepersoons met zelfs een eigen badkamertje, is niet goed genoeg. Aangezien onze planning is om een paar dagen in Kashgar te blijven, besluit Jason een ander hotel te zoeken. Terug bij de bus spreken we af dat we hem dagelijks 's-ochtends op de hoogte brengen van onze plannen en dat we voor de rest onze eigen weg gaan. Dus gaan we die avond gezellig met z'n tweetjes naar de Chinees.

Datum:

23 oktober 2003, 18:20 uur

Locatie:

Kashgar, China

MICHEL

Alles is hier anders, is al snel de conclusie als we door Kashgar lopen. De Chinese tekens zijn abracadabra voor ons. We zien het als een kunst om er wegwijs uit te worden. Daarom is elk bordje interessant. De supermarkt om de hoek bij het hotel is helemaal een paradijs. Alle verpakkingen, alle producten, alles is anders.

We ontmoeten een paar andere reizigers en spenderen een paar dagen gezamenlijk in de stad. Iedereen wacht op de beroemde veemarkt van Kashgar, die op zondag gehouden wordt. Elke avond duiken we een dranklokaaltje in en wisselen sterke verhalen uit. Dan is het zondag en kunnen we naar de veemarkt. We besluiten de markt vroeg te bezoeken, zodat we daarna door kunnen rijden naar de volgende bestemming. De markt moet de grootste zijn van heel Centraal-Azië en moet iedere zondag zo'n vijftigduizend mensen aantrekken. Maar we komen er natuurlijk voor de beesten. Schapen, ezeltjes, paarden en zelfs kamelen en yaks worden er verhandeld.

De markt begint al op de snelweg: de vluchtstrook wordt volledig in beslag genomen door paarden en kamelen, die met hun huidige baas op weg zijn naar hun nieuwe eigenaar. Aangekomen bij de markt lopen we het eerste grote veld op. Vooraan zijn de koeien en yaks te vinden. We zien drie mannen onderhandelen over een kalf. Het gaat er vrij ruig aan toe. Het lijkt alsof ze aan het vechten zijn. De bieder blijkt uiteindelijk geen interesse te hebben en dat leidt tot onenigheid. Er wordt over en weer gescholden en aan jassen getrokken tot de bieder zich los weet trekken en wegrent. De verkoper moet lachen. Het blijkt allemaal bij het spel te horen.

Naast ons parkeert een klein Toyota-busje met achterin een stier die bijna groter is dan het busje zelf. Zonder loopplanken neer te leggen begint de eigenaar aan het beest te trekken. Het busje schudt stevig van links naar rechts en staat op het punt om door de vering te zakken als de stier zich afzet en met een grote sprong op het veld belandt.

Het volgende gedeelte van het veld wordt voornamelijk gevuld door schapen en geiten. De schapen worden met grof geweld uit de bus gegooid en vervolgens met hun koppen dicht tegen elkaar aan gezet. De schapen blijven er gek genoeg bijzonder rustig onder. Het ziet er niet naar uit dat ze zich erg aan storen en wachten rustig op een nieuwe eigenaar.

Aan het eind van het veld staan de paarden. Een prachtig gezicht, aangezien er voor de koop natuurlijk even proefgereden moet worden. Een jongetje van een jaar of vijf galoppeert als een volleerd ruiter over het terrein en maakt er een nog mooiere show van als hij onze camera ziet.

Rond twaalf uur zijn we terug in het hotel. We moeten nog een heel eind rijden vandaag, dus pakken we onze spullen snel in. Ook ontmoeten we Jason weer.

Er is ons verteld dat de wegen nieuw zijn. Maar pas als we bij de snelweg aankomen, blijkt dat dit glanzende stuk asfalt nog niet klaar is om in gebruik te worden genomen. We worden het zijterrein ingestuurd en rijden bijna de hele dag over onverharde wegen door het stoffige zand.

Dit zandpad is door het zware vrachtverkeer veranderd in een verraderlijke weg vol kuilen en hobbels. Hij kronkelt van links naar rechts en af en toe moeten we de nieuwe weg oversteken. Met een kilometer per vijfentwintig uur kruipen we voort. We vrezen het ergste als de weg niet snel verbeterd. Als we nogmaals de nieuwe weg moeten oversteken om vervolgens weer het zand in te gaan kan ik het niet laten. Ik gooi het stuur om en geef keihard gas op het nieuwe stuk weg. Jason schrikt zich rot en zit verbouwereerd op de achterbank. Dit mag natuurlijk niet. En als iets niet mag, zal geen Chinees erover denken om het wel te doen. Jason snapt dus niets van ons. Wij hebben er wel schik in. We scheuren over de prachtige gladde strook nieuw asfalt waar nog geen bandenspoor op te vinden is. Pas na honderdtwintig kilometer over het nieuwe asfalt te hebben gereden en nadat we twee groepen wegwerkers zonder problemen zijn gepasseerd, worden we door een man in uniform tegengehouden. Jason houdt zich keurig schuil op de achterbank. Elles draait haar raampje open en glimlacht vriendelijk naar de man. Hij weet zich geen raad met twee blanken die geen Chinees spreken en laat ons dus maar gaan.

In Aksu gaan we op zoek naar het door een van Jasons vrienden aangeraden Friendship Hotel. Maar als we binnenkomen,

blijkt het woord vriendschap niet in het woordenboek van het personeel voor te komen. Op een arrogante manier wordt ons verteld dat we een kamer moeten nemen van zeventig dollar per persoon. Als we die weigeren en uitleggen waarom we deze rit maken, worden we hard uitgelachen. We weten dat ze het enige hotel in de stad zijn dat westerlingen toelaat, dus hebben we niet veel keus. Toch doen we alsof we naar een ander hotel willen. We kunnen ook altijd nog achter in de bus slapen, al is het 's nachts al zo ver onder het vriespunt dat we dat liever niet meer doen. Opeens blijken er goedkopere kamers te zijn. Waarschijnlijk om ons te pesten, worden we naar de smerigste kamer van het hotel gebracht. Maar wij laten ons niet kennen en doen alsof onze neus bloedt. Omdat we zelf lakens en slaapzakken hebben, maakt het ons allemaal niet uit. Slapen is slapen. Jason kijkt wel wat sip. Aangezien wij zo'n goedkoop kamertje hebben geregeld, zit er voor hem ook niet meer in.

Als we onze bagage hebben uitgepakt en we de bus willen wegzetten, start de motor opeens niet meer. Laat dit nou net de minst gunstige plek zijn om problemen met de bus te krijgen. We duwen Hippie van een heueltje af en krijgen de motor op die manier gelukkig weer aan de praat. We kijken even snel naar de motor maar zien niets opvallends. We besluiten de bus even te laten voor wat hij is en gaan eerst eten.

Na wat rond te hebben gelopen, komen we uit bij een heel klein vaag tentje. Jason kijkt naar de letters op het uithangbord en zegt ons dat dit een goed tentje is. Het is eigenlijk het enige tentje dat nog open is, dus we hebben niet zoveel keus.

De vloer ligt vol met uitgespuugde zonnebloempitten en andere voedselresten. Een van de gasten is behoorlijk dronken. Ze kan niets anders dan alleen maar keihard "*hello!*" roepen. Het is voor ons even wennen om na alle moslimlanden weer iemand ontzettend dronken te zien. Ze komt even bij ons aan tafel zitten (rochelt een paar keer luidruchtig in de hoek) om vervolgens lallend de toko te verlaten.

Gelukkig is de kokkin niet dronken. Ze weet een heerlijke Szechuanmaaltijd met kip en pinda's in elkaar te draaien. We drinken er ook gezellig een paar biertjes bij. Dat zorgt ervoor dat Jason ook los komt. Eindelijk hebben we een leuk gesprek met hem. Hij leert ons van alles over de verschillende Chinese regio's en keukens. Zo kan hij dus heel gezellig zijn.

Met een voldaan gevoel verlaten we het restaurantje. Als we weer terug zijn bij de bus proberen we hem nog een keer te starten en wonder boven wonder start hij gewoon! Wat me zorgen baart is dat ze in China geen onderdelen meer hebben. Gaat er hier iets mis, dan is het hele avontuur voorbij. Tot diep in de nacht lig ik in bed te piekeren over wat het probleem nu zou kunnen zijn.

Datum:

28 oktober 2003, 13:40 uur

Locatie:

Aksu naar Kuche, China

ELLES

Ik merk dat ik er erg aan moet wennen dat er iemand op de achterbank zit die zich overal mee bemoeit. We hebben natuurlijk een spreek- en leesprobleem als we de weg zoeken. Praktisch niemand spreekt ook maar één woord Engels en de verkeersborden hebben alleen Chinese tekens. Maar toch komen we er vaak beter uit met onze handen- en voetentaaï dan Jason met zijn zenuwachtige gebrabbel. Hij blijkt nog nooit een kaart te hebben gelezen. Ook heeft hij nog nooit autogereden en heeft hij geen richtingsgevoel. Maar hij wil ons maar al te graag de weg wijzen. Jammer genoeg komt hij er nooit in één keer uit. Soms weten we al hoe we moeten rijden, maar springt Jason toch de bus uit om de weg te vragen. Dat werkt ons een beetje op onze zenuwen en levert ook nog eens enorme vertraging op. Hadden we maar een kinderslot op de bus! Het is pas dag vier.

Na een paar uur over slechte wegen te hebben gehobbeld langs de Chinese Gobiwoestijn (van Aksu naar Kuche), gaan we een hapje eten. Jason moet er nogal aan wennen om lange afstanden te rijden, dus het is maar goed dat we een vrije dag in het vooruitzicht hebben. Om de stemming er een beetje in te houden, gaan we met zijn drieën eten. Jason mag bestellen. Gek genoeg zijn we in Nederland al heel wat gewend op het gebied van Aziatisch eten. Jason heeft meer moeite met de verschillende keukens in China dan wij. In Kashgar heeft hij volgens eigen zeggen uren rond lopen dwalen op zoek naar een ‘veilig’ restaurant. Hij vindt het er allemaal maar vies en onhygiënisch uitzien. Maar vandaag hebben we iets gevonden waar hij zich lekker voelt, dus er kan uitgebreid besteld worden.

Jason zit vol theorieën op eetgebied. Alles wat hij eet is wel ergens goed voor, zoals de vochtregulatie van zijn lichaam, voor de energie of voor de slanke lijn. Bij ieder gerecht weet hij wel iets te vertellen. Een van zijn theorieën is dat het goed is om knoflook te eten als je het eten qua bacteriegehalte niet vertrouwt. En dan niet zoals in Nederland een teentje knoflook meebakken in het gerecht. Nee, Jason lust ze rauw. Dus worden er vijf tenen knoflook gepeld om vervolgens tussen het eten door heerlijk weg te kauwen.

Dit heeft helaas tot gevolg dat we de volgende dag met een naar knoflook stinkende Jason in de bus moeten zitten. “Ja, knoflook neemt de geur van het eten weg,” zegt hij nogmaals met een glimlach.

Ja, ja, dat weten we. Houd nu je mond maar.

Datum:

29 oktober 2003, 10:00 uur

Locatie:

Kuche, China

ELLES

Als we de bus controleren komen we tot een vervelende ontdekking. Alle vier de in Pakistan vervangen stuurbekleding zijn kapot. We weten zeker dat we deze niet in China zullen vinden. Stuurkogelrubbers bevatten vet om de wrijving met de kogel te verminderen zodat het sturen soepel gaat en de kogel niet slijt. Verder voorkomen ze dat er zand of andere rommel op de kogel komt. We kunnen ermee doorrijden, mits we ze steeds enorm vet houden en af en toe schoonmaken. We hopen dat er niet meer gebreken ontstaan en dat we Beijing halen.

Gevoelsmatig zijn we er bijna, maar een blik op de kaart laat zien dat het anders is. Ook al zijn we in het laatste land van onze expeditie aangekomen, het is ruim zesduizend kilometer rijden om van het westen naar het oosten van China te komen.

We proberen zoveel mogelijk goede wegen op te zoeken. En dat laatste blijkt nogal eens een probleem, want in West-China zijn er praktisch geen goede wegen te vinden. Het voelt continu alsof we ons op off-the-road tracks bevinden.

Op onze rustdag in Kuche regelen we een taximannetje om ons naar de grotten van de duizend boeddha's en een grand canyon te brengen. Jason is gek genoeg minder gewend aan afdingen dan wij. Probleem is dat hij alles moet vertalen en daarbij geen gezichtsverlies wil lijden. Maar het lukt ons om de prijs van driehonderd yuan te verlagen tot honderdnegentig yuan. Ook het taximannetje lacht nog vrolijk dus beide partijen zijn tevreden. Jason benadrukt nog wel even in de auto dat het niet handig is om te veel af te dingen, omdat de kans dan groot is dat ze je op een andere manier zullen oplichten. Nou...daar zijn we zelf dan toch bij. We zijn ondertussen al vier maanden in Azië, en zitten net lekker in de 'afdinger ij'!

Als we bij de grotten een Engelse dame tegenkomen die voor dezelfde trip vierhonderd yuan heeft betaald, vraagt Jason tot onze verbazing waarom ze niets aan de prijs heeft gedaan.

De Duizend-boeddaghallen zijn leuk om te zien, maar niet spectaculair. We hadden een verzameling verwacht van duizenden boeddhabeeldjes, maar worden getrakteerd op muurschilderingen. De mooiste zijn een aantal jaren geleden door de Duitse archeoloog Le Coq uitgehakt en meegenomen naar Duitsland. We vragen ons af hoe je jezelf archeoloog kunt noemen als je zulke prachtige oude muurschilderingen kunt uithakken om daarna even lekker te cashen bij een Duits museum.

Nadat we de grotten hebben bekeken gaan we naar de Chinese versie van de grand canyon. Chinezen blijken er goed in om natuurschoon te verpesten door dat om te toveren tot een ware toeristenattractie. Net voor de ingang van de kloof staan de nodige toeristenwinkeltjes. Uit luidsprekers knalt de topveertig van de Chinese hitparade. Maar als we het toeristencircus achter ons hebben gelaten, lopen we door een prachtige natuurlijke kloof. De roodgekleurde rotsten steken links en rechts van ons een paar honderd meter de lucht in. De kloof is vijf kilometer lang en ondanks het feit dat we er pas laat zijn aangekomen, lukt het ons om het grootste deel ervan te bekijken. Net na zonsondergang verlaten we de kloof.

Een dag later proberen we weer op de weg in aanbouw te komen. Het lukt. De eerste kilometers glijden we over het prachtige asphalt. Maar na zo'n honderd kilometer is er een wegversperring en moeten we weer noodgedwongen de slechte B-weg pakken. Veel auto's en vrachtwagens zijn al met lekke banden langs de weg gestrand.

Als we moeten uitwijken voor een vrachtwagen met pech raken we een grote kei. We horen eerst een harde klap en dan een stalen gerammel. We stoppen meteen in het zijterrein om de schade op te nemen. Michel kruipet met een zuur gezicht onder de auto. Ik hoor hem vloeken en weet dat het mis is. De stuurstabilisatorstang blijkt gebroken. En dat midden in de Taklamakanwoestijn! We weten niet of we door kunnen rijden zonder deze stang en besluiten naar Nederland te bellen. Wonder boven wonder hebben we dekkingsop onze mobiele telefoon. Na een paar pogingen krijgen we een oude bekende van ons te pakken, de T2-specialist André. Hij vertelt ons dat we rustig door kunnen rijden. Het sturen zal een stukje zwaarder gaan maar echt veel problemen zou het niet moeten geven. Maar het moet wel zo snel mogelijk gerepareerd worden. We pakken de kaart en zien dat er over een paar kilometer een plaatsje moet zijn. We besluiten daar op zoek te gaan naar een autogarage.

Inderdaad rijden we na een uurtje een klein stadje in. Daar weet Jason zowaar een Volkswagen-garage te vinden. Als we de binnenplaats oprijden, stopt iedereen met werken. Hier kent men alleen de Volkswagen Passats en Bora's. Dit type

Volkswagen-busje hebben ze hier nog nooit gezien. Nieuwsgierig wordt de hele bus door het voltallige personeel van binnen en buiten geïnspecteerd. Eenmaal op de brug zien ze meteen het probleem. Ze kunnen ons niet helpen, vertaalt Jason. De bus heeft geen technische mankementen, leg ik zo goed als kwaad uit, maar simpelweg een gebroken stang. Hoe moeilijk kan het zijn om die te lassen? De mannen in de garage zijn gewend om vooral met techniek te werken en weten zich geen raad met dit probleem.

We vragen aan Jason of ze het echt niet kunnen lassen. We hoeven nog maar een paar duizend kilometer naar de eindstreep, dat moeten we toch halen. Nadat Jason heeft uitgelegd dat we helemaal uit Nederland gekomen zijn, besluiten ze het te proberen. Een mannetje ontkoppelt de stang. Een ander doet het laswerk. Een half uur later wordt de stang weer op zijn plek gezet. Het ziet er stevig uit. Jason is verbaasd hoe snel en gemakkelijk het probleem verholpen is. Nou ja, we hopen natuurlijk wel dat het laspunt het tot Beijing houdt!

Het is al laat dus besluiten we in de stad te overnachten. We zijn moe en hebben nog niets gegeten. We gaan eerst de website updaten en vervolgens naar een restaurant. Jason heeft andere plannen dus we moeten zelf iets zien te vinden. Zonder hem is het moeilijk om erachter te komen wat een restaurant op de kaart heeft staan. Dus lopen we gewoon ergens naar binnen, kijken even wat er zoal op de tafels staat en wijzen een gerecht aan dat er lekker en bekend uitziet.

We blijken een frofpoef-restaurant uitgekozen te hebben. Jason heeft het de hele week al over *hotpot* gehad, dus we willen het wel uitproberen. Zonder dat we iets besteld hebben wordt er een grote bak met een rood prutje en een soort bouillon op tafel gezet. Zou het gewoon fondue zijn? Dat kennen we wel. En inderdaad, achter in het restaurant staan de rekken met alle soorten vis, vlees en groenten die je erin kunt mikken. Als we langs de rekken lopen hebben we moeite om te kiezen. De moeilijkheid zit vooral in het vinden van herkenbare producten. Het liefst hebben we kip en groenten! Maar er ligt van alles dat zo maar in de categorie ‘bijzondere ingewanden’ zou kunnen passen. Het is ook niet duidelijk van welk beest de ingewanden afstammen. We zien koeientong, kikkerbilletjes, vissenkoppen en schapenhersens. Waarschijnlijk ligt er ook nog wel een hond tussen. Ja, dit is China: hier eten ze alles wat beweegt. Gelukkig liggen er ook een paar herkenbare dingen, zoals champignons. Ik richt me vooral daarop.

Het hele restaurant kijkt mee. Zouden we het toch nog verkeerd doen? We zijn net druk in de weer om met onze stokjes iets heelhuids in de bak met bouillon te krijgen, als een Chinese man bij ons aan tafel komt staan. Hij spreekt geen Engels maar zo te zien wil hij een toost uitbrengen. We zeggen op zijn Hollands proost waarop de man *gangbé!* roept en zijn glas in één teug leegdrinkt. Wij doen maar mee. Maar dan is het hek van de dam. De ene na de andere gast sluit zich achter hem aan. Allemaal geven ze ons een handje, brengen een toast uit en slaan hun biertje achterover. Wij doen uit beleefdheid mee en voor we het weten zijn we hartstikke toeter.

Als iedereen klaar is met proosten, gaat Michel op culinair avontuur, wat hij normaal niet snel doet. Trots komt hij terug met rare visjes, kikkerbillen en een aantal UFO’s: *Unidentified Food Objects*.

Na het ‘Kermit de kikkerbillen’-avontuur lopen we waggelend naar het hotel. We passeren een enorme KTV-disco. Daar, achter de neon-verlichte muren, vind je de wereld van de Chinese karaoke. We kunnen het niet laten om een kijkje te nemen. Het is een gebouw ter grootte van een flink hotel waar op iedere afdeling aparte kamers zijn met als middelpunt in iedere kamer een enorme karaokeset. In al die kamers wanen de Chinezen zich even in de wereld van een rockster. Omringd met ingehuurde schaarsgeklede vrouwen, alcohol en sigaretten imiteren ze de Chinese varianten van de Backstreet Boys. De vrouwen doen zich voor als groupies en hangen de mannen aanbiddend om de nek.

Als we het gebouw weer uit willen lopen, worden we in een van de kamers uitgenodigd om mee te zingen. Drie heren in pak zitten met glimmende microfoons een soort Chinese smartlappen te zingen. Of wij ook een liedje willen zingen, vragen ze terwijl ze een biertje voor ons inschenken.

Op de eerste pagina van het grote KTV-boek staan zowaar wat voor ons leesbare titels. We denken er een te herkennen (*Shalala*) en gokken dat het de versie van de Carpenters is (*every shalalalaaa every wo-hohohooo*) zodat we er nog iets van kunnen maken. Helaas blijkt het een compleet ander nummer te zijn dus moeten we terplekke iets improviseren. Zodra we de melodie van de jengelende synthesizer hebben onthouden zingen we samen uit volle borst mee. De tekst is gelukkig makkelijk: *shalalalaaa lalalalalalalaaaa*. Wij hebben erg veel schik. De Chinezen vinden het wel grappig. Alleen als er ineens drie dametjes de kamer in worden gebracht merken we dat het management niet geheel blij is met onze komst. Hebben we iets gezien dat niet voor onze ogen bestemd was? Zouden dit soms geen zangeressen zijn? De manager kijkt ons kwaad aan en stuurt ons zonder pardon de kamer uit. “*You go now,*” zegt hij dwingend. We bedanken onze drie zangvrienden voor hun gastvrijheid en snellen naar buiten. Hard zingend lopen we naar het hotel.

Datum:

31 oktober 2003, 8:50 uur

Locatie:

Korla naar Urumqi, China

MICHEL

Jason heeft geïnformeerd naar de staat van de weg naar Urumqi en gehoord dat het een zeer slecht stuk asfalt betreft. Dat kunnen we vandaag net niet gebruiken. Het Chinese bier is slecht gevallen, en als de Chinezen zelf toegeven dat het een slechte weg is, dan hebben wij weinig hoop. We duimen dat de stabilisatorstang het zal houden. Eén keer stranden in de woestijn is genoeg.

We vragen of het mogelijk is om stiekem de nieuwe weg te nemen. Nee, helaas. Vanaf hier naar Urumqi is er geen weg in aanbouw. Dus hebben we vandaag tweehonderdveertig kilometer slecht wegdek in het vooruitzicht.

We gaan vroeg op pad zodat we heel rustig kunnen rijden. De weg is inderdaad verschrikkelijk slecht: een zanderige ondergrond met grote puntige stenen die het parcours nog zwaarder maken. En alsof er niet genoeg zand is, zien we in de verte een grote muur van stof op ons afkomen.

De wind is opgestoken en heeft een enorme zandstorm veroorzaakt. Voor we het weten hebben we maar een paar meter zicht. Overal om ons heen zien we zand, zand en nog eens zand. Om de zoveel minuten moeten we de ruitenwissers aanzetten om de laag zand van onze voorruit af te halen. Door de harde wind wordt het ook door de kleine kieren van de bus naar binnen geblazen. De zonnebril beschermt onze ogen maar het geknars tussen de tanden zegt genoeg.

Na zeven uur hobbelen en zweegen komen we bij een stuk snelweg dat leidt naar Urumqi, de grootste stad in het westen van China.

We halen opgelucht adem. We eten even snel wat noodles langs de kant van de weg om daarna met weer wat nieuwe energie het laatste stuk door te blazen. Dat blijkt een tolweg. Voor honderdtachtig kilometer moeten we zestig yuan betalen (ongeveer zeventienhalve dollar). Het maakt ons niets meer uit.

De stad Urumqi ligt het verstu van alle steden ter wereld van een oceaan vandaan. Dit geldt dus ook voor het SOS-kinderdorp dat we in Urumqi willen bezoeken. De volgende morgen ontmoeten we Montee, een van de medewerkers van SOS-Kinderdorpen in China, voor ons hotel.

Onderweg vertelt Montee iets over de achtergrond van het dorp. Het is het nieuwste SOS-kinderdorp in China (het dorp is in 2001 officieel geopend) en er wonen honderdzes kinderen. We arriveren bij het prachtige dorp. Het zijn inderdaad nieuwe huizen, allemaal in de lokale stijl gebouwd.

De directeur van het dorp staat ons buiten al op te wachten. We lopen eerst naar de kleuterschool. Het is een heel gezellig schooltje. Daarna ontmoeten we een SOS-moeder met vijf van haar kinderen. Haar glimlach is misschien nog wel groter dan haar warme hart. De kinderen zijn weg van haar, dat zie je meteen. Wij ook! Een van de kleinste meisjes uit het gezin is in de woonkamer aan het spelen.

De moeder vertelt hoe zij en haar zusje hier twee jaar geleden terecht zijn gekomen. De ouders hadden jarenlang ruzie en besloten een eind aan hun leven te maken door vergif in te nemen. Er bleef niemand over om voor de twee meisjes te zorgen. De jongste was nog maar net een jaar oud. Gelukkig heeft iemand de meisjes naar SOS-Kinderdorpen in Urumqi gebracht. De kleinste is enorm aanhankelijk en hangt de hele tijd om haar SOS-moeder heen. Als Elles een foto van het meisje heeft gemaakt rent ze op haar af en geeft haar een dikke knuffel.

We lopen door naar een volgend huis uit het dorp. Daar woont een Oeigoerse familie. Alle kinderen en de moeder zijn van Oeigoerse afkomst, een etnische minderheid in China. Heel leuk, omdat de kinderen zo nog iets van hun eigen cultuur meekrijgen en kunnen opgroeien in een vertrouwde omgeving. De moeder is druk in de weer met het avondeten terwijl de oudste kinderen aan tafel hun huiswerk maken. Het eten ruikt heerlijk. We voelen ons meteen thuis. Ook deze moeder straalt iets fantastisch uit. Als we de woonkamer inlopen willen de kinderen voor ons dansen. Het blijkt een Oeigoerse dans te zijn die ze van hun moeder hebben geleerd. Dan komt ook de moeder om even mee te dansen. Het is een prachtige dans. Ook ik word gevraagd om een dansje te doen. Aangezien ik nooit op stijldansen heb gezeten besluit ik even te gabberdansen. De kinderen vinden het prachtig en doen me meteen na.

Pas laat in de namiddag gaan we terug naar het hotel. We willen bijkomen van de zware ritten die we hebben moeten

doorstaan en gaan vroeg naar bed.

We zijn gigantisch moe als we wakker worden. De karaokebar in hetzelfde pand en een te hard blazende verwarming hebben voor een slechte nachtrust gezorgd. Vermoeid stappen we in de bus om naar de volgende plaats, Turpan, te rijden. Jason heeft een nieuwstje. Er wordt storm verwacht in de buurt van Dunhuang, dat op een paar dagen rijden ligt. Laten wij nou net die richting op gaan.

In Turpan aangekomen parkeren we de bus bij een hotelletje en gaan meteen wat toeristische attracties te bezoeken. De oude verlaten stad van Jiaohe is het hoogtepunt uit de regio. Als we 's-avonds laat op onze kamer terug zijn, zien we een kakkerlak. Op zich vrij normaal in Azië. Maar als we de eerste van kant hebben gemaakt en ons oog valt op de volgende, en de volgende, en de volgende, lopen de rillingen over ons lijf. De kamer blijkt bewoond te worden door honderden kakkerlakken in alle soorten en maten. Om te voorkomen dat ze in onze tassen kruipen, breng ik meteen alle bagage naar de bus om daarna eens rustig op inspectie uit te kunnen gaan. Tegen de tijd dat ik terug ben heeft Elles al meer dan twintig stuks gedood. We weten dat je kakkerlakken beter niet kunt doden, omdat er dan eitjes kunnen vrijkomen, maar kunnen ook niet bedenken wat we anders moeten doen. We besluiten het hier niet bij te laten en halen een van de dames van het hotel erbij. Met een papieren zakdoek vol uitgeschakelde exemplaren (de grootste spartelt nog met zijn pootjes) lopen we naar de receptie.

"*Please, can you help us?*" De dames achter de balie kijken alsof er niets aan de hand is. "*They won't hurt you!*" krijgen we te horen. De dames kijken ons verveeld aan en snappen klaarblijkelijk niet wat ons probleem is. Maar we blijven doorvragen en geven aan dat we anders wel in de bus slapen. Met moeite komen de dames in beweging. Gewapend met een enorme fles vol anti-kakkerlakkenspray lopen we met zijn drieën richting de kamer. Vrij oppervlakkig worden de hoeken van de kamer ingespoten en voor we het weten wordt de kamerdeur weer dichtgetrokken en krijgen wij te horen dat we daar het komende half uur het beste weg kunnen blijven vanwege de giftige dampen.

Dus daar zitten we dan. Het is al na twaalfen. Een laatste kakkerlak wurmt zich onder de deur door om zichzelf van vergiftiging te redden.

"Ik ga daar niet slapen, Michel. Dat spul is dodelijk voor een kakkerlak, maar het lijkt me voor ons ook niet al te gezond."

"Het is te koud en onbehaaglijk om in de bus te slapen, dus ik stel voor om een andere kamer te vragen." Maar helaas, de dames weigeren ons te helpen. We hebben namelijk de goedkoopste kamer uit het hotel en voor dat geld kan ze ons geen andere kamer geven. Het is inmiddels bijna half een als ik op de klok kijk. De maat is voor mij vol. Ik geef een klap op de balie en zeg dat ik de manager wil spreken. Die ligt natuurlijk al heerlijk op één oor, maar dat maakt me op dit moment niet uit. Ik ga niet tussen kriebelende beestjes slapen, maar wil mezelf ook niet vergassen. Het moet nu worden opgelost, anders stappen we in de auto en rijden we naar een andere plek. De dames snappen eindelijk de boodschap. Haastig wordt de manager uit zijn bed gebeld en voor we het weten is er toch nog een schonere kamer geregeld. We inspecteren de kamer, vinden twee kleine beestjes maar daar blijft het gelukkig bij. We slapen alsnog voor een meter en worden meerdere keren wakker in de veronderstelling dat we door een kakkerlakkenleger worden aangevallen.

Het doet de sfeer de volgende dag geen goed.

Na een paar happen brood met pindakaas vertrekken we naar de volgende verlaten stad. De ruïnes van Goachang zijn minder gedetailleerd dan die van Jiaohe, maar veel uitgestreker. Het zijn de ruïnes van de hoofdstad van het Oeigoervolk en stammen uit de zevende eeuw.

Je kunt er uren rondwandelen maar na een uurtje of anderhalf hebben we het wel gezien.

We rijden verder naar de Astana-graftombes. In de eerste tombe liggen zowaar twee mummies. Heel apart om daar zo met je neus bovenop te staan. De ruimte is benauwend klein. Ze zijn zo goed bewaard gebleven dat zelfs de gezichtsuitdrukkingen nog zichtbaar zijn. Michel ziet meteen dat de ene mummie een man is, omdat hij een ietwat uitgedroogd slurfje heeft. Jason, die tot nu toe in iedere vrouw iets moois heeft gezien, heeft meer oog voor de vrouwelijke mummie. "*She must have been very pretty!*" zegt hij opeens doodserieus. Pardon Jason, hebben we het over hetzelfde lijk? Wij vinden haar vooral *pretty awful*. Jason gaat nog even door met zijn theorie. "Nee, kijk maar," zegt hij. Ze heeft heel lange benen en was vast een mooie lange en slanke vrouw!"

Datum:

4 november 2003, 17:40 uur

Locatie:

Hami, China

ELLES

Hami, onze volgende overnachtingplaats, is een van die plaatsen waar je normaal gesproken hard voorbij scheurt. Hami staat niet in de reisgids vermeld, heeft een enorme kerncentrale en twee raffinaderijen aan de rand van de stad en ziet er heel saai uit. Maar als we het hotel in lopen zien we een bord met de attracties uit de omgeving. Meteen valt ons oog op de graftombe die van de Oeigoerse koninklijke familie blijkt te zijn. We besluiten op onderzoek uit te gaan en met behulp van een enthousiaste Jason weten we de tombe te vinden.

Soms, maar dan ook heel soms, vind je als reiziger een juweeltje dat nog niet ontdekt is door de massa. Zo'n plek waarvan je twijfelt of je die voor jezelf moet houden, of dat je die juist met anderen moet delen. Dit is er een van! Twee van de drie graftombes zijn heel bijzonder: ze tellen drie verdiepingen die in drie verschillende stijlen zijn gebouwd. De onderste laag in islamitische stijl, de middelste in Han-Chinees en de bovenste (van hout) in Mongoolse stijl. Het dak (gemaakt van hout en modder) van het eerste gebouw, is naar de hoed van Djengis Khan gemodelleerd. De gebouwen van rond 1900 herbergen de graven van de verschillende Oeigoerprinsen en -prinsessen. Het derde gebouw is in een typisch islamitische stijl gebouwd. Ook hier zijn graven van verschillende koningen. Naast de drie gebouwen ligt een prachtige moskee met wel honderdtachtig houten pilaren die het dak ondersteunen. Er kunnen vijfduizend mensen in en hij is nog steeds in gebruik. Schitterend!

We lopen een tijdje rond en vragen ons af waarom dit juweeltje niet in onze reisgids beschreven staat. Waarschijnlijk zijn er nog honderden van dit soort plekjes te vinden in China! En ja hoor, terug in het hotel horen we dat er nog meer tombes zijn en een aantal spectaculaire natuurgebieden in de omgeving. Jammer genoeg hebben we geen tijd om die deze reis te bezoeken.

De weg van Urumqi naar Lanzhou in West-China is een lange rechte weg dwars door de woestijn. Af en toe wordt het kale zanderige landschap onderbroken door een tolpost met een benzinestation of een klein arbeidersdorpje met simpele vierkante huisjes. Saai, zou je kunnen zeggen. Maar omdat het compleet anders is dan wat we gewend zijn, vinden wij het prachtig.

Na een paar honderd kilometer slaan we van de snelweg af om naar het zuidelijker gelegen Dunhuang te rijden. Deze weg telt een hoop verraderlijke en onzichtbare hobbels. Een keer moeten we een flinke klap opvangen en horen we een raar geluid. Na een snelle inspectie blijkt dat er gelukkig niets aan de hand is. Ook de stabilisatorstang zit nog netjes op zijn plaats. We rijden rustig door een woestijn met zwart zand, en bereiken het centrum van Dunhuang.

Het is altijd weer een vervelende klus: het vinden van een goedkoop en relatief schoon hotel, dat ook nog eens buitenlandse toeristen toelaat. Want ook al zou je denken dat hotels juist voor toeristen zijn, in China zijn er maar een paar hotels per stad die buitenlanders toelaten.

Als we een prima hotel hebben gevonden, is het aan mij om te onderhandelen. Michel is moe van de rit en niet in de stemming voor chagrijnige Chinese receptionistes. Als de prijzen goed gezakt zijn, kunnen we kiezen uit een kamer met verwarming of een heel goedkope kamer zonder. Een makkelijke keuze. We hebben heerlijk warme NorthFace-slaapzakken mee, dus doe die goedkope maar.

Maar bij de vraag of ik de kamer mag zien, krijg ik te horen dat die niet meer in gebruik is, omdat er geen verwarming in zit en dat de bedden om die reden opgestapeld staan. Ik mag wel even een kijkje nemen maar het blijkt uiteindelijk toch te veel moeite om de boel weer gereed te maken.

“Waarom bied je die kamer dan aan?” vraag ik maar krijg geen antwoord. “Als jullie het te veel moeite vinden om de boel weer op te bouwen, dan nemen we de duurdere kamer toch voor het bedrag van de goedkopere.” Maar helaas, dat kan ook niet.

“Kunnen we die duurdere kamer dan krijgen zonder gebruik te maken van de verwarming?” Helaas krijgen we daar een heel verwarrend antwoord op: “Nee, dan moet je de goedkope kamer nemen, want die heeft geen verwarming.”

“Maar die is toch niet in gebruik?” Ja, dat klopt.”

Ik snap niet wat ze bedoelt. De goedkopere kamer is niet in gebruik, maar wordt wel aangeboden. Je mag er alleen niet in slapen.

Ik haal Michel en Jason erbij. Kort maar krachtig doet Michel een voorstel en laat merken dat hij geen tijd wil verspillen aan Chinese filosofieën. "We nemen de goedkope kamer als hij in gebruik is of anders de betere kamer voor een lage prijs." Niet mogelijk, wordt hem met een strak gezicht verteld. "Dan gaan we weg. Ciao ciao!"

Maar dat blijkt toch de manier. Want zodra we ons alle drie hebben omgedraaid, worden we direct teruggeroepen.

"Wil je anders de betere kamer voor de lage prijs met de afspraak dat we de verwarming niet aanzetten?"

Het zal wel een cultuurverschil zijn, want we snappen er niets van! Moe crashen we op de goedkope/dure kamer neer! Als we een uur later naar buiten lopen zien we dat het een beetje sneeuwt. We vinden het maar een vreemde ervaring, zo midden in deze woestijnstad. Als wij aan een woestijn denken, dan denken we meteen aan Afrika, de Sahara, extreme woestijnhitte en enorme zandduinen. Waar we even niet over hadden nagedacht is dat dit soort enorme zandduinen ook in West-China te vinden is, maar dat het daar in november ongelooflijk koud kan zijn.

De temperatuur is rond de min vijftien als we de volgende dag op pad gaan. We moeten een paar lagen extra kleding aan. Omdat het zo koud is, heeft niemand anders bedacht om naar de beroemde zand-duinen van Dunhuang te gaan. Aangezien wij een strak reisschema hebben gekregen kunnen we helaas niet wachten op beter weer.

Als we er aankomen is er niemand. We lopen wat rond met z'n drieën. Tegen een van de steile heuvels van prachtig licht, fijn zand is een soort primitief trapsysteem aangelegd. Het is best een pittige klim. Er blaast een harde wind over de duinen waardoor we het gevoel hebben gezandstraald te worden. We moeten oppassen niet van de heuvel afgeblazen te worden. Maar het is de klim waard.

Eenmaal boven op het duin hebben we een prachtig uitzicht. Tot aan de horizon zijn zandduinen te zien en door de wind hebben de meeste duinen prachtig scherpe s-vormige kammen. De combinatie van het uitzicht met de harde ijskoude wind maakt het een onvergetelijke ervaring.

Een kleine toeristische attractie kunnen we niet aan ons voorbij laten gaan. Voor de afdaling zijn er houten surfplankjes. Voor een kleine bijdrage (in China zijn eigenlijk alleen de flauwe kopjes thee gratis, voor de rest moet je werkelijk alles betalen) mogen we op zo'n plankje naar beneden surfen.

Maar het werkt niet echt. Ondanks de steile helling glijden we op de plankjes steeds niet verder dan een paar meter naar beneden. Dus proberen we naar beneden te rennen. Met enorme sprongen en tot onze knieën in het zand rennen en glijden we naar beneden. Michel gaat na een paar sprongen oncontroleerbaar hard naar beneden totdat hij ten val komt en een paar keer over de kop slaat. Hij slaakt een gil en ik vrees het ergste. Dan staat hij weer op en tuft een lading zand uit. Ik zie hem balen als hij de rugzak afdoet en de camera's controleert. Het zou zonde zijn als we de laatste weken niet meer op beeld vast zouden kunnen leggen. Met een beschaamde blik steekt hij zijn duim op en laat hij zien dat alles nog heel is. Ik doe het wat rustiger aan. Een been breken zou funest zijn.

Jason stelt voor om ook naar de Duizend-boeddhagrotten te gaan. Deze grotten zijn zo'n vijftienhonderd jaar oud. Aangezien we al eerder Duizend-boeddhagrotten hebben gezien en we die tot nu toe niet erg bijzonder vonden, hebben we niet veel zin. Maar Jason is niet te stoppen. Hij moet en zal deze grotten bekijken. Dus rijden we naar de Mogao-grotten. Als we bij de ingang de pittige prijs moeten betalen van tachtig yuan per persoon (ongeveer acht euro), vragen we of de grotten misschien zijn voorzien van centrale verwarming. Wij kunnen wel wat warmte gebruiken. De dame achter de kassa kan er niet om lachen. We krijgen een gids mee en kunnen op pad.

Er is inderdaad, geen centrale verwarming, maar dat wordt goed gemaakt door prachtige grotten. Stuk voor stuk zijn de kleine grotten volledig beschilderd met meer dan duizend boeddha's en we krijgen boeddhabeelden te zien van honderden jaren oud. Het hoogtepunt volgt bij de laatste grot. Michel, die voorop loopt, wijst naar een soort uitgehakt wandkleed en loopt ernaartoe. Dan zie ik hem omhoog kijken als hij me roept dat ik snel moet komen!

In de grot is een boeddha uitgehakt van 34,5 meter hoog. Vol verbazing kijken we naar dit enorme beeld in deze donkere grot. We vragen ons af hoe ze dit honderden jaren geleden hebben kunnen maken. We moeten Jason gelijk geven. Dit is echt een hoogtepunt!

Datum:

7 november 2003, 9:00 uur

Locatie:

Dunhuang naar Jiauguan, China

MICHEL

We vinden het jammer dat we alweer verder moeten. China is een land waar je maanden kunt reizen en dan nog heb je lang niet alles gezien. Vooral Dunhuang is erg leuk. Om terug op de grote weg richting Beijing te komen moeten we eerst weer honderdertig kilometer over de hobbige weg afleggen. Onderweg ziet Jason drie antilopes die door de woestijn springen. Vervolgens rijden we door een kleine zandstorm. Gelukkig is het niet de voorspelde grote zandstorm en zijn we na een paar kilometer alweer stofvrij. Maar na een uur rijden slaat het weer om en waar ik onbewust al bang voor was, gebeurt: het begint te sneeuwen. Doordat de bus in de afgelopen maanden heel wat klappen heeft moeten verduren, is het binnen niet meer windvrij. De gure vrieswind stroomt via alle gaten en kieren naar binnen. Ook al draait de standkachel op volle toeren, de tochtgaten laten zoveel wind door, dat het bijna niet te harden is.

Ook Jason zit te blauwbekken. We besluiten onze slaapzakken erbij te pakken en leggen die over ons heen.

Iedere kilometer die we verder rijden, lijkt de weg meer en meer te veranderen in een grote ijsbaan. Iedereen rijdt langzaam over de steeds gladdere ondergrond. Dan zien we het eerste slachtoffer. Een auto is geslipt en van de weg afgeglezen. De man ziet er verkleumd uit. Iets verder staat ook een vrachtwagen achterstevoren in de berm. De weg is hier helemaal bedekt met een dikke laag ijs van zo'n tien centimeter. Stoppen kunnen we niet, want dan zullen wij ook gaan glijden. Dus rijden we heel langzaam verder.

Iets verder raken we met het achterwiel een berg sneeuw. De bus begint meteen te slippen. Gelukkig heb ik vaker op glad ijs gereden en krijg ik de bus snel weer recht op de weg. We zeggen alle drie niets, maar je kunt de harten horen bonken. Ik vervloek mezelf dat ik geen sneeuwkettingen heb meegenomen. Het rijden is gevvaarlijk en een ongeluk krijgen is het laatste wat ik wil. Toen we reis aan het plannen waren, heb ik nauwkeurig de weersomstandigheden bekeken. Nu blijkt dat er niets verraderlijker is dan het weer, want de winter heeft eerder zijn intrede gedaan dan we verwacht hadden. De kans dat we Beijing halen wordt met de kilometer kleiner. Elke stuurfout kan het einde van de expeditie betekenen.

Vijftig kilometer verder is de weg geblokkeerd door twee vrachtwagens die in de slip zijn geraakt. Iedereen gaat van de weg af om via het zijterrein verder te rijden. Wij moeten wel volgen. We komen terecht op een zanderig terrein zonder duidelijk spoor. Ook hier zitten meerdere vrachtwagens vast. Iedereen rijdt over zijn eigen gekozen pad.

Het mulle zand maakt het rijden moeilijk. Elles zit met haar neus tegen het raam aan gedrukt om aanwijzingen te geven en in de tweede versnelling ploegen we voort.

Op een haar na missen we een vrachtwagen, die vaart wil houden en ongecontroleerd door het mulle zand dendert. Jason zit stil op de achterbank. Je ziet de twijfel in zijn ogen. Ook ik twijfel eraan of het wel slim is om als eindbestemming Beijing aan te houden. Wat te doen als we echt vast komen te zitten? Er is hier niet zoets als de ANWB die we kunnen bellen. In de verste verte is er geen stad te zien.

Het duurt even om weer op de gewone weg te komen, maar het lukt. Langzaam rijden we verder. Iedere kilometer zien we wel een bus of vrachtwagen met pech staan. Een man is druk bezig met het maken van een vuurtje onder zijn dieseltank om de bevroren diesel te smelten, zodat hij weer kan starten. Hippie heeft het zwaar en stuitert van links naar rechts over het onregelmatig bevroren wegdek. Net voor het donker wordt, komen we aan in Jiauguan. Ook in de stad zijn de straten spiegelglad en al slippend rijden we bij een hotel het terrein op.

We zijn alle drie kapot. De hoteleigenaren trekken zich niets aan van drie bleke verkleumde reizigers, want bij het ene hotel na het andere krijgen we te horen dat er geen toeristen toegelaten mogen worden. Er kan geen glimlach vanaf. Bij ons ondertussen ook niet meer. We checken in bij een te duur hotel omdat we niets anders kunnen vinden. We vinden het wel mooi geweest voor vandaag. Na zo'n verschrikkelijk rit verdienen we een goed bed op een schone kamer.

Ik beleef de rit van die dag nogmaals in mijn slapen brabbel er flink op los. Ook Elles heeft last van nachtmerries. Om en

om houden we elkaar uit de slaap door opeens rechtop in bed te zitten of er zelfs uit te springen voordat we ons realiseren dat het maar een droom is.

De tocht door China wordt door het slechte wegdek en de korte nachten met de dag zwaarder. Weer worden we kapot wakker. Maar we kunnen niet blijven liggen, want we hebben een druk programma voor vandaag. Op de planning staat een bezoek aan het eindpunt van de Chinese muur. Een leuke afwisseling voor we weer verder gaan naar Zangye.

Eerst moet er nog geld gehaald worden bij de bank en willen we sneeuwkettingen kopen. Geld regelen blijkt moeilijker dan we denken. Er is maar één bank in de stad die creditcarduitgiften kan doen en het duurt even voordat we die gevonden hebben. Als we dan eindelijk bij het juiste filiaal van de ‘Bank of China’ staan, krijgen we met een grof staaltje Chinese klantvriendelijkheid te maken. De mobiele telefoon van de medewerkster gaat net als we de creditcard laten zien. Het telefoontje blijkt belangrijker dan de klant. “Ik help jullie niet!” wordt ons toegeschreewd. Dan gooit ze met een klap haar loket dicht. De klant is koning, maar niet hier in China.

Gelukkig is de bewaker wel vriendelijk en we weten uiteindelijk een pinautomaat te vinden. Eindelijk kunnen we op zoek naar sneeuwkettingen. Aangezien de hele stad ieder jaar onder sneeuwt, zou je verwachten dat je die op iedere hoek van de straat kunt kopen. Maar als we alle autobuurtjes, supermarkten en handyman-winkels hebben gehad weten we het zeker. Van sneeuwkettingen hebben ze in deze regio nog nooit gehoord. Misschien geven ze hier niet om een deuk of ongeluk meer of minder. Wij rijden, of beter gezegd glijden, in ieder geval gespannen door de stad.

Gelukkig weten we het Jiayu-fort veilig te bereiken. Het fort markeert het einde van de 5500 kilometer lange Chinese muur. Het is een indrukwekkend gebouw, dat uitzicht biedt over de woestijn. De meeste delen ervan zijn gerenoveerd, maar dat doet niet af aan het geheel. We beklimmen de muren en kijken vanuit een wachttoren uit over de woestijn. We beelden ons al snel in hoe het geweest moet zijn: mannen met pijl en boog op de torens, passerende zijdekaravans op weg naar Beijing en enorme veldslagen.

Het ijs en de sneeuw op de wegen zijn wonder boven wonder grotendeels ontdooid als we tegen het middaguur wegrijden uit Jiayuguan.

We hebben een fikse rit voor de boeg. Met de kachel op tien en goed aangekleed zijn we klaar voor het ergste. We verwachten telkens een slecht stuk weg, maar het blijft goed. Het is wel hobbelig en daardoor kunnen we niet lekker doorrijden. Dat heeft dan ook tot gevolg dat we pas neger uur later aankomen in Zangye.

Jason besluit deze keer niet mee te gaan eten. Dat is jammer, hij is er goed in om de meest heerlijke gerechten te bestellen. Nu staan we er alleen voor. We lopen het eerste het beste restaurant in dat druk is en er schoon uitziet. Bij binnenkomst blijkt het personeel geen Engels te spreken. De Chinese menukaart helpt niet echt. We proberen duidelijk te maken dat we Gongboa Chicken (hete kip met pinda’s) willen. Elles doet de ‘chicken tonight’-reclame na door met haar handen onder haar oksels vliegbewegingen te maken. Ik maak er wat pokpokpok-geluiden bij. Wij dachten toch echt dat het een universeel gebaar was maar helaas, de bediening begrijpt er niets van en kijkt ons vol ongeloof aan. Dan maar het restaurant door lopen en bij andere tafels aanwijzen wat ons lekker lijkt. De klanten vinden het geweldig en helpen enthousiast mee door bordjes omhoog te houden met hun favoriete gerecht.

We besluiten de dag te vieren met een biertje. We wijzen een groene fles aan en wachten gespannen af op wat voor eten we geserveerd krijgen. Als we proosten op weer een succesvolle dag verslikken we ons beiden. Shandy, mijn god...Als we al geen biertje kunnen bestellen, hoe zal het eten dan zijn? Het eerste gerecht gaat goed: de bestelde Gongbao Chicken blijkt inderdaad hete kip met pinda’s te zijn. Maar dan komt het volgende bordje en vol afschuw kijken we naar iets dat lijkt op ingewanden. Het ziet er niet alleen vies uit, het ruikt ook nog eens verschrikkelijk. Het gehele personeel plus alle gasten kijken vol verwachting naar onze eerste happen.

Onder toeziend oog van een heel restaurant vissen we met onze stokjes een stuk darm van het bordje. Op hoop van zegen! Ranzig is een goed woord, smerig misschien beter, walgelijk het best. De stukken zijn jammer genoeg zo taai en zo groot dat het gigantisch lang duurt voor we ze doorgeslikt hebben.

“Jammer dat we ze teleurstellen, maar zullen we het lekker bij het bordje kip houden?” We lachen wat schaapachtig naar alle belangstellenden en concentreren ons op het eten van de kip. Morgen mag Jason weer bestellen!

Datum:

9 november 2003, 8:45 uur

Locatie:

Zangye, China

ELLES

De vele kilometers in China en het hoge tempo waarin we richting Beijing moeten rijden maakt de laatste maand van de expeditie erg zwaar. Tot nu toe valt het rijden vrijwel iedere dag tegen. Sneeuwstormen, zandstormen en slechte wegen wisselen elkaar doorlopend af, waardoor we pas laat op de plaats van bestemming aankomen. Er moet dan nog gegeten, geschreven en uitgerust worden. Maar nog belangrijker, de bezienswaardigheden mogen niet gemist worden, want daarvoor zijn we nou juist in China. Dus komen we dagelijks tijd tekort. Zo ook vandaag.

Zangye staat bekend om de grootste liggende boeddha van heel China. Aangezien we gisteravond pas laat zijn aangekomen, is het bezoekje aan deze boeddha naar de volgende ochtend verschoven. Dus staan we, wederom vermoeid, redelijk vroeg op om voor de volgende lange etappe nog even een kijkje te nemen bij dit enorme beeld. De gehaastheid, de stress en de vermoedheid zitten in onze lichamen. Op de weg ligt weer een dikke laag ijs, waardoor we heel voorzichtig moeten rijden, hoewel we juist erg gehaast zijn. Het lukt ons maar niet om de boeddha te vinden. Met de goedbedoelde hulp van Jason, die nog steeds niet doorheeft hoe je moet kaartlezen, rijden we drie keer een rondje door het centrum om pas na drie kwartier bij de boeddha aan te komen (die op vijf minuten rijden van het hotel blijkt te liggen).

Als we eindelijk een plekje hebben gevonden om de bus veilig te parkeren en we onder toezicht oog van vele Chinezen de gordijntjes dichtdoen om niet te verraden wat we allemaal bij ons hebben, krijgen we van diezelfde toeschouwers—pas na tien minuten—toe horen dat we daar niet mogen parkeren. Dan knapt er iets bij Michel. Alle stress, de slapeloze nachten en de frustraties rondom de steeds weer verkeerde aanwijzingen van Jason komen er in een keer uit. Gelukkig kunnen de omstanders het gevloek niet verstaan. Ik probeer het goed te praten maar het kwaad is geschied. Voor het eerst hebben we een knallende ruzie. Ik weet dat hij zich te veel op zijn hals heeft gehaald door elke dag tien uur te rijden en dan ook nog eens uren te spenderen aan het schrijven van de dagboekverhalen. Ik voel me schuldig over de situatie, maar weet even niet hoe ik moet reageren. We barsten allebei in janken uit. Jason houdt zich gelukkig afzijdig. Aan zijn gezicht te zien begrijpt hij niet wat er aan de hand is. De meeste tijd in de auto brengt hij slapend door, dus hij zal een stuk minder moe zijn. Wij zijn gesloopt.

Stil lopen we naar de tempel. De prachtige liggende boeddha doet gek genoeg wonderen. We praten al onze frustraties uit en nemen maar voor lief dat we met Jason opgescheept zitten. We lopen een rondje, leggen alles vast op de gevoelige plaat en gaan weer snel naar de bus om naar de volgende bestemming te rijden.

We besluiten in één ruk door te rijden naar Lanzhou. Wuwei staat op ons reisschema ingepland, maar voorzover wij weten is er niets te beleven. We kiezen ervoor om wat plaatsen van het schema te schrappen, zodat we op andere plekken wat langer kunnen genieten.

Het eerste stuk rijden we lekker door. Het ijs is gesmolten en af en toe kunnen we zelfs lekker doorblazen op de dure maar redelijke tolwegen. We durven het niet uit te spreken, maar hopen dat het zo zal blijven tot aan Beijing. Maar ook deze hoop verdwijnt alweer snel. Zo'n honderdvijftig kilometer voor Lanzhou moeten we tanken. We vragen hoe de weg verder zal zijn en krijgen te horen dat we een bergpas van drieduizend meter over moeten, waar het op de top aan het sneeuwen is. O nee, niet weer!

Hoe hoger we de bergen in rijden, hoe harder het inderdaad begint te sneeuwen. We moeten weer heel langzaam rijden. De sneeuw, die over het ijzige wegdek stuift, ziet er prachtig, bijna kunstzinnig uit. Maar we kunnen er niet van genieten. We balen dat we weer veel langer over onze reis doen dan gepland.

Op een paar hard rijdende verkeersmaniakken na is het gelukkig rustig op de weg, waardoor we wel de ruimte hebben. Als we over de top van de berg heen zijn, is het ondertussen donker geworden. Tegen onze afgesproken regel in blijven we doorrijden. We blijven rustig rijden met onze grote lampen aan omdat we het wegdek, dat er aan deze kant prachtig droog uitziet, niet vertrouwen. Daar blijken we goed aan te doen, want nog geen tien kilometer verder moeten we vol in de rem. Vlak voor ons is een busje in een slip geraakt en op de zijkant terechtgekomen. Er kruipit een vrouw uit.

Als we Hippie langs de kant op de vluchtstrook geparkeerd hebben en alle alarmlichten hebben aangedaan komen er ook nog twee mannen uit gekropen. Wonder boven wonder zijn ze alle drie niet gewond. Alleen de vrouw geeft aan last van haar

nek te hebben. Omdat we op een weg staan die pikdonker is, rennen we terug naar de bus om wat breaklights te halen. Breaklights zijn staafjes waar twee verschillende stoffen inzitten. Als je het staafje knakt, vermengen de stoffen zich en geeft het staafje licht. We hebben ze in de bus liggen voor noodgevallen en dit lijkt een geschikt moment om ze in te zetten. We leggen twee staafjes op twintig meter voor de bus en geven een van de mannen een staafje, zodat hij het verkeer van de andere kant kan waarschuwen. We doen voor hoe hij hard met zijn arm van boven naar beneden moet zwaaien. De man heeft geen benul van het nut van het lampje, tot we een vrachtwagen met volle snelheid op het busje zien afdenderen. Met zijn drieën zwaaien we wild met alle geknakte staafjes. Op het laatste moment ziet de vrachtwagenchauffeur ons en trapt keihard op zijn rem. Op een haarsmist hij het busje. De mannen zien nu het nut in van de breaklights en zwaaien wild naar de eerstvolgende auto die nadert. Verder kunnen we niet veel meer doen, dus we besluiten voorzichtig door te rijden.

We krijgen het verzoek om de vrouw mee te nemen naar Lanzhou. Geen probleem, aangezien Jason na al die tijd wel wat gezelschap op de achterbank kan gebruiken. Helaas blijkt het niet de meest gezellige dame te zijn, want met een verschrikkelijk schelle stem vertelt ze hem tot aan Lanzhou alleen maar nare verhalen over wie er allemaal in haar omgeving op de meest verschrikkelijke manier zijn omgekomen tijdens auto-ongelukken. We zien Jason, die toch al geen held in de auto is, met de minuut pipser worden. Als we in Lanzhou zijn aangekomen na twee uur de auto te hebben gedeeld, stapt ze uit en loopt ze weg zonder iets te zeggen. Er kan nog geen bedankje af.

Lanzhou ligt op de grens van West- en Midden-China en is al eeuwenlang een grote stad geweest. We zijn uitgeput van ons avontuur in West-China en blijven er een dag extra om bij te komen en wat werk te verzetten.

De hele dag zijn we druk met schrijven, e-mailen en internetten. Daarnaast werken we de filmopnamen voor SBS uit en sturen ze op naar Nederland.

Uiteindelijk komen we pas om half elf 's-avonds toe aan een hapje eten. Lanzhou staat bekend om zijn noodles en die moeten we natuurlijk proeven. In een klein steegje in de buurt van het treinstation vinden we een markt waar van alles en nog wat op etensgebied te krijgen is. Hier draaien ze spaghetti-achtige noodles nog met de hand. Wat nou, dure pastamachines! Gewoon even draaien en slaan met het deeg en je hebt verse pastaslierten. Ik heb dit nu al vaker in China gezien en heb het idee dat ik dat ook wel kan. Het lijkt me handig voor in Nederland. Dan kunnen we onze eigen verse pasta maken. Ik vraag aan de eigenaar van een restaurantje of ik mijn eigen bordje pasta mag draaien. Maar helaas is het niet zo gemakkelijk als het eruitziet. De hompen deeg vliegen door de lucht en komen overal terecht, behalve als mooie lierten in de pan. Ik probeer er nog iets van te maken, maar het blijven dikke plakkerige strengen deeg. De toegestroomde groep mensen komt niet meer bij van het lachen als ik de laatste deegslierten uit mijn haar vis. Gelukkig neemt de eigenaar van het restaurant het weer over en hij slaat met een paar soepele bewegingen de mooiste noodles uit zijn losse pols.

Als we de volgende morgen de bus inpakken om naar de volgende bestemming te rijden, komen we tot een vervelende ontdekking. Het rek dat achter op onze bus is bevestigd (zodat we twee jerrycans en een reserveband extra konden meenemen) is verbogen. Als Michel onder de bus duikt hoor ik hem hard zuchten. Waarschijnlijk heeft er 's nachts iemand op het rek staan springen want het is bij de bevestigingspunten aan de carrosserie gedeeltelijk afgebroken. Er zitten nog maar twee van de vier bouten vast waardoor het rek schuin naar beneden hangt. De twee andere bouten zijn niet meer vast te maken omdat het gedeelte waarin ze bevestigd zijn, volledig is afgebroken.

Het is te gevaarlijk om het rek te laten hangen. Als de laatste twee schroeven ook loskomen of afbreken en we raken het rek onderweg kwijt dan zijn we echt ver van huis. Het zou heel gevaarlijk zijn voor mensen die achter ons rijden en we zouden tevens het risico lopen dat het rek de uitlaat beschadigt of zelfs volledig afbreekt. Wat ontzettend balen. Het rek, dat met veel liefde in elkaar is gelast door de brandweer van Zeist, was echt een onderdeel van de bus. Het gaf Hippie de uitstraling van een adventure-bus. Maar we hebben geen keus en moeten hetrek demonteren. Aangezien het te groot en te zwaar is om mee te nemen, moeten we het samen met de twee jerrycans in Lanzhou achterlaten. De reserveband besluiten we wel mee te nemen. Die komt achterin te liggen. Jason, die al ingebouwd was tussen de tassen is nu genoodzaakt om ook nog met zijn voeten op een band te zitten. Gelukkig vindt hij het geen probleem en ziet hij het nut er wel van in.

Met een kale achterkant en een slecht humeur verlaten we Lanzhou. We worstelen ons door het drukke verkeer de stad uit in de richting van Ta-er Si, een Tibetaans kloostercomplex vlak bij Xining. Het wordt ook wel *Little Tibet* genoemd. We zijn heel benieuwd. We hopen op een serene stad vol rust en boeddhistische tempels, maar als we aankomen zien we alleen maar een kleine chaotische stad. De straten zijn verlaten en door de vele half afgebroken huizen hebben we het gevoel alsof er net een oorlog heeft gewoed. Teleurgesteld vinden we een klein hotelletje en gaan vervolgens voor een snelle maaltijd de stad in. Jason, die het nu al bijna drie weken over ingewanden heeft en zegt dat het de specialiteit van deze regio is, mag vanavond het eten bestellen, mits het geen darmen zijn.

In plaats van darmen krijgen we soep met koeienmaag voorgeshoteld. Het ziet eruit als soep met tagliatelle. Jason houdt

nog even vol dat het inderdaad pasta is, maar de zuignapjes op de slierten doen anders vermoeden. Helaas smaakt het ook niet naar tagliatelle en zit er een vreemd, bitter smaakje aan. We eten alle twee braaf een klein bordje en gaan dan vlot over op de kip met groenten. Jason daarentegen weet niet hoe snel hij de enorme bak met soep naar zich toe moet trekken om het vervolgens in vlot tempo naar binnen te slurpen. Hij vindt het heerlijk! Op de terugweg naar het hotel spotten Michel en ik een supermarktje. Als twee kleine kinderen rennen we naar binnen en doen ons tegoed aan chocola en koekjes. Een beetje verwennerij mag wel na die koeienmaag.

Datum:

11 november 2003, 9:30 uur

Locatie:

Xining, China

MICHEL

We hebben voor het eerst sinds tijden weer een goede nachtrust gehad en staan fris op. Nadat we de camper hebben ingepakt en een kapot lampje van het knipperlicht hebben verwisseld, gaan we op zoek naar Ta-er Si, de tempel van de Tibetaanse Yellow Hat-sekte. Gisteravond, toen we het dorpje in reden, was er niemand op straat. Nu wemelt het van de prachtig geklede Tibetanen en monniken. Daarnaast zien we ook een grote groep Hui-Chinezen, die moslim zijn en witte hoedjes dragen. Alle verschillende groeperingen leven en werken hier door elkaar.

We vinden de ingang van het tempelcomplex. Onder toeziend oog van een aantal nieuwsgierige Tibetanen parkeren we de bus en lopen we naar de ingang. Pas als we die gepasseerd zijn begrijpen we waarom dit ook wel *Little Tibet* wordt genoemd. Het tempelcomplex doet een beetje denken aan het Potala Paleis in Lhasa, Tibet. Het is kleiner, maar erg mooi. We lopen langs de acht pagoda's en wandelen daarna van de ene naar de andere tempel. De serene rust waar we op gehoopt hadden is hier inderdaad te vinden. Aan de meeste daken hangen kleine belletjes die klingelen als de wind erlangs waait. Overal branden stokjes wierook. De tempels zijn erg kleurrijk en van binnen rijkelijk versierd. De monniken in hun paarse en roze gewaden maken het plaatje helemaal compleet. Al die felle kleuren maken dit het perfecte decor voor een wasmiddelreclame. De laatste tempel die we bezoeken is beroemd vanwege de metershoge beelden die er staan. Ze zijn gemaakt van yakboter. Erg indrukwekkend om te zien wat ze allemaal kunnen maken van een enorme klont boter.

Voordat we doorrijden naar Xiahe, gaan we op zoek naar een toilet. We hebben een tijdje getwijfeld of we nu wel of niet naar het openbare toilet zouden gaan, of dat we het ophielden tot in de vrije natuur. Maar hoge nood breekt ook hier wet. Het is echt een onderdeel van de culturele ervaring (of shock) in dit land. De meeste openbare toiletten bestaan uit een enorme betonnen plaat met grote rechthoekige gaten erin. Tussen de gaten staat soms een muurtje voor minimale privacy, als je mazzel hebt, maar soms ook helemaal niet. Erg handig als je het leuk vindt om te zien wat je buurman de avond ervoor gegeten heeft! De gaten zijn soms zo groot dat je bijna een Olympisch kampioen turnen moet zijn om er niet in te vallen. Onder de gaten bevindt zich een open ruimte, waar je je behoeft te deponeert op de reeds geproduceerde piramide van je voorgangers. De Egyptenaren zouden jaloers zijn op wat de Chinezen allemaal kunnen produceren. Wat een mysterie voor ons blijft, is hoe de Chinezen hun kont schoonmaken. Geen van de piramides bevat ook maar een stukje wc-papier en water om je billen te wassen is niet aanwezig. Zou de lange pinknagel, die de meeste Chinezen hebben, hiervan pas komen?

Als we het toilet inlopen, zijn we opgelucht om hokjes te zien. Deze keer hangt er geen zware urine- of poeplucht en we kunnen rustig onze gang gaan. Maar als we de hokjes betreden zien we dat dit weer een ander type toilet is. Er loop een open geul met water onder alle hokjes door, bedoeld om je behoeft te deponeren. Het water stroomt van hokje 1, onder hokje 2 door, naar de volgende hokjes, onderweg netjes alle uitwerpseLEN van de voorgaande hokjes meeslepend. Laat ik nou net het laatste hokje uitgekozen te hebben. Daarnaast blijkt de geul niet bestemd te zijn voor Hollandse producties. Zijn de Chinezen goed in het bouwen van piramides, de Nederlanders bouwen dijken. Ik blijk de hele Zuiderzeekering te hebben nagebouwd want als het zaakje van een Chinees in een hoger gelegen hokje wordt meegesleurd door de stroming, blijft het precies onder mij steken. Kokhalzend probeer ik niet naar de stomende massa beneden me te kijken. De waterkering is zo goed dat ik me moet haasten om me uit de voeten te maken, voordat de toiletgeul overstromt. Gelukkig ben ik net klaar en spring ik zonder mijn broek dicht te knopen het hokje uit. Een schoonmaker staat me suf aan te kijken als ik mijn rits dichtdoe en moeilijk naar het hokje kijk. "Eh mister, er is een watersnoodramp aan de gang!"

Na deze toiletervaring rijden we verder richting Xiahe. We horen dat het ongeveer vier uur rijden is als we de route binnendoor nemen over de Tibetaanse hoogvlakte. Een andere route loopt via de snelweg naar Lanzhou en dan via Linxia naar Xiahe. We nemen de 'scenic route' en de weg is inderdaad prachtig. Maar de heuvels veranderen in bergen en al snel bereiken we de sneeuwgrens. Rustig rijden we verder via haarspeldbochten die ons langs diepe afgronden leiden. Jason is er niet blij mee en ook Elles zit niet erg lekker. Een paar keer raken we in de slip. Gelukkig kan ik de bus snel onder controle krijgen. Het

is geen rijden meer, maar werken.

Op een top van 3500 meter hoog houdt het wegdek opeens op. Een modderig pad loopt verder. Terugkeren heeft geen zin, want de weg is zo ijzig dat we het niet willen riskeren om naar beneden te rijden langs de steile afgrond. We controleren nogmaals de routekaart. We blijken op de juiste weg te zitten en er zit maar één ding op: doorrijden. Eén ding is zeker. We hebben er verstandig aan gedaan om het achterrek met de jerrycans te verwijderen. Op deze weg waren we het in ieder geval verloren. We hobbelten verder met een snelheid van rond de vijftien kilometer per uur en moesten continu klappen opvangen. We schudden de hele tijd van links naar rechts en voelen nu voor het eerst de spieren in onze rug klagen.

Tweeënhalf uur later bereiken we net na zonsondergang eindelijk Linxia. Vanaf daar is de weg prima zodat we lekker kunnen doorrijden. Maar niet voor lang: we belanden in een file. We proberen er nog brutaal langs te rijden, maar al snel zien we wat het probleem is. Een vrachtwagen met yaks is door ijs op de weg in de slip geraakt en frontaal op een touringcar gebotst. De vrachtwagen blokkeert de weg, de bus is een klein stuk het ravijn in geschoten. De passagiers worden er voorzichtig uitgehaald. Iets verderop staan ook nog twee vrachtauto's die waarschijnlijk te laat op hun rem zijn gaan staan en ook op elkaar zijn gebotst. Het verkeer had er wel omheen kunnen rijden, maar Jason vertelt ons dat er niemand langs mag totdat de politie er is.

We gaan even kijken. De yaks blijken nog levend in de gekantelde vrachtwagen te liggen. We voelen ons machteloos omdat we niets kunnen doen.

De laatste passagier is ondertussen heelhuids uit de bus geholpen. Ze hebben enorm geluk gehad. Als de bus iets verder van de weg was geraakt, waren ze veel verder het ravijn in geschoten. We worden naar bij de gedachte. Aangezien we niets kunnen doen, lopen we terug naar onze bus. Het is enorm koud, dus wikkelen we ons in onze slaapzakken. Het is inmiddels pikkedonker. We hebben nog niets gegeten en doen ons tegood aan wat restjes crackertjes. Af en toe wordt er met een zaklamp door wat Chinezen naar binnen geschenen. Ze zullen wel nieuwsgierig zijn naar het busje. Na ongeveer drie kwartier arriveert de politie en mogen we weer rijden. We doen het laatste stuk maar extra rustig aan, omdat het wegdek verraderlijk glad kan zijn. In plaats van de geplande vier uur, doen we er uiteindelijk tien uur over om Xiahe te bereiken.

Datum:

13 november 2003, 9:25 uur

Locatie:

Xiahe, China

ELLES

Een normaal westers ontbijtje kan een mens goed doen. Geen gebakken groenten, geen knoflook, geen UFO'S maar gewoon brood met een gebakken eiwitje erop! Dat was lang geleden. We smullen ervan onder het lezen in de gids over wat er allemaal te doen is in de omgeving van Xiahe. Net als in Xining is er in Xiahe een tempel van de boeddhistische Yellow Hat-sekte. De helft van het dorp is moslim en de andere helft boeddhist. Hierdoor wordt het straatbeeld gevormd door aan de ene kant ruige mannen in lange zwarte jassen met bontmutsen en aan de andere kant de kleurrijke monniken en duizenden pelgrims. Van heinde en verre komen de pelgrims naar Xiahe toe voor een bedevaartsroute. Maar voor wij die route gaan afleggen, besluiten we de hoogvlaktes, veertien kilometer buiten Xiahe, te bekijken. Sommige reizigers zeggen dat het daar geweldig is en vergelijken het met scènes uit de film *Dances with Wolves*.

Wanneer we bij de hoogvlaktes aankomen valt ons oog vooral op de toeristische poppenkast. Over een groot terrein verspreid staan circustenten en attracties met de nodige speelattributen. Het dorpje draait duidelijk op inkomsten van toeristen. Het glooiende landschap met in de verte de kuddes grazende yaks ziet er veel interessanter uit. We besluiten het uitgestrekte terrein per paard te verkennen en gaan op zoek naar iemand die drie paarden wil verhuren. Michel, die tot nu toe alleen maar ervaring heeft opgedaan met het Palominopaard van de C&A, wil het ook wel proberen. Iets verderop is een veldje met paarden. Als we de bus geparkeerd hebben, komt er een mannetje op ons afgerend met de vraag of we een paard willen huren. Blijkbaar zijn we niet de eersten die dit hebben bedacht. Binnen vijftien minuten zitten we alle drie op een prachtige viervoeter. Jason heeft er zin in en galoppeert weg. Binnen een paar minuten is hij uit het zicht verdwenen. Wij proberen eerst even de draai te pakken te krijgen. De eigenaar heeft ons verteld dat we op het pad moeten blijven, maar de uitgestrekte grasvelden zien er veel aantrekkelijker uit. Dus rijden we naar de yaks, die we als kleine stipjes ver weg in het glooiende landschap zien staan. En inderdaad, het voelt alsof we op de set van *Dances with Wolves* zijn verschenen. Helaas loopt deze film iets anders af. Als we een huis passeren komt er ineens een vrouw luid schreeuwend op ons afgerend. We blijken op haar terrein te rijden met de paarden. We verontschuldigen ons netjes en willen weer naar het pad rijden. Maar de dame heeft dollartekens in haar ogen. Ze wil koste wat kost zien en gaat tekeer als een schreeuwende monster. We vinden het helemaal niet erg om voor attracties te betalen maar dit slaat nergens op. We zijn al zoveel Chinezen tegengekomen die toeristen proberen af te zetten, dat wij er een principekwestie van maken. Wij geven haar geen cent. Maar mevrouw heeft mijn teugels gegrepen en trekt aan mijn paard. "Dollar, Dollar!" is het enige wat ze uit weet te kramen. Mijn paard schrikt van de schreeuwende vrouw en begint zenuwachtig om zich heen te trappen. Ik probeer het dier rustig te houden. Maar de vrouw grijpt de teugels van mijn paard nog steviger beet en laat merken dat ze niet loslaat voordat ze geld heeft gezien. Dan is Michel het zat. Hij wil niet dat ik me bezeer door het gekke mens en stormt op haar af. Ondanks het feit dat Michel bijna een meter groter is dan de vrouw, deinst ze in eerste instantie niet terug. Dan zet Michel een enorme keel op en schreeuwt net zo onverstaanbaar als zij. Hij zwaait daarbij met zijn armen alsof hij iets vreselijks uit wil beelden en kijkt nog bozer dan de vrouw. Het gaat hard tegen hard, maar het lukt Michel om de teugels uit haar handen te trekken. Op dat moment weet ze dat ze verloren heeft. Ze rent naar haar huis, recht op een hok met blaffende honden af. "Kom Michel, spring snel op je paard, straks laat ze de honden los!" roep ik. We sporen de paarden aan en galopperen hard weg. Michel, die niet helemaal goed in zijn zadel is gesprongen, belandt op de kont van het paard en stuitert op en neer. Achter me hoor ik hem gillen en zie dat hij bijna van het paard afvalt. Pas na een paar minuten krijgt hij zijn paard onder controle. We houden het voor gezien en gaan terug. Als we terug bij de bus zijn, is Jason nog niet gearriveerd. Na tien minuten komt hij keihard aangereden op een drijfnat paard. Hij heeft een andere route genomen en is ook over privé-terrein gereden. Ook hij is achterna gezeten, niet door een krijsende vrouw maar door een jochie dat geld wilde. Via een riviertje wist hij te ontkomen, zonder te betalen. We besluiten het paardrijden te laten voor wat het is en rijden terug naar Xiahe.

komen vanuit alle windstreken van China naar deze plek. Net als de moslims in Mekka moeten de pelgrims een groot aantal rituelen afleggen. Langs een pad, dat met een lengte van zo'n drie kilometer om het klooster heenloopt, hangen meer dan duizend gebedswielen die stuk voor stuk aangedraaid moeten worden. Een van de andere rituelen maakt meer indruk op ons. De pelgrimstocht moet worden aangelegd door de volgende vijf lichaamspunten in aanraking te brengen met de grond: de handen, de ellebogen, de knieën, de voeten en het voorhoofd. Het is een zware manier van voortbewegen, die iets weg heeft van opdrukken en deze beweging moet meer dan tweeduizend keer per dag worden gemaakt, gedurende twee maanden. De meeste indruk maken de vrouwtjes van over de tachtig die deze pelgrimstocht afleggen. Van top tot teen onder het stof bewegen ze langzaam langs de verschillende tempels. We spenderen een hele dag in de buurt van de gebedswielen. De prachtige kleding van de pelgrims, de felgekleurde gewaden van de monniken, de tempels en de bergen op de achtergrond maken deze plaats adembenemend.

Datum:

15 november 2003, 10:00 uur

Locatie:

Xiahe, China

MICHEL

We verlaten Xiahe rond tien uur ‘s-ochtends om naar Lanzhou te rijden. De weg is ditmaal beter te berijden dan op de heenweg. Het ijs is gesmolten en we worden niet opgehouden door files. Wel is het nog steeds erg hobbelig en we kunnen niet harder rijden dan vijftig tot zestig kilometer per uur. Dat gehobbel is slecht voor de achterbumper, die steeds losser komt te zitten. Daarom besluiten we in de grote stad Lanzhou te kijken wat we aan de bumper kunnen doen. We vinden een kereltje dat kan lassen. Binnen tien minuten is hij klaar. Helaas laat de gelaste constructie ook weer binnen tien minuten los. Aangezien de carrosserie veel te lijden heeft gehad, wordt het duimen dat de bumper het tot aan Beijing houdt.

We checken weer in hetzelfde hotel in als de vorige keer in Lanzhou. We moeten nog wat werk verzetten en het lijkt ons een goed plan om een snelle maaltijd te scoren. Na alle Chinese maaltijden trakteren we ons op een Kentucky Fried Chicken-burger en een soort kippocorn. Het is een welkome afwisseling na alle rijst en noodlesoep. Maar als we na de maaltijd een taxi terugnemen, voel ik opeens een steek in mijn maag. Ook Elles voelt zich niet zo lekker. Terug op de hotelkamer kan ik bijna niet meer lopen van de kramp. De kippetjes hebben erg veel schik in mijn buik en dansen erop los. Ik kruip naar het toilet om de eerste lading kip te bevrijden uit zijn benarde positie.

De hele nacht liggen we met buikkrampen te zweten in bed. Om het half uur moet ik naar de wc om over te geven. Elles kan dat niet, waardoor de pijn ondragelijk blijft. We hebben de hele trip in de meest vieze Indiase, Pakistaanse en Chinese toko’s gegeten. Laten wij nou net ziek worden van een Kentucky Fried Salmonella Chicken.

Rond negen uur ‘s-ochtends is mijn maag wel wat rustiger, en leger dan leeg. Rijden kan ik niet, maar het vervloekte reisschema laat weinig ruimte toe voor een pauze. Elles, die alle kip nog in haar lijf heeft zitten, voelt zich nog niet lekker maar is sterk genoeg om het volgende stuk te rijden. We rijden de stad uit en hopen op een goed stuk weg. Het vervelende aan rijden in China is dat de weg vaak een paar kilometer buiten de stad verandert in een soort *dirt track*. En om de zoveel kilometer moet je alsnog tol betalen. Tol is te begrijpen als je kijkt hoe groot China is, maar leg er dan wel een fatsoenlijke weg voor neer. Onder de tien yuan (ongeveer een euro) weten we dat het enorm afzien wordt. Boven de vijftig yuan is het doorblazen. Helaas zijn we tot nu toe vooral wegen tegengekomen van vijf tot tien yuan.

Elles rijdt het hele eind naar de volgende stad. Ik probeer iets bij te dragen door fanatiek kaart te lezen, maar voel me vooral erg slap en misselijk. We rijden richting Pingliang, een plaats met mooie tempels in de bergen, en komen aan het eind van de middag aan. Op dit moment begint ook Elles te piepen dat ze wel heel snel een wc moet hebben. Dus checken we snel in bij een hotelletje en rennen met de spullen door de gangen naar de kamer. Elles spendeert de rest van de middag en de avond op de plee. De hevige krampen blijven terugkomen. Shit! We balen van de KFC. Voor ons geen kipburgertjes meer. Kom maar op met de rijst en noodles.

Een snelgroeienteconomie die zich ontwikkelt van een communistische naar een sociaal-kapitalistische trekkt meestal ook minder fraaie ondernemingen. Iedere grote stad in China die we bezoeken heeft tientallen zogenaamde ‘beauty salons’, waar meisjes onder rozig licht wachten op hun klanten. Officieel zouden ze je haar knippen, maar volgens ons hebben ze nog nooit een schaar vastgehouden. Prostitutie is wijd verbreid in China. Ieder hotel waar we komen heeft op de prijslijst ook een tarief voor het huren van kamers voor slechts een uurtje. Dat de concurrentie fel is blijkt al snel. We zijn vergeten de stekker van de telefoon eruit te trekken. Ieder half uur gaat hij over. Als je opneemt, volgt er een hese damesstem die tegen je aan begint te kletsen. Als ik vraag of ze ook Engels spreken, krijg ik “*wanna massage?*” te horen en beginnen de dames heel hard te giechelen. Wanneer Elles de telefoon oppakt hangen ze meteen op. Na meerdere telefoontjes is de lol er vanaf en trekken we de stekker er alsnog uit.

Datum:

17 november 2003, 11:00 uur

Locatie:

Pingliang, China

ELLES

Ik voel me rot. De halve nacht heb ik op de wc gezeten en mijn hele lichaam doet pijn. Ik wil niets liever dan in Nederland op de bank liggen met een beschuitje en een kop thee. En met de luxe van mijn eigen wc'tje binnen handbereik. Maar we moeten verder en met de tanden op elkaar hijs ik me in de bus. Gelukkig is Michel vandaag juist weer fit genoeg om te rijden, al ziet hij er nog steeds niet florissant uit. Ook hij heeft het zwaar en ik merk dat de batterijen ook bij hem op beginnen te raken. Maar gelukkig weten we het van elkaar. Hij is lief voor me en probeert me zoveel mogelijk te ontzien. Dat we onder deze omstandigheden nog geen knallende ruzie hebben gehad is een wonder.

We vertrekken richting Xi-an, waar we het beroemde terracotta leger gaan bekijken. De weg is erg slecht, en het is ook nog eens druk. Ook al rijden we soms op een driebaansweg, de ruimte wordt heel inefficiënt gebruikt. Op de eerste strook staan auto's geparkeerd, worden banden verwisseld (om de kilometer zien we wel een gestrande auto of vrachtwagen) of zijn mensen aan het wandelen of fietsen. De tweede strook wordt door ons, vrachtwagens en ander verkeer gebruikt. De derde baan wordt weer gebruikt door wandelaars en fietsers die zich tegen het verkeer in verplaatsen. De slecht beladen vrachtwagens rijden vaak niet harder dan veertig kilometer per uur.

Nu het wat drukker op de weg is, zijn de gestrande vrachtwagens niet meer te tellen. We denken dat het aan de slecht onderhouden remmen ligt en aan het feit dat ze altijd extreem overbeladen de weg opgaan. We staan dan ook niet vreemd te kijken als een vrachtwagen voor ons opeens van links naar rechts begint te schommelen. Dan zien we het gebeuren. De hele linkerachteras inclusief het wiel breekt af waardoor de vrachtauto uit balans raakt en de weg afschiet. Twintig meter verder kantelt de wagen en komt hij tot stilstand. De bestuurder kruip er verbaasd uit als we langsrijden.

Net voordat we Xi-an inrijden is de weg weer eens opgebroken. De weg bestaat voornamelijk uit modder en stenen. We rijden de modderpoel in en horen dan opeens een schrapend geluid. We verwachten het ergste, maar Hippie blijft rijden.

Een grote kei blijkt de hele stuurstabilisator stang te hebben verbogen in een v-vorm, zonder dat hij gebroken is. We besluiten het te laten voor wat het is, omdat het vooralsnog geen invloed op het rijden lijkt te hebben. Als we weer in de bus springen zien we een man langs de kant van de weg staan met een papiertje in zijn hand. Jason legt uit dat deze man met je mee kan rijden om je de stad in te helpen, aangezien het zo moeilijk is om de weg te vinden. Het is een nieuw beroep in China. Voor twintig yuan wijst hij je de weg. We vragen waarom de overheid niets aan de wegwijzers doet. Geen idee, zegt Jason. Hij weet ons wel te vertellen dat het in Beijing een vrij populaire bijverdienste is voor studenten. Net na zonsondergang komen we in het centrum van Xi-an aan.

Xi-an staat vooral bekend om het wereldberoemde terracotta leger. Maar er is meer te zien in Xi-An: de 'Belltower', het moslimkwartier en de oude stadsmuur bijvoorbeeld. Na weer een halve nacht op de wc te hebben gezeten, weet ik me toch uit bed te slepen. Het terracotta leger is een van de hoogtepunten van China en dat laat ik me niet afnemen door een kipburger.

We nemen het openbaar vervoer. Langs de weg zien we enorme billboards met teksten om mensen ervan bewust te maken dat ze eerlijk moeten zijn en belasting moeten betalen, omdat dat nodig is om de lokale economie te verbeteren. We vragen ons af of de borden effect hebben.

Net voordat we bij het terracotta leger aankomen, rijden we door een straat waar grote terracotta beelden staan. Ze zijn nagemaakt voor de toeristen die hier in groten getale naartoe komen. Leuk voor in de tuin. Zodra we uit de bus stappen worden we belaagd door souvenirverkopers. We leggen uit dat we de beelden graag eerst in het echt willen zien en dat helpt. Ze lopen gelukkig weg.

We betalen de zestig yuan entree en krijgen eerst een film te zien die op een scherm van 360 graden wordt geprojecteerd. Het is een mooi in beeld gebracht verhaal over de keizer Qin, die dit leger heeft laten maken om zijn graf te beschermen. Het leger is zo'n 2200 jaar geleden gemaakt en pas in 1974 gevonden door een boer die op zijn land aan het werk was.

Als we de eerste hal in lopen zijn we inderdaad onder de indruk. Er moeten zo'n zesduizend beelden zijn geweest; in deze

hal staan er een paar honderd opgesteld.

Als we de beelden bestuderen zien we geen verschil tussen de originele beelden en de replica's die we buiten hebben zien staan. Chinezen zijn goed in dingen namaken. We komen daarom met de samenzweringstheorie dat het hele verhaal rond de zesduizend beelden verzonden is om een goede bron van inkomsten voor China te creëren en dat alle beelden, behalve de drie exemplaren in een speciale vitrine, nep zijn. Het is de grootste toeristische attractie na de Chinese Muur. Zou die soms ook nep zijn?

Het laatste gebouw dat we zien, bevat onder andere twee prachtige bronzen beelden van paarden met een rijtuig. Dit is vakmanschap. Schitterend! We lopen nog een tijdje rond en zijn onder de indruk van het terracotta leger.

Zodra we het museum verlaten, worden we weer besprongen door souvenirverkopers. Als aasgieren cirkelen ze om ons heen en herinneren ons eraan dat we wat zouden kopen na het bezoek aan het terracotta leger. De prijzen zijn zo laag dat we het niet kunnen laten en we kopen uiteindelijk een aantal kleine terracotta poppetjes.

In de late namiddag bezoeken we het moslimkwartier van Xi-an. Een levendig gebied met leuke voedselstalletjes en shopjes. We genieten van de Mao-klokjes, horloges en andere prullaria. Het centrum van de stad wordt gemarkeerd door de Drum- en de Bell-tower, twee prachtige oude Chinese gebouwen die 's-avonds verlicht zijn.

Terug in het hotel is het weer mis. Ik voel me zwak en misselijk. Ook de steken in mijn zij keren terug. De medicijnen die ik heb ingenomen, helpen niet veel en ik eindig weer op het toilet.

Michel koopt wat crackers en water voor me en stopt me in bed. Hopelijk doet een beetje rust me goed. Aan het begin van de avond voel ik me wat beter en samen gaan we filmen in het moslimkwartier van Xi-an. Maar al snel blijkt dit te veel. De hele avond zit ik weer op de pot. Ik kan wel janken. Hoe kom ik ooit in Beijing? En we zijn zo dichtbij!

81

Datum:

20 november 2003, 10:20 uur

Locatie:

Xi-an, China

MICHEL

Wanneer je begint aan een expeditie, weet je dat er een grote kans dat je een keer ziek wordt. We hebben ons erop voorbereid door voldoende medicijnen mee te nemen. Maar als je ziek blijft, moet je uiteindelijk toch naar de dokter. Elles heeft nog steeds erg veel last van haar buik, dus moeten we het toch maar even na laten kijken. Gelukkig is Jason erg behulpzaam. Hij gaat met ons mee om een ziekenhuis te zoeken. Op een paar kilometer van ons hotel blijkt een redelijk ziekenhuis te zijn. Voordat we naar binnen mogen, worden we eerst op koorts getest. Naweeën van de SARS-uitbraak. "34,5 graden," lach ik naar Elles, die er niet om kan lachen.

De dokter knikt tevreden en we mogen doorlopen.

We lopen verder en passeren een aantal zieke mensen in stoelen in de lobby, gescheiden door slechts een dun plastic wandje. Ze zien er niet best uit. We durven geen adem te halen en lopen snel door naar de eerstehulp. Daar moeten we ons eerst registreren. De dame achter de balie is opgefokt omdat het eigenlijk haar lunchpauze is, vertaalt Jason. "Dan moet ze maar een kantoorbaan nemen en niet op de eerste hulp gaan werken," flap ik eruit. Jason besluit het niet te vertalen. Dan begint het papierwerk. Elles Albering blijkt een moeilijke naam om in het Chinees te vertalen en er alleen Elles van maken is ook een groot probleem. Hebben wij even mazzel dat we niet met een hartaanval zijn binnengekomen. Tegen de tijd dat je officieel geregistreerd bent...

Elles moet weer haar temperatuur opmeten. Deze keer moet ze een kleine thermometer tien minuten onder haar oksel houden. We zitten nog geen minuut op een bankje als er een heel zieke, oude man naar binnen wordt gereden en voor onze neus zijn 's-ochtends gegeten noodles eruit gooit. Elles trekt wit weg bij het zien van de kotsende man en moet bijna zelf overgeven. Veel animo om het op te ruimen is er niet waardoor de ruimte al snel is gevuld met een zure lucht. Gelukkig zijn we snel aan de beurt.

Na het checken van de temperatuur mogen we bij de dokter langs. Privacy is iets wat ze hier niet kennen, want de dokter zit in een glazen kooi net naast de receptie. Jason is nog maar net begonnen om de zaak aan de dokter uit te leggen, als er een familie de kamer in loopt. Ze willen hun vader mee naar huis nemen. De dokter legt uit dat de man een hersentumor heeft en dat hij dood zal gaan als hij deze week niet geopereerd zal worden. Maar daar heeft de familie geen geld voor en de verzekering dekt de operatie niet. Dan begint de dokter ook nog een kleine discussie over het feit dat het na twaalven is en ze voor een extra overnachting moeten betalen omdat ze niet op tijd hebben uitgecheckt. Nou ja, het is toch geen hotel! We zijn geschokt. De buikproblemen van Elles lijken ineens niet zo belangrijk meer.

Jason vertelt over het broodje van KFC en wat er daarna allemaal is misgegaan. De dokter stelt wat vragen waarop Elles bloed moet laten prikken. We lopen naar de tweede verdieping en zoeken een tijdje naar het juiste loket. Een onvriendelijke dokter kijkt vermoeid door het klein loketje als we vragen of we daar goed zijn. Het blijkt het laboratorium te zijn. Zonder dat hij verder uitleg geeft, moet Elles haar arm door het kleine gat op anderhalve meter van de grond steken. Er is geen stoel, helemaal niets. We checken de naald en geven akkoord nadat de man een nieuw exemplaar uit een officieel gesealde verpakking haalt. Omdat het gat op een onmogelijke hoogte zit, moet Elles door haar knieën zakken om haar arm in de buurt van de dokter te krijgen. Een oud stuk elastiek wordt om haar bovenarm geknoopt voordat de naald erin gaat. Elles legt uit dat ze zich helemaal niet lekker voelt. De arts reageert er niet op. Ik besluit haar maar goed vast te houden. Een goed idee want zodra de man klaar is begint Elles te trillen. Dan trekt ze wit weg en valt flauw. Ik schrik me rot en weet haar nog maar net op te vangen. Ik ben bang dat er echt iets goed mis is. Ik weet me geen raad en leg haar voorzichtig op de grond. Het liefst wil ik het uitschreeuwen in de hoop dat er iemand komt helpen.

Dan komt ze bij en begint enorm te schokken. Met een doodsbange blik in haar ogen kijkt ze me aan en begint te huilen. Nog nooit heb ik iemand zo bang zien kijken. Ik voel me radeloos, zo op de vloer van dit vreemde ziekenhuis. De dokter kijkt wat verbaasd door het gat in de muur maar doet helemaal niets. Ik besluit Elles rustig uit te leggen wat er is gebeurd. Dat helpt een beetje. Dan til ik haar op een stoel. De tranen rollen over haar wangen. Het zijn volgens mij niet alleen tranen van de schrik. Het zijn de spanning en vermoeidheid van de laatste weken die er nu ineens uitkomt.

Gelukkig krijgen we al snel te horen dat er niets ernstigs aan de hand is, maar dat Elles *inflammatory intestines problems* heeft, veroorzaakt door slecht eten. We krijgen een receptje om haar darmen te kalmeren en kunnen de medicijnen beneden ophalen. Daarna rijden we stil terug naar het hotel. De rest van de dag komen we ons bed niet meer uit. Aan het eind van de dag en na de eerste pillen voelt Elles zich alweer een heel stuk beter. We besluiten de dag erna te vertrekken.

We verlaten Xi-an vroeg in de morgen. Elles is nog wel erg slap, al zijn de medicijnen wel aangeslagen. Opgerold in haar warme slaapzak zit ze naast me in de bus. De stadsmuur van Xi-an is omgeven door een dikke laag mist. De stad begint net tot leven te komen. We zijn onderweg naar Yan-an, de bakermat van de communistische partij. Mao woonde er lange tijd, waardoor het voor de aanhangers van het communisme een speciale plek is geworden.

De omgeving biedt maar weinig afleiding. Het grauwe winterse landschap met stoffige velden maakt deze rit maar saai. Het enige wat het nog leuk maakt, is het spel om de ‘niet-lachende-tolpoortbeamtes’ aan het lachen te krijgen. Het lukt maar zelden. We verwachten dat de stad van het communisme eruitziet als een communistische stad. Maar het eerste wat we zien is een enorm chic hotel, een glimmend warenhuis en een KFC. Goedkope hotelletjes blijken moeilijk te vinden, dus het duurt even voordat we een betaalbaar bed hebben gevonden. We kunnen het niet meer opbrengen om in het donker en de kou door de stad te lopen dus belanden we alle drie lekker vroeg onder de wol.

Onze volgende bestemming is Pingyao, een oude, ommuurde stad ten zuiden van Beijing, in de provincie Shanxi. Dat is vierhonderdnegentig kilometer rijden! We schrikken als we de afstand zien. Dit is het langste stuk dat we in China zullen rijden. Het is de langste etappe van de hele expeditie. Vierhonderdnegentig kilometer lijkt niet zoveel, dat is van Amsterdam naar Parijs en dat rij je normaal gesproken in een paar uur. Maar niet in een oldtimertje dat niet harder kan dan tachtig kilometer per uur over hobbelige Chinese wegen! Dus doen we er al snel tien uur over.

Het eerste stuk is prachtig. We rijden langs een grote kloof, waar een klein riviertje doorheen stroomt en waar grotwoningen langs zijn gebouwd. Daarna rijden we door kleine plaatsjes met kleurige markten waar van alles te zien is.

Halverwege stoppen we in een dorpje naast de Gele Rivier om wat te eten. Nog voordat we de bus zijn uitgestapt, worden we al omringd door zo’n veertig nieuwsgierige dorpelingen. Ze zien hier zelden westerse mensen. We voelen ons als twee Hollywood-sterren die over de rode loper naar de première van hun zoveelste kaskraker lopen. Jason weet ook niet wat hij meemaakt. Een politieman komt onze kant op. In eerste instantie denken we de bus verkeerd geparkeerd te hebben, maar in plaats van een bekeuring volgt er een uitgebreide fotosessie. Bij iedere stap die we zetten worden we op de voet gevolgd. Hippie wordt van het dak tot de bandjes geïnspecteerd: van alle kanten gluren mensen naar binnen. We houden de handtekeningensessie na een tijdje voor gezien en lopen een restaurantje in. Maar ook daar blijken we niet veilig. Met ons stroomt het kleine tentje vol. Zo’n twintig mensen nemen rond onze tafel plaats om te kijken hoe wij de noodles naar binnen werken. Omdat de toeschouwers geen woord Engels spreken, blijven ze ons alleen maar aanstaren. Hierdoor voelen we ons tamelijk opgelaten. Dus zo voelt het om een Hollywood-ster te zijn.

Als we ons eten op hebben en willen vertrekken, hoort Jason dat de brug op de weg naar Pingyao wordt opgelapt. De enige manier om de Gele Rivier over te steken is per boot. De volgende brug is pas tweehonderd kilometer verder, dus we hebben geen keus. De weg naar de boot bestaat uit een dikke laag klei en modder en Hippie heeft moeite om erdoorheen te komen. We maken ons steeds meer zorgen om de bus. We hoeven nog maar zo’n klein stukje maar Hippie heeft het met de dag zwaarder. We ploegen door de modder en hopen dat de bus niet afslaat.

De zelfgemaakte bootjes worden gerund door mannen die buitensporig hoge prijzen vragen. Ze gedragen zich als een stel criminelen. Of beter gezegd: het zijn criminelen. We verkeren even in de veronderstelling dat alleen wij zo belachelijk veel moeten betalen (we zijn tenslotte blank, en dat betekent bij dit soort mannen kassa). Jason probeert te onderhandelen en komt uit op een prijs van tweehonderdvijftig yuan. Dat is het laagste wat we kunnen krijgen. Maar ik wil de onderhandelingen opnieuw aangaan. Tegen de wil van Jason, die de mannen niet vertrouwt, loop ik naar ze toe en vertel dat we minder betalen. De mannen lachen hard. Met een strak gezicht blijf ik ze aankijken. Dan leg ik met veel gebaren uit dat tweehonderdvijftig yuan een idiote prijs is. Tweehonderd is wat ik betaal. Tot grote verbazing van Jason, en eerlijk gezegd van ons allemaal, gaan de mannen akkoord. Wij hebben een goed staaltje afdingen geleverd, want andere chauffeurs moeten driehonderd yuan betalen. Hierdoor ontstaat er bijna een rel omdat een van de streekbewoners zich opgelicht voelt. Hij had al betaald en krijgt er geen cent van terug.

De zelfgemaakte veerboot baart ons zorgen. We moeten er achterstevoren oprijden en bij het laatste stuk blijft de voorkant van de bus in de modder steken. Met hulp van vier mannen krijgen we de bus er maar net op. Het is maar een klein stukje over de snelstromende Gele Rivier, maar we moeten wel reddingsvesten aan. Zou het bootje toch niet helemaal bestemd zijn voor dit formaat bus? In plaats van in de auto te blijven zitten, gaan we veilig naast de auto staan. Maar we moeten het de Chinezen nageven: al ziet de pont er gammel uit, een soepeler overgang over de snel stromende rivier hadden we niet kunnen verwachten. Toch zijn we blij als we de boot af rijden en onze route kunnen vervolgen door de provincie Shanxi.

Shanxi is berucht om de productie van kolen. Elke maand is er wel ergens in de kranten te lezen dat er mensen om zijn gekomen in een kolenmijn. Dat het hier de voornaamste bron van inkomsten is, daar kun je niet omheen. Het hele gebied gaat schuil onder een grote, dikke, vieze zwarte laag stof. We proeven het, we ruiken het en iedereen op straat zit onder de zwarte smurrie. Dit moet wel een van de smerigste en ongezondste plekken ter wereld zijn om te leven. Zwaarbeladen vrachtwagens met kolen maken het rijden ook nog eens een stuk moeilijker. Ze rijden stapvoets over de wegen en houden al het andere verkeer op. De wegen blijken ook niet bestemd voor dit soort vrachtverkeer. Het wegdek ligt vol met kolen en is op vele plaatsen zwaar beschadigd. Tegen achten 's-avonds komen we aan in Pingyao.

82

Datum:

23 november 2003, 10:20 uur

Locatie:

Pingyao, China

ELLES

Pingyao is een van de vier ommuurde steden in China. Gisteravond, toen we aankwamen, hadden we al het gevoel dat we teruggingen in de tijd. De smalle straatjes met de oude traditionele huizen zijn een bezienswaardigheid op zich. Deze vrij donkere huizen hebben rode lantaarns aan de buitenkant hangen, die ze een nog speciaal Chinees tintje geven. Links van ons hotel zit een slager zijn messen te slijpen en naast hem liggen enorme brokken vlees. Daartegenover is een heel oud kapsalonnetje waar een man in de stoel ligt om met een enorm mes geschorst te worden. Een oude man passeert ons op zijn fiets en begroet ons in het Chinees: *Ni hao!* We lopen verder door de kleine straatjes en snuffelen bij wat toeristische shopjes. Het is wat tegenstrijdig. Aan de ene kant wil je dat zo'n plaatsje niet te toeristisch wordt. Aan de andere kant is het maar wat lekker om een cafeetje tegen te komen waar ze cappuccino met appeltaart serveren. In Pingyao is het precies goed. Niet te toeristisch maar net leuk.

Na al die kilometers kunnen we wel een massage gebruiken. We merken dat onze ruggen wel wat extra aandacht mogen hebben. We vinden een masseur in de buurt van ons hotel en nemen een complete lichaamsmassage.

De rugmassage is erg pittig. Met grof geweld van handen, armen en ellebogen wordt de hele ruggengraat onder handen genomen. "De pijn zal wel ergens goed voor zijn," zeggen we hardop tegen elkaar. Gelukkig is een lichte hoofdmassage ook inbegrepen. Voor we het weten zijn we in de zevende hemel. We zweven en genieten, tot het punt dat er opeens twee vingers in onze oren worden gestopt en er hard aan getrokken wordt. In een fractie van een seconde worden we bruut uit onze droomwereld gehaald.

Na de massage lopen we nog een tijdje door de stad. Tussen de kleine straatjes zijn ook hier en daar traditionele binnenplaatsjes te vinden. Ook onze kamer grenst aan zo'n karakteristieke binnenplaats. Vanaf een stenen verhoging met een dun katoenen matje (het bed) kijken we erop uit. Gelukkig is de badkamer wel modern en kunnen we voor we naar bed gaan de overvloedige massageolie van ons afspoelen. De massage heeft me goed gedaan en het feit dat we nog maar een paar dagen hoeven te rijden, geeft me ook extra energie. Michel heeft nog geen rust. Pas op onze eindbestemming Beijing zal hij zich weer ontspannen voelen.

Hippie begint meer en meer kuren te vertonen. Dat we nog geen lekke band hebben gehad na al die duizenden kilometers offroad is een raadsel.

Datum:

24 november 2003, 10:20 uur

Locatie:

Pingyao, China

ELLES

De masseur van gisteren wist te vertellen dat er een beroemd huis in de buurt van Pingyao is, waar een heel rijke familie heeft gewoond. Het moet een huis met honderden kamers en zes grote binnenplaatsen zijn. We kijken in de *Lonely Planet* en lezen dat de beroemde Chinese film *Raise the Red Lantern* daar opgenomen is. Ook Jason heeft over dit huis gehoord en wil er graag een kijkje gaan nemen.

Nog voordat we op een halve kilometer afstand van het huis zijn, komen er mensen op ons afgestormd om souvenirs te verkopen. Michel blijft rondjes rijden over de parkeerplaats totdat ze allemaal doorhebben dat ze in de maling worden genomen. Maar zodra we uit de bus springen worden we alsnog omringd door verkopers van de meest verschrikkelijke oude troep. Een meisje probeert ons het restaurant van haar ouders in te praten, maar dat weten we netjes te weigeren. We volgen de weg langs vele toeristenshops en komen uiteindelijk bij de ingang uit.

Het huis is enorm groot en ziet er prachtig uit. De rode lantaarns hangen er nog steeds. De binnenplaatsen met aangrenzende kamers zijn zo ingericht dat we een goed beeld kunnen krijgen van hoe de mensen honderden jaren geleefd hebben. We zien ook de traditionele schoentjes uit de tijd dat ingebonden voetjes nog in de mode waren. Jason legt uit dat het voor vrouwen tot ongeveer honderd jaar geleden nog normaal was om heel kleine voetjes te hebben. Hoe kleiner, hoe mooier. Of anders gezegd, hoe groter, hoe groter ook de kans dat een vrouw nooit ten huwelijk gevraagd zou worden. Ook de oma van Jason had zulke voetjes. Toen ze nog heel jong was werden de botjes in haar voeten gebroken en de voetjes heel strak ingebonden zodat ze niet meer konden groeien. We zien schoentjes voor een volwassen vrouw staan die vijftien centimeter zijn. Een verschrikkelijke gedachte voor ons, iets heel normaals voor Jason. Hij praat dan ook vol lof over de schattige voetjes van zijn oma.

Wanneer we het huis verlaten, staat hetzelfde meisje ons op te wachten in een tweede poging om ons mee te nemen naar het restaurant van haar ouders. We hebben trek en omdat ze zo lang heeft staan wachten, hobbelen we achter haar aan. Niet erg handig, want in de buurt van een grote toeristenattractie betaal je natuurlijk te veel. En inderdaad: de prijzen liggen vele malen hoger dan gewoonlijk. En daar blijft het niet bij. Ze hebben voor het gemak ook even met heel wat yuan naar boven afgerond. Jason, die nu voor het eerst echt zijn geduld verliest, wordt boos. Hoewel hij normaal gesproken zo beheerst is, flapt hij er bij de uitgang nog eens uit dat de maaltijd niet te vreten was. Jason blijkt ook wel aan zijn eigen bedje toe te zijn en geeft toe dat deze reis zijn ogen heeft geopend voor de behandeling van toeristen in zijn land.

Volgens ons schema zouden we zo'n honderd kilometer verderop moeten overnachten. Maar aangezien we net gegeten hebben en we een leukere plaats hebben gevonden die dichter bij Beijing ligt, besluiten we door te rijden naar nog een ommuurde stad. We komen pas laat aan en vinden gelukkig snel een goedkope overnachting.

Datum:

26 november 2003, 10:20 uur

Locatie:

Eindbestemming Beijing, China

MICHEL EN ELLES

Als we ‘s-morgens op de kilometerteller kijken, realiseren we ons dat we meer dan dertigduizend kilometer gereden zullen hebben als we Beijing, de hoofdstad van China, in rijden.

Zullen we het echt zonder ongelukken volbrengen? En zullen we de eindbestemming van de expeditie zonder een lekke band zien te halen? Het laatste stuk, zo hebben we gehoord, is een goede tolweg die net een paar jaar open is. “Geen hobbelige wegen meer!” juichen we als we wegrijden bij het hotel.

Maar daar waren we iets te vroeg mee. Als we bij de snelweg aankomen, blijkt deze te zijn gesloten vanwege dichte mist. We moeten alsnog de drukke, slecht geasfalteerde B-weg nemen. Vanaf de eerste dag in China was het wegdek steeds weer een teleurstelling. Zo ook vandaag. Langzaam rijden we tussen de vrachtwagens in de richting van Beijing.

Pas tegen de drukke avondspits rijden we de nieuwe ringweg van Beijing op. Heb je in Parijs één ringweg, hier heb je er vijf! Alle drie concentreren we ons op de verkeersborden om de weg naar het centrum te vinden. We moeten, net als de andere weggebruikers, vechten om een plekje. Ons einddoel is Tiananmenplein, het grote plein midden in de stad. Beijing is de woonplaats van Jason en we verwachten eigenlijk dat hij de weg weet. Maar ook hier, in zijn eigen stad, weet hij verwarring te zaaien. Pas na een uur of wat rijden door de drukte van de wereldstad zien we ineens in de verte het plein en de verboden stad liggen. Mao lacht ons vanaf een groot billboard boven de ingang toe.

We kunnen het bijna niet geloven maar we hebben het gehaald! Duizenden verschillende emoties komen los. We hebben een jaar voorbereiding, keihard werken en zeven maanden van rijden door tien verschillende landen achter de rug en hebben het gehaald!

Het voelt geweldig om over het Tiananmenplein te rijden. Niet alleen omdat het een mooi plein is, dat grenst aan de verboden stad. Maar ook omdat we dit plein tot symbolisch eindpunt van de reis hadden gekozen. We kunnen het nog niet geloven. We hebben het gehaald, zonder een lekke band, zonder ook maar één ongeluk en zonder al te grote problemen. Tranen vloeien en alle spanning valt van ons af.

Hippie, het is je gelukt! Het is ons gelukt! Na een paar feestelijke rondjes te hebben gereden rijden we door naar een guesthouse.

Beijing is synoniem aan shopping. En wat ons betreft is er geen stad in de wereld die in dit opzicht aan Beijing kan tippen. Er zijn trendy straten met mooie design-kleding, een parel- en zijdemarkt en allerlei winkeltjes voor allerlei hebbedingetjes. Maar daarnaast is er ook heel veel te zien in Beijing. Je kunt er makkelijk een week vullen zonder je een seconde te vervelen. De beroemdste man uit China, Voorzitter Mao, verblijft nog steeds in Beijing. Hij heeft zijn laatste rustplaats uitgezocht midden op het Tiananmenplein. En net als sommige Russische leiders en zijn Vietnamese buurman Ho Chi Minh, ligt ook Mao in een glazen kist. Aanhangers en andere bezoekers kunnen langskomen om hem te zien. Dat mogen wij natuurlijk niet missen!

We nemen de volgende dag plaats in een rij op zo’n driehonderd meter afstand van de ingang. Drie mensen met luidsprekers zorgen ervoor dat iedereen netjes in de rij blijft staan. We wachten vol spanning af. Als er genoeg mensen zijn, mogen we al marcherend naar het grote gebouw. Iets verderop mogen we weer stilstaan. Iedereen krijgt het verzoek om zijn respect voor Mao te tonen middels een bosje nepbloemen. De Chinezen rennen massaal naar de bloemenstal. Voor een of twee yuan krijgen ze een felgekleurd boeketje in een cellofaantje mee. We snappen niet waar de haast vandaan komt. Zo druk is het niet en Mao heeft volgens ons ook geen andere plannen.

We betreden de eerste hal en lopen tegen een enorm beeld van Mao aan. De mensen die bloemen hebben gekocht, wordt verzocht ze hier weer in te leveren. Voor het beeld staat een enorme bak op wieltjes. Nadat onze groep in de volgende ruimte is gearriveerd, wordt deze bak naar buiten gereden en aan de volgende bezoekers verkocht. Goeie business, Mao! We lopen, nog steeds in een vlot tempo, door naar de laatste ruimte van het pand.

Dit is het, de ruimte waar Mao ligt, fluisteren we zachtjes. We betreden de ruimte en zien de glazen kist met het lichaam. Het

ziet er maar vreemd uit. De enorme tl-lamp boven zijn hoofd geeft een witte gloed op het strakgetrokken gebalsemde lichaam. Het lijkt meer op een wassen beeld uit Madame Tussaud. We hebben het gevoel nog maar net binnen te zijn, als we een seintje krijgen dat we moeten gaan. De volgende groep wil graag naar binnen.

Zodra we een stap buiten het mausoleum hebben gezet, worden we omringd door mensen die Mao-prullaria verkopen. Mao-kalenders, -horloges, -ringen, -aanstekers, -klokken, -posters, -stickers, -thee, enzovoort. Noem het maar en het ligt er in een Mao-uitvoering. Is Mao toch nog commercieel geworden!

Via *ChinaDaily.com*, de grootste Engelstalige online krant van China, hebben we de dag erna om tien uur een persconferentie geregeld. We mogen vertellen over onze reis en ons doel om SOS-Kinderdorpen te bezoeken. Drie grote kranten zullen aanwezig zijn, zodat we hopelijk veel publiciteit creëren. Ook de directeur van SOS-Kinderdorpen China is erbij aanwezig.

Jason ligt met koorts op bed, dus we zullen alleen moeten rijden. We krijgen aanwijzingen van de receptioniste van ons hotel en vertrekken ruim op tijd. Het verkeer kan nogal een drama zijn, dus we nemen de tijd. We hopen dat we niet van de weg gehaald worden, want zonder gids door Beijing rijden is volgens de Chinese wet voor ons illegaal. Maar de locatie is niet ver van ons hotel vandaan. Het zou dus wel goed moeten komen.

Maar als we rond tienen zijn aangekomen op de plek waar *China-Daily* zou moeten zijn, zien we alleen maar woonhuizen. Dit kan niet goed zijn. De stress schiet er een beetje in, omdat we de journalisten niet te lang willen laten wachten. Dus spreken we een paar mensen op straat aan, en laten we het briefje zien waar we *China-Daily* en het adres in het Chinees op hebben laten zetten. Dat vonden we nog zo slim bedacht. Ook al kan het niet ver weg zijn volgens de kaart, niemand op straat lijkt het te herkennen. We hebben het al zonder succes aan zes verschillende personen gevraagd als er een auto voor ons stopt met een jong stilletje. In gebroken Engels vragen ze of ze ons kunnen helpen. Als we het briefje hebben laten zien, geven ze aan dat we hun auto mogen volgen. Na een tijdje slaat de twijfel toe. Volgens onze informatie zaten we aardig in de goede richting, maar we rijden nu op de snelweg. Dit stel brengt ons naar de andere kant van Beijing. Het is ondertussen al twintig over tien en het stel blijft maar doorrijden. We geven een seintje dat ze moeten stoppen en vragen of het meisje met onze contactpersoon bij *China-Daily* wil bellen. Dan blijkt dat de receptioniste ons een compleet verkeerde richting uit heeft gestuurd. Na nog eens tien minuten zien we inderdaad het prachtige pand van *China-Daily* liggen. Wat een mazzel dat het stel de moeite heeft genomen om voor ons uit te rijden. Anders hadden we het nooit gevonden. De journalisten hebben gelukkig gewacht, dus om half elf kan de persconferentie beginnen.

We krijgen ontzettend veel vragen op ons afgevuurd en krijgen voldoende tijd om ons verhaal te vertellen. Uiteraard vertellen we uitgebreid over onze ervaringen in de SOS-Kinderdorpen. Op die manier hopen we meer mensen over te halen donateur te worden. Nadat we een uur hebben volgekletst, is het tijd voor de fotoreportage. Buiten, voor de bus, worden we uitgebreid op de foto gezet. Even voelen we ons ontzettend stoer!

Nadat we 's-ochtends probleemloos zonder gids hebben gereden, hebben we de smaak te pakken. We besluiten door te rijden naar het Zomerpaleis. Dit paleis, gebouwd aan een prachtig meer, is een van de hoogtepunten van Beijing. We weten het vlot te vinden, we parkeren de bus en betalen de twintig yuan voor het buitengedeelte. We zijn te laat om het paleis nog vanbinnen te bekijken. Maar buiten is er al genoeg te zien. We lopen heerlijk langs het water. De zon gaat bijna onder, maar wordt nog net weerspiegeld in het grote meer.

Na zo'n anderhalf uur op deze prachtige plek te hebben rondgelopen, rijden we weer terug naar ons hotel. We blijken net de spitsijd te hebben uitgezocht en maken de nachtmerrie van de avonddrukte van Beijing mee. Gelukkig maken de kerstlichtjes rond het Tiananmenplein veel goed. Wat een plaatje!

De volgende morgen slapen we lekker uit en gaan pas rond een uurtje of twaalf de stad in. We laten de bus staan om een bekeuring te voorkomen en nemen een taxi. Aangezien de Olympische Spelen in 2008 in Beijing gehouden worden, moeten alle taxichauffeurs nu al op een cursus Engels. De meeste taxichauffeurs hebben niet lang in de schoolbanken gezeten, horen we van Jason. Ook onze taxichauffeur heeft er moeite mee gehad (of heeft gespeikt tijdens het examen), want als we hem vragen naar de Temple of Heaven te rijden (de op twee na belangrijkste toeristische attractie in Beijing) kijkt hij ons aan met een blik van puur onbegrip. Gelukkig heeft hij nog een kleine vier jaar voordat de Spelen beginnen.

De Temple of Heaven is een hemelse plek waar veel oude Chinezen komen om lekker muziek te maken, te vliegeren, te zingen of hun tai-chi-oefeningen te doen. Overal zien we bejaarden Chinezen genieten van het heerlijke zonnetje. Wat oudere mannen zijn aan het kaarten. Hoewel ze met 'Iraqi's Most Wanted' Cards spelen, zien ze eruit of ze geen idee hebben wat er zich buiten dit park afspeelt. Dit is hun wereld, dit is China in zijn puurste vorm. En het mooie is dat niemand schaamtegevoelens heeft. Het maakt niet uit hoe slecht je zingt, hoe raar je dansbewegingen zijn of hoe ongecontroleerd je tai-

chi-oefeningen. Iedereen geniet gewoon van zijn eigen dingen.

In het park staan meerdere tempels. De tempel van de oogst is de beroemdste. Het is een mooi gebouw, waar de keizer vroeger naartoe ging om voor een goede oogst te bidden. Ernaast ligt een echomuur, die in een cirkel is gebouwd en waar je, als je aan de ene kant iets zegt, het aan de andere kant zou moeten horen. Helaas zijn alle Chinezen zo fanatiek aan het schreeuwen, dat het onmogelijk is om er een echo uit te pikken.

Een van de andere dingen die je niet mag missen in Beijing is een acrobatische show. Zo'n show klinkt natuurlijk bijzonder toeristisch, maar er is ons verteld dat het de moeite waard is. Dus gaan we vroeg in de avond bijzonder flexibele Chinezen bekijken. Maar wanneer we de oude theaterzaal inlopen, hebben we het gevoel dat we niet op de juiste plek zijn. Het is vijf minuten voor aanvang en de zaal is nog helemaal leeg. We zijn de enige bezoekers. We nemen plaats op de voorste rij en wachten tot het begint. Gelukkig worden er op het laatste moment nog twee bussen vol Chinezen afgezet en kan de voorstelling beginnen. De show begint met wat dametjes met draaiende bordjes op stokken. We vragen ons af of de bordjes zijn vastgelijmd, maar het ziet er best grappig uit. Na deze act begint het pas echt. Zeven jongens halen de meest fantastische acrobatische toeren uit. Ze springen door kokers, klimmen als apen in hoge stokken en doen een act met metershoge klimtouwen (waar ze in klimmen en van alles op hoogte opvoeren). Naast dit is de hoofdact met een bijzonder flexibele (rubberen) vrouw fantastisch. De vrouw neemt zulke rare houdingen aan, dat we ons bijna ongemakkelijk voelen als we ernaar kijken. Ze buigt achterover, legt haar hoofd tegen haar kuiten en weet vervolgens een been van voren naar achteren te bewegen terwijl ze wat kopjes met water horizontaal in haar mond houdt. Het is ongeloofelijk wat ze met haar lichaam kan doen. Een show om nooit meer te vergeten.

Datum:

1 december 2003, 8:15 uur

Locatie:

Eindbestemming Beijing, China

MICHEL EN ELLES

Beijing was dan wel het officiële eindpunt van de expeditie, maar daarmee zijn we nog niet helemaal klaar met de reis. We willen nog een bezoek brengen aan een SOS-kinderdorp in Tianjin. Tianjin, een havenstad waar zo'n twaalf miljoen mensen wonen, staat erom bekend dat het er erg moeilijk is om de weg te vinden. Dus vertrekken we vroeg uit Beijing om zoektijd in te plannen. We zijn niet heel fit, want we zijn de avond ervoor tot diep in de nacht bezig geweest om de bus op te ruimen. De hoeveelheid rommel en stof die we in ruim zes maanden hebben verzameld is gigantisch. Ondanks het feit dat het erg mistig is, is de snelweg deze keer wel open. Hippie heeft er zin in en scheurt er lekker op los. Net na de afslag naar Tianjin worden we opgewacht door de directeur van SOS-Kinderdorpen en wat reporters van *China-Daily*. Ook hier zullen we een persconferentie geven en komen er naast de crew van *China-Daily* nog mensen van *Tianjin Daily* en van de Chinese televisie. Allemaal willen ze graag het verhaal vastleggen van onze reis naar China.

Net na elven komen we in het SOS-kinderdorp aan. Het is stil, want alle kinderen zijn naar school. Sommige kinderen komen voor de lunch naar huis dus we kunnen ze iets later ontmoeten.

We lopen door het dorp. De huizen zijn gebouwd in Chinese stijl. In het midden staat een beeld van een moeder met kinderen dat geschenken is door een van de lokale sponsors. Het is een mooi plaatje. De moeders in dit dorp zorgen stuk voor stuk voor tien weeskinderen. We hebben veel respect voor deze vrouwen gekregen, die de kinderen een warm thuis bieden. Tijdens de lunch bezoeken we twee huizen. De kinderen zijn opgewonden vanwege onze komst. Een van de jongens is wat stil. Hij blijkt hier pas twee dagen geleden naartoe te zijn gebracht. Zijn ouders zijn vlak na zijn geboorte overleden en hij werd al die tijd door zijn grootouders opgevoed. Maar nu ook zij er niet meer zijn, staat hij er helemaal alleen voor. We krijgen te horen dat de meeste kinderen ongeveer twee weken moeten wennen, maar dat ze daarna al snel hun draai vinden in hun nieuwe huis. Dat geloven we graag. De weeskinderen groeien op als echte broertjes en zusjes. De warmte die ze krijgen van hun SOS-moeder en de gezelligheid van de rest van het gezin maken veel goed. We besluiten ons bezoekje kort te houden om het voor het jongetje niet nog moeilijker te maken.

En dan is het tijd voor de pers. We zitten in een gezellig kamertje met om ons heen journalisten, fotografen en een filmcrew. We krijgen de ene na de andere vraag op ons afgevuurd. Meer dan een uur lang mogen we van alles en nog wat over onze reis vertellen. We hebben de smaak te pakken.

We luchten met de gehele crew en toasten op het succes van SOS-Kinderdorpen en onze expeditie. We mogen blijven logeren in het dorp en krijgen daardoor de kans om nogmaals wat rond te lopen en nog meer kinderen te ontmoeten. Jammer dat het bijna voorbij is. We hebben genoten van die mooie dagen in de dorpen!

Voordat we gaan slapen wassen we Hippie nog eens grondig en richten we hem zo in dat hij straks verscheept kan worden. We zijn kapot als we ons bed in kruipen.

Om half acht gaat de wekker alweer af. Straks gaan we Hippie naar Hanjin Shipping brengen, om hem te laten verscheepen naar Nederland. We ontbijten met de directeur van SOS-Kinderdorpen Tianjin. Hij biedt aan om naar de haven mee te rijden, om ons de weg te wijzen en het proces bij de douane misschien wat te versnellen. Een erg aardig aanbod, omdat het voor ons vrijwel onmogelijk is om de weg in Tianjin te vinden zonder kaart (en met een chaotische Jason op de achterbank die nog steeds weinig begrijpt van de Chinese verkeersborden). Jason is de hele ochtend al zenuwachtig heen en weer aan het rennen, omdat hij belangrijke papieren in Beijing heeft laten liggen. Gelukkig weet hij zijn vriendin te bereiken, zodat ze uiteindelijk rechtstreeks naar de haven gefaxt kunnen worden.

Het is buiten weer erg mistig dus rijden we bijna stapvoets naar de haven. Het zijn onze laatste kilometers in China. We proberen er optimaal van te genieten. Onderweg worden we opgewacht door een communistische regeringsfunctionaris die

voor de afdeling publieke zaken werkt. Hij had van ons bezoek aan de haven gehoord en wil graag zijn steentje bijdragen aan een soepele afhandeling van alle havenformaliteiten.

Met een inmiddels flinke delegatie rijden we de haven in. We kunnen Hanjin Shipping gemakkelijk vinden en worden opgewacht door mister Qi, die verantwoordelijk is voor het inschepen van de bus. We zijn onder de indruk van de activiteiten in de haven. Grote hijskranen rijden rond om de vrachtschepen te laden en overal staan enorme containers.

We worden verwelkomd door mister Wang, de directeur van Hanjin Shipping in China. Mister Wang en mister Qi zijn trots om ons na dertigduizend kilometer te mogen ontvangen in Tianjin en Hippie te verscheppen naar Nederland. Hippie vindt het wat minder, want op het moment dat we hem de container in willen rijden, start hij niet meer. Het is alsof Hippie het aan voelde komen. Lachend helpt de hele delegatie om Hippie de container in te duwen. Hanjin Shipping zal voor de rest van de formaliteiten zorgen. Hippie zal nog door de douane gecontroleerd en vervolgens goed vastgezet worden zodat er geen beweging meer mogelijk is. Na een vakantiecruise van ongeveer eenendertig dagen mogen we Hippie in Nederland op komen halen.

Bij het afsluiten van de container weten we dat dit het echte officiële eindpunt is. Het eindpunt van het rijden, het eindpunt van de expeditie. Het voelt gek om Hippie hier achter te laten.

Als we in het vliegtuig terug naar Nederland zitten kijken we regelmatig door de kleine raampjes naar beneden. Dan realiseren we pas wat we allemaal hebben meegemaakt. Dat we bij de Grand Prix van Monaco zijn geweest, dat we dagenlang door de woestijn hebben geploeterd en dat we doodsgangsten hebben uitgestaan bij het rijden door India. Trots kijken we terug op het werk van SOS-Kinderdorpen, het rijden over de Karakoram Highway in de Pakistaanse Himalaya en het feit dat we het helemaal tot Beijing gered hebben in onze ouwe trouwe Hippie.

Wat we van de toekomst verwachten? Dat zien we morgen wel weer...

Foto's

Van België naar Frankrijk

Van Frankrijk naar Italië

Van Iran naar Pakistan

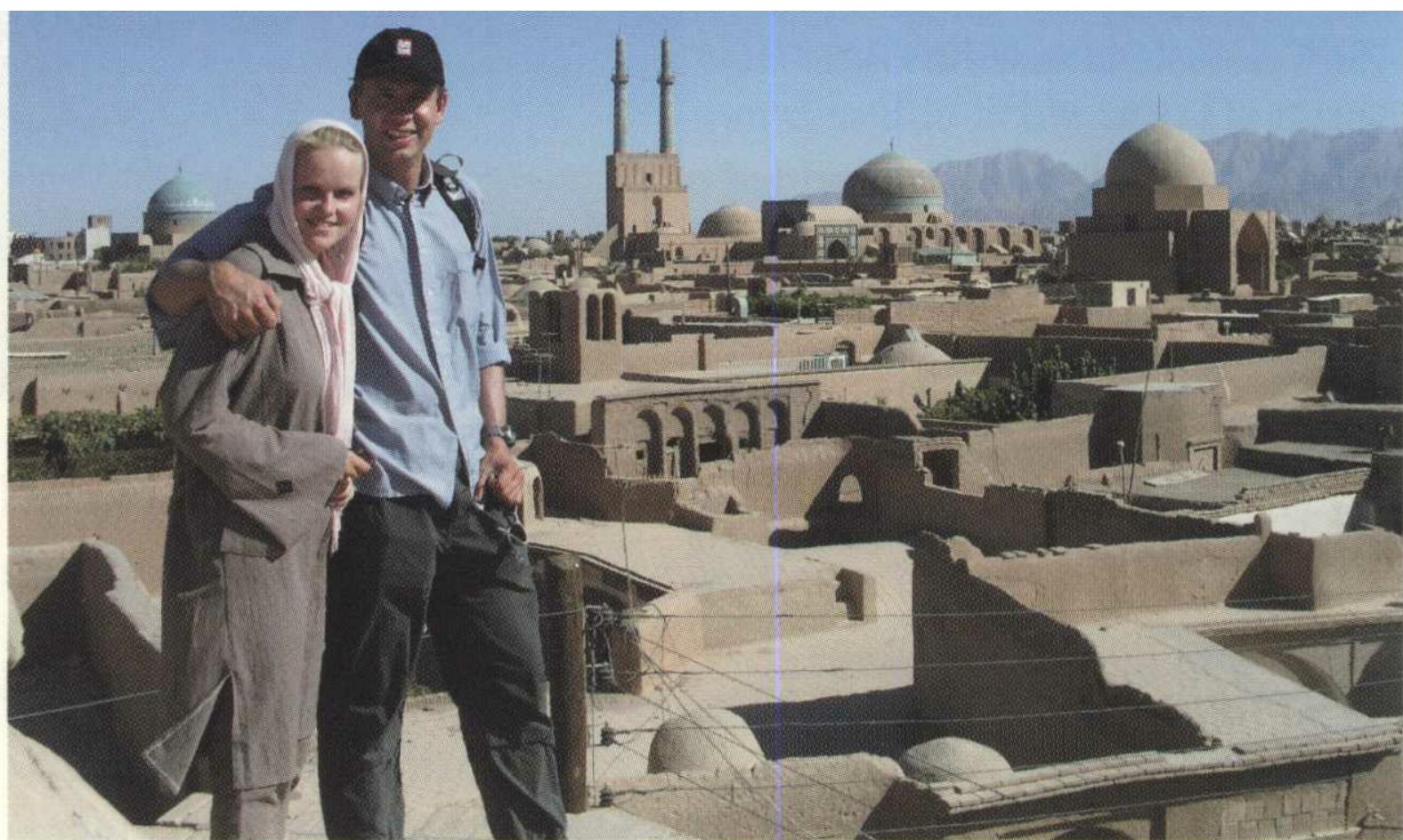
Van Griekenland naar Turkije

Laatste etappe

Een snelle wokmaaltijd moet ons weer wat energie geven voor het volgende stuk (net voor de grens Turkije—Iran)

Yazd is een van de oudste steden ter wereld (Iran)

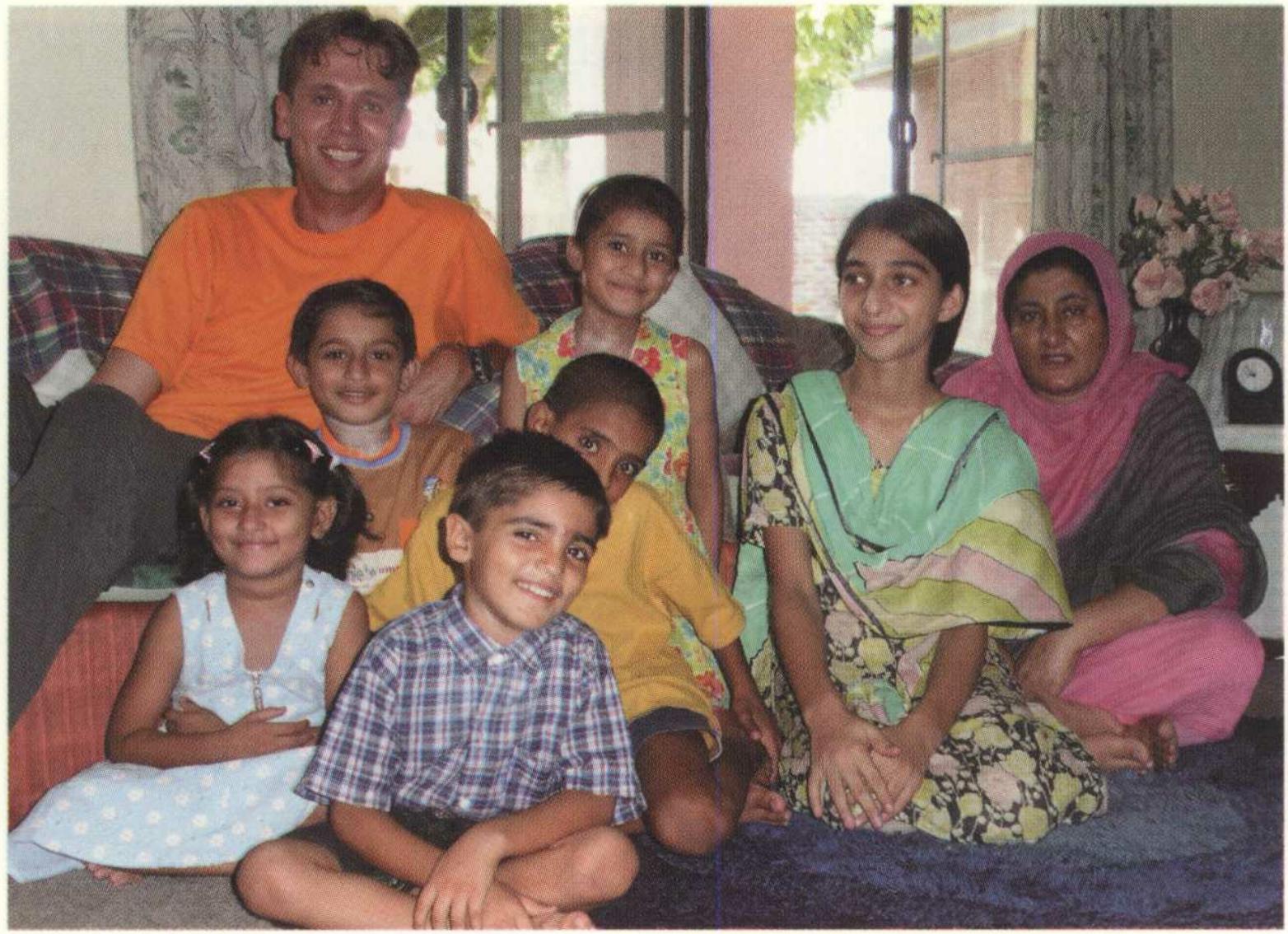
We hebben veel bekijks op straat en worden vaak aangesproken om even een praatje te maken (Persepolis, Iran)

Geen benzine te vinden, dus we zijn blij dat we nog een gevulde jerrycan bij ons hebben (Nokkundi, Pakistan)

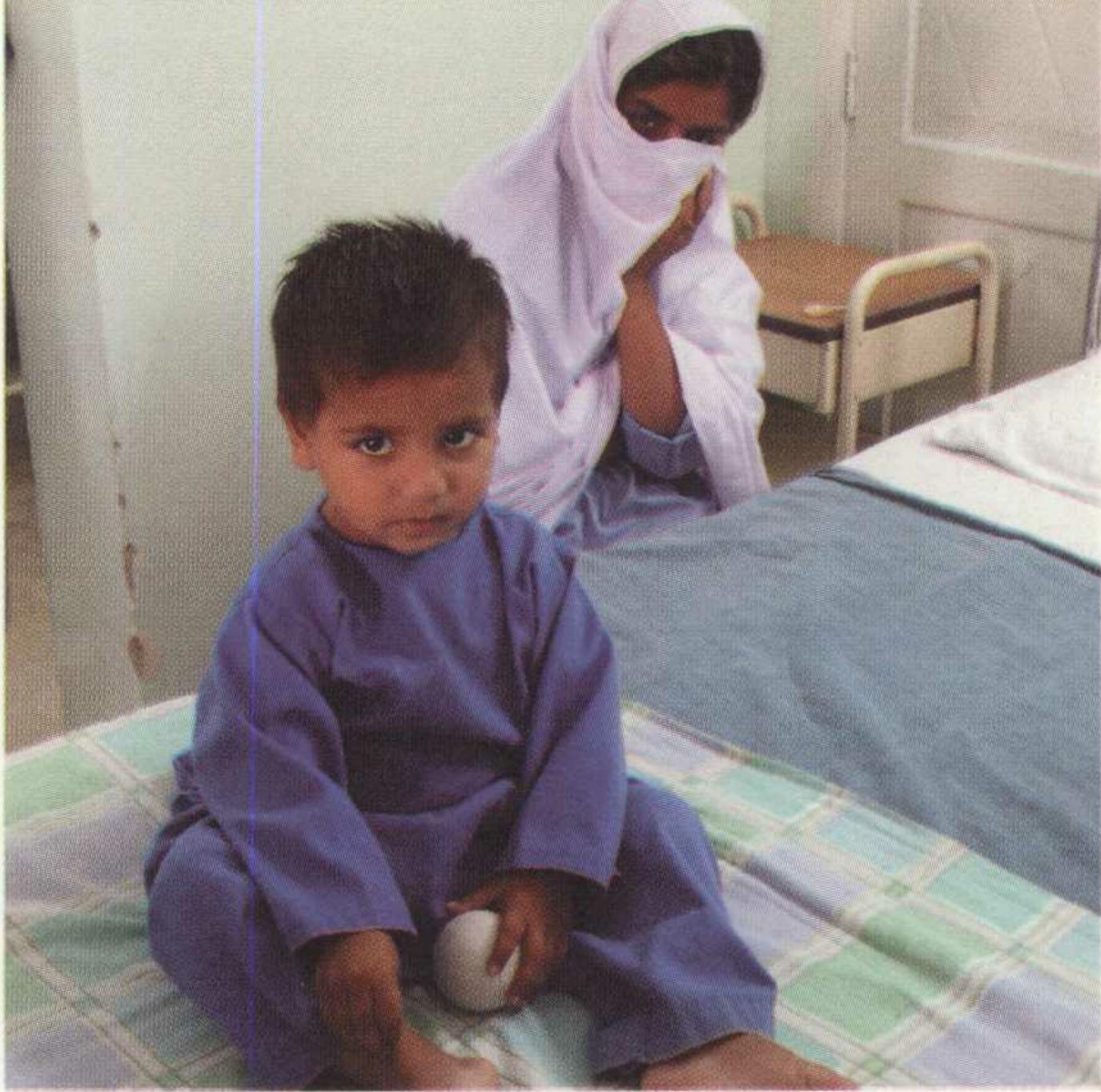
De weg in Baluchistan blijkt van heel slechte kwaliteit (Pakistan)

Michel te midden van een SOS-gezin (Lahore, Pakistan)

In India ligt op ieder hoek van de straat wel een koe, maar dit slaat alles (Rohtang Pas, India)

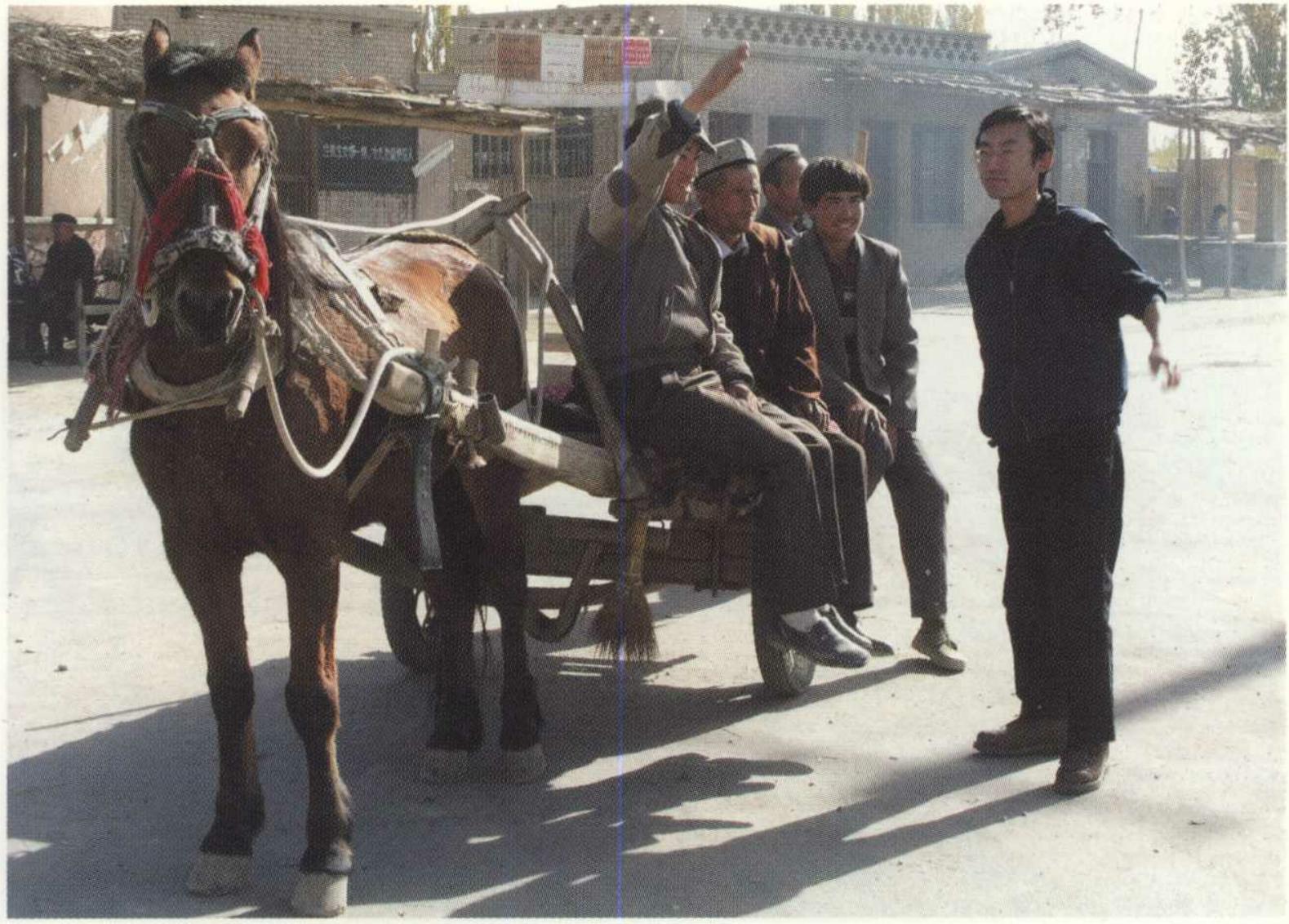
Een kindje wordt behandeld in het SOS-ziekenhuis bij het Afghaanse vluchtelingenkamp (Peshawar, Pakistan)

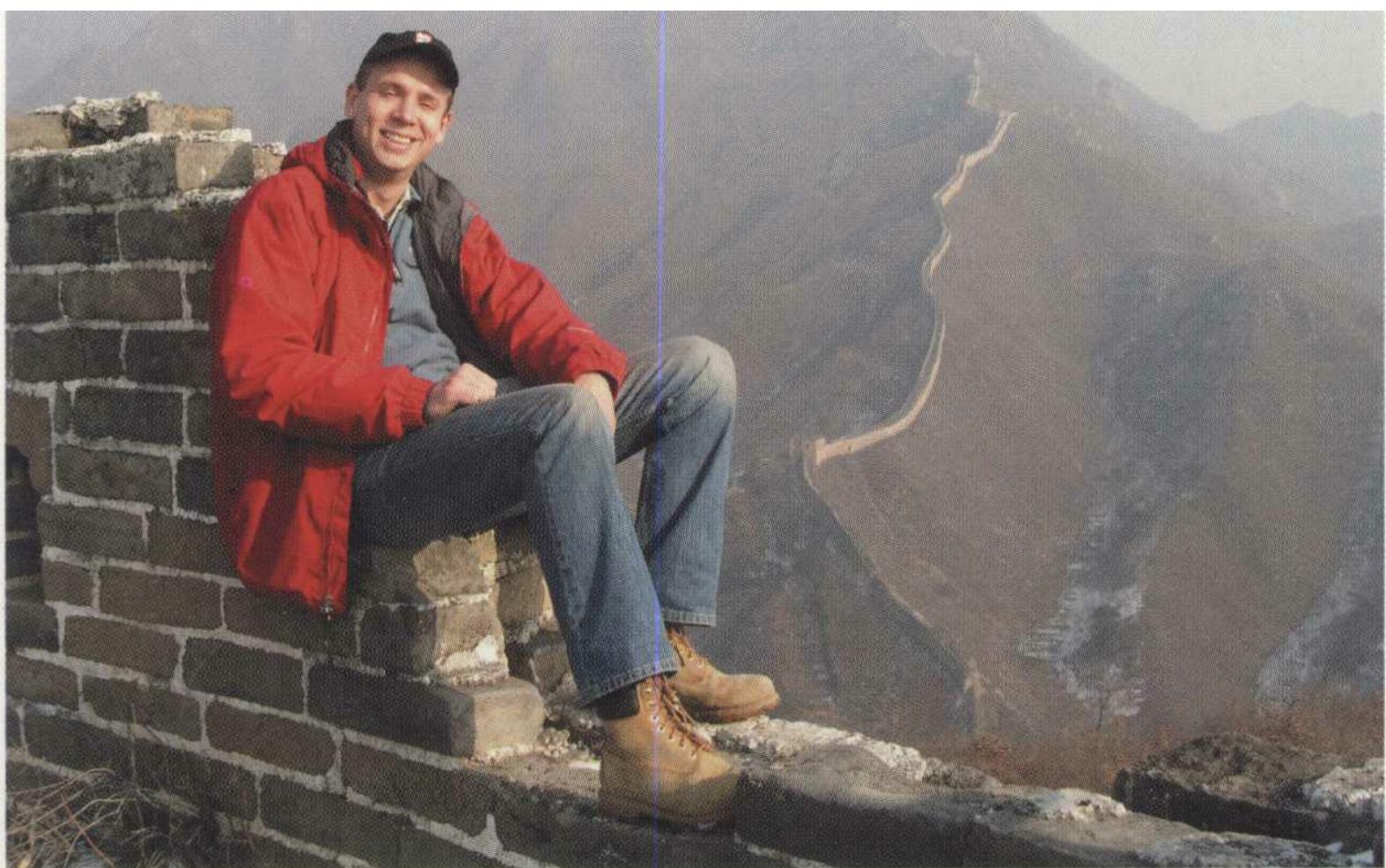
Landverschuivingen kunnen de enige weg van Pakistan naar China voor weken blokkeren (Karakoram Highway, Pakistan)

Elles probeert een brug over te steken om naar de overkant van het water te komen (Karakoram Highway, Pakistan)

Jason, onze Chinese gids, probeert de weg te vragen aan wat plaatselijke inwoners (Kuche, China)

Tijdens onze rit door China zien we hele stukken van de Chinese muur (Beijing, China)

We bezoeken het laatste SOS-kinderdorp van onze reis (Tianjin, China)

En dan moeten we afscheid nemen van Hippie (Tianjin, China)